

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

pro

B S

L. 28.

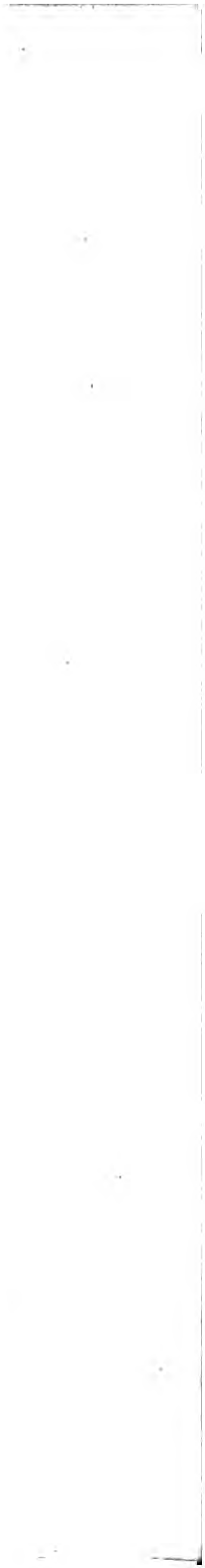
11

11

11

11

Ludvig Holbergs

udvalgte

Skrifter.

Udgivne

ved

N. L. Rahbek,
Professor.

Trettende Del.

Kjøbenhavn, 1808.

Trykt og forlagt af Directeur Joh. Fred. Schults,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

H o l b e r g s

Danmarks Riges Historie.

F ø r s t e B i n d.

I n d h o l d.

	Side
L ilegnelse til Hans Majestæt Kongen	VII.
Om Holbergs Danmarks Riges Historie af Snedorfs Breve	IX.
Holbergs Lilegnelse til Christian den Sjette	XI.
Holbergs Fortale til den første Udgave . . .	XIII.
Fortale til Holbergs Danmarks Riges Hi- storie tredje Dplag	XXIII.
O m de gamle store Udtoge	3.
Om de Cimbrer	5.
Om de Gøther	25.
Om de Angler	35.
Om de Normanner	43.
Om de Longobarder	54.
F ørste Periode i den danske Historie	63.
Skjold	74.
Fridleif	75.
Frode den Frebegode	76.
Fridleif den anden	80.
Havar	81.
Frode II.	81.
Bermund Wise, Oluf Spage, Dan Mykilati . .	82.
Frode III., Halban I., Fridleif III., Frode IV. Ingialb, Halban II., Frode V., Hroas og Helge	83.
Hrolf Kraf	85.
Interregnum	86.
Ivar Vidfadmi	88.
Harald Hylbetand	90.
Sigurd Ring	92.
Gorm den Gamle	93.
Gottrik	101.
Dlaus	102.
Henning	103.
Sigvard og Ring	104.

Regner Lobbrot	104.
Sigurd Snogsje	114.
Grik Barn	114.
Frode Haarbesnude	119.
Gorm der Grumme	125.
Harald Blaatand	127.
Evend Tiugesfjæg	158.
Anden Periodus i den danske Historie	174.
Canutus Magnus	174.
Haarde Knud	254.
Magnus	258.
Evend Estridsen	281.
Harald Svendsøn	309.
Knud den Hellige	315.
Nlaf. Hunger	325.
Grik Egegod	328.
Interregnum	340.
Nicolaus	342.
Grik Emund	364.
Grik Lam	370.
Evend Grathe og Knud Magnusen	375.
Waldemar I.	388.
Canutus Sextus	418.
Waldemar II.	457.

Til Kongen.

De første tolv Bind af vor udødelige Holbergs udvalgte Skrifter nød den Lykke, at Deres Majestæts højsalige Herr Fader allernaadigst modtog deres Tilegnelse; med Tillid see Fædrelandets Genius og Historiens Muse samme Naade imøde fra Deres Majestæt for Fortsættelsen af deres Indlings øvrige Hæderminder; og er det dem begge et Bærfel af ikke ringe Betydning, at det Værk, der nyder den Ære at bære Deres Majestæts Navn, er hans Dannerrigets Historie, og at det Bind, der prydes dermed, slutter med Valdemar den Sejerrige, hvis højloblige Ihukommelse Deres Majestæt nylig saa kongeligen har fornyet og forherliget.

Naar

Naar Elio og Dana engang i
Tiden give en ny Holberg Historiens
Griffel ihænde at vidne for Samtid og
Fremtid, hvad Dannerriget i vigtige
og vanskelige Dage eiede i sin Fre-
derik den Sjette, da vorde det hans
lykkelige Lod at sige med Sandhed:
Med ham fornøedes Valdemarernes
Minde; sejersæl i Krig som den første,
byggede han i Fred Landet med Lov,
som den anden, og saae som den tre-
die sine landsfaderlige Bestræbelser vel-
signede ved Dannerrigets Lykke og
Vælde.

allerunderdanigst

R. L. N a h b e k.

Om

Holbergs Danmarks Historie

(af J. S. Sneiderfs Breve.)

VI. Brev.

Man beskylber hans Historie for Mangel af Rigtighed og Fuldstændighed; men bliver det dog ikke altid den første Historie i Norden, som man kan læse uden Bemælsel? Er Stilen ikke uendelig mere flydende, end man kunde vente af Svitsfelds Efterfølger? De fornemmeste Tilbræggelser viist i deres Oprindelse, Sammenhæng og Følger, Charactererne af Personerne rigtige og overensstemmende, og endelig Anmærkningerne baade sindrige og skjønne? Hvem læser ikke heller en Levnets-Beskrivelse af en af vore Konger i nogle faa Blade af Holberg, end i mange Foliant-Bind, hvor Historien er samlet i en blot chronologisk Orden uden Sammenhæng, Stilen tønnen, og ved idelige Sjæntagelser, og uskjønne Anmærninger kjedsommelig at læse; især naar der i saadant et Verk hverken findes ny Efterretninger eller ny Beviser, som svare til Størrelsen af Skriftet, og belønner den Umage, man har havt med at gjennemlæse det. Jeg kan derfor ikke nægte, at jeg jo tillige med mange Andre af mine Landsmænd ønsker en fuldkomnere Historie af Danmark, end den

den Hr. Solberg har leveret, men det er ikke i den gamle, det er i den nyere Historie, at jeg finder den Mangel, som man har saa stor Aarsag til at beklage. Den Del af Historien som gaaer indtil den oldenborgske Stammes Regjering, er af saa mange Skribentere udført, og Solberg har saa vel brugt dem, at en Anden efter ham ikke kan gjøre meget andet, end forandre Ordenen, forbigaae nogle Omstændigheder, som ikke synes at være saa mærkverdige især for Fremmede, uheldig eller forbedre hist og her nogle Talemaader, som ikke ere ædle og udsøgte nok for en Historieffriker, og endelig at tilfætte nogle faa og for den største Del lidet betydelige Anmærkninger, som Andre, der har skrevet efter Solberg, har gjort. Men alle disse Forandringer give Ingen Ret til at foragte Solberg, saalænge man i den nyeste, vigtigste og endnu ej fuldkommen udarbejdede Del af Historien, ikke har udrettet noget; Et Arbejde som for de Aarsagers Skyld, som Solberg selv har anført, og som hans Efterfølgere maa tilstaae, nemlig, Mangel af Efterretninger, er saa vanskeligt, at en Skribent som vil gjøre det alene til sin Hovedsag, kan sin hele Livstid, og med al den Hjælp som Andre kan gjøre ham, neppe udrette det, som Historieffriker af andre Riger med mindre Tid og Møje har gjort.

H o l b e r g s

Dilegnelse til Christian den Sjette.

Stormægtigste, allernaadigste Arve-
Konge og Herre!

Jeg haver allerunderdanigst dediceret mit første og mindre historiske Skrift til Eders Majestæt som Kronprins, og dedicerer nu i samme dybeste Underdanighed dette mit sidste og større historiske Verk til Eders Majestæt som Konge; haaber allerunderdanigst, at Eders kongelige Majestæt anseer med samme naadige Djen det sidste som det første, helst, saasom mit stedsevarende Arbejde sigter til intet andet, end at erstatte nogenledes den Mangel, som her i

Lan-

Landet har været paa nødvendige Skrifter,
i hvilken Henseende jeg ideligen har arbej-
det, saavidt som mine ringe Kræfter mig
have villet tillade. Eders Kongelige Maje-
stæts allernaadigste Protection herudi skal
give mig nye Kræfter til at fuldføre det
øvrige, som jeg haaber skal blive, saavel
Eders Kongelige Majestæt til Behag, som
Publico til Nytte.

Jeg forbliver stedse

Eders Kongelige Majestæts

Min allernaadigste Arve-Herres og Konges

Allerunderdanigste tro Djener og Undersaat,

L. Holberg.

Fortale til Læseren.

Jeg haver ofte havt isinde at skrive en udførlig Historie over Danmark; men er alle Tider bleven affrækket derafra formedelst saadant Verks Vanskelighed; thi af alle Landes Historier er i mine Tanker ingen vanskeligere at skrive end dette Riges, og det i Henseende til Mangel paa Materialier. Vel har den berømmelige Rigs-Canceler Svitseld i sin Tid givet os en af Anseelse vidtløftig Historie udi tvende Folianter. Men, naar man fra samme store Verk vil separere de mange vitløftige Breve og Diplomata, som derudi findes, tilligemed de idelige Re- petitioner, og fremmede Sager, som egentligen ikke henhøre til den danske Historie, vil det neppe udgjøre mere end et maadeligt Bind in Quarto. Derforuden synes denne ypperlige Herre ved sit store Verks Publication heller at have villet give Andre Anledning til at fuldfærdige

en Historie end selv at skrive den. Hvorfore det ogsaa alene kan ansees som en Samling af Diplomata tilligemed en Chronologie, men ikke som en ordentlig Historie. Dette siger jeg ikke, for i ringeste Maade at betage dens store Mand den Ære, som ham tilkommer; thi, om han intet andet havde gjort end publiceret de mange Archiv-Documents, kunde man sige, at hans Navn stedse burde være helligt hos Efterkommerne; men, alene for at vise, at dette Eiggendefæ, som han har givet os, er heller en Samling af Actis publicis end en formelig Historie. De andre Historier, som dette Rige haver, ere ikke andet end enten Copier eller Compendia af Zvitfeld. Sa man kan sige, at Pontani Historie er en pur Oversættelse deraf uden ringeste Critique eller Emendation.

Hvad dette mit Verk angaaer, da, omendstjondt det er ikke saa vidtløftigt som Zvitfelds, saa drister jeg mig dog at sige, at det indeholder flere historiske Sager; thi foruden de Rilber, hvoraf Zvitfeld har samlet sin Historie, har jeg brugt adskillige andre, hvilket sees af de mange saavel trykte Bøgers, som Manuscripters Citationer, og har jeg besynderligen ladet mig være ange-

legent at bruge til *Bevisere Auctores synchronos*, paa det at Historien kunde blive saa autentique som mueligt; af de samme har jeg ikke alene stoppet adskillige Gul ubi *Svitfelds Historie*, men endogsaa corrigeret mangfoldige *Bildfarelser*, som derudi findes, og som *Pontanus* tilligemed det andet blindt har udcopieret. Hvad den nyere Historie angaaer, nemlig fra den Tid, hvor *Canceler Switfeld* slipper, da maa man gaae ligesom iblinde, efterdi Landets Børn have aldeles intet vort berom, og hos Fremmede findes ikkun nogle *Stumper*, hvoraf man ikke kan formere nogen ret sammenhængig Historie. I denne Henseende have mange gjort store *Dine* over den ubi det franske Sprog nyeligen publicerede danske Historie i 6 *Tomer*, saasom man strax ikke kunde fatte, hvorledes en *Fransmand* ubi *Rochelle* haver kunnet bringe de *Ting* tilveje, som *Danske* og *Norske* ikke have bristet sig til at lægge Haand paa. Og, saasom samme *Autor* synes at have forekommet mig i at sammenskrive en zirlig og *alamobist* Historie over dette Rige, maa jeg give en *upartist* *Betænkning* over hans *Skrift*.

Jeg tilstaaer da, at jeg har fundet samme Historie langt bedre, end jeg havde ventet fra et saa langt bortliggende Sted, og kan med Upartiskhed ikke sige andet, end at Autor jo har skrevet baade som en habile og honete Mand. Udi den gamle Historie, hvor han har havt til Vejvisere Cranzium, Pontanum, og Meursium, er ogsaa hans Historie temmeligen tilforladelig, og kan læses formedelst dens Sirlighed med langt større Behag end hos bemeldte Skribentere, hvis Fodspor han har fulgt. I det Øvrige, hvor de samme fare vilb, farer han ogsaa vilb tilligemed, saasom han formedelst Ukyndighed i det danske og tydske Sprog ikke har kunnet gaae til Rilderne selv.

Udi den nyere Historie, nemlig fra Kongerne af den oldenborgske Stamme, hvor Pontanus slipper, begynder hans Historie at blive maver: Dog kan den endda nogenledes passere indtil Friderici I. Tid, saalange som Meursii Historie varer. Men siden tager den meer og meer af, og endeligen bliver til intet andet, end en Samling af Gazetter og Mercurier, undtagen paa nogle Steder, hvor han har betjenet sig af Terlous og Charnuts Memoires, saa at derfor de tvende sidste Tomer af

Monfr.

Monfr. de Roches Historie indeholde fast intet, uden hvad som har Rapport med Historia Universalis. For Exempel ubi Friderici II. Historie tales om intet uden højst bemeldte Konges Krige; ubi Christiani IV. Historie ligeledes, saa at der meldes ikke det ringeste om samme Konges personlige Qualiteter, om hans store Etablissemens ubi Handelen, om hans Bygninger og utallige andre mærkbærdige Ting, som have gjort samme Konge mest anseelig; og saaledes fremdeles ubi de efterfølgende Kongers Historier: Saa at derfor ubi adskillige danske og tyske Compendiis ere uforligeligen flere Ting at finde, som henhøre egentligen til Danmark, end ubi Monfr. de Roches vidtløftige Historie.

Dette siger jeg ikke for at discrebitere Autor, som jeg holder for en habile Skribent; men alene for at vise, at han ved sin Histories Publication aldeles ikke har forekommet mig ubi mit Dessein, saasom Verket er utilføreligt, og befatter alene de Ting, som mindst interessere danske og norske Læsere. Og er det fornemmelig bemeldte Læsere til Nytte og Behag, at jeg har sammenskrævet dette mit ringe Verk: i hvilken Henseende jeg ikk

XVIII Fortale til Læseren.

Man løsligen taler om Krige, Felttog, Belejringer &c., men derimod med Flid melder om indenlandske Sager, og Rigets Jure Publico, om dets andre Love, Constitutioner, og de store Etablissemens, som ere fæde, og hvis Læsning giver en Kundskab om Landets saavel gamle som nærværende Tilstand. Jeg haver ogsaa af Grunden viset Oprindelsen til alle saavel udenlandske som indenlandske Tvistigheder, givet Kongernes saavel som andre store Mænds Portraits, ja iagttaget en Historiefrivers Officium saavidt som mig muligt har været udi et Land, hvor man ligesom paa tørre Heder maa lede efter Frugter og Blomster, anderledes end udi Frankrige, England og Italien, hvor der haves saa mange particuliere Historier og excellente Memoires at gaae Valg udi; thi, hvor habile en Bygningsmester er, saa bliver hans Bygning kun maadelig, med mindre han er forsynet med gode Materialier, og, hvor stor Talent En kan have til at skrive Historier, saa dog, naar han ikke haver andet at roste udi end usle Munkekrifter, og tørre Chronologier, kan hans Historie aldrig blive saa anseelig som den, der forfattes af en maadelig Skribent, der er forsynet med

rige

rige og prægtige Materier. Dette haaber jeg, at Læseren vil eftertænke, saa at, om dette mit Bær ikke stikker saa meget i Djuene, som de franske og engelske Historier, man maa forestille sig, at det er ikke saa meget Skribentens som Materialernes Skyld. Jeg haver, til at fuld-
 særbige denne første Tome, igjennemlæst over hundrede saavel trykte smaa og store Krøniker som Manuskripter; men haver af den hele store Mængde ikke kundet bringe mere Historisk tilveje, med mindre jeg har villet lopsylde det med unyttige og kjedsommelige Ting. De fleste Manuskripter haver jeg havt af det bannestjoldste Bibliothek, skjønt ikke saa meget til denne Tome som til den efterfølgende. Hr. Statsraad Thomas Bartholin har havt den Godhed at communicere mig hans lærde Faders efterladte Excerpta til den danske Kirkehistorie, som ere ubi 6 Folianter, foruden Wilhelmi Abbatis rare Epistolas, hvoraf findes ikkun et eneste Exemplar. En anseelig Hob af rare Manuskripter er mig ogsaa meddelt af Herr Statsraad Fos samt af Hr. Assessor Nybki, hvilke have baade den Merite at sammensamle curieuse Ting og med Velvillighed at gjøre Andre delagtige derudi til Pu-

bliki Nytte. Og, saasom jeg endnu haver to beslige
 Romer tilbage, haaber jeg, at Ingen nægter mig den
 Hjælp, som dertil videre kan behøves; og det vis heller,
 efterdi man kan regne mig blant de commode Arbejdere,
 der intet forlanger uden et godt Redskab; thi, saasom
 jeg holder det for en Skyldighed at gjøre hvad jeg kan,
 saa har jeg aldrig villet efterfølge Andres Exempler, der
 komme med en Bog i den ene Haand, og en Regning
 ubi den anden. Saavidt gaaer ikke mine Prætensioner,
 og havde jeg maaske gjort end langt mere, hvis mine
 flette Kræfter og udmattede Legeme mig det havde villet
 tillade. Hvad som har bevæget mig ubi saa mange Aar
 til at arbejde, er Arbejdets Nøvendighed, og hvad som
 har hjulpet mig til at fuldføre mit Arbejde, er besynder-
 ligen dette, at jeg har taget mig vare for den stabelige
 Polymathie, hvorudi jeg seer de fleste her i Landet at
 forfalbe; thi det heder: hic Rhodus, hic salta. Og,
 naar Enhver saaledes vil indskrænke sine Ibrætter, kan
 der produceres noget Godt. Til Slutning vil jeg bede,
 at min upartiske Skrivemaade maa holdes mig tilgode;
 thi, saasom jeg aldrig har flatteret mine Landsmænd til-

forn, saa gjør jeg det ej heller ubi dette Skrift. Et Land vinder aldeles intet derved, at en Skribent forgylder alle dets Fejl, og det Portrait, som mest behager en ærlig Mand, er ikke det, som er zirligst, men det, som best ligner Originalen; thi, naar Skribenter skrive ikke andet end Lovsange, taber Landet ikke mindre derved end Skribenterne selv, saasom det Gode med det Onde ansees af Læseren med Foragt, og en Historie bliver ligesaa suspect som en Procurators Indlæg, hvorpaa en Dommer intet reflecterer, førend han har hørt, hvad Contra-Parten har at sige derimod. Dog maa der ogsaa være visse Grændser for en Historieeskriver, saa at han siger Sandhed ubi sammelige Terminus, hvilken Regel jeg haaber at have efterlevet, saasom jeg af mange Mars Læsning og Routine nogenledes har lært en Historieeskri- vers Pligt.

Af de mange Breve og Diplomata, som findes hos Cancellar Switsfeld, haver jeg ikkun indført nogle saa, som ere de vigtigste. De øvrige citerer jeg alene for at verificere Historien. Det samme har jeg ogsaa iagttaget med de Diplomata, som jeg andetseds har fundet. Hvis

XXII Fortale til Læseren.

Publicum finder, at dette Verk kan blive til Nytte og Behag, vil jeg bede Gud alene i den Henseende at tillægge mig nogle Aar, nemlig for at fuldføre det samme; thi, endskjøndt jeg veed, at en Autor ved hvert Skrift exponerer sig ikkun for alle Slags Skud og Pile, og jeg af Erfarenhed har mærket, Sanden at være det, som en gammel Hedning siger, at hvem som Jupiter habet, den gjør han til Skribent, saa har dog Saadant aldrig kunnet gjøre mig uvillig til Arbejde; og haaber jeg, at dette efter min Død skal regnes mig til en Slags Merites; thi, endskjøndt jeg tilstaaer, at mange havde kunnet gjøre bedre Arbejde end jeg, saa holder jeg dog fore, at saa havde kunnet arbejde med lige Bestandighed.

Fortale til **H o l b e r g s** Danmarks Riges
Historie tredje Dplag.

Ludvig Friherre af Solberg hans Danmarks Riges Historie blev i en Tid af tyve Aar saa rar, at den paa Auctioner steg over den dobbelte Pris. Det andet Dplag, af 1753, blev i sex til syv Aar udsolgt. Paa det nu saavel udenlandske Liebhabere, som og vi selv, ej skulde have Mangel paa Rigests Historie, eller og betale mere end hvad Ret er, saa, for at raade Bod paa saadan Mangel, har jeg ladet Bogen igjen oplægge, de i sidste Dplag indsnegne Trykfejl corrigere, og ellers vedbleven den i Verden saa berømmelige Autors egenhændige Skrivesmaade; ej heller har jeg vilbet lade de saa Steder af de ælbste Lieder, som Autor dog med Nøje af de beste gamle Autores har udvalgt, og hvorom muligen kunde
haves

haves flere Meninger, forandre, undtagen hvad saa Anmærninger, der i de sidste Dele kunde være at tilføje, men for Fortsættelsen eller fjerde Del bliver der sørgt, *) at den bliver udarbejdet saa at den kan ligne, og fornøje saavel som Auctors. Jeg naaer da mit Ønske, som jeg og haaber ved det nye og til disse Tider forbedrede Opdrag af Auctors Danmarks og Norges geistlige og verdslige Stat eller Beskrivelse, som jeg i Begyndelsen af Aaret har ladet levere.

Kjøbenhavn den 24 Sept. 1762.

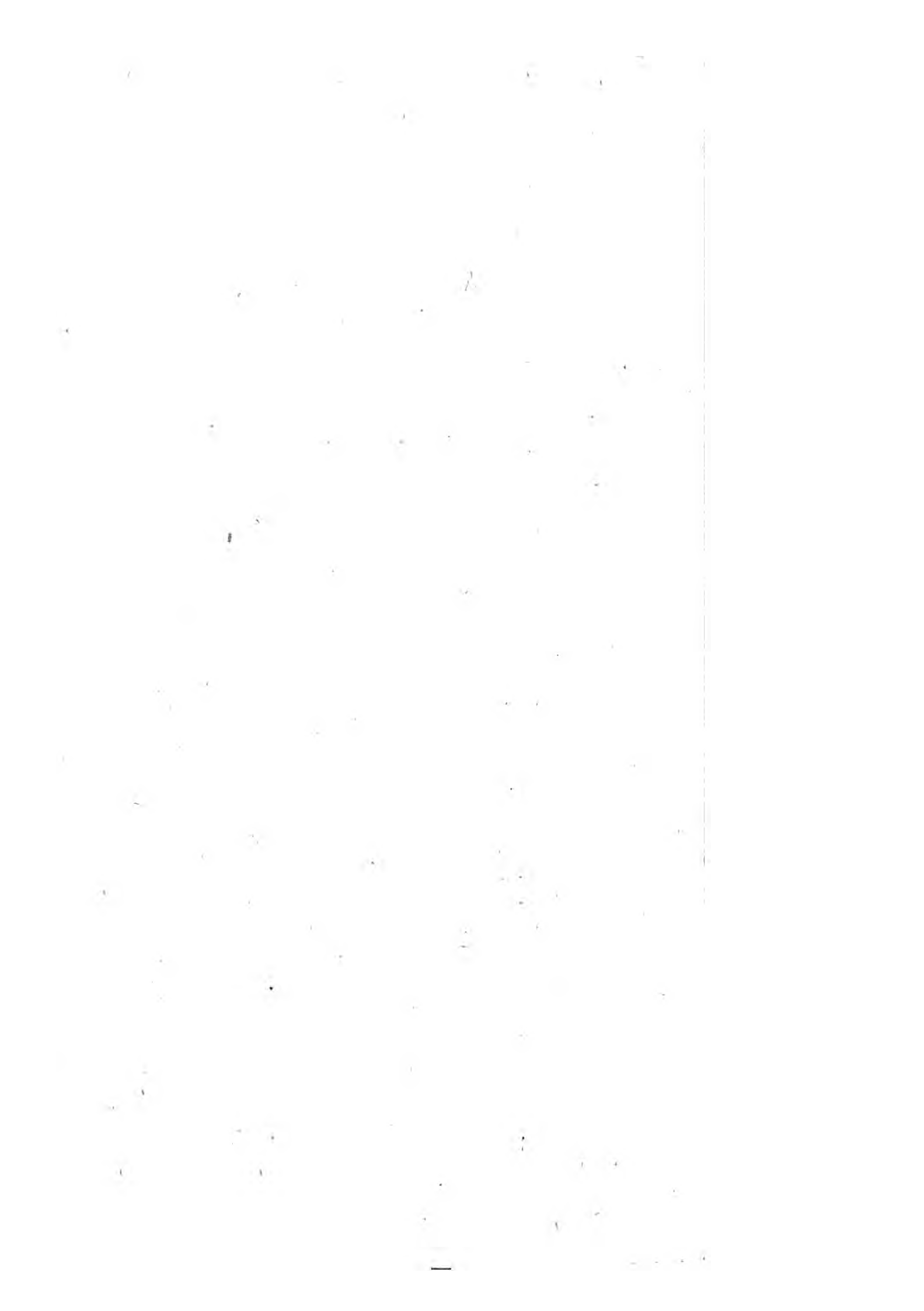
Fridr. Chr. Pelt.

*) Denne udfom, som bekjendt, aldrig.

Danmarks Riges

H i s t o r i e.

Første Del.

Om de gamle store Udtoge.

Førend jeg skrider til dette Riges indenlandske Historie, da vil jeg forud her paa engang melde noget om de store Migrationer og Udtoge, som ere skete af dette Rige, saavel som omliggende Lande. Vel er sandt, at de Cimbrers, Gothers, Longobarbers, Normanners og Anglers Bedrifter henhøre heller til de romerske, franske og engelske Historier, ikke desmindre kan ingen dansk Historieforfatter efterlade i det ringeste løsligen at tale om de samme; thi alle disse navnkundige sejerrige Folk, endskjøndt det er troligt, at de ligesom Snebolde have formeret dem paa deres Reiser af adskillige andre Nationer, som af Begjærlighed efter Bytte have stødt til dem, indtil de ere vorne til saadan utallig Mængde, saa have de dog deres første Udflugt her af vor Norden. Herudover lægges det den gamle Historieforfatter Saxo til Last, at han har forsømt at tale om disse store Udtoge,

som er den største Zirat og Prydelse i den nordiske Historie. At jeg her ikkun løsligen melde berom, dertil ere tvende Aarsager. Først, efterdi alle fremmede Historier tale vidtløftigen om de Cimbrers, Gothers, Longobarbers, og Normanners Bedrifter. For det andet, hvis man ikke indskrænker saadant, vil man forfalde hen udi en Historiam universalem, og, istedenfor en dansk, komme til at skrive en europæisk Krønike, efterdi ovenomtalte sejerrige Folk ikke allene have oversvømmet de fornemste europæiske Lande, men endogsaa saaledes etableret sig paa mange Steder, at en stor Deel endnu regierende europæiske Potentater kan regne deres Herkomst derfra. Nogle af vore Skribentere har været altfor sparsomme herudi; andre derimod altfor resolute, saa de ene fortjene ligesaa meget at lastes derudi, som de andre. Jeg vil derfor herudi tage en Middelvej imellem Saxo, som intet taler herom, og Cranzius, som herudi er altfor vidtløftig, og intet melde, uden hvad som fremmede Skribentere tilstaaer. Hvad som jeg her beder, Læseren holder mig tilgode, er, at jeg taler om disse Migrationer paa eengang, endskjøndt de ere skete paa adskilte Tider. Men jeg har heller villet afsluttede dem paa eengang, end villet indflikke dem i en eller anden Konges Historie, under hvilke de siges at være skete, paa det at Kong Snies og Regner Lodbrogs Historie ikke skulde blive vidtløftigere
end

end alle de øvrige danske hebenske Kongers. Og saasom det cimbriske Udtog er af alle det ældste, vil jeg først tale derom.

Om de Cimbrer.

Anno III, for Christi Fødsel, og 640 fra Roms Foundation, da C. Cæcilius Metellus og Cn. Papirius Carbo vare romerske Borgemeistere, gik de Cimbrer og Teutoner ud af Cimbrica Chersoneso, eller den Halvø, nu kaldet Sylland, og de andre omliggende danske Der, for at søge nye Lande, eller at lade see deres Tapperhed blandt fremmede Nationer. De angrebe strax og undertvunge de næst høstliggende Folk, og, da de mærkede, at ingen kunde staae dem imod, fik de Lyst til at gaae videre, passerede derfor Rhinstrømmen, og oversvømmede Frankrige med 300,000 bevæbnede Mænd, saa det er troligt, at de have faaet stort Tilløb paa Vejen af adskillige tydske Folk. De romerske og græske Skribentere beskrive dem at have været Folk af høj Postur, af blaa Dine, førende med sig store Sværd, saa

saa at de syntes at være dannede til Folkets og Stæ-
 ders Udelæggelse. Efterat de havde vidt huseret i
 Gallia, som nu kaldes Frankrige, satte de sig omst-
 der fore at gjøre Indfald i Italien. Da deres An-
 komst rygtedes til Rom, stilledes Republikken mod
 dem først Papius Carbo, hvilken, for at hin-
 dre dem Udgang til Italien, besatte Alperne med
 sin Krigshær, uden at tentere noget fiendtligt imod
 dem iførstningen, holdende det for en stor Lykke at
 kunde holde disse forfærdelige Gæster fra Italien.
 Men da han fornam, at de fore en anden Vej, og
 opholdte sig udi de Lande ved Donaustrømmen, fik
 han Mod igjen, gik dem med Trubler imøde, og
 lod dem vide, at de maatte holde sig fra at inqvie-
 tere de Noricos, som vare det romerske Folk allierede.
 Da de Cimbrer fik Tidender om den romerske Krigs-
 magts Ankomst, og tilligemed hørte Carbos For-
 langende, da af Respect for det romerske Folk stik-
 kede de Gesandter til Borgemeesteren, og undskyldte
 sig saaledes: Nemlig, at de ikke havde vidst,
 at de Norici vare udi Forbund med det romer-
 ske Folk; hvorfore Borgemeesteren ikke maatte
 fortænke dem, om de, som Folk der vare komne
 fra det yderste Norden, ikke vidste Bestaffen-
 heden om de Lande, som ligge ved Donaustrøm-
 men. De vidste allene, at det var en alminde-
 lig Lov, approberet af alle Folk, at Alting

hø

hører Sejerherren til. Paa andet Fundament kunde de romerske Folk selv ikke grunde deres Ret til saa mange Lande, end efterdi de med Sværdet vare vundne. De tilstode, at de havde stor Veneration for det romerske Navn i Henseende til de Romeres Dyd og Tapperhed, og derfor gjerne havde holdet sig fra de Noricis, dersom de havde vidst, at de vare romerske Bundsforvandre, og, omendstiondt de frygtede ingens Magt, vilde de dog lade see, hvor højt de skattede de Romeres Venskab, og derfor forlade de noriske Lande for at øve deres Tapperhed andensteds, hvor de Saadant frit kunde gjøre, uden at irritere det romerske Folk. Borgemeesteren stillede sig an, som han fandt Behag ubi deres Svar, og lod dem med god Bæsteb reise tilbage; men, da de Cimbrer ventede intet mindre end Fiendtlighed, efterdi de havde, for at føje det romerske Folk, retireret sig til Dalmatien, bleve de der af Carbo overfaldne, som fandt dem ubevæbne og sovende. Men disse tappre Folk grebe strax til Genær, og fægtede med saadan Hurtighed, at de Romere bleve drevne paa Flugten, og, hvis en usædvanlig nedfaldende Regn ikke havde hindret dem at forfølge deres Sejer, havde den hele romerske Krigshær bleven ødelagt. Forfækkelsen var da saa stor blandt de Romere, at de løbe adspredte igjennem Landet,

det, og kunde ikke, samles igjen førend paa tredie Dag. Efter denne Sejer ventede man intet andet, end at de Cimbrer og Teutoner skulle gaae lige ind ubi Italien; men de toge Vejen igjen lige til Frankrig og Svizgerland, hvilket befriede Romerstaten fra en stor Frygt.

Denne Sejer, som de erholdt over **Carbo**, gave deres Vaaben saadan Reputation, at adskillige andre Folk løbe til dem, hvorudover de paa ny oversvømmede hele Gallien. Derpaa rykkede de imod de pyrenæiske Bjerge, ubi Forsæt at falde ind ubi Spanien; men da de der fik Modstand af de Celtiberier, rykkede de tilbage igjen. Derpaa skikkede de nye Gesandter til den anden romerske Feltherre **Silanus**, tilbydende de Romere deres Tjeneste, hvis de vilde give dem Lande og Agre at beboe. Men dette Gesandtskab blev frugtesløs saavel som det forrige, hvorudover de besluttede at erholde med Magt det, som de med Bønner ikke kunde erhverve. **Plinius** fortæller om dette Gesandtskab, at da en af Legaterne med Begjerlighed beskuede et kunstigt Billede paa Torvet i Rom, nemlig en gammel Hyrde med en Stav i Haanden, og man adspurgte ham, hvor højt han skattede et saadant Stykke, svarede, at han ikke skjottede derom, endskjøndt man vilde give ham den gamle Hyrde in Originali, hvilket viser, at de Cimbrer da vare ligesaa flette Kjendere af Skilderier som fordem

de

de Romere, om hvilke fortælles, at da **Mummius** ødelagde **Corinthus**, og der fandt en stor Mængde af Kunststykker, lod han sine Folk sige, som bortførte dem, at hvis de lode dem bortkomme, skulle de give nye isteden igjen.

De Cimbrer, da de mærkede sig ved Bønner intet at kunde formaae, angrebe **Silanus** med saadan Fyrighed, at de dreve ham paa Flugten, bestormede hans Lejr, og ødelagde den hele romerske Krigshær. Derpaa erholdt deres Allierede, nemlig de **Tiguriner** og **Ambrones**, en anden Sejer over **Cassius Longinus** ved Munden af den Flod **Rhone**. Og skriver **Cæsar**, at den hele Krigshær maatte gaae under Naget, hvilken Haanhed ikkun nogle faa Gange var vederfaret det romerske Folk. De Romere udrustede derfor en ny Krigshær under Borgemester **Aurelius Scaurus**, hvilken havde ingen bedre Lykke end de andre; thi hans store Krigshær blev totaliter slagen, og han selv blev fangen. Den samme **Scaurus**, da de Cimbrer siden udi hans Fængsel raadførte sig med ham, og han søgte at affkrække dem fra at gaae over **Alpes** ind udi **Italien**, sigende at de Romere der vare uovervindelige, blev deres Anfører **Bolus** saa ophidset imod ham, at han omkom ham med sin egen Haand. Udi dette Slag omkom efter **Valerii Antiatii** Regning 80,000 Romere og Allierede tilligemed Borgemesterens tvende Sønner.

Lige

Lige saadan Lykke havde de mod de tvende romerske Anførere **Manlius** og **Coepio**, hvilke de ogsaa totaliter sloge, og paa eengang erobrede tvende Lejre.

Denne sidste Sejer tilskrives ikke mindre Anførernes Uenighed, end de Cimbrers og Teutoners Tap- perhed, hvorudover **Coepio** ved sin Ankomst til Rom blev fastet udi Fængsel, og der ynkeligen kom af Dage. Herudover syntes det at være ude med den romerske Republik. Alting gittrede og bævede udi Staden, hvor man saae, at al Modstand havde været forgjeves mod disse stridbare Folk. Fem Krigshære vare ødelagde, Italien var udtømmet af det bedste Mandskab. Af de anseeligste Generaler vare nogle ihjelslagne, og de øvrige ganske forsagte; og Sn- gen understod sig at tage saadan Commando meer; saa at man frygtede inden kort Tid at see den sejer- rige Fiende for Roms Porte. Den eneste Forhaab- ning, man havde tilbage, var udi den store Anfø- rer **Cajus Marius**, der med Ære havde gjort Ende paa den africaniske Krig mod **Jugurtha**. Til ham var da Alles Dine henvendte, som til den eneste, der kunde redde Republikken, og siger en Skribent, at det havde været ude med det romerske Herredom, hvis **Cajus Marius** ikke havde levet paa de Tiber.

Alle Romere vare da eenstemmige i, at gjøre denne habile General 4de Gang til Borgemester, og at anfortroe ham den cimbriske Krig, og det med
saa

saadan Begjerlighed, at, da han stillede sig an, som han ingen Lyst havde dertil, skjælde Saturninus, som var Tribunus Plebis, ham for Fædrelandets Forræder. Herudover blev han fjerde Gang erklæret Borgemeester tilligemed *Quintus Catulus*.

Marius tog en anden Plan, og formerede sig andre Mefurer end hans Formænd, holdende det for en høj fornøden Ting, ikke strax at vove Feltslag med flige Fiender, og at agere defensive, indtil deres store Hidfighed ved Tidens Længde kunde sagtes og tage af. Han behøvede derforuden Tid til at exercere sine Folk, og at vænne dem til at see en Fiende, hvis Uafsn saa ofte havde skrækket de Romere. Han gik derfor med sin Krigshær meget langsom over Alperne, posterede sig ved den Flod Rhone, og forsynede sig overflødiggen med Proviand, at han ikke mod sin Villie skulle drives til at holde Feltslag. Og, paa det ham fornødne Ting kunde ogsaa tilbringes over Søen, lod han grave en Grav for at forene Rhonen med Havet, og blev den Grav siden kaldet Fossa Mariana. De Cimbrer og deres Allierede ansaae *Marii* Langsomhed som en Frygtagtighed, og derfor besluttede med adskilte Corps at trænge sig ind udi Italien. De Cimbrer og Tiguriner søgte *Catulus*, og de Teutoner og Ambroner *Marius*, lejrede sig ikke langt fra hans Krigshær paa en slet Mark, og udfordrede ham til Strid. Ja En iblandt dem til-

bød

bød Marius en Duel. Men Marius, som vidste, at den romerske Republiks Belfærd bestod i hans Person, gav den teutoniske Helt saadant Svar: at, hvis han havde Lyst til at døe, kunde han hænge sig selv.

Blev derfor ideligen ved sin eengang antagne Maxime, intet Feltslag for Tiden at vove, og naar Noget raadde ham dertil, skjældte han ham for en Forræder af sit Fædreland, sigende, at der handlede da ikke om at indlægge Ære, men om at conservere Italien, som truedes med Undergang. Saadant foreholdt han ideligen de høie Officierer, og lod den gemene Soldat verelvis stige op paa Bolden, for at vænnes til at see Fiendens Ansigt og Gevær, samt at høre deres Røst. Imidlertid forhaanede de Teutoner dagligen de Romere som feige og quindagtige Folk, hvilket omsider foraarsagede saadan Forbittrelse iblandt dem, at de offentligen begyndte at knurre mod Marius, efterdi han ligesom ingen Tillid havde til deres Troskab og Tapperhed, sigende, at han uden Marsag lod sig strække af sine Formænds Exemppler, efterdi der var ingen Ligning imellem de samme og deres nuværende Anfører. Disse Klagemaal vare Marius ikke ubehagelige, dog blev han ved sit Forsæt, og søgte med gode Ord at stille Soldaterne tilfreds, sigende, at han ikke tvivlede om deres Tapperhed; men han maatte rette sig efter Gubernes Bille

lie og Dracler, som skulde give ham tilkjende, naar Tid var at stride. Han havde derfor udi Lejren en syrisk Qvinde ved Navn Martha, som foregaves at have Spaadoms Aand, og at erkjendte ham om Gubernes Billie. En Intrigue, som mange store Generaler have betjent sig af med Succes.

De Teutoner bleve omsider utaalmobige over denne Forhaling, og, som de saae, at Marius ikke kunde bevæges til Feltslag, søgte de at storme til hans Lejr; men de bleve drevne med Forlis tilbage. Hvorudover de brøde op med deres Lejr, og rykkede mod Alperne, for at falde ind udi Italien. De passerede med deres Magt 6 Dage forbi Marii Lejr, som de ideligen udi Marschen forhaanede, og spurgte de romerske Soldater, om de vilde have Bud med dem til deres Hustruer, efterdi de agtede dem lige til Rom. Marius anhørte alt dette med sin sædvanlige Koldfindighed. Men da den hele fiendtlige Krigshær var passeret ham forbi, forfulgte han dem udi Hælene indtil Aix udi Provence. Derpaa satte han sig for at levere Feltslag, posterede sig langt fra Floden paa et tørt Sted, og, da Soldaterne klagede sig over Mangel paa Vand, viste han dem Floden med Fingeren, og sagde: der er Vandet, som I maa bane Eder Vej til med Blod, og saaledes bragte dem udi Fornødenhed til at sægte. Sa dette gav ogsaa Anledning til Feltslag. Thi som Krigshærens

Tje-

Tjenere løbe udi Hobetal til Floden at hente Vand, og Fienderne søgte at forhindre dem Saadant, maatte de gaae med Krukken i den ene Haand, og med Dren og Sværdet i den anden. Herudover begyndte man først at prælubere med smaat Klammeri, som siden meer og meer tog overhaand, indtil det kom til en Hoved-Action. 30,000 Ambroner grebe først til Gevær, og med Cadence og Sang gjorde Anfald, og bleve mødte af en Hob Ligurier, som da beboede det Landskab, hvor nu den genuesiske Stat er. Disse kom først udi Strid sammen, udi hvilken de Ligurier, understøttede af andre Romere, fik overhaand, og dreve de Ambroner paa Flugten. Da kom deres Hustruer med Sværd og Dren dem imøde, forekastede dem med Skrig og Bitterhed deres Feighed, og sloge saavel paa de Flygtende som Forsølgerne, forsøgte med deres blotte Hænder at rive Sværd og Skjolde fra de Romere, og lode see en uovervindelig Behjertighed indtil Døden. Saaledes fortælles den første Action, som skete ved Flodbredden, mere af en Hændelse end af Forsæt og efter Anførernes Ordre.

Efterat de Romere havde nedslæbt den største Del af de Ambroner, retirerede de sig til Lejren igjen, hvor de holdt sig i Stilhed og Narvaagenhed den hele Nat, ligesom de vare blevne forskrækkede over deres egen Lykke. Udi den teutoniske Lejr derimod hørtes en idelig Hulen og Skrigen, der, som Plutarch siger,

figer, lignede meer Besters Brølen, end Menneſkeskrig, og ſom indjog Skræk i den hele romerſke Krigshær, og i Generalen ſelv. Man ventede hvert Djes bliſ ſamme Nat at komme udi ny Træfning. Men de Teutoner holdt ſig ſtille ſaavel Natten ſom Dagen derefter, og anvendte den Tid paa at lave ſig til et Hoved-Feltſlag. Marius lod imidlertid ſætte Claudius Marcellus med 3,000 Fodfolk udi Baghold, og bød dem at falde bag paa Fienden, ſaa ſnart de mærkede, at Slaget gif for ſig. Den øvrige Krigshær lod han derpaa ſpiſe og hvile ſig, og derpaa rykkede mod Fienden, og lod førſt Cavalleriet nedſtige paa den ſlette Mark, hvilket da de Teutoner ſaae, havde de ikke Taalmodighed at bie, indtil de Romere kom ned paa den ſlette Mark; men, fulde af Brede og Forbittrelſe, angrebe dem paa det høje Sted, hvor de med Fordel vare poſterede. Der gif Træfningen for ſig med ſtor Hidſighed paa begge Sider, og ſom de Romere havde Fordel af Stedet, ſaa maatte de Teutoner efterhaanden vige tilbage ned paa den ſlette Mark igjen. Da tog Marcellus, ſom ſtod udi Baghold, ſin Tempo udi Agt, og med ſtørt Skrig falbt paa de Teutoner, hvilke, ſeende ſig angrebne baade for og bag, geraadede udi ſaadan Forſkrækkelſe, at den hele Krigshær tog Flugten. De Romere forfulgte dem, og ſloge ihjel eller toge til Fange over 100,000. Skribenterne ſtemme ikke alle overeens udi

de Slagnes Dal, men sig alle, at Nederlaget var saa stort, at Indbyggerne af Marsejles omgjæbde deres Vingaarde med de Slagnes Been, og at de forraadnede døde Legemer gjøbede Jorden saaledes, at den paafølgende Sommer gav en utrolig Mængde af alle Slags Frugter, hvorved bekræftes det, som Archilochus siger, at intet fedder Jorden meer end Blod. Derpaa blev Marius i hans Graværelse erklæret femte Gang Borgemester; men han vilde ikke gjøre noget Triumph-Indtog, førend han havde gjort Ende paa den hele Krig. Thi de Cimbrer vare endnu tilbage, hvilke, han vel vidste, vilde give ham ikke mindre at bestille, og mod hvilke udfordredes ligesaa stor Tapperhed og klog Conduite.

De Cimbrer, som havde separeret sig fra de Teutoner og Ambroner, marscherede med deres hele Magt over Alperne, udi hvilken Passage de brugte ikke nær saa megen Façon, som Hannibal; thi de skjøttede ikke om at forsyne sig med Klæder imod Sneen og Kulden, og, naar de kom til stejlbrette Steder, satte de sig paa deres Skjolde, og lode sig dumpe ned af Bjerget. Den anden Borgemester Catulus havde imidlertid slaaet sin Lejr ved den Flod Adige, for at disputere dem Passet. Men de Cimbrer søgte strax at passere Floden, og til den Ende væltede derudi store Træer, for at hindre Vandets Løb og Stridighed, hvorpaa de med Hujen og Skrig

gen

gen passerede Floden. Dette jog saadan en Skræk udi de Romere, som stode paa den anden Side, at de aabenbarligen toge Flugten. Da kunde man see, hvor stor Dyd der var hos Borgemeesteren Catulus; thi da han mærkede, at han ikke kunde hindre Soldaternes Flugt, lod han Felttegnet hæve, og beføl Krigshæren at følge sig, paa det man ikke skulde sige, at Krigshæren flyede, men at den fulgte sin Generals Ordre; saa at Fædrelandets Ære laae ham mere paa Hjertet, end hans egen.

De Cimbrier angreb derpaa en Skanse paa den anden Side af Floden Udige, som var besat med romerske Soldater, og som de samme forsvarede sig længe med en ugemen Tapperhed, gav de Cimbrier dem, efter Skansens Erobring, alle løs, i Henseende til deres Dyd; dog, førend de bleve løsgivne, maatte de, efter cimbrisk Sædvane, sværge paa en Kobberoxe, og siger Plutarch, at den samme Kobberoxe blev siden forvaret som en Reliquie i Rom udi Catuli Hus. Medens dette skete, var Marius udi Rom, hvorhen han var kalden for at triumphere over de Teutoner. Men denne store Mand, da han fik Tidender om de Cimbrers Ankomst til Italien, satte han den Ceremoni til Side, samlede i en Hast sine Folk tilsammen, gik over Floden Po, for at hindre Fienden at komme ind udi den Del af Italien, som ligger paa den anden Side af Floden.

De Cimbrer holdte sig da nogen Tid stille, forventende de Teutoner, over hvis Udeblivelse de forandrede dem; enten de vidste ikke deres Nederlag, eller stillede sig an, som de Saabant ikke vidste; thi de lode alle dem prygle, som bragte dem saabanne Tidender. Endeligen stilledes de Gesandter til Marius, og begjerede for dem og deres Brødre Lande og Agre til deres Føde og Underholdning. Marius spurgte dem da ad, hvilke de Brødre vare, som de talede om, hvortil, da Gesandterne svarede, at det var de Teutoner, begyndte alle Omkringstaaende at lee, og Marius sagde: bekymrer I eder ikke om Eders Brødre, de have faaet saa meget Land, som de behøve, og som de stedse skal beholde. Gesandterne bleve af saabant Skjemt ophidsede, truede Marius, at de saavelsom deres Brødre de Teutoner snart skulle hevne den Spot og Latter, hvormed man begegnede dem. Hvortil Marius continuerede med at skjemte, og sagde til Gesandterne, at de gjorde ilde i at gaae bort uden at hilse deres Brødre, og lod dem derpaa see nogle teutoniske Anførere, som vare fangne efter Slaget.

Saasnart Gesandterne vare komne tilbage, og havde givet Underretning om Alting, grebe de Cimbrer strax til Gevær, og rykte mod Marius, hvilken holdt sig stille, og lod sig nøje med at forsvare sin Lejr. Bojorix, de Cimbrers Konge, nærmede sig

sig da med et lidet Antal af Rytteri mod den romerske Lejr, og med høj Røst udfordrede Marius til Strid, og at bestemme en Dag dertil. Marius svarede ham da, at endskjøndt de Romere ikke plejede at raadføre sig med deres Fiender om Tid og Sted, paa hvilke de skulde stride, saa vilde de dog denne Gang gjøre de Cimbrer den Fornøjelse; man kom derfor overeens, at Slaget skulde staae den tredie Dag efter denne Dag paa den flette Mark ved Vercelli, hvor begge Parter med Bequemhed kunde bruge deres hele Magt. Begge Krigshærene lode sig ogsaa indfinde paa benævnte Sted og Tid. Catulus havde under sin Commando 20,000 Fodfolk, og Marius 32,000, og skriver Sylla, som var med i dette Slag, udi sine Commentarier, at Marius havde fordelt sine Tropper paa begge Fløje, og det af Ondskab mod Catulus, paa det at Sejeren skulde tilskrives ham allene, efterdi Fløjene først stødte an paa Fienden, førend det mellemste Corps af Krigshæren kunde komme til at operere, og siges der, at Catulus klagede sig over denne Marli Ondskab udi den Apologi, som han siden maatte gjøre. De Cimbrer rykte frem udi al Stilhed med deres Fodfolk, og formerede en firkantet Slagt-Ordning, og deres Rytteri, som bestod af 15,000 Mænd, var prægtigen munderet, og førte de Hjelme, hvorpaa saaes aabne Struber af allehaande Slags vilde Dyr. De vare alle klædte udi

Jernpanser, og enhver havde en Hellebard udi Haanden. Da begge Krigshærene kom udi Træfning sammen, rejste sig en forfækkelig Støv som en tyk Sky, saa at det ene Parti kunde ikke skille det andet, hvorudover **Marius**, hvis Tropper vare de første, som vare beskikkede til at gjøre Anfald, løb gandske vild; saa at **Catulus** havde den Ære, at den haardeste Træfning skede paa det Sted, hvor hans Tropper stode, hvilket var gandske mod **Marii** Intention, om man ellers kan troe **Syllæ** Relationer, som hi-vaanedes dette Slag, efterdi han var en dødelig Fiende af **Marius**. Den Ære maa man dog lade **Marius**, at han iagttog Alt, hvad som en stor General udi sliq Tilfælde kan iagttage. Blandt andet tilskrives dette hans Conduite, at Slagt=Ordnungen saaledes var indrettet, at de Romere havde Solen paa Ryggen, og de Cimbrer derimod havde den lige udi Dinene, hvilket var dem udi Slaget ikke til liden Hinder; thi disse nordiske Folk, som vare vante til Kulde og Frost, som deres Klima fører med sig, vansmægtede da saaledes af Solens Hede, som stod dem lige udi Ansigtet, at de maatte holde deres Skjolde for Ansigtet. Støvet var ellers ikke mindre favorabel for **Catuli** Tropper end Solen; thi saasom den skjulte Fiendens overmaade store Mængde, kunde de Romere ikke forfækkes for det, som de ikke saae, men bandt an uden videre Eftertanke med dem, som

de

de kom imøde, og, som de Romere vare bedre vant til Hede, end de nordiske Folk, saa var denne Tid; nemlig Augusti Maaned, udi hvilken dette store Slag stod, dem til stor Fordel; thi man saae fast ingen af dem svæde, da dog de Cimbrier alle ligesom svømmede udi Vand. Den største Deel af dem blev derfor ihjelslagen, thi alle de, som vare i den første Række, vare med Kjæder bundne til hinanden, at den Ene ikke skulde løbe fra den Anden. En latterlig Invention, som forarsagede, at de alle udi Flugten bleve nedstablede. De Andre flygtede til deres Lejr, hvor Qvinderne udi sorte Klæder, sidbende paa Bogne, toge fiendtlig imod dem, og ihjelsloge Mænd, Brødre, og Fædre uden Forskjel; ja deres Forbittrelse gik saavidt, at de qualte deres egne smaa Børn, og kastede dem under Hjulene af Bognene. Omsider toge de ogsaa Livet af dem selv. Mændene fulgte derpaa Qvindernes Exempler, og omkom sig selv paa adskillige Maader, saa at det gjordes ikke nødvendigt for de Romere at bestorme Lejren, men allene at give dem Tid til at hænge dem selv. Der fortælles, at nogle af de cimbriske Qvinder, efterat de længe havde gjort Modstand af deres Bogne, omsider bade Marius, at han vilde antage dem iblandt de vestalske Jomfruers Dal i Rom, efterdi det var dem ikke vanskeligt at henbringe deres øvrige Liv udi Kydskehed. Men som Marius nægtede dem Saadant, efterdi det

det var imod de romerske Love, toge de Livet af dem selv. Uanset dette store Nederlag, saavel udi Slaget som efter Slaget, og endskjøndt Mænd og Qvin-der saaledes myrdede dem selv, gjorde man dog 60,000 Fanger. De Dødes Tal bliver beregnet til 120,000. **Marii** Soldater udplyndrede Fiendens Bagage, men Byttet saavelsom Felttegn og Trompeter bleve bragte til **Catuli** Lejr, hvilken betjente sig deraf til et Bevis, at Sejeren var ham meest at tilskrive, hvorudover der rejste sig en Tvistighed imellem hans og **Marii** Tropper, saa at de parmesanske Gesandter, som da vare tilstede, maatte lægge sig derimellem, hvilke domte i Faveur af **Catuli** Soldater, efterdi de fleste Døde vare mærkede med de Spyde, hvorpaa **Catuli** Navn stod gravet. Ikke desmindre blev dog **Marius** den største Ære given, saavel i Henseende til hans forrige Sejer som hans Værdighed. Det romerske Folk gav ham ogsaa den prægtige Titel af Roms tredie Fundator, holdende for, at denne cimbriske Krig havde ikke været mindre farlig end den galliske Krig, da Rom blev indtagen og afbrændt, og **Camillus** frelste det romerske Folk, som var flygtet til **Capitolium**.

Endskjøndt de Cimbrier led saadant Nederlag, blev derfor det hele Folk ikke udsløttet, som Nogle foresigive; thi foruden de, som ikke bivaanede dette Tog, men bleve tilbage i Fædrelandet, melder **Julius Cæsar**

far om 6,000 Mænd, hvilke med Bagagen bleve
 efterladte paa den anden Side af Rhinstrømmen, da
 de andre begave sig ind udi Frankrige og Italien,
 hvilke, efterat de havde meget omflakket og ført ad-
 skillige Krige, omsider satte sig ned udi et Land imel-
 lem Maasstrømmen og Schelde, og siges af dem at
 nedstamme de Folk, kaldne Uduatici. Der er ogsaa
 ingen Tvivl paa, at jo af de 60,000 Fanger mangs
 maa være komne tilbage til deres Fædreland igjen,
 og at Andre ere blevne udi Italien, hvor de maaskee
 have givet sig udi Tjeneste hos de Romere, som ikke
 gjerne foragtede slige tappre Folk, men brugte deres
 Tjeneste mod andre Fiender, som de gjorde med de
 Gallier og Tydske, hvilke med Tiden bleve Kjernen
 af den romerske Krigsmagt, og hvoraf mange bleve
 satte udi høje Embeder. At de Cimbrer udi Keiser
 Augusti Tid have beboet den Halvø, nu kaldet Jyt-
 land, som tilforn, vidner Strabo med disse Ord:
 Der fortælles mange Ting daarligen om de Cim-
 brer, mange Ting fortælles ogsaa, som have
 Skin af Sandhed. Jeg troer ikke, at de af
 Vandflod ere drevne til at forlade deres Land,
 efterdi der findes endnu mange som beboe sam-
 me gamle Lande, og have de Cimbrer nyligen
 skikket Augusto en Kobberkjedel, som hold-
 des for en Helligdom iblandt dem, have forlangt
 hans Vensteb, og begjeret Pardon for den Skæ-
 de,

de, deres Forfædre havde tilføjet de romerske Lande, 2c.

Det er ellers rimeligt, at det Ord Cimbri betyder det samme, som stridbare Folk, og at af det Ord Cimbrer er kommen det danske Ord Kjemper. Efter Augusti Tider bliver meget lidt talt om de Cimbrer, dog har Navnet nogenledes været indtil Arcadii og Honorii Tider, efterdi Claudianus, som levede under samme Kejsere, taler om dem saaledes:

— — — Latium paludibus exit

Cimbrus & ingentes Albim liquere Cherusci. Udi hvilken Tilstand de have været i Trajani Tid, sees af Taciti Vidnesbyrd de moribus Germanorum Cap. 37. saaledes: Den Havbugt af Tydskland besidde de Cimbrer, som er nær ved det store Hav. Det er nuomstunder ikkun et lidet Folk, men stort af Navn, thi deres gamle Bedrifter ere endnu udi Ihukommelse.

Om de Gotther.

Det er vanskeligt at sige, naar det Ord Gotther først er bleven bekjendt, item om de Gotther ere de første Indbyggere af de nordiske Riger, eller om de have uddrevet de Cimbrer. Nogle af de svenske Skribenter derivere de Gotthers Navn fra **Gog, Magogs Søn**, og **Japhets Sonne-Søn**; men Saa-
dant bestaaer ikkun i pure Gissninger. Man veed allene, at Navnet er meget gammelt, og at de Lande, som den navnkundige asiatiske Helt **Odin** bemægtigede sig, vare kaldne **Gotland**, og Indbyggerne **Godiob**, som **Torfæus** viser af det gamle gothiske Skrift, kaldet **Rimbegla**. Gothlandene vare gementligen delte udi **Rejd-Gothland** og **Ej-Gothland**. Ved **Rejd-Gothland** forstodes det faste Land, og ved **Ej-Gothland** Derne. Under disse Lande besattedes Danmark og en stor Del af Sverrig, og føre endnu nogle Provindsers Navn deraf udi begge Riger. Saaledes ere endnu **Vester- og Øster-Gothland**

land udi Sverrig, ligesom Sønder- og Nørre-Gythland eller Jylland udi Danmark; thi de Gother kaldes og Gythones, som **Cluverius** i hans *Geographia antiqva* viser. Mit Forsæt er ikke at commentere over de Gothers Navn og Oprindelse, men allene at tale om deres Udtog og Bedrifter, fra den Tid, de ere blevne bekjendte af Fremmede, og man med nogen Visshed kan tale om dem.

De Gothers store og bekjendte Udtog af Norden henføres til Aar efter Christi Fødsel 190, da de siges efter lang Flaakten at have sat sig ned ved Donaustrømmen, og at være delt udi tvende Partier, nemlig Øster-Gother og Vester-Gother, gemenligen Wise-Gother. Historien viser, at de ofte passerede Donaustrømmen, og gjorde Indfald udi de romerske Provindser Moesien og Thracien. Endeligen udi Keiser Valentis Tid satte de sig ned udi Thracien, og det ved saadan Lejlighed: De skikkede Aar 280 Gesandter til samme Keiser udi Antiochia, med Begjering, at han vilde forunde dem et Stykke Land at behoe, tilbydende deres tro Tjeneste, om fornøden gjordes. Keiseren, som holdt det for en Fordel at nyde flige stridbare Undersaatter, tog med Glæde mod deres Tilbud, skikkede Gesandter for at slutte Forbund med dem, og at føre dem over Donaustrømmen. Blandt andre Conditioner, som de da indgik, siges der, at de forbandt sig til at antage den kristelige

lige

lige Tro, og, som Keiser Valens var en stærk Forfægter af Arian Lærdom, faldt Gotherne ogsaa til det arianske Kjætter, som de længe derefter med stor Haardnakkenhed forsvarede. Der bleve dem saaledes assignerede Boliger udi Thracien, og mente Keiseren derudi at have handlet meget politice, men Udgangen viste, at han begik en yderlig stor Statsfejl ved at indføre slige stridbare Folk udi Kjernen af de romerske Lande, thi det kostede hans eget Liv, og endelig Roms Fald. Thi kort derefter opvoktes Tvistighed imellem de Gother og Romere, hvorudover de første grebe til Gevær, førte Krig mod Keiseren, og endeligen omkom ham selv udi Thracien. De førte siden Krig med Keiser Theodosius, hvilken vel overvandt dem, men omsider dog gjorde Forbund med dem, gav dem romersk Borgerkab, item Agre at dyrke, og betroede dem vigtige militaire Poster. Under Keiser Arcadius og Honorius brøde de ind udi Italien under deres navnkundige Konge Marik, hvor de holdt adskillige Træfninger med den kejserlige General Stilico, indtil samme Stilico gjorde Fred og Forbund med dem.

Dette Venkab stod nogenledes ved Magt, saa længe som Stilico levede. Men efter samme Generals Død lavede Maricus sig til at gjøre et nyt Indfald i Italien, og tog i Følge med sig hans Husstrues Broder Aulffus, hvilken havde en anseelig

Krigs-

Krigshær af Gother og Hunner, og som samme Ataulffus tøvede for længe, gik han allene over Alperne, passerede Floden Po, rykkede siden uden Modstand mod Rom, og slog sin Lejr ikke langt fra Staden, hvorfra han skikkede Gesandter til Keiser Honorius, begjærende Lande for sig og sine Gother udi Italien, og tilbydende derfor sin Tjeneste, naar Keiseren havde ham og hans Folk nødig. Honorius, endskjøndt han da fandt sig for svag til at gøre Modstand, saa dog forladende sig paa Ravennas Fortificationer, samt de Krigsfolk, som han ventede fra Orienten, item paa den Besætning, som var i Rom, svarede, at han intet Land kunde bortskænke. Herudover blev Maricus fortørnet, brød op med sin Lejr, og gik lige for Rom, hvilken han belejrede; men denne Gang lod sig bevæge af Skænk og Foræring at ophæve Belejringen igjen. Derefter bleve foretagne adskillige Negotiationer; men, saasom man formedelst Keiserens utidige Haardnækkhed ikke kunde komme til nogen Slutning, skikkede han nogle Bisper til Keiseren, formanede ham, at han ikke ved sin Forseelse vilde drive ham til at plyndre og ødelægge en Stad, som udi tusind Aar havde hersket over Verden, men indgaae billige Conditioner med ham, for at afvende saadan Ulykke; men Keiseren fremturede med sit Forsæt, saa at det syntes, at den gothiske Konge havde meer Omhu og Veneration for denne

denne ædle Stad, end den romerske Kejser selv. **Maricus** gif derfor anden Gang for Rom, tilkjendgivende Indbyggerne Kejserens Ubillighed, og lod dem vide, at han vilde løbe Storm mod Staden, hvis de ikke forenede sig med ham mod **Honorius**. De Romere overgave derfor Staden udi **Marici** Hænder, hvilken lod udvælge en ny Kejser ved Navn **Attalus**, og begav sig strax derfra med samme **Attalus** for at belejre **Honorius** udi Ravenna. Udi saadan Tilstand var da det romerske Kejserdom, som tilforn havde været en Skræk for den hele Verden, og Rom, som havde været Herskerinde over alle Steder, maatte nu danse efter en gothisk Konges Pibe. **Honorius**, da han nu mærkede, udi hvilken Fare hans egen Person stod, bekvemmede han sig omfider til Fred, hvilken blev sluttet med de Vilkaar, at **Maricus** skulde være Kejserens Allierede, og bekomme visse Boliger udi Frankrige for sig og sine Gotther, for hvilket han forbandt sig at tjene Kejseren mod hans Fiender. Men som intet blev holdet af det, som var lovet, gif den tappre gothiske Konge tredie Gang for Rom, indtog Staden den 1ste April Anno 410, og gav Ordre til at plyndre den, dog saasom han var en dydig Herre, forbød han at lægge Haand paa Kirkerne, og de hellige Ting, iligemaade at udøse Blod. Saaledes blev denne store og prægtige Stad udplyndret, hvilken de fordum heroiske Romere

mere da skjælvende ansaae, uden at gjøre ringeste Modstand. Maricus, for at forhaane dem desmere, lod først ovenmeldte Artalus isøre kejserlige Ornamente, og Dagen derefter afløde igjen, og vise ham til Folket som en slet privat Person. Endelig, efterat han med sine Gother havde faaet et uhorligt stort Bytte udi Staden, forlod han den for at spille samme Tragoedier paa andre Steder i Italien. Efterat han havde igjennemstrefet hele Italien, faldt han omsider i en Svaghed udi den Stad Consentia, og døde sammesteds midt i sine Sejervindingers Lob. Han var en af de største Helte paa de Tiber, og tilligemed af stor Dyd og Moderation, hvilket Vidnesbyrd gives ham i den romerske Historie.

Efter Marici Død udvalgte de Gother Ataulfus, hans Hustrues Broder, til Konge, hvilken fik tilægte Placidia, Keiser Honorii Søster. Han satte sig for i Begyndelsen af sin Regjering at besøge Rom, for ikke allene at indtage samme Stad efter Marici Exempel, men endogsaa for stedse at beholde den, og havde han besluttet at give den et andet Navn, og istedenfor Roma at kalde den Gothia, hvilket ogsaa havde skeet, hvis ikke Placidia havde holdet ham derfra, saasom hun ansaae Saadant som den største Forsmædelse, det romerske Monarchi kunde vederfares. Under denne Ataulfus fæstede de Gother først Fod udi Spanien, hvilket opvakte ny Tvistighed

hed mellem de Gother og Romere. Men Placidia afvendte ham adskillige Gange fra Fiendtlighed imod Kejseren, og Ataulfus, som særdeles elskede samme Princesse, kunde intet nægte hende, hvilket de Gother, som fandt deres Regning ved at føre Krig, ikke kunde lide, sloge ham derfor ihjel i Barcellona, og udvalgte sig en anden Konge ved Navn Sigeric. Denne Sigeric, saasom han og havde Inclination til Fred, havde samme Skjæbne, og Vallia kom udi hans Sted. Udi ham fik de Gother en Konge, som de ønskede, thi han førte store Krige med de Wender og Alaner udi Spanien, skjøndt udi Keiser Honorii Navn, som accorderede ham Ataulfi Enke Placidiam tilægte. Og lagde saaledes denne Vallia Grundvold til det gothiske Rige i Spanien, skjøndt hans Efterkommer Theodoricus allerførst førte Titel af Konge i Spanien. Om hans Sejrvindinger synger Poeten Sidonius saaledes:

Vandalicas turmas & vincti Martis Alanos
Stravit, & occiduum texere cadavera Calpem.

Hvoraf sees, at han har bragt sine Vaaben til den øverste Kant af Spanien mod Africa. Efter ham fulgte Theodoricus, den første gothiske Konge i Spanien, hvor han og hans Efterkommere alle af gothisk Blod regjerede fra 419 til 711 fast udi 300 Aar. Disse Gother, som saaledes huserede udi Italien under Alaricus, og siden bemægtigede sig Spanien,

nien, vare kaldte Vest-Gother, gemenligen Vise-Gother, for at distingvere dem fra de Ostro-Gother, hvorom videre siden. Deres andre Bedrifter henhøre til den spanske Historie, hvorfor jeg her intet videre derom vil tale, men allene give en Liste paa de vise-gothiske Konger, som regjerede udi Spanien, indtil Rodericus, som blev omkommen af de Morer, og udi hvilken endtes det vise-gothiske Rige i Spanien. Deres Orden findes udi Isidori gothiske Krønike saaledes:

Theodericus eller Theodoricus.	Liuva.
Thurismundus.	Wittericus.
Theudericus.	Gundamarus.
Euricus.	Sisebutus.
Maricus.	Svinthila.
Gesalricus.	Sisenandus.
Theudericus.	Chintila.
Amalaricus.	Fulca.
Shendis.	Chindasvinthus.
Theudisculus.	Wamba.
Agila.	Ervigius.
Athanagildus.	Agiga.
Liuva.	Witiza.
Leovigildus.	Rodericus.
Reccaredus.	

Spad de andre Gothen, gemenligen kaldte Ostro-Gother, angaaer, da ere de samme ikke synderligen
blevne

blevne bekjendte førend under deres store Konge **Theodorico**, hvilken Anno 483 succederede sin Fader der ogsaa hed **Theodorik**.

Den samme **Theodoricus** kom med en Krigshær af Ostro-Gother ind udi Italien, hvor han førte Krig med **Odoacro** de Herulers eller Rugianers Konge, som havde bemægtiget sig Rom, gjort Ende paa det vestlige Kejserdom, og fæstet sit kongelige Sæde udi Ravenna; thi Italien var da et Kov og Bytte for de nordiske Nationer, hvoraf en drev den anden ud. Saaledes bleve de Heruler ogsaa igjen uddrevne af de Ostro-Gother.

Thi **Theodoricus**, efterat han havde bemægtiget sig Majland og andre Stæder, belejrede han **Odoacrum** udi den ny Hovedstad Ravenna. For samme Stad skede adskillige Trefninger mellem disse tvende nordiske Konger. Omfider, efterat Belejringen havde varet længe, og der begyndte at blive Mangel paa Proviant udi Staden, brød **Odoacer** om Natten ud af Staden med sin Besætning, og anfaldt de Ostro-Gother med saadan Fyrighed, at de maatte begive sig paa Flugten. Da den flygtige **Theodoricus** kom til sin Lejr igjen, beegnede hans Moder ham med haarde Ord, tog sine Klæder op, og spurgte ham, hvor han vilde skjule sig, og om han vilde krybe ind i sin Moders Liv igjen? Af denne heroiske Qvindes Gjerning blev **Theodoricus** saa

Skamfuld, at han paa ny gik **Odoacrum** imøde, og efter en haard Trefning tvang ham at flygte til Staden igjen. Endeligen da Provianten var fortæret, beqvemmede de Heruler sig til at slutte Fred med de Ostro-Gother saaledes, at baade **Odoacer** og **Theodoricus** skulde regjere udi Ravenna og Italien med lige Myndighed. Men **Odoacer** blev fort efter ihjelslagen med List udi et Gjestebud, hvorudover **Theodoricus** fik Regimentet alene.

Han fæstede sit Sæde til Verona, og holdes af nogle for at have været den stærke Dietrik af Bern, som sjunges om i vore Kæmpeviser. Efter ham fulgte adskillige Konger, hvorpaa gives saadan Liste:

Theodoricus.

Athalaricus.

Theohadatus.

Vitiges.

Aldobaldus.

Araritus.

Totilas.

Teias.

Under hvilken sidste der blev gjort Ende paa det Ostro-Gothiske Rige udi Italia Anno 553 af Keiser Justiniani tappre General **Narsete**, saa at Italien igjen til en Tid blev forenet med Keiserdommet, indtil de Longobarders Ankomst, hvorum heretter skal tales.

Om de Angler.

Den store De Britannien, hvorunder nu indbefattes Engeland og Skotland, var i gamle Dage beboet af 3 adskilte Nationer nemlig: 1) de Britannier, de ældste Dens Indbyggere, som beboede den største og sydlige Del, og stode under det romerske Herredom. 2) De Pictier. Og 3) De Skoter, som havde deres Sæde udi de nordlige Partier.

De to sidste, efterat de havde ført langvarige Krige med hinanden, forenede sig omsider for at anvende deres Kræfter mod de Britannier, som vare deres tilfælles Fiender. De Britannier, findende sig for svage at imodstaae disse nordlige Folks Magt, søgte Beskyttelse hos de Romere, hvilke een og anden Gang hjulpe dem af deres Trængsel, og lode anlægge en Stenmur, som skillede dem fra disse urolige Nationer. Men som det romerske Monarkie paa de Tider blev meer og meer magtesløs, og de Romere havde nok at bestille med at beskytte Italien og

det faste Land, steg de Skoter og Pictier 'over Muren, brød ind ubi Britannien, og der øvede adskillige Fiendligheder. Hvorudover de Britannier, seende sig ubi saadan Trængsel, og at der ingen Hjælp mere var at forvente hos de magtesløse Romere, bleve betænkte paa at søge en anden fremmed Hjælp.

De besluttede derfor at kalde til Beskyttelse de Angler, som beboede den syndre Part af Cimbrica Chersoneso, nu kaldet Jylland, item de Saxer, nu Holstener, eftersom samme Folk paa de Tiber havde Navn af Tapperhed og Krigsvidenskab, og de skikkede Gesantere for at overtale dem til at komme over til Britannien.

De Angler og Saxer, saasom intet var dem fjærere end at øves i Krig, toge dette Tilbud an med Glæde, indskibede strax deres beste Mandskab, og under de tvende Anførere Hengisto, og Horsa a) landede i Britannien b) Anno 449. Den da regjerende britanniske Konge Vortigernus tog imod dem med stor Vresbevisning, og assignerede dem strax den Province Kent at beboe. Derpaa forenede de

Bri:

a) Horsa betyder en Hoppe, og Hengist eller Hengst en Stodhest; thi de Saxer gave gemeenlig Dyr's Navne til deres Børn.

b) Skibene, hvorpaa de bleve transporterede, kaldtes hos de Tiber's latinske Auctores Ciula, hvorefter af man mener, det danske Ord Jolle kommer.

Britannier deres Kræfter med disse Fremmede, rykte mod de Skoter og Pictier, og erholdte en fuldkommen Sejer over dem.

Hengistus, saasom en fornuftig Herre, der saae langt hen i Tiden, da han mærkede, at de Britannier forlode sig gandske paa de Anglers Magt, arbejdede han paa at befæste sig stedsse paa denne skjønne og frugtbare D, og derfor gjorde Kongen Forslag om at lade transportere flere af hans Landsmænd over til Britannien, hvilket Forslag Kongen bifaldt, saasom Krigen endda varede mod de Pictier og Skoter, og han ikke kunde vide, hvad Hengistus dermed sigtede til. Herudover kom paany til Britannien et stort Antal af Angler tillige med Qvinder og Børn. Blant dem, som da bleve transporterede var Hengistus' Dotter Roene, hvilken Kong Vortigernus forlibede sig ubi formedelst hendes Dejlighed, og tog hende til Hgte, saa at der blev ikke alene Forbund, men endogsaa Svogerskab stiftet imellem dem. Men, da de Angler bleve meer og meer bestyrkede, saa at de saae sig istand ikke alene at beskytte Landet mod de Skotter og Pictier, men endogsaa at foreskrive de Britannier Love, begyndte de omsider at tage Mafften af, og gave tilkjende, at Regimentet var ubi deres Hænder.

Dermed saae Vortigernus længe igjennem Fingre, efterdi han lod sig regjere af den angliske Princesse

cesse Roene, indtil de Britannier bleve utaalmodige, og satte hans Søn Vortimerium paa Thronen.

Dette ny Kongevalg foraarsagede offentlig Ruptur mellem de Angler og Britannier, og søgte den ny Konge at drive de fremmede Gjester reent af Den. Men da han var midt udi saadant Arbejde, blev han tagen af Dage ved sin Stedmoders List, saa at Regeringen faldt igjen til Faderen Vortigernum. Over den nye Konges Død fattede de Angler nyt Mod igjen, og udsprede sig vidt i Landet. Udi denne Tilstand tog en Romer ved Navn Aurelius, c) som da var i Landet, sig de betrængte Britannier an. Den Samme lod sig af Indbyggerne erklære til Konge, fegtede mod de Angler med Succes, og som den gamle Konge Vortigernus selv udi disse Conjunctioner slog sig til de Angler, forfulgte Aurelius ham paa det heftigste. Og endelig, da Vortigernus var flygtet til et Taarn, satte han Ild derpaa, og brændte ham op. Derpaa gik samme Aurelius med sin Krigshær mod de Saxer, hvilke han overvandt i et Feldtslag, hvorudi Horsa, Hengisti Broder, omkom tilligemed mange andre. Men Hengistus lod deraf ikke Modet falde. Han samlede sammen alle de Saxer og Angler, han kunde tilvejebringe, fik ogsaa nye Rekruter fra Sjælland, og derpaa leverede Aurelius et nyt Feldtslag, men han var derudi ligesaa ulykkelig som

c) Hos somme hebet han Ambrosius.

som hans Broder, thi hans Krigshær blev slagen, og han selv døde kort derefter. Han efterlod sig to Sønner, som fortsatte Krigen mod Aurelium, hvilken i Begyndelsen havde samme Lykke mod dem, men omsider blev slagen og omkommen, saa at de Angler og Saxer i ham bleve skilte ved en farlig Fiende.

Efter hans Død blev Krigen fortsat med foranderlig Succes, nu havde de Angler og Saxer Overhaand, nu igjen de Britannier. Udi disse Krige, fortæller Beda, at være skeet en særdeles Hændelse, nemlig, at, da de Anglo-Saxer engang rykte mod London, bleve de forskrækkede, da de hørde de Britannier med høi Røst raabte Alleluja, og toge Flugten, hvilket giver tilkjende, at de endda ikke vare Christne. Det vilde her blive for vidtløftigt at opregne alle de Feltslag, som siges at være holdne mellem disse Folk. Der antegnes i den engelske Historie fornemmeligen et stort Slag, som blev holdet Anno 492 og 44 Aar efter de Anglo-Saxers første Ankomst til Britannien, hvorudi begge Hengisti Sønner bleve slagne. Samme Slag beskrives af Gilda, som siger, at han blev fød samme Aar. De Anglo-Saxer vare temmeligen udi Alemme, saalænge den tappere britanniske Konge Arthur levede, hvilken gjorde Forbund med de Pictor og Skoter, og søgte at drive de fremmede Gjester, som endnu vare Hedninger, reent ud af Den igjen. I deres Magt blev

Det første Rige blev kaldet Cantium eller Kent, et Anglo-Saxisk eller dansk Ord, efterdi det er en Huk eller Kant af Britannien. Udi denne Province fæstede Hengistus med de Angler første Sæde.

Det andet Rige blev kaldet Sussex eller de Suxer-Saxers Rige; derudi opregnes nogle smaa Konger, som regjerede, indtil Landet blev vundet, og forenedes med de West-Saxer.

Det tredje Rige blev kaldet Ost-Angelen eller de Ost-Anglers Rige, efterdi det ligger mod Osten. Dette lidet Rige falbt nu udi de Merciers, nu udi de kentiske Kongers Hænder.

Det fjerde Rige fik Navn af Essex eller de Ost-Saxers Rige. Hovedstaden for samme Rige var London, som siden er bleven Hovedstaden for hele Engeland. Dette Rige havde ogsaa adskillige smaa egne Konger, indtil det blev undervunget tilligemed Kent af den West-Saxiske Konge Egbert.

Det femte Rige var Mercia, hvilket den West-Saxiske Konge Alfred undertvang sig, og forenede med det West-Saxiske Rige Anno 820.

Det sjette Rige var Northumbrien, som varede indtil 827, da det ogsaa blev forened med det West-Saxiske Rige.

Endelig var det syvende det West-Saxiske Rige, hvilket oplugede alle de andre. Saa at den West-Saxiske Konge Egbert kan kaldes den første Enevolds Konge

Konge over Britannien, thi han forenede alle Provincer til eet Rige, hvilket han istedenfor Britannien lod kalde Engeland til Erindring af de Angler, som havde vundet Landet.

Hvad Gata siden Engeland har havt, og hvorledes det siden blev undertvunget af de danske Konger Svend Tjageskjæg og Canuto Magno, kan sees af samme Kongers Historie. De Anglo-Saxer vare længe Hedninger efter deres Ankomst til Britannien. Den christne Tro siges først at have været indført udi Kent, hvortil gav Lejlighed Kong Ethelberts Hustru, hvilken, saasom hun var en fransk Prinsesse, og opdragen i den christelige Tro, formaaede hun Kongen at antage den samme. Hvorudover den romerske Pave Gregorius Magnus fikkebe den bekjendte Munk Augustinum til Den, og underviste han saavel Kongen som Indbyggerne udi Christendommen.

Om de Normanner.

Det var en vedtagen Skik blant Kongerne ubi Norden, at skikke deres Børn ud paa Fribytteri, endel for at gjøre dem beqvemme til Krig, endel ogsaa for at berige dem, og varede saadan Skik indtil Christendommens Indførsel, og noget derefter, saa at ingen Prinds var anseet, uden han havde øvet saadant Haandværk. Da den stridbare Konge Regner Lodbrok regjerede ubi Danmark, blev hans Søn, kaldet Bjørn Jernside, udskicket tilligemed hans Hofmester Hasting, at forsøge Lykken til Søes, og ubi de fremmede Land.

Disse satte deres Cours til Frankrig, satte Folk paa Landet, afbrændte det Kloster af St. Qvintin, ihjelslog mange Christne tillige med Bispen af Royon. Siden fore de op ad Seinen til Rouen, og fast ødelagde den hele Province Neustrien. De passerede derpaa den Flod Loire, og forstyrrede den Stad Orleans. Og som ingen Magt kunde staae dem imod,

rykte

rykte de omsider for Hovedstaden Paris hvilken de indtog og afbrændte. Det er ligesaa ufornødent som ubehageligt at fortælle alle de Tragoedier, som de samme Tid øvede, at opregne de mange Stæder, Kirker og Klostere, som de ødelagde, og de mange christne Mennesker, som de omkomme. Saadant vil jeg overlade Andre udførligen at fortælle, eftersom jeg ikke holder disse normanske Bedrifter for den største Birat udi Fædernelandets Historie. Da de Franske saae ingen Ende paa deres Elendighed, og at al Magt var forgjeves mod lige haarde Fiender, stillede den Konge, d) som da regjerede udi Frankrige, Hastig tilfreds med Penge, og derforuden forærede ham den Stad Chartres. Hvorpaa Landet en tidlang fra dem blev befriet. Dette var vel det farligste, men ikke det første Tog, de Danske og Norske havde gjort udi Frankrige; thi den franske Historie vidner, at de have begyndt at forurolige de franske Kyster endogsaa udi Caroli Magni Tid, skjøndt med liden Fremgang, eftersom samme Kejser holdt altid Skibe og Tropper færdige for at hindre dem Landgang. Men efter Caroli Magni Død, da der rejste sig borgerlige Krige i Frankrige, op-

hø-

d) Svidtsfeldt siger, Carolus Simplex, hvilket ikke kan være, uden man confunderer det Tog med det andet, som skede under Rollo. Det syntes derfor heller at have været Carolus Calvus.

hørede disse gode Anstalter, og da blev Landet disse nordiske Nationer ligesom til Rov og Bytte.

Deres første Streifen var dog ikke uden paa det platte Land, men omsider angrebe de ogsaa Stæderne, hvilke de udplyndrede, og førte Byttet til deres Skibe, og, jo mere saadant Haandværk lykkedes dem, jo oftere kom de igjen, og udtømmede Landet ikke mindre fra Folk end fra Penge; thi foruden utallige Mennesker, som de ihjelsloge, lode de en stor Del bortføre udi Slaveri. Omsider tvungede Kongerne at give dem store Pengesummer for at hindre Provincernes Ruin, ja at ferære dem Stæder for at stille dem tilfreds, hvilket sees af det store Tog Bjørn Jernside og Hasting gjorde. Af de idelige Sejervindinger, de Normanner erholdte over de Franske eller Carlinger, det er Caroli Undersaattere, mene nogle, at det nu brugelige Ord Kjerlinger kommer, og at de af Spot gave saadant Navn til gamle Koner.

Omenskjøndt **Carolus Calvus**, som sagt er, saaledes ved Foræringer havde faaet dem ud af Landet, varede det dog ikke længe, førend en ny Sværm af Normanner kom igjen. Deres Appetit var i sær paa den Province Neustria, i hvilken de tragtede at rodfæste sig, saavel i Henseende til samme Provincens Godhed, som dens bekvemme Situation og Havner for deres Flode. Dette Forsæt havde den ny og navn-

navnkundige normanske Anfører, **Rollo**, steds i Hovedet, og ikke hvilede, førend han fik samme Province til Ejendom. Førend jeg taler videre derom, vil jeg give korteligen samme store Helts Character. Auteurs komme ikke overeens om hans Fødeland. **Dudo** og efter ham **Wilhelmus Gemmiticensis** sige, at han var fød udi Danmark, og at hans Fader var en anseelig rig Mand, som førte Krig mod Kongen af Danmark, hvilken Sønnen **Rollo** fortsatte efter Faderens Død; men, som Kongen blev ham for stærk, maatte han tage Flugten til Norge.

Den norske Krønike derimod, som man herudi meest kan forlade sig paa, siger, at hans Fader var **Ragevald**, en rig Jarl udi Norge, som levede under **Sarald Saarfager**, og vidner **Torfæus** udi hans orcadiske Historie, at der endnu findes udi Sundmør i Norge nogle af denne **Rollonis** Skibs Rudera, som han havde brugt til det franske Tog. e) Hans Søn **Rollo** beskrives udi samme Krønike at have været saa feed, at ingen Hest kunde bære ham, hvorfor han altid maatte gaae tilfods, og derfor ge-

meen=

e) **Torfæus** Orcad. Lib. I. Cap. 8, hvorfor han citerer til Bevis en gammel Provstes Sigelse ved Navn **Christoffer Sierman**: men hvorvidt saadan Sigelse kan gielde, vil jeg lade staae ved sit Værd.

meenligen blev kaldet **Gange Rolf**. Og saasom Kong Harald Haarfager paa de Tiber undertvang alle smaa Konger og Høvdinger, og blev Enevolds-Herre udi Norge, gav Saadant Anledning til adskillige misfærnsiede Herrer at forlade Norge, og at forsøge Lykken udi fremmede Lande, og er det troligt, at Rollo af samme Aarsag har forladt Riget. De franske Skribenter beskrive hans Person saaledes: Han var en Mand, som var elsket og æret ikke alene af hans eget Folk, men endogsaa af Fremmede. Han havde en majestætiff Anseelse, og en heroiff Taille, var af stor Forstand, Belevenhed og Oprigtighed, hvorudover, da han fik isinde at forsøge Lykken udi fremmede Lande, fik han stort Tilløb fra alle Kanter udi Norden, saa at han i en Hast bragte tilveje en anseelig Flode, og en stor Krigshær, og, som mange store Helte, for at gjøre sig anseelige, have fingeret Aabenbaringer, saa foregav ogsaa denne Rollo, at han havde havt et mærkeligt Syn, som promitterede ham en særdeles Lykke, og siges der, at samme Syn erhvervede ham ikke mindre Tilløb, end hans personlige Qualiteter. Saadan Mand var Rollo, som anførte de Normanner sidste Gang udi Frankrig, og som fik til evig Eje for sig og sine Efterkommere den vigtige Province Neustrien, som siden blev kaldet Normandien.

Han

Han sejlede først til Engeland, hvor han slog to engelske Krigshære, den ene efter den anden, og der han saae ingen Lejlighed til at sætte sig ned udi samme Land, rejsede han til Frisland, hvor han gjorde sig en stor Del af Landet skatkyldig, og endelig udi det Aar 876 kom til Frankrige. Han gik da op ad den Flod Seine til Rouen, bemægtigede sig samme Stad, og som han fornam, at den var af stor Vigtighed, lod han den stærk befæste. Derpaa slog han de Franske udi adskillige Drefninger, og siden begav sig til Engeland igjen. Dette hans første franske Tog skede udi Caroli Calvi sidste Regjerings-Aar. Noget efter bemeldte Konges Død, da Carolus Simplex var kommen til at sidde paa den franske Throne, kom Rollo langt stærkere til Frankrig igjen, og gjorde Indfald paa tre adskillige Stæder igjennem de tre Floder Seine, Loire og Garonne, og oversvømmede det hele Rige, indtog adskillige Stæder, og huserede saaledes, at Alting zittrede og bævede for dem, og maa det have været paa den Tid, at de Franske lode disse Ord indføre udi deres Litani: *A furore Normannorum libera nos: Det er: Fra de Normanners Grumhed fri os Fjære Herre Gud!* Carolus Simplex, seende sig med Magt intet at kunde udrette mod disse mægtige Fiender, betjenede sig af Francon Erkebispens af Rouen, hvor Rollo havde sit Sæde, til at underhandle en

Fred

Fred eller Stilstand. Erkebisperen paatog sig villigen saadan Commission, helst saasom han vidste, at Rollo havde Æstime og Ærbødighed for ham. Begav sig derfor til Rollo, bevidnede, at Kongen af Frankrig, hvorvel han var hans Fiende, agtede dog ham højt formedelst hans store Qualiteter, og derfor var villig til at slutte Fred og Venskab med ham paa de Conditioner. 1) At han skulde indrømme det Landskab Neustrien; 2) at han skulde faae Kongens Dotter til ægte, og 3) at han skulde antage den christelige Tro. Rollo lod strax tilkjendegive, at Propositionerne stode ham an, men sagde, at han intet kunde slutte, førend han havde raadført sig med de høje Officiers af hans Krigshær. Han holdt derpaa Conseil med de fornemteste Normanner, og fandtes der da ingen, som jo holdt fore, at det var et fordeelagtig Tilbud, som man ikke kunde afslaae. Det Forslag om Religionens Forandring gav ogsaa ikkun liden Banffelighed, thi adskillige Normanner havde allerede antaget Christendommen, og de øvrige vare meget koldfindige i Religionsager; thi den franske Historie vidner, at hvor megen Bold de Normanner havde end øvet mod de Christne, saa havde de dog aldrig søgt at tvinge nogen christen Fange til at forlade sin Religion. Efterat Rollo havde hørt sit Raads Betænkende, lod han Kongen ved Erkebisperen vide, at han tog mod de gjorte Propositioner, og vilde indgaae en Stilstand

paa 3 Maaneder, at man imidlertid kan bringe Tractaten til Fuldkommenhed. Kongen hørte dette Svar med Glæde, og Stilstanden blev derpaa sluttet.

Nogen Tid derefter blev holden en Samtale mellem Kongen og Kollo, ubi hvilken Kollo betjenede sig af den Frygt, han saae sig at have indjaget ubi Frankrig, og lod ved Erkebispens gjøre Kongen to andre Propositioner. 1) At det Landskab Neustria maatte gives ham paa hans Efterkommere. 2) At Kongen skulde foruden Neustrien ogsaa indrømme ham en anden Province. Disse Forslag mishagede Kongen meget, især det sidste; men Erkebispens forestillende ham, i hvilken elendig Tilstand Frankrige var, og hvor højt fornødent det var, at stille den tappre Herre tilfreds, formaaede omsider saa meget, at Kongen samtykte derudi, saa at man alene ballancerede over, hvilken Province det skulde være. Endelig efter lang Betænkende overlod man ham ogsaa Bretagne, og tillige med accorderede ham hans andre Begjæringer. Dog synes det af de Tidens franske Skribenter, at Bretagne ikke blev accorderet paa anden Maade, end at han skulde have Ret til at fordrø Victualier, og andre fornødne Ting deraf, til sine Troppers Underholding, og det alene for nogle Aar, skjønt Kollo siden tvang de Bretons at hylde sig, dog uden Præjudice for Kronen; thi Biguier ubi hans *Traité de la petite Bretagne* vidner, at Hertugerne af Bre-

tagne

tagne hylde stedse Kongerne tilligemed Hertugerne af Normandien. f)

Efterat Tractaten var sluttet, blev Rollo ført til Kongen for at aflægge sin Hylдинг. De Franſke, ſom naturligen ere nyſgjerrige, løbe da til i Hobe- tal, for at ſee denne navnkundige Mand, ſom havde været en Skræk for Frankrige, og ſom man admire- rede, ikke mindre for hans Forſtand, end for hans Tapperhed. Han hilſede Kongen, men med ſaadan Mine, ſom heller lignede en Overmand, end en Va- ſal, og havde han megen Umage, at beqvemme ſig til Hyldingens Ceremonier, beſynderligen at tage Kon- gen i Haanden for at aflægge Hyldings-Ed. Efter- at Hyldingen var forrettet, gav Kongen ham ſin Dotter, Giſele, hvorfore han aflagde ſin Takſigelse: Men, da de franſke Herrer ſagde ham, at det var Sædvane, naar Kongen bevife de nogen ſaadan Naade, at falde paa Knæ, og kyſſe Kongens Fødder, ſvarede han, at han heller vilde bryde Tractaten end beqvemme ſig dertil: Dmsider overtalede man ham dog at lade ſaadant forrette ved en fornemme Nor- man. Den ſamme, da han tog Kongens Fod for at kyſſe den, løſtede han den ſaa højt, enten af Uagſomhed eller Foragt, at Kongen nær var falden baglængs, hvis hans omſtaaende Miniſtre ikke havde underſtøttet ham. Dg foraarſagede dette, at man be-

D 2

gyndte

f) Glige Lehn kalde de Franſke Arrieres Fiefs.

begyndte baade at lee og knurre udi Forsamlingen, dog lod man sig ikke mærke med nogen offentlig Fortrydelse, for ikke at bryde overtvers. Dette store Værk blev forrettet Anno 911, og begyndte den Province Neustrien, som de Normanner blev indrømmet, fra den Tid at bære Navn af Normandien, hvilket Navn den endnu fører. Aaret derefter, nemlig 912, blev den ny Hertug af Normandien, Rollo, døbt af Erkebispnen af Rouen, og blev udi Daaben kaldet Robert. Hans Exempel efterfulgte de andre Normanner baade Høie og Lave, hvilke iligemaade lode sig døbe. Derpaa gik Vilageret for sig med den franske Princesse Gisele, hvilken ikkun var 14 eller 15 Aar gammel, da derimod Hertugen af Normandien efter Dudonis Regning havde 60 Aar, hvilken Alder dog ikke hindrede, at han jo havde alle Lege- mets og Sindets Kræfter. Denne Herte, saasom han ikke havde foretaget dette Tog alene for at røve og plyndre udi Frankrig, som de andre Normanner for ham, men for at sætte sig ned i Landet, saa tog han sig strax for at bestyrke sit ny Hertugdømme ved gode Love mod Mord, Rov, Tyveri, og alt hvad som kunde forstyrre Landets Fred. Han gav Frihed til alle Nationer at sætte sig ned i Normandien for at peuplere Landet, lod Stæderne herligen befæste, og de ruinerede Kirker med stor Flid reparere.

Saaledes blev den gamle Province Neustrien skøbt om i en anden Form, og gjort til et af de vigtigste Fyrstendømmer under det Navn Normandien. Indbyggerne havde saadan Æstime og Kjærlighed for denne ny Hertug, at de dyrkede ham som en Fader, og holder man for, at det Ord *Harō*, som Normannerne siden brugte, naar dem fattes noget, er det samme som *Ha Kollo*, eller *Hjelp Kollo*. Dette er ellers den mærkeligste Hændelse ubi Historien af samme *Seculo*. Her følger en Liste paa de normanske Hertuger.

- 1) *Kollo* eller *Rolf*, som ubi *Daaben* blev kalden *Robert*, første Hertug af Normandien, og som havde til ægte *Caroli Simplicis* Døtter, *Gisele*, døde 920.
- 2) *Wilhelmus* kalden *Longa Spatha*, den anden normanske Hertug, blev ihjelslagen af *Arnolpho* Greven af *Flandern* 943.
- 3) *Richardus*, tredje normanske Hertug, kaldet den Gamle, døde 1020.
- 4) *Richardus II*, fjerde Hertug, døde 1024.
- 5) *Richardus III*, femte Hertug, hvis Søn siges at have været den navnkundige *Tancredus*, som blev Konge i *Sicilien*.
- 6) *Robertus* den anden, døde paa Rejsen til det Hellige Land 1035, og ligger begravet ubi *Nicæa*.

7) *Wil.*

7) **Wilhelmus Nothus**, syvende normanske Hertug, som siden undertvang Engeland, og var en af de største og fornuftigste Konger, som regjerede paa de Tider, og som lagde Grundvold til den Orden, Politesse og Magt, hvoraf Engeland er bleven saa anseelig.

Hvad disse Hertuger ellers have bedrevet i Frankrig, Engeland, Sicilien og Italien, derom vil jeg her intet tale, saasom slige Bedrifter henhøre ikke til denne Historie. Man veed, at deres Afkom har regjeret længe udi Neapoli og Sicilien, hvor de Normanner uddrebe de Saracener, og oprettede et nyt Rige.

Om de Longobarder.

Vore danske Skribentere sige, at da Kong Sniø regjerede udi Danmark, indfaldt der saadan dyr Tid, at mange døde af Hunger. Hvorudover Kongen befoel, at nogle Familier af hver Province skulle gaae ud af Landet, for at søge ny Boliger. Disse samlede dem først udi Skaane, og sejlede siden til Gulland, hvor de toge sig det Navn af Longobarder, hvoraf de udi Historien ere blevne saa bekjendte. Deres Anførere siges at have været Ebbe og Aage; og vidner et gammelt Skrift, fundet paa Gulland, om deres Tog saaledes:

Ebbe og Aage de Helbe saa froe
 Siden de for Hunger af Skaane droe,
 Da stædes de næst varum guthe Gulland
 Met Gamle og Ungum, Qvinde og Mand.
 Derum Sneker varum halve Fjerdum Stie
 Og Hundrede Mandum inden hverum di.
 De nevnte sig Binnelinder, ja! sige Land,
 Efter Ebbe, hvilken kom af Vendelboe Land.

De-

Dog de varum badum Gøbinge Koningum,
 Meden Aage var eeneste Motters Sønnum.
 Vir togum til Berge badum Sture og Smaae,
 At de skullum ikke lengar genum naae.
 De bade os allum med qvibendum Røst,
 Hød vir villum komme dennum til Trøst.
 Vir tokum til Gissel Høfviqmændenum badum,
 At de skullum ikke for møkket radum.
 So buelde de næst uss Maanedum toe
 De varum derveder saa meket froe.
 Vir lodum dennum følgum med sneker ti
 Og hundredum Mandum indum hverum di.
 Til Rylandum lodum de standum da
 Jæk fand med Sandenum sigum fra.
 Derum Mact fundum engen standum mod,
 De vundum hød Landum under derum Fod
 Og andrum Landum, hvilkum der logum næst,
 For Lykken var dennum allum Tidum best.
 Der Høfviqmændum af Dødum varum quald,
 Gave de sig ikke langrum Toll,
 Meden valdum til Konning einum fra æer Mand,
 Halgermundur han hød, jæk sige fand.
 De slogum de Longobarder indum derum Land,
 Der blev ikke levende einum eniste Mand.
 Saa lodum de sig Longobarbum fallum,
 Pannonien bestribbum de og med allum.
 Og togum saa indum Wallandum dernæst,
 Der timebes dennem Lykken allumbest.
 Hød ær vel skrevet, hød ær vel spurt,
 Hvad de havde sidum mandelikum giort.
 Og mest siden de indum Wallandum kom,

Hød

Hæd jær vel kyndt allum Wereldum om,
 Forði af dennem led mangum Mand Nøbe,
 Til Karl Keyser hin stura sit lagt dennem øde.

Dette Vers kommer saavidt overeens med fremmede Historier, nemlig, at de først gik ud af Skaanen, og siden begav sig til Gulland, hvorfra de rejsede til Rygen, og endeligen satte sig ned ubi Pannonien, førend de komme ind ubi Italien. Jeg har anført disse Vers, efterdi Hvitfeldt har værddiget at indføre dem ubi sin Historie, og anseet dem som gamle Rim, hvorvel de synes ikke at være skrevne meget længe for hans Tid, og derfor ikke at kunde passere for meget autentique.

Jeg vil her ikke tale om Tiden, paa hvilken de først forlode Danmark, ei heller om deres Bedrifter ubi Tydskland og Pannonien, eftersom alting derom er uvisst, og Auteurs have adskillige Meninger derom; ej heller vil jeg tale om Oprindelsen til det Ord Longobarder, saasom man, efter megen Umage og lang Gisning, dog maasse ikke kan hitte den rette Etymologi; vil derfor strax begive mig til det italienske Tog, hvor de Longobarders Historie bliver mere vis og tilforladelig.

Efterat de Longobarder havde opholdt sig nogle Aar ubi Pannonien, gjorde de under deres Konge Alboino et Indfald ubi Italien Anno 568, og det ved saadan Lejlighed. Da den tappere kejserlige Ge-

neral Marses, som havde gjort Ende paa det Ostrogothiske Rige udi Italien, siden af Keiserinden Sophia blev forhaanet, i det hun bebrejdede ham at være en Gilding, som heller burde sidde ved en Spinderoel eller Væv, end commandere en Krigshær, blev samme tappere Herre saa forbittret, at han lod hende vide, at han vilde væve saadan en Væv, som hverken hun eller Keiser Justinus skulde løse, og saasom de Longobarder da beboede Pannonien, hvor de vare udi stor Estime for deres Tapperhed, skikkede han Bud til deres Konge Alboinum, inviterende ham at komme til Italien. Alboinus, som havde hørt, hvad Lykke og Fremgang adskillige andre nordiske Nationer havde gjort i samme Land, forsømmede sig da ikke, men, efterat han havde gjort Anstalt til saadant Tog, begav han sig paa Vejen, og kom igjennem Noricum, eller det Land, som nu kaldes Østerrige, ind udi Italien. Han bemægtigede sig strax adskillige Stæder, blant hvilke Verona, Vincentia og Meiland, og omsider efter 3 Aars Belejring bemægtigede sig den vigtige Stad Pavia, som blev gjort til Hovedstad for det longobardiske Rige, og Residens for de longobardiske Konger.

Alboinus var saaledes den første longobardiske Konge i Italien, en navnkundig Mand saavel i Henseende til det ny Rige, som han stiftede, som til hans Skjebne og ynkelige Endeligt, hvoraf Poeter have

taget Materier til Poemata og Tragoedier. Han havde tilforn ihjelsloget de Gepiders Konge **Commundum**, og taget hans Dotter **Rosimunda** til ægte. Af denne ihjelslagne Konges Hovedpande havde han gjort et Drikkekar, som han betjenede sig af udi Gjestebud, og undertiden skjemtede dermed udi Dronningens Nærværelse. Dette opvakte saadan Forbitrelse hos Dronningen, at hun besluttede at hevne sig. Hun søgte at overtale en ung Person ved Navn **Selmechildis** til at myrde Kongen, og lovede til Besønning at ægte ham, og at sætte ham paa Thronen.

Selmechildis lod sig forblinde af saadanne Løfter, og omkom Kongen udi hans Sengekammer. **Rosimunda** søgte derpaa at vinde de fornemmeste Longobarder, og at overtale dem til at sætte **Selmechildis** paa Thronen. Men langt fra at formaae dem dertil, de truede heller at hevne deres Konges Mord. Hvilket da hun mærkede, flygtede hun med **Selmechilde** til den kejserlige Statholder eller **Exarch** udi Italien **Longinum**, og søgte ved hans Hjelp at sætte denne unge Person paa den longobardiske Throne. Men **Longinus** fik hende ikke saasnart at see, førend han fattede Kjærlighed til hende, og det saa hæftig, at han forlangede hende til Hustru; men som det ikke kunde skee, førend man fik reddet **Selmechildin** af Bejen, besluttede den ustadige **Rosimunda** at omkomme ham med Gift. Hun præparerede

rerede ham derfor en Drik, hvilken hun engang præfenterede ham, da han kom af et Bad, og var hidfig. Helmechildis, som ingen Mistanke havde til Dronningen, tømmede meer end det halve Bæger; men, da han mærkede, at Drikken gjorde en selsom Virkning hos sig, begyndte han at fatte Mistanke, og befoel hende at drikke det øvrige. Hun vegrede sig længe derfor, foregivende, at hun ingen Tørst havde. Men som han truede at omkomme hende paa Stedet, hvis hun ikke efterlevede hans Villie, maatte hun dertil. Hvorudover begge omkomme paa engang, og inden en Time. Saaledes endtes denne Tragødie, som er en af de mærkeligste udi Historien.

Efter Alboini Død satte de Longobarder Clepho paa Thronen, efter hvilken de bleve regjerede ved 30 Førfter udi 20 Aar, saa at Regjeringen blev forandret til et Aristocratie; men, da den Tid var foreløben, toge de sig Konger igjen.

Imidlertid var Italien deelt udi tvende Parter, den norligste Part tilhørede de Longobarder, og blev kaldet Lombardien, hvilket Navn det endnu beholder, og var Kongernes Residentsstad Pavia. Den anden Deel beholdte de romerske Kejsere udi Constantinopel, hvilke regjerede den ved en Statholder, kaldet Exarch, som residerede til Ravenna. Staden Rom adlydede de romerske Paver.

Den

Den sidste longobardiske Konge var Desiderius, hvilken blev overvunden af den franske Konge Carolo Magno, som indtog Pavia, og ødelagde det longobardiske Rige Anno 774, efterat det havde staaet fra Alboini Ankomst til Italien over 200 Aar.

Af disse mange og store Tog sees, at ingen Nation under Solen har været meer stridbar og sejerrig, end de gamle Danske; thi deres Bedrifter opfyldte de fleste udenlandiske Kroniker, og gjøre en considerable Del af deres Historie. Til saadant haver bevæget dem endel deres naturlige Tapperhed, som ikke har tilladt dem at sidde stille hjemme, endel ogsaa deres store Begjerlighed at see fremmede Lande, hvilket man mærker endnu at være en Hoved-Passion hos denne Nation, saa at det første Børn lære at tale, saa gaae de frugtsommelige med udenlandiske Rejser. Den Forskjel alene er imellem de gamle og ny Danske, at de første rejsede af Riget for at undertvinge fremmede Lande, eller komme tilbage med stort Bytte og Rigdom, da de sidste derimod bringe Pengene ud af Riget; saa at jeg troer, at om man kunde udregne, hvad Rigdom de Gamle have indført, og hvad de Ny derimod have udført, og endnu dagligen udføre, skulde man maaske komme til Liquidation med Fremmede.

Dette

Dette er en fornøden skjønt løslig Relation om de gamle Danſkes Bedrifter udenlands, nu vil jeg begive mig til den rette indenlandſke Hiſtorie, hvilken jeg deler udi viſſe Periodos, af hvilken den første indeholder de hedenske Konger; den anden befatter de chriſtne Konger fra **Canuto Magno** indtil det nordiſke Monarchie, ſtiftet af Dronning **Margareta**; den tredie indeholder ſamme nordiſke Monarchies Hiſtorie indtil **Chriſtiani 2di** Landſlygtighed, da Foreningen imellem de tre Riger ganſke op-
hørede; den fjerde begynder med Reformationens Opkomſt udi Danmark under Kong **Friderich** den 1ſte, og gaaer indtil den ſtore Forandring udi Re-
gjeringen under Kong **Friderich** den 3die; den ſidſte Periodus befatter de ſouveraine danſke Kongers Hiſtorie indtil **Friderici 4ti** Ankomſt til Re-
gjeringen.

Første Periode

i den danske Historie

fra Kong Skjold indtil Christendoms-
mens Indførsel.

Udi den danske Historie ere tre Secter, og de danske Historie = Skrivere deles udi tre Classer; udi den første Klasse regnes alle de, som holde Dan for den første Konge i Danmark, og ikke stige videre op udi Tiden: Samme Dan skal efter deres Sigelse have givet Navn til Danmark: Hans Fader siges de var Humble, som havde 4 Sønner, Snore, Dan, Osten og Angul, og Faderen satte Dan til Regent over Sjeland, Falster, Møen, Lolland og alle de Der, som under et Navn vare kaldne Vithe Stættene, det er de Withers eller Gothers flette Marke. Denne Dan siges at have bygget Lejre = Slot eller By, og først anlagt Afguds-Tjeneste i disse Lande.

Hvad

Hvad det faste Land angaaer, da mener Saxo, som er Autor til denne Sect, at Jylland da var under tydske Herredom, og at Dan allerførst tog det Land fra de Tydske. g) Angaaende Tiden, til hvilken de henfører denne Kong Dans Regimente, da regne nogle det 600 Aar for Christi Fødsel, andre meer end 1000 Aar, og andre igjen ikke stort over 300: Mange have gjort sig stor Umage at examinere, hvis Mening der er rettest; men, saasom det er ganske uvist, om den gode Kong Dan nogen Tid har været til i Verden, saa holder jeg det for et unødigt Arbejde at lægge Hovedet iblød for at udfinde det rette Aars Tal; thi det er ligesom at gjøre vidtløftige Disertationer over den Fugl Phoenix's Qualiteter, førend man er forvisset om, at der er saadan en Fugl til. Jeg vil derfor, uden at træde til nogen Examen, videre løsligen fortælle, hvad Skribentere af denne første Klasse fortælle om Kong Dan: De sige, at hans Dronning skal have været Gretha eller Grytha fød i Saksen, og at de Cimbrer først udi hans Tid skal have gjort de store Tog ud af Jylland, og at Kong Dan ligger begravet udi en Høj ved Lejre.

Denne Hypothese er et svagt Fundament at bygge den danske Historie paa, saasom Skribentere fast udi ingen Ting ere enige. Og vil man eftersee, hvorpaa Saxo funderer sin Historie, da er det efter

hans

g) Saxo Lib. 1 Cap. 2.

hans egen Sigelse ndi Fortalen af hans Historie: 1) paa gamle danske Vers; 2) paa gamle Inscriptioner, som ere fundne paa Stene og Klipper; 3) paa islandfke Monumenter, og endeligen 4) paa Erkebisp Absolons Ord. Hvad de gamle Vers angaaer, da haver Sæo ikkun selv anført udi sine første Bøger ganske faa, og at han ingen flere haver havt, sees af hans egne Ord; thi han bekjender selv, at have sat alle gamle danske Vers ud paa Latin, og anført dem i sin Historie. Desforuden findes ingen af disse Vers, der giver mindste Dplysning udi Chronologien. Hvad de gamle Inscriptioner anbelanger, da siger Bartholin h) udi hans Antiquiteter, at de samme ere saa mørke og uforstaaelige, at, naar man undtager 4 eller 5 Stene, saa kan de øvrige ved ingen menneffeligg Hjerne forklares. 3) Belangende de islandfke Monumenter, som Sæo beraaber sig paa; da vise vore nye islandfke Skribentere, at han ikke har feet dem, efterdi han i ingen Ting har fulgt dem. Endeligen hvad Erkebisp Absolons Relationer angaaer, da ere de ypperlige, faavidt de henhøre til bemeldte Erkebispes Tider, men kan ikke tjene til Fundament udi den ældgamle Historie. i) Ikke at tale om, at denne Hypothesis

for-

h) Thom. Barth. Thesaur. Antiq. Dan.

i) Torfæi Ser. Reg. Dan.

forvirrer ganske Chronologien, og haver ingen Overeensstemmelse med fremmede Historier, saa at det synes, at **Saxo** har sat mange Konger udi Orden efter hinanden, som maaskee have været smaa Landsherrer paa eengang, hvorudover hans Historie om **Dannemarks Riges Begyndelse** og de første danske Konger er efter nøjere gjort Examen ikke udi den Agt som tilforn. Til denne Hypothesin, som kaldes gemeenligen **Hypothesis Vulgaris**, henføres **Saxo Grammaticus**, og de, som have fulgt hans Fodspor, **Albertus Kranzius**, **Svitfeld**, **Pontanus**, **Meursius**, og andre.

Den anden Hypothesis i den Danske Historie kaldes **Hypothesis Gothlandica**, eller den **Gulandske Hypothesis**. De, som efterfølge den samme, vige aldeles ikke fra **Saxonis** Orden efter Kong **Dan**, men de stige langt højere op i Tiden, og efter de Svenske Skribenters Exempler regne de første Konger fast fra **Noæ Ark**, nemlig fra **Gomer**, hvilken de holde for at være kommen hid til Norden fort efter **Nimrods** Tider, og at have stiftet de 3de store Riger, det Danske, det Gothiske, og det Cimbriske. Første Autor til denne Mening er **Nicolaus Petreius**, som udi tvende Bøger har optegnet de Cimbrers og Gothers Herkomst, Udtog, Krige og Colonier, hvilket Skrift blev fuldfærdiget omtrent udi det Aar 1570, men allerførst kom for Lyset

set ved Trykken 1695. Udi Dedicationen roser samme Skribent Særo, fordi han saa vel og zirligen har skrevet den Danske Historie, og undskylder ham, at han ikke har havt Lejlighed at efterforske de Ting, som ere skeet for Kong Dan, eftersom den **D Gulland** da var ingens Herredom undergivet, og Indbyggerne paa samme **D** forvarede deres Antiquiteter om de **Cimbrer Longobarder** og **Normanner** med saadan Flid, at **Særo** ikke har kundet bekomme dem at see. Han selv, nemlig **Petreius**, har neppe efter 9 Aars Bøn og Møje kundet erholde af Indbyggerne paa samme **D** at see de gothiske Monumenter, som endda vare tilovers. Endeligen figer han sig ved en Skrivers Hjelp at have fundet en Hob gamle Bøger gandske bedækte af Støv og Skarn paa det Slot **Visborg**, paa hvilke Bøger tilligemed andre Documenter han haver grundet sine Relationer om de **Gother** og **Cimbrer**. Dette **Petrei** Skrift er først bleven oversat paa Dansk af **Niels Michelsen**, Pastor til Holmens Kirke, med den Titel **Dannemarks første Begyndelse og Herkomst**; men den Oversættelse er endnu ikke kommen for Lyset; dog udgav Anno 1706 en ubekjendt Autor bemeldte Skrift paa Dansk under saadan Titel: **De Gothers Eldgamle Herkomst**.

Efter **Petreium** fulgte **Claudius Lyfander**, Kongl. Historiographus, som udi det Aar 1622

lod komme for Lyset et Skrift kaldet: **En Kort Summa over den Danske Historie fra Verdens Begyndelse, til værendes og nu regierendes Stormagtigste Førstes Christian den 4des Tid og Regimente, forfattet udi de danske Kongers Slægtbog, saameget man af gamle og sandfærdige danske Historier, Antiquiteter og Documenter haver at erfare, af Claudio Christophori Lyskandro.** Udi dette Bærk har han efterfulgt Petrei Fodspor. Det er deelt udi 3 Parter: Den første Part handler om Fædrene før Syndflo- den, og Japhets Søn Gomer og hans Sønneson **Aschane**, som var de Cimbrers Fader og hans Efterkommere, indtil dette Riges Begyndelse, om de gamle Guldlanders Udspring, om de Gothers og deres Bedrifter. Den anden Part indeholder en kort Krønike fra Kong **Dan** til **Christopher** af **Byrent**, item de **Venders**, **Longobarders** og **Norman- ners** Historier og Bedrifter. Efter **Lyskandrum** har en Præst, ved Navn **Nicolaus Strelow**, fulgt samme Hypothesin udi et Skrift, publiceret til **Kjøbenhavn 1633**, kaldet den **Guthilandske Krø- nike**. Udi hans Dedicatien til Kong **Christian den 4de** vidner han, sig for 18 Aar siden at have havt det Forsæt at skrive den **Gullandske Krønike**. Han beklager højligen, at de gullandske Documen- ter, som af de gamle **Gother** findes skrevne paa Dæ-
 ler,

ler Bæft og Stene med Rune = Bogstaver, ere Landet skammeligen berøvede; thi, siger han, **Magnus Sture**, forðum Gouverneur paa Den, samlede sammen alle Documenter og Krøniker, som han kunde overkomme, og af Misundelse lod dem forbrænde. Det samme øvede ogsaa den pavelige Legat **Arcemboldus**, da han med sine Aflads-Breve kom til Gulland. Siden berømmer han ovenmeldte **Petrei** saavel som **Nicolai Skabous**, Borgemeestersens udi Wisbye, samt **David Bilefelds** den Gullandske Superintendents Flid udi at sammensamle saadanne Documenter, som tjene til at oplyse Fæbrenelandets Historie. Den sidste af dem, vidner han, at have tilskiftet **David Chytræo** adskillige Ting, som bemeldte Autor har betient sig af i sin Krønike.

Fundamentet til denne Hypothesis er et Gullandsk Monument, som findes hos **Lyschandrum k)** i hans Slægtebog med Rune-Bogstaver saaledes:

Japhet tredium Noe Søn, hukken heitte Gomer; han foer til einom Landom udindan heed mindrum Asia og nefnte hed folkid hannom folgdom Tygraner, hvilket Landom fremtidom nefndes Phrygia. Sed er stedda af Verldom Nar vare gangin a Tirtan Hundrit og half andro Stye udindan Sarafs Tidom.

Samme

k) Lyschand. Pag. 23.

Samme lune for Tygar Gomers Søn ofver Mærit til Europam ier Tredje Deel af Verldum og dueldom nøyrom lunom i Skytters Landom, næst hin stora Myr, hvilkom heiter Meotis, hvilkom er Mergmetter. Metin da af Verldunge Nar voro gangen Attirtan Sundrit og Halstredium Stye, drog Gomer hin unge af Skytters Landom genom mangan Landom mod Norden, og bygde sa i hed Landom, hvilket heiter Vitilandom, nu Gutland kaldet, og ligger mot hit Nordre Mærit der.

Dette finder jeg ikke fornødent at oversætte paa nu brugeligt Dansk, saasom enhver indtil vore Fruentimmer nu omstunder uden Udtolker kan forstaae det, naar man ikkun vil sige dem, at Landom er det samme som Land, og Tidom det samme som Tid. Hvo som har opdigtet dette Monument, har ikke ret forstaaet Grebet i at sætte Verden en Bornæse paa; thi det røber sig selv, saasom det er ikke andet end en Sammenblanding af nu brugeligt Dansk og Svensk, som Autor har ikke vist at gjøre ukjendeligt, uden ved at terminere visse Ord, paa om. Herudover maa man billigen forundre sig over, at adskillige lærde Mænd, besynderligen en Kongelig Historieskriver, som Lyschander, har kundet tage det for et gammelt godt Skrift, da dog Christiani 4ti Recess eller Svitsfelds Krønike synes at være skreven

skreven paa ældre Sprog. Ikke at tale om, at det er ganske ubegribeligt, hvorledes slige gamle Gothiske Skrifter i saa mange Hundrede Aar kunde ligge skjulte paa Gulland, uden at Saxo eller andre Skribenter kunde have faaet Kundskab derom, ilisgemaade hvorledes de saa længe kunde conserveres, da Gulland saa tidt har været indtaget af Danske, Svenske, Tydske og Preuser, og undertiden udplyndret, hvilket altsammen, naar man estertænker, da kan man sige, at det er en Daarlighed at ville umage sig med at igjendrive dette Digt. l) Herover er den **Gullandske Hypothesis** nu omstunder af alle forkastet, saa at ingen reflecterer mere derpaa, men man anseer det som et plumpt Digt, som strax røber sig selv.

Den 3die og sidste **Hypothesis** er den **Islandske**, hvilken hverken holder Kong Dan for den første Konge, ej heller gjør Riget saa gammelt som Saxo, meget mindre extenderer Historien til **Gomer**, som levede kort for Syndfloden, men begynder fra **Odins** Ankomst fra **Asien** igjennem **Skytien** til disse Lande, som skete noget før Christi Fødsel, og gjør **Skjold** til den første Konge i **Dannemark**; denne Mening er grundet paa gamle islandske Skrifter og Monumenter, og er nu omstunder den **Hypothesis** holden for den rimeligste, saavel af egne Landsmænd som

l) Vid. Torf. Ser. Reg. Dan. Lib. 1. Cap. 8.

som af Fremmede; men, saasom al Reformation gemeenligen er Vanskeligheder undergIVEN, og man seer, saavel af Historier, som af daglig Erfarenhed, den Lyde hos Reformatores, at de ikke kan standse udi deres Løb, men falde fra et Extremo til et andet, saa haver jeg i Henseende til denne almindelige gangbare Lyde taget mig her for at eftersee, om diske islandiske Reformatores ikke have kunnet forfalde i samme Fejl, og endeligen efter nøje Examen fundet, at her behøves den 4de Sect eller *Hypothesis* udi den danske Historie. Dog fremfører jeg herudi min Mening ikke anderledes end som et Problem, hvilket jeg underkaster Andres Skjønsmhed, endel, efterdi jeg ingenlunde forlanger at føre Titel af Autor til en ny Sect, endel ogsaa, efterdi jeg ikke vil indvikle mig udi historiske Tvistigheder, som kunde bringe mig alle tre Secter paa Halsen. Det Problem, som jeg ellers herudi foresætter, bestaaer udi saadan Middelvei. Jeg følger den islandiske *Hypothesis* udi den gamle Historie, saalænge jeg intet finder, som kan igjendrive den samme, og dispenseres derved for at entre udi *Saxonis* selsomme og umenneskelige Fabler, udvikler mig ogsaa af den store Forvirrelse udi Chronologien, og det umulige Arbeide at forene den gamle danske med andre Nationers Historier; men slipper den islandiske *Hypothesis* igjen, og følger *Saxonis* Orden,

saa

saasnart Historien nærmer sig ved Saxonis Tiber, og jeg mærker, at samme Orden har mere Overensstemmelse med fremmede Historier end den islandskke, saa at jeg er ganske islandsk fra Kong Skiold indtil Sigurd Ring, og bliver dansk igjen fra denne sidste Konges Tid indtil det store Schisma udi Historien ender. De Bevisligheder, hvoraf jeg betjener mig, til at bestyrke min Hypothese, gives tilkjende ved Lejlighed paa behørigte Steder, og vil jeg strax uden videre Præludio begive mig til den gamle Historie, hvorudi jeg har fundet største Sikkerhed at følge den Orden, som den berømmelige Islænder **Tormodus Torfæus** har iagttaget udi hans *Serie Dynastarum & Regum Daniæ*. Hos ham derfor begynner den nordiske Histories Epoche fra den navnkundige asiatiske Fyrste **Odin**, hvilken kom fra det Landskab Skytien ind udi disse nordiske Riger, hvilke han efter adskillige Sejervindinger undertvang sig, og satte sine Børn og Tilhængere til Herrer og Konger over de nordiske Rigers Provindser, som siden bleve forplantede paa deres Arvinger. Han havde derfor den Lykke, som alle store Seierherrer i ældgamle Tider havde, at ikke allene han selv, men endogsaa hans Venner og Paarørende bleve satte blandt Guders og Gudinders Tal, og stedse med stor Tver bleve dyrkede udi Norden. Den fornemteste af disse Guder var **Odin** selv, de nordiske

diffe Folks Jupiter, af hvilken den ene Dag i Ugen, nemlig Odinsdag eller Onsdag, har faaet sit Navn. Han kaldes gemenligen Odin Valfaudr, det er Fader for Krig og Nederlag, og gif den Religion, han stiftede i Norden, mest ud paa at gjøre Folket stridbart. Derfor bildte han dem ind, at ingen efter Døden kunde komme ind i de lykkelige Boliger, med mindre han døde i Feldtslag mod sine Fiender. Han siges ogsaa i den Henseende at have ladet sig selv saare, da han fornam sin Døds-Time at være forhaanden, at han ikke skulde døe Straadød, og at Efterkammerne af hans Exempel skulde opmuntres til at døe ved Sværd mod deres Fiender. Dette Religions-Princip er Aarsag til de utrolige Bedrifter, man læser om de gamle nordiske Folk, i det de troede, at, saasnart En falbt for sin Fiende, kom han strax ubi Valhalla eller Odins Bolig; thi Vall betyder dem som omkomme ubi Krig, og Galla eller Hall betyder Bolig eller en stor Sal, som det endnu hedder hos Engellænderne, hvilke have conserveret mange af de nordiske Ord.

S k j o l d.

Da de nordiske Lande bleve delte mellem Odins Børn og Venner, fik hans Søn Skjold paa sin Part

Part det Landskab, som befattes under det Navn Dannemark. Han bygte den Stad eller Slot Leire, som siden blev de danske Kongers Residents. Af denne Skjold bleve Efterkommerne kaldte Skjoldunger, ligesom de svenske Konger bleve kaldte Ynglinger efter Kong Inge. Torfæus vidner, m) at man fordem i Island havde Kong Skjolds og hans Efterkommeres Historie beskrevet udi et særdeles Bærk, kaldet Skjoldunga Saga, men at det samme er bortkommet. Denne Konge er ellers den fjerde hos Saxonem, som sætter for ham Dan, Zumble, Lothar; men er den første efter den islandiske Hypotesin, med hvilken overeensstemmer den gamle danske Skribent Svend, n) som er ældre end Saxo.

F r i d l e j f .

Efter Skjold fulgte hans Søn Fridlejf, hvorom, Torfæus melder, er intet at sige, uden at han succederede sin Fader efter ovenmeldte Skjoldunga Saga eller den særdeles Historie om Skjoldungernes Bedrifter, som er bortkommen.

Frode

m) Torf. Series Reg. Dan.

n) Vid. Svenno Agonis.

Frode den Fredegode.

Efter Skjold fulgte Frode, kaldet gemenligen den Fredsommelige; hvordel man kan heller tillægge ham Titel af Sejerrig, eftersom Historien vidner, at han undertvang sig Sverrig, Ungern, Sæxen, Engelland og Irland, hvilket ikke er troeligt at kunde være skeet uden Sværdslag. Men maaske, at Skribentere have tillagt ham den Titel af Fredgode, efterdi han stiftede Fred og Enighed imellem Indbyggerne i Dannemark; thi han indrettede, efter Saxonis Beretning, saadan god Orden og Politie udi Landet, og gav slige strænge Forordninger mod Rov og Tyverie, at han lagde en stor Gulbring paa alfare Veje udi Jylland, hvilken ingen bristede sig til at stjæle. Om hans Minister, **Erik den Vise**, fortæller Saxo utrolige Ting, blandt andet, at han var saa klog, at han kunde forstaae Fuglene. Derom saavelsom andet i denne Konges Historie vil jeg intet tale, saasom det Alt er meget fabelagtigt. Man kan allene sige, at han har været en af de mægtigste Konger i Dannemark, og tilligemed en af de største Lovgivere. I blandt hans Love findes hos Saxonem antegnede disse

Krigs - Artikke:

1) Naar Rov og Bytte udi Krigen skal deles, bør den mere at tage, som noget højt

Em.

Embede haver, end den, som er ifkun en gemen Krigsmand.

2) Svad Guld som findes blandt Byttet, tilhører de ypperste Høvidsmænd, for hvilke en Banner føres.

3) En almindelig Lands- Knægt eller Krigsmand skal lade sig nøje med Sølv til Bytte, (hvoraf man seer, at han har nøje iagttaget den saa kaldte geometriske Proportion.)

4) Vaaben og Værge hører Kæmperne til.

5) Skibene, som erobres, maa Borgerne og menige Almue bekomme, som skalde bygge og udruste Skibe, naar dem tilsiges.

6) Ingen skal forvare sit Gods under Luffe og Laas, mister han noget, som ikke er forvaret, da skal ham gives dobbelt igjen af Kongens Skatkammer, gjør nogen herimod og forvarer sit Guld udi Skrine eller Kister, da har han forbrudt til Kongen en Mark Guld.

7) Hvo som Tyven sparer, straffes som Tyven selv.

8) Hvo som først giver sig paa Flugt i Striden, maa være ugild, og efter den Dag ej maa staae i Lov og Tov med nogen Dan- nemand.

L a n d s = L o v.

1) Ingen Qvinde skal tvinges mod sin Villie at tage Tlogen, men have Frihed at samtykke, hvem hun vil have.

2) Dersom en fri Qvinde tager en ufri Mand, beholder hun ham, men mister sin Frihed.

3) Hvo som Frænker nogen, han ægte den samme.

4) En Horkarl skal lemlæstes paa sit Lem af den, hvis Ægte Hustru han har beligget.

5) Dersom en dansk Mand tager noget fra en anden, skal han betale dobbelt, og være siden berøgtet for Kongens svorne Freds Voldsmænd.

6) Luffer nogen Døren efter en Tyv, som kommer med stjaalne Koster til hans Huus, mister han alt sit Gods, og slaaes udi menige Mands Nærværelse, efterdi han har gjort sig lig med Tyven selv.

7) Hvilken udsleger og fredløs Mand, som fejder paa sit Fædreland, og fører Qvindeskjold mod Riget, mister Sjør og Sæ, det er Gods og Liv.

8) Forsømmer nogen af Ulydighed at udrette Kongens Befaling, være sig fredløs.

9) Hvo som slaaer sig frem i Striden for
sin

sin Høvidsmand, er han Træl, da bliver han siden fri, er han en Almuesmand, da gives ham Skjold og Hjelm, og er han en Herresmand, da slaes han til Ridder.

10) Hvo som æfter Pant af nogen, han skal give den samme, af hvilken han det begjærer, en halv Mark Guld eller straffes paa sit Legeme; thi saadant Pant giver Aarsag til Trætte. n)

11) Naar to trættes, da stille de sig ved Kamp; thi det staaer bedre at fægte med Haanden end med Munden.

12) Hvo som træder udi Kamp med en fod af Kredsen, han har tabt, og bøder for Sagen, som han sigtes for.

13) Dersom det hænder sig, at Mindres Mand trættes og udæfter nogen Kæmpe, da maa Kæmpen ifkun bruge Alen lang Stang og sit Saruist.

14) Slaer nogen Udlænding en dansk Mand ihjel, da bøde to Udlændinge med deres Hals for en Dansk.

Disse Love grundes paa Billighed, og giver
en

- n) Hvis Kong Frode havde regjeret ubi disse Tider, havde han ikke udgivet saadan Lov; thi Erfarenhed viser, at det nu omstunder er daarligt at laane uden Pant.

en Idee om Kong Frodes Regimente, og, saasom de samme ofte citeres af Skribentere, har jeg holdet for nødigt dem her at indføre. Denne Konges Regjering er ellers merkværdig derudi, at de fleste Skribentere holde for, at Christus blev født i hans Tid.

F r i d l e j f 2.

Efter Kong Frode sætte de islandfke Skribentere hans Søn, Fridlejf, men Saxo den Poet Hjarne, hvilken han fortæller at være kommen til Regjeringen paa saadan Maade: De Danske bleve, efter Kong Frodes Død, tilfands at overgive Regimentet til den, som kunde gjøre det zirligste Gravskrift over Kongen, hvilket Tilbud opvakte En ved Navn Hjarne, som paa samme Tid holdtes for en anselig Poet, at gjøre det bekjendte Gravskrift, som efter Welleji Oversættelse lyder saaledes:

De Danske førte sig tre Aar om Land
 Kong Frode hin Fredegode,
 Saa gjerne havde seet baade Qvinde og Mand,
 Han længer for Riget maatte raade,
 Her ligger begravet den Kæmpe saa stærk,
 Hos Være-Bro sees disse Stene,
 Under aaben Himmel paa vildene Mark
 Der hvile den Herres Bene.

Om **Hiarne** ved disse **Bers** blev **Konge** udi **Danmark**, skal jeg ikke forvist kunde sige. Vist er det, at **Bers** blive ikke saavel betalte i vore **Tider**, hvilket er ej heller nødigt. **Saxo** siger, at **Fridlejf** o) var i **Rusland**, da hans **Fader** døde, hvorfra han kom tilbage, og først med gode formanede **Hiarne** at overgive **Riget** til sig som den rette **Arving**, men da det ikke kunde hjælpe, rustet han sig imod ham, slaet ham trende **Gange** af **Marken**, og omsider omkommer ham udi en **Enekamp**. Han siger videre, at **Hiarne** ligger begravet udi en **Høj** ved **Hotheranes** udi **Jylland**, som efter ham blev kaldet **Hiarnes Høj**. Saaledes endtes dette poetiske **Rige**, og **Fridlejf** regjerede siden udi **Rolighed**.

H a v a r .

Efter **Fridlejf II.** sættes **Havar**, som af sine **Hænders** **Styrke** blev kalden **Handrammi**, om hvilken ellers intet findes antegnet udi de **islandske** **Historier**.

F r o d e II.

Hans **Søn** **Frode II.** fulgte efter ham, og er han den samme, som hos **Saxo** kaldes **Frode IV.**

Udi

o) Saxo in Frid.

Udi hans Tid siger Saxo, at den bekjendte Kæmpe **Stærkødder** levede, om hvis Manddoms Bedrifter fortællés utrolige Ting, og som siges at have levet tre Menneskers Alder. Man siger, at han blant andre Kæmper fegtede med en, som hed **Zammo**, hvoraf den Stad Hamburg skal have faaet sit Navn, hvorvel Andre mene, at Hamburg har faaet sit Navn af **Hohenburg** p) et Slot, som **Carolus Magnus** skal have ladet bygge mod de Danske, men det ene er ligesaa uvist som det andet.

Vermund den Vise. Olaf den Spake, og Dan Mykelati.

Efter Frode II., sættes Vermund den Vise, og efter ham Olaf den Spake, og siden Kong Dan, kaldet Mykelati eller den prægtige. Af denne Dan siges allerførst Danmark at have faaet sit Navn. Han holdes for først at have indført den Skik i Danmark, at begrave de Døde; thi før hans Tid bleve de brændte, og blev den Tid, paa hvilken saadant alene var i Brug, kalden **Bruna = Old** eller **Ætas combustionis**, hvilket Snoro Sturlesen bevidner med disse Ord: Den første Alder blev kalden **Brunar**

p) Vid. Eginard. & Albert Stad., hvor samme Slot kaldes **Hochbuchi** eller **Hochburi**.

naolld eller Brænde-Ulder. Da blev alle Døde forbrændte til Aske. De Døde til Grindring bleve oprettede adskillige Høje, hvilket iligemaade blev iagttaget, da de Dødes Legemer bleve begravne. Den anden Ulder kaldtes *Sougs-Uld* eller *Højenes Ulder*, *ætas collium*, som denne Kong *Dan Mykelati* siges først at have indført udi Danmark; hvilket bemeldte islandfke Skribent *Snorro* q) ogsaa viser med disse Ord: Efterat *Dan Mykelati* havde ladet oprejse en Høj, og befalet sit Legeme did at henføres og lægges med kongelige Ornamente, Hest, Baa-ben og anden Rigdom, efterfulgte hans Slægtninge samme Sædvane, og da begyndte den udi Danmark saakaldte *Sougs Uld*.

Frode III den stille. Halfdan I.

Fridleif III. Frode IV. Ingjald.

Halfdan II. Frode V.

Groar, og Helgo.

Efter *Dan Mykelati* følger hos *Torfæum* disse overfrevne Konger, om hvilke intet synderlig er at sige, undtagen om de tvende sidste, *Groar* og *Helgo*, hvis Bedrifter antegnes udi den bekjendte

Grolf Kraks Historie. r) Disse vare tvende Brødre, som regjerede paa engang. Deres Fader var **Halvdan II.**, hvilken blev myrdet af sin Broder **Frode V.**, som regjerede tilligemed ham. Denne **Frode**, saasom han havde omkommet sin Broder, søgte han ogsaa at ombringe hans tvende Sønner, **Groar** og **Selgo**. Disse tvende Sønner havde En, ved Navn **Reginus**, under sin Optugtelse, hvilken efter Faderens Død skjulte dem det bedste han kunde, at de ikke skulde falde udi Tyrannens Hænder. **Frode**, efterat han forgjeves længe havde søgt efter dem, betjenede han sig omsider af Troldmænd for at udforske, hvor de vare; men de forfulgte Børns Søster underkjøbte en Troldqvinde med en Guldring, at hun skulde tie. Derudi overeensstemmer **Saxo Grammaticus** med foromtalte **Grolf Kraks Historie**, alene, at Personernes Navne differerer. Da disse kongelige Børn bleve gamle, komme de for Lyset omsider, satte Ild paa Kongens Hus, og brændte ham inde, hvorpaa de begge paa engang regjerede, indtil **Groar** gik til Engeland, og der giftede sig med Hertugens Dotter af Northumberland, da solgte han sin halve Part af Riget til sin Broder **Selgo**, og blant andet derfor fik et kostbart Guld-**Armbaand**; saa at der da maa have været lettere Kjøb paa Riger, end nu omstunder paa Bøndergaarder.

Denne

r) Vid. Hist. *Rolfi Krackii* Edit. a *Torsæo*.

Denne Groar blev omsider ihjelslagen af sin Søster-
søn Groc. Den anden Broder Selgo regjerede saa-
ledes alene. Han frænkede en sarisk Dronning, og
avlede med hende en Dotter, kaldet Yrsa, med hvil-
ken han selv omsider uvidende bedrev Blodskam, og
avlede den bekjendte Grolf Kraak, som siden regjere-
de udi Danmark, og hvis Liv og Levnet er beskrevet
udi et særdeles Bærk, som Torfæus har udgivet
og kaldet Grolf Kraaks Historie. Da Yrsa blev
underrettet om sin Stand, og at hun var Kongens
Dotter og Hustru paa engang, forlod hun Selgo,
hvilken derudover faldt i dyb Melankoli, og endeligen
blev ihjelslagen i Sverrig.

G r o l f K r a a k .

Efter Selges Død kom hans Søn Grolf Kraak
til Regjeringen, hvilken regjerede med saadan Vis-
dom, og var begavet med saadanne Dyder, at Kong
Olaf den Hellige af Norge, da han blev tilspurgt,
hvilken af de gamle Konger han helst vilde efterfølge,
svarede han: Grolf Kraak. Samme Konges Hi-
storie have vi vidtløftigen beskrevet paa Islandsk og
paa Latin. Til Prøve paa denne Konges Koldsin-
dighed og Mildhed fortælles saadan Historie: en ung
Person, ved Navn Voggus, kom engang til Kon-
gens

gens Hof, som da holdtes til Lejre, da han der fandt Kongen, blev han længe stillestaaende og stirrede paa ham, og, da Kongen spurgte ham, hvorfor han saa saa stærkt paa ham, sagde Voggus: Jeg har hørt sige hjemme, at Kong Hrolf var en af de største Mænd i Norden; men her seer jeg sidde paa Thronen en liden Dverg, som man kalder Konge. s) Kongen, langt fra at fortørnes derover, svarede alene med største Koldsindighed: Du har givet mig Tilnavn af Dverg, hvilket jeg ogsaa vil beholde; thi Kraak er det samme som Dverg. Det blev ikke derved; han lod ham derforuden herligent beskjænke. Af saadan Edelhjertighed blev Voggus saa bevæget, at han gjorde et edeligt Løfte, at være dens Banemand, som tilføjede Kongen noget Dnt, hvilket Løfte han ogsaa holdt. Hvis ikke denne Historie er sand, saa er den dog opbyggelig, og viser, at de gamle nordiske Skribenter have ogsaa kundet afmale heroiske Dyder, saavel som Græker og Romere.

I n t e r r e g n u m .

Efter Hrolf Kraaks Død fulgte et Interregnum, og Riget blev delt imellem mange smaa Herrer, hvilke Saxo, maaske, har alle gjort til Konger, som have regjeret efter hinanden, da dog mange

s) Hist. Hrolfi Krack Edit. a Torfæo

have kundet regjere paa en Tid; og kommer heraf, at de danske Kongers Catalog, er bleven saa stor, og at man har maatte gjort Riget ældre, end det var, for at gjøre Plads til disse mange Konger. Dog har man derved ikke iagttaget, at efter den Epocha, som var sat for dette Riges Begyndelse, der behøvedes endda flere Konger, ja fast engang saa mange for at fylde Tiden. Samme Fejl have de islandiske Skribentere observeret og udaf gamle, hos dem conserverede, Documenter saaledes reformeret den danske Historie, at den største Del af dem, som Saxo haver gjort til Konger, ere blevne dethroniserede, saa at det er gaaet her til ligesom med Helgenes Catalog, som ved nøjere Examen af Criticis er gjort fast en tredie Del mere stakket end den var. Endel holder vel for, at disse Skribentere ere gangne forvidt, og lægger **Torsæo** dette til Last, at han af Publicum har ladet sig betale for at skjære den halve Del af den gamle danske Historie; men han er herudi ikke mere at laste end visse ny Geometre eller Landmaalere, der ere blevne salarerede for at gjøre et Rige mindre, end det har været; thi det er altid en Merit at ublede Sandhed, og ingen taber derved, at man viser ham, at han er en Ulen fortæller, end han indbilder sig at være. Hvad som ellers er passeret i dette **Interregno**, da Riget var delt blant saa mange smaa Herrer, derom findes intet antegnet; det

Kan sluttes nogenledes af Snorre Sturlesens norske Krønike, at det har strakt sig udi tre svenske Kongers Tid, nemlig Yngvars, Anunds og Ingjalds Tider. t) Nu rester at tale om, hvorledes og af hvem Pgrterne igjen bleve forenede, og hvorledes Riget kom udi forrige Stand igjen.

J v a r B i d f a d m i .

Efterat Riget udi lang Tid havde været delt imellem adskillige smaa Herrer, bleve Provincerne igjen forenede under Jvar den veltalende Galdans Søn. Denne Konge har været en af de mægtigste Regentere udi Norden, thi han forenede ikke alene Danmark igjen under et Hoved, men endogsaa, efter Snorons Vidnesbyrd, undertvang sig hele Sverrig, endel af Saren, Rusland og endel af England, og derfor med Billighed blev kalden Vidfadmi (Latipassus.) Med Snorons Vidnesbyrd kommer overeens den saakaldte Hervarar Saga. Saa at det er forunderligt, at denne store Konge findes hverken udi de danske eller svenske Krøniker. Men som mit Genie er ikke til at bryde mit Hoved med mørke og uvisse Ting, hvorudi man efter mange Aars Examen dog ingen Vished kan faae, saa vil jeg overlade

t) Conf. Catalog. Snorons.

lade dem, som have bedre Lyst til saadant, at efterforske, om man kan frit sige, at alle, saavel danske som svenske Skribenter have glemt at tale om, ja at sætte blant Kongernes Tal en af de største Regenter, der har været i Norden. Det er sandeligen en af de største Ting, man kan støde sig paa, og den haardeste Knude at løse for de islandske Skribenter, helst saasom de beskylde *Saxonem Grammaticum* for at have talet for prægtigt om de gamle Konger, og gjort flere Regenter, end der virkeligen haver været. Ikke at tale om, at ej heller nogen fremmed Historie-Skriverer taler om denne Ivar Vidfædmi, som siges at have regjeret baade udi England, Sæxen og Rusland, saa at man derudover snart skulde falde paa de Tanker, at denne store Monark alene har regjeret udi de islandske Skribenteres Hjerner. a) Men jeg har sat mig for at følge den islandske Hypotesin, som den, der nu omstunder er funden rimeligst, og derfor bliver ved den Orden, som findes hos *Torfæum*.

Ha-

- a) Nogle svenske Historier tale vel om en dansk Konge ved Navn Ivar, som regjerede paa den Tid, og som undertvang Sverrig; men ikke om saadan stor Monark.

Harald Hildetand.

Efter Ivar Vidfadmi fulgte hans Dattersøn Harald kalden Hildetand. Denne Konge skal have regjeret meget længe, og nogle Skribenter have holdet ham for at have været den bekjendte gotthiske Konge Maricus, som indtog Rom; men hvad som svenske, danske og norske eller islandiske Skribenter fortælle om denne Harald, haver ingen Overeensstemmelse med, hvad som Andre fortælle om Marico, thi de ere alle enige derudi: at Harald Hildetand udi sin gamle Alder omkom udi Sverrig, og det paa saadan Maade: Smellem ham og Sigurd King, Kongen af Sverrig, opvæktes Tvistighed, saa at de rustede sig imod hinanden baade til Lands og Vand. Der siges, at Sigurds Flode bestod af 2500 Skibe, og at Haralds var ikke mindre. Begge Krigshærene til Lands komme sammen paa en Hede ved Brovalla udi Vester-Gothland. Den svenske Krigshær blev anført af Kongen selv, og den Danske af en Kæmpe, ved Navn Ubbo, efterdi Harald formedelst hans høje Alder saadant ikke kunde forrette, omendkjøndt han dog var med udi Slaget. Man figtede længe med stor Haardnakkenhed, indtil de Danske tilligemed Kong Harald selv og Anføreren blev slagen. Saxo siger, at den bekjendte Kæmpe Starkodder, som var tilligemed Poet, og som var med

med udi dette Slag, har beskrevet det paa gamle danske Vers, og vidner han, at saadant heroisk Poema er kommen sig til Haande. Men det synes at være gaaet med den danske Stærkodd, som med de Grækers Herkules, at man af adskillige maa have gjort een, med mindre man vil sige, at denne Stærkodd har levet i mange hundrede Aar. Udi den saakaldede *Erici Pomerani* Historie antegnes blant Stærkoddens herlige Bedrifter ogsaa denne nemlig, at han paa engang tvang 4 eller 6 tydske Kæmper, og gjorde en Natstol deraf *ic. u)* Sigurd King siges efter Slaget at have ladet Kong Harald hæderligen begrave, og at have sat en Jomfru ved Navn Getha til at regjere over Danmark. Og mener *Svitfeld*, at hun har bygget Slesvig, som da kaldtes Hetheby. *x)* Ellers holdes for, af denne Harald det gamle danske Ordsprog at være kommet: Fra *Arilds Tid*, hvorvel Andre mene med større Rimelighed, at *Arilds Tid* kommer af det gamle danske Ord, *Arens Tid*, efterdi *Ar* betyder Begyndelse eller *Principium*.

Si-

- u)* Hist. Gentis Dan. Ordene ere disse: Quatuor aut sex ex iis complicans ad modum sedis ad purgandum alvum; & multa alia præclara fecit.
- x)* *AElnoti* vita *S. Canuti* mener, at Hetheby er det samme som en By bygget paa en Hebe (*Villa campi*.)

S i g u r d K i n g .

Denne Sigurd King var Harald Hyldebrands Brodersøn, og af ham sat over Sverrig, men efter dette store Slag paa Brovalla Heide bemægtigede han sig ogsaa Danmark, hvorover han igjen satte Andre. Han gjorde ogsaa efter hans Formænds Exempler et Tog paa England, og bemægtigede sig Northumberland, hvoraf man seer at de danske Konger have haft Prætensioner siden Kong Groars Tid, der blev ved Giftermaal Herre over samme Land. Af ham siges Kingsled at have faaet sit Navn. Efter Sigurd King opregner Saxo adskillige Konger, som de norske eller islandske Skribenter forkaste: Blant dem er den mærkværdigste Snio, eftersom man holder for, at under hans Regjering det store longobardiske Udtog skede, hvis Anførere Saxo nævner, nemlig Aage og Ebbe. De samme ere mere bekjendte hos romerske end nordiske Skribenter, efterdi deres største Bedrifter ere skede udi Italien, hvor de bemægtigede sig den Part, som endnu kaldes Lombardien. Om deres Udgang ere fundne paa Gulland disse Rim:

Ebbe og Aage de Helte saa fro,
Siden de for Hunger af Staane dro,
Da stebdes de næst varum guthe Gudland
Med Gamle og Ungum, Dvinde og Mand
Hæd jer vel krevet Hæd jer vel spurt

Hvad de havde sidum mandelikum gjort
Og meest sidum de indum Wallandum kom
Hvad jer vel kyndt allum Vereldum om
Fordi af dennom leed mangom Mand møde
Til Karl Kejser den stora fik lagd dennum øde.

Deres Bedrifter ere antegnede af Paulo Diacono, og henhører heller til den italienske end danske Historie. Jeg har korteligen talet noget derom paa et andet Sted. Marsagen til deres Udtog af Danmark tilskrives Saxo en stor Hungers Nød. Dette vil jeg altsammen forbigaae, saavel som hvad Saxo fortæller om de andre Konger for og efter Snto, hvis Historier ere selsomme og fabelagtige, hvorvel jeg ikke forkaster deres Orden, og begive mig til Gorm den Gamle, item de efterfølgende Konger, saafom de findes hos Saxonem, efterdi bemeldte Skribent fra de Tider er mere overensstemmende med alle fremmede Historier end de islandiske Auctores.

Gorm den Gamle.

Udi denne Gorms Tid tales om en Dansk, ved Navn Torchild Adelfar, hvilken flakkede meget om paa fremmede Steder, og ved den Lejlighed udi Tyndland fik Smag paa den christelige Tro, hvorudover han ved sin Tilbagekomst søgte at forplante Christendom.

dommen udi Danmark. Men hans gode Forsæt blev hindret ved Gorms Død, item hans egen, som fulgte strax derpaa. Dette synes at vise den selsomme Fabel om Ugartilok, som findes hos Saxonem, og, saasom samme Fabel holdes af alle mest betydelig, og synes at vise først Kong Gorms Curiositet i at efterforske den rette Religion, for det andet den Uffly, han efter gjorte Efterforskning fik til Hedenskab, holder jeg ikke uforføndent, den her at indføre. Saxo fortæller den saaledes: Da Kong Gorm var bleven gammel, og Nogle havde underviset ham om Sjælens Udødelighed, fik han Lyst at vide, hvilken Bolig ham skulde være beredt efter Døden, og hvad Løn de skulde have, som dyrkede Guderne paa den rette Maade. Herudover raadede nogle Kongen, at han skulde stikke til den Afgud Ugartilok En, som kunde erfare saadant; de sagde derhos, at ingen var mere beqvem til saadan vigtig og farlig Rejse, end **Torkild** Adelsfar; thi de samme Raadgivere vare hans Avindsmænd, og søgte ved dette Middel at styrte ham i Ulykke.

Torkild fik derfor Befaling af Kongen at begive sig paa Rejsen, og begav sig paa et Skib, som han lod overtrække med Dprehuder. Dermed sejlede han bort, og kom først udi et Land, hvor hverken Sol eller Stjerner skinnede. Da han med sine Staldbrodre havde længe rejst udi saadan Mørke, saa

at

at de ingen Forhaabning mere havde om Livet, saae de omsider langt borte en Ild, hvilket satte Mod i dem igjen. **Torkild** begav sig imod samme Ild, og der fandt en Hule, udi hvilken da han gik alene ned, fandt han der to Kæmper. Disse Kæmper forestillede ham denne Reises Banffelighed, hvoraf han dog lod sig ikke forskrække, men begjerede noget af deres Ild til sin Reises Forsættelse igjennem de mørke Steder; da saadant ham var bevilget, rejste han videre fort, og endeligen med en god Vind kom til **Ugartilok**, hvor han saae Afguden bunden ved Hænder og Fødder med Jernlænker. Hans Haar vare vederstyggelige, og ligesom spidse Horn. **Torkild** tog da med Afgudens Tilladelse et Haar af hans Hage til et Tegn, at han havde talet med ham. Af samme Haar gik saadan Stank, at han og hans Stedbrødre maatte holde for deres Næser. Hugormene, som laae omkring Afguden, kastede da saamegen Gift paa hans Folk, at de døde alle undtagen fem. Med dem begav han sig til Skibs igjen, forfulgt af mange forkrækkelige Trolde, mod hvis giftige Spyt man beskyttede sig med Drekuder. En, som da vilde see ud over Borde, mistede sit Hoved af denne Forgift, en Anden mistede deraf sine Dine, den Tredie, som udstrakte sin Arm, mistede Haanden. **Torkild** derfor, da han saae, at der var ingen Barmhertighed eller Frelse hos disse Afguder, vendte han

han sine Bønner til den rette Gud, som har skabt Himmel og Jord, og kom saaledes med god Vind igjen til Solens og Dagens Lys, og var det da, ligesom man var kommen ind udi en anden Verden. Paa Hjemreisen spurgte han udi Lybskland, at man der havde en anden Religion, hvorfor han lod sig undervise udi Christendommen, og, efterat han havde fuldendt saadan farlig Rejse, kom omsider tilbage til Danmark igjen. Kongen havde da stor Lyst at vide, hvad **Torkild** paa denne Rejse var vederfaret, men hans Uvenner rottede sig sammen imod ham, og fortaledede ham saaledes hos Kongen, at der blev besluttet, at han om Natten skulde slaes ihjel. **Torkild**, som fik Kundskab derom, lagde en Træknub udi Sengen, paa hvilken hans Modstanderes onde Forsæt blev aabenbaret. Anden Dagen derefter lod han sig indfinde for Kongen og sagde: Herre! jeg giver eder til af mit Hjerte den Utafnemmelighed, I haver ladet see mod mig for min majsommelige Rejse, og den Livsfare jeg har udstaaet. Jeg burde at have været beskjenkt hæderligen derfor, men nu sætter man mig efter Livet. Jeg mærker, at I endnu er plaget med Trolde og onde Aander, efterdi I af eders Tjenere lader eder forføre til Udyd. Kongen lod sig deraf bevæge, og forlangde at høre noget om hans Rejse, hvorpaa **Torkild** begyndte at fortælle,

hvad

hvad han var vederfaret, og at beskrive for ham, hvor vederstyggeligt et Spørgelse hans Afgud Ugartilok var. Da Kongen hørte, at han havde tilbedet et elendigt Trolde, der laae bunden ubi et mørkt Fængsel, blev han derover saa bevæget, at han bød af Harm og Forfækkelse mellem **Torkilds** Arme. **Torkild** tog derpaa frem det Haar, som han havde taget af **Ugartilok**, hvilket dræbte mange af de omkringstaaende ved dets ulidelige Stank.

Denne Fabel er let at forklare uden at pine sig meget. Thi man seer derudaf Kongens Begjerlighed til at udforske den rette Religion. Man seer det tykke Afguderi afmalet under et Land, hvor hverken Sol eller Stjerner skinnede; man seer Guds Ord som en Sld og Lys, hvilket **Torkild** blev givet paa Bejen for at redde sig ud af dette mørke og fæle Land. Ja man finder ved hans Tilbagekomst, Kongens høieste Mænd og Afgudstjenere at sætte **Torkild** efter Livet, for at hindre Christendommens Indførsel ubi Danmark. Endeligen seer man Kongens Anger og Ruelse over sin forrige Bildfarelse, og at han bød omvendt til den christelige Tro, det er mellem **Torkilds** Arme. Dette viser, at alle **Saxons** Fabler ere ikke at foragte, og at mange af dem, hvis man havde den rette Udtydelse, kunde blive ligesaa vigtige, som de græske og ægyptiske Fabler, hvilke under forblommet Digt indeholde Theologie, Morale, og

sandfærdige Historier. Dog kan man af dette, som her fortælles om **Torkild Adelfars** Rejse til **Ugar-tilof**, ikke regne Christendommens Indførsel udi Danmark til **Gormonis Grandævi** Tid; man kan alene sige, at man da først begyndte at faae nogen Smag paa den christne Religion, hvilken efter **Kongens** Død strax forsvandt igjen, saasom man seer **Afguderiet** at have regjeret og været ved fuld Magt længe efter ham.

Dette er alene her at mærke, at denne **Gorm** bliver af de islandske Skribenter holden for **Gorm** den **Grumme**, hvilken de danske Historieffrivere sætte længe derefter. Aarsagen til denne Uoverensstemmelse er, at de regne alene de efterfølgende Konger for Førster i **Jylland**, som de sige, at **Saxo** af **Wildfarelse** haver antaget for Konger; men her maa man spørge disse gode islandske Skribenter, hvor de vil gjøre af de svenske Konger, om de ogsaa vil gjøre dem til smaa Førster, som have regjeret paa een Tid, for at stoppe det store Hul, de have gjort udi den nordiske Historie, i det de fast have borttaget alle Konger fra **Sigurd Ring** indtil Christendommens Forplantelse udi Norden.

Mine ringe Tanker om disse tvende historiske Secter ere disse: **Saxo Grammaticus** har givet os formodentligen for mange Konger, og derudi af Kjærlighed til sit Fædreland har efterfulgt de fleste gamle
Stri

Skribenter, hvilke ligesom have kappedes med hinanden at gjøre sit Rige ældere end sin Naboes, saa at man kan ikke nægte, at samme Saxonis Catalogus jo behøvede Reformation. Saadan Reformation have nogle lærde Islændere paataget sig udi vore Tider. Men det synes at være gaaet med dem som med alle andre Reformatores, der falde fra en Extremitet udi en anden; thi alle de gamle Konger, som de ikke have fundet udi deres islandske Papirer, have de uden Naade og Barmhjertighed stødt fra Thronen, og saaledes have taget bort mere end den halve Deel af Saxonis Konger. Denne Reformation har fundet Bifald hos vore fleste Lærde, hvorfor jeg ogsaa har fulgt den islandske Hypothesin, saa længe jeg ikke har kundet haft noget at sige derimod; men her, hvor Historien nærmer sig til Saxonis Grammatici Tider, understaager jeg mig ikke at følge Islænderne længere. Endel, saasom Saxos eller Erkebisp Absalons Beretning om de Tider maa og bør holdes mere authentique end Islænderes Relationer, som komme fra en anden Verden; endel ogsaa, efterdi den svenske Kongeliste er overensstemmende med den Danske, saa at, naar man affætter disse danske Konger, som ere mellem Kong Ring indtil Gorm den Grumme, maa man ogsaa bethronisere fast lige saa mange Konger udi Sverrig, hvilket er alt for stor Høffighed at lade see for de islandske

Skribenter, helst saasom mange fremmede Skribenter have talet om de samme som virkelige danske Konger. Jeg deciderer dog intet herudi, men mig synes alene, at det er sikkest fra Sigurd Kings Tid at følge Saxos eller Svithelds Orden, saasom det synes mig at være for dristigt at sige, at baade de svenske og de danske Skribenter have været ensstemmende i at fingere saa mange Konger y) besynderligen kort for Christendommens Begyndelse udi Norden, og saa nær ved Saxo's Tid, da saadan stor Bildfarelse ikke vel kunde begaaes i den Grad. Jeg følger derfor herefter samme Orden og begiver mig til Historien igien.

G o t t r i k .

Gottrik, kaldet den Runde eller Garmilde, Gorms Søn, fulgte sin Fader udi Regjeringen. Denne Gottrik, hvis Begyndelse Nogle regne ud til Aar 774, Andre til 796, siges at have haft meget at bestille med Kejser Carl den Store, udi hvis Tid han levede. Samme Kejser førte store og lykkelige Krige udi Tydskland, og søgte at tvinge Saren til den christelige Tro. Den saxiske Konge Witikindus

y) Spillet er Torfæi Mening i Series Dynast. & Reg. Dan.

dus gjorde længe Modstand, men omsider maatte falde tilføje og lade sig døbe. Dette kunde Kong Gottrik ikke lide, saasom Saxerne tilforn havde været Danmark skatkyldige, og derfor med en Krigsmagt begav sig ind udi Saxon, for at befrie samme Land fra Kejsers Herredom igjen. Kejseren mødte ham for at drive de Danske tilbage, men det kom ikke til noget Feldtslag, efterdi Carolus Magnus blev paa samme Tid begieret af Paven at undsætte Rom mod de Longobarder. Efter hans Bortreise bemægtigede Kong Gottrik sig Saxon, men Kejseren kom nogle Aar derefter tilbage igjen, saa at man ventede en blodig Krig; thi Gottrik rustede sig stærk til, og var ikke bange for at møde saadan mægtig Fiende; men han blev paa samme Tid ihjelslagen af en af hans Tjenere, hvorved Kejseren blev skilt ved en af sine haardeste Fiender. Udskillige franske Skribenter holde for, at denne Gottrik lod bygge den navnkundige Vold, kaldet Dannevirke, Riget til Værn mod de Tydskes Indfald ^{z)}, hvorvel Andre mene, at den allerførst blev anlagt af den bekjendte Dronning Thyre Dannebode, men vi have et klart Bevis udi Eginardo, som levede udi Kong Gottriks Tid, og som var Caroli Magni Secretaire, at den er ældre. Samme Skribent taler derom saaledes: Den danske Kong Gottrik eller Gotfried

lod

z) *Aimon. lib. 4. item Paul. Æmil. lib. 3.*

Iod oprejste en høj Muur, som han bestyrkede med gode Taarne. Denne samme Muur gik lige igjennem det smale Land, som ligger imellem Øster- og Nord-Søen, og, paa det den desbedre Kunde bevares, lod han derpaa gjøre ifkun en eneste Port for Farten af Vognene, som ginge ind og ud af Riget a). Kong Gottrik beskrives ellers af samme Autor som en mægtig Herre baade til Lands og Vand, og som den farligste Fiende, Keiser Carl paa de Tiber havde, thi han truede undertiden Keiseren, at ville med sin Krigsmagt besøge ham ubi hans Residents Aken. b)

D I A U S .

Efter Gottrik fulgte hans Søn Oluf, kalden Gøddreng. Han førte Krig med sine egne Undersaatter, for at hevne sin Faders Død, men hans Regjerings-Tid varede ifkun kort, nemlig et Aar, hvorfor adskillige Stribeentere, blant hvilke Adamus Bremensis, regne ham ikke blant Kongernes Tal, men sætte Henning næst efter Kong Gottrik. Han siges at ligge begravet til Lejre, hvor endda det konges

a) Vid. *Olai Vormii Monumenta*, item *Cypræi Annal. Slesv. cap. 10.*

b) *Eginard. vit. Carol. Mag.*

gelige Sæde var. Lystander udi hans Slægtebog holder for, at denne Oluf er den bekjendte Holger Danske; thj det er samme Skribent nok, at han kan finde et Eventyr, og, hvor urimeligt det end er, at gjøre det til en sandfærdig Historie. De Omstændigheder, han fortæller om Holger Danstes Bedrifter, ere, at han var med Keiser Carl at indtage den hellige Grav, og hjalp den gudfrygtige Kongepreest Johan paa Thronen udi Indien. Til Bevis anfører han det vanskabte Skrift, kalden Holger Danstes Krønike, item den Keiserlige Cancellers Turpini Historie.

S e n n i n g .

Senning, som nogle kalde Sunger og Saxo Gemming, fulgte Oluf udi Riget. Om ham taler Eginardus, som har skrevet *Caroli Magni Historie*, og levede paa samme Tider, saaledes: Der blev sluttet Fred imellem Keiser *Carolus Magnus* og Kongen af Danmark *Senningum* ved Eideren, hvor af begge Potentaters fuldmægtige 12 paa hver Side komme sammen c). Hvoraf sees Klarligen, med de island-

c) Eginard. in *Annal. vid. Helmold. Chr. Slav.* lib. 1 cap. 3., hvor han vidner, at Eideren blev gjort til et Grændsested mellem Kongen og Keiseren. *Conf. Conring. de fin. Imp. cap. 4.*

ke Stribenters Permission, at hverken han eller de andre Konger ere opdigtede, eller have været smaa Vasaller af Riget. Der findes ogsaa, at samme Kong Hanning har gjort Fred med Keiser Carls Søn Ludovico Pio. Udi denne Hennings Tid mene Nogle, at de Normanner have gjort deres Udtog af Norden, men andre sætte det sildere ud.

Sigvardus og Ring.

Efter Hennings Død toge Skaaningerne og Sjelandssfarerne Sigvard til Konge, men Jyderne udvalgte Ring, saa at Riget derover blev delt udi tvende Parter. Mellem dem blev holden et stort Feltslag, hvor de begge omkom. Den bremiske Stribent Albertus Stadensis vidner, at 11000 Mænd da bleve paa Balstedet. d)

Regner kaldet Lodbrok.

Regner, gemeenligen kaldet Lodbrok, Sigwards Søn, kom derefter til Regjeringen. Hans Historie findes beskrevet udi en særdeles Bog paa Islandsk, kaldet Regner Lodbroks Liv og Levnet,

og

d) Albert. Stad. Chr.

og er han den eneste af alle de nys oven anførte Konger, som Islænderne erkjende. Og, som de gjøre ham til Sigurd Kings Søn, som overvandt Harald Hildetand paa Brovalla-Hede, saa maa de andre Konger, som findes derimellem, enten være opdigtede eller Næsse-Konger, endstjønt de findes paa danske Historieffriverses Liste, som virkelige og Enevolds Konger, og alle fremmede Skribentere vidne om de Fredstractater, som de have sluttet med Kejserne. Denne Konger blev kalden Lodbrok, eller med de lodne Buxer, efterdi han besmurte sine Klæder med Beg, for at hindre, at de Slangar, som forvarede den gothiske Princesse, hvilken han befriede, ingen Skade skulde gjøre ham, men det er troligt, at, eftersom han var en stor Fribytter, og ideligen flakkede til Søes, saa ere disse begede Buxer mere at tilskrive hans Sejls end den Frygt, han havde for Slangar. Han holdes ellers for en af de største Avanturiers blant de danske Konger. Om hans Bedrifter hos Saxo findes antegnet efterfølgende: Kong Konger, efterat han havde hevnet sin Faders Død, gjorde Jyderne Opstand imod ham tiligemed Skaaningerne, men han slog Skaaningerne ved Biteby, og Jyderne ved Limfjorden, og derefter fik Kjærlighed til den svenske Princesse Thora. Denne Thora var forvaret af to Orme, som hun hver Dag maatte give en Dre at æde; de samme
vare

vare ogsaa saa giftige, at de forgav Luften, hvorudover hendes Fader lod udraabe, at hvo som kunde dræbe de samme, skulde have Princesseu til Belønning. Regner, som elskede Thora, satte sig for at forsøge Lykken; til den Ende lod han sig gjøre uldene Klæder, hvilke han lod hart befryse med Is, eller, som Andre siger, besmøre med Bæg, at Drømmenes Gift ikke skulde trænge sig derigjennem e), gif saa mod Drømmene, hvilke han ihjelslog, og fik Princesseu til Bytte, og gav hans Svigersfader ham da det Tilnavn Lodbrok formedelst hans isede eller begede Buxer, hvilket Navn han siden stedse beholdt. Men jeg har mærket tilforn, at, saasom denne Herre har ideligen flakket til Søes, og deraf faaet begede Klæder, som ere Sømcænds Liberi, saa har saadant givet Anledning til denne Fabel. Det meste, som ellers udi disse Fabler er at badle hos vore gamle Poeter eller Skribenter, er dette, at naar de laader deres Kæmper stride imod vilde Dyr, de da have taget Hugorme og slige Dyr, som de nordiske Lande ikke producere; thi Ulve og Bjørne, som Norden avler, kunde i et heroisk Vers gjøre samme Effect.

Medens Kong Regner førte Krig med disse Drømme-udi Sverrig, og derudover forsømmede at have Dje paa sine urolige Undersaatter, som var mere nødig, opvakte hans Broder Harald Blak Skaaningerne

e) Hist. Regn. Lothbrok apud Torf.

gerne og Tyberne til et nyt Oprør. Men Kongen fik Sejer over Harald og de oprørske Undersaatter ved Uldhebe udi Skaane, og saaledes stillede denne Urolighed. Derefter foer han til Engeland, hvor han overvandt Kong Hame, Hells Fader, og undertvang sig Engeland, Skotland h) og Orknesserne. Men medens han saa flakkede om, erklærede de oprørske Undersaatter anden Gang Harald Kjaer for Konge. Hvorudover Regner maatte vende tilbage igjen til Danmark, hvor han overvandt Harald anden Gang, og tvang ham at flygte til Tydskland, hvorhen han da fulgte ham, og undertvang sig Saren. Paa dette Tog siger Saxo, at han overvandt Keiser Carl udi et Feltslag, hvilket ikke kan være, om det ellers er sandt, som fortælles om Kong Henning, at han sluttede Fred længe tilforn med Ludovico Pio, som var Keiser Carls Successor.

Da Kong Regner kom tilbage fra Tydskland, forfaldt han i Krig med Sverrig, og undertvang sig iligemaade samme Rige og satte derover til Regent sin Søn Bjørn Jernside. Derpaa begav han sig med en Flode til den midlandske Sø, hvilket man seer at have været brugeligt hos de nordiske Konger paa de Liden, og at de ere komne tit derfra med stort Bytte; thi det var da en Dyd at være Sørover, og

vare

h) Det er paa anden Dansk, at han strejffede udi samme Land. Vid. Hist. *Canuti Magni*.

vare besynderligen de kongelige Prinsers ikke agtede, uden de havde ageret Fribyttere. Af dette kan man fatte, hvoraf de store Skatte af Guld og Sølv ere komne fra, som tales om i Norden paa de Tider, og at Landet blev siden igjen fattigt, da saadant Fribytteri blev aflagt. Kong Regner siges siden at have havt at bestille med sin egen Søn Ubbe, hvilken han overvandt til Søes udi Grønsund, og siden tog ham til Raade igjen. Men, paa det ham Lejlighed skulde betages at rebellere oftere, førte han ham med sig paa det andet Tog, som han siden gjorde til Constantinopel, som de Danske da kaldte Mykilgaard. Hvad han der udrette, vil jeg ikke tale om, ej heller om hans mange andre Tog, som skee siden paa Engeland, Skotland og Orkenøerne, efter som det meste, som fortælles, haver ingen Rapport med andre Historier. Alt, hvad man forvist kan sige om denne Konge, er, at han har været en af de største Avanturiers paa de Tider, og at hans hele Tid har bestaaet udi Slakten og vidtløftige Rejser, item, at han har været en af de største Forfølgere af den christelige Tro, som hans Broder Harald siges at have forfremmet udi Jylland. Hans Endeligt fortælles saaledes:

Da hans Broder Harald Klæf forplantede den christelige Tro udi Sønder-Jylland, og havde ladet bygge den første christen Kirke udi Slesvig, kom

Reg.

Regner pludselig over ham, drev ham ud af Riget igjen, og kuldcastede alt, hvad Christeligt Harald havde stiftet. Derefter begav han sig til England for at straffe Kong Helle for det Oprør, han havde stiftet imod ham, men han blev der fangen og fik en skjændelig Død; thi Helle beføl, at man skulde opstjære hans Bryst og kaste levende Dgler og Slanger ned udi ham, som skulde fortære hans Lunge og Indvolde. Udi denne Lidelse siges Regner at have sagt: Dersom Grisene vidste, hvad Ornen lider, skulde de uden Tvivl bryde Stien og forløse ham af hans Pine. Da Helle mærkede af disse Ord, at Kongen havde mange Børn, som vilde hevne hans Død, befoel han Taarn-Gjemmeren at stille ham ved Ormene, og rædde hans Liv, men Ordren kom forfilde, da Kongen allerede var død. Regners Søn Ivar, da han hørte sin Faders ynkelige Endeligt, foer han til England for at hevne hans Død. Han stillede sig i Førstningen an, som han vilde forlige sig med Kongen, og begjerede til Forlig alene saa meget Jord, som han kunde indtage med en Hestehud, hvilket da Helle tilstædte, skar han Huden udi lange smale Remmer, og derved indtog saa megen Jord, som han kunde bygge en hel By paa. Der forsvarede han sig saalænge, indtil hans tvende Brødre Sigurd og Bjørn kom ham til Hjelp med 400 Skibe. Derpaa erklærede de tre Brødre Helle aa-

ben-

benbar Fejde, erholdt Sejer over ham, og finge ham levende fangen; de lode da opstjære hans Ryg og strøde Salt udi Saaret, saa at han døde med stor Smerte, og deres Faders Død blev tilstrøffeligen hevnet. Herudi stemmer mestendels overeens med Saxo ovenmeldte islandfke Historie, som kaldes **Regner Lodbrofs Liv og Levnet**, men samme Historie lægger dette dertil, at Ivar paa den Jord, g) han indtog med Hestehuden, byggede den Stad London, hvilket giver tilkjende, at Autor maa ikke have været megen stor Historicus, efterdi baade **Plinius** og **Tacitus** tale om London, saa at derfor samme Stad maa i det ringeste have været 7 a 800 Aar ældre, og, efterdi bemeldte Skrift er ikke af anden Surdej, saa kan man i mine Tanker ikke betjene sig deraf til at reformere danske, svenske og andre Nationers Historier.

Efter **Regner Lodbrof** sætter **Hvidtfeld** blant Kongerne **Harald Klaf**, hvilken **Saxo** dog alene holder for Kongens Broder, som havde nogle Forlehninger udi Jylland h). Denne **Harald**, saasom han gjorde ofte Opstand imod Kongen, saa blev han tit uddreven af Riget. Udi hans Landsflygtighed tog han sin Tilflugt til Kejser **Ludovicum Pium**, af hvil-

g) *Hist. Regn. Lothbrok apud Torf.*

h) *Rembert vita Ansgarii cap. 6 vidner det samme. Herioldus qui partem tenebat Danorum.*

hvilken han blev overtalet til antage den christelige Religion, saa at han tillige med hans Gemahl og Broder Erik blev døbt paa den S. Ingelheim ved Mainz, udi St. Albani Kirke, hvilket menes at være skeet Anno 827 eller 826, og Keiser Ludvig var selv hans Fadder ved Daaben. Herved erholdt han bemeldte Keisers Protection, hvilken forlehnede ham med Lande paa hin Side Elven, som Hvidtfeld mener at have været Holsten, og gav hans Broder Erik en Part af Frisland; og, saasom samme Keiser Ludvig søgte at fremme den christelige Tro udi de nordiske Riger, handlede han med Ansgario, en Munk af Corbej udi Frankrig, at han tilligemed Gaudberto vilde i denne Henseende begive sig til Danmark.

De franke Historier og Vita St. Ansgarii siger, at disse to af egen hellig Drift begave sig til Keiseren, og for ham gave deres Forsæt tilkjende, at de vilde være Missionarier udi de nordiske Lande; Keiseren glædede sig over saadant, gav dem alt, hvad nødigt var til saadan Rejse, og recommanderede dem besynderligen Harald, i) som han der kalder Konge af Danmark, at de vel skulde see til at holde ham fast ved Christendommen, hvorpaa han nyligen havde faaet Smag. Harald førte de tvende Missionarier med sig til Grændserne af Danmark,

men

i) *Breviarum vitæ S. Ansgarii apud Lambec.*

men torde ikke da gaae længere, efterdi han ingen Fred havde udi Riget, saa at han med dem maatte opholde sig nogen Tid udi Frisland, som Kejseren havde givet hans Broder. Der siges han da at have omvendt Mange til den christelige Tro med Gaudbert, som udi Vita St. Ansgarii heder Aubert k) og døde to Aar derefter.

St. Ansgarius finder man der at have prædiket den christelige Lærdom med Succes baade udi Danmark og Sverrig, hvorpaa han er rejset tilbage igjen, for at give Underretning om sin Mission. Og da er han af Kejsen Ludvig beskicket til at være Erkebisp udi Hamborg, saaledes at Hamborg By skulde være et Erkebisp=Sæde for de danske, svenske, Slaver, Skrifinner, Grønlandere og andre nordiske Folk. Dette sige nogle Skribenter at være skeet 830, l) men det kejserslige Diploma, som findes hos Hvidtfeld, er dateret Aften 834. m) Og, saasom Hamborger Stift var da for lidet, lagde Kejseren dertil Thurholt, et Kloster udi Frankrig, nu Flanderen. Ansgarius blev saaledes ved at prædike den christelige Lærdom undertiden udi Danmark, undertiden

k) *Vita Ansg. per Rembert.* hvor Kongen kaldes Gerioldus.

l) *Adamus Bremensis lib. I. cap. 17.* sætter Aar 832.

m) *Diplom. Lud. Imp. pag. 23 & 24.*

tiden udi Nord-Albingien; men, naar Forfølgelsen blev for stor, retirerede han sig til Turholdt, hvorhen han bragte med sig danff og vendiff Ungdom, som han kjøbte fra Trældom, og der undervisede dem i Troen. Pave Gregorius IV erklærede ham siden for sin Legat for alle nordiffe Lande ved en Bulle, dateret 835 n). Til Medhjelp udi Prædike-Embedet blev ham givet **Ebbo Remensis**, men samme **Ebbo**, enten han ikke kunde udstaae de besværlige Keiser formedelst hans svage Legeme, eller han havde mere Lyst til Verdens Magelighed, beskikkede i sit Sted **Ansgario** til Vicarium **Gaudbert**, hvilken han tilligemed **Ansgario** viede til Bisp, og skikkede ham til Sverrig o). Bemeldte **Ebbo** kom derpaa ogsaa udi Keiserens Unaade, og blev drevet i Landsflygtighed, og blev ikke restitueret førend under Keiser **Lothario**, som kan sees af hans Apologie: hvorudover **Ansgarius** blev Hoved for denne Mission p). Saaledes begyndte Christendommen først at skinne udi Danmark ved denne **Harald Klævs** Hjelp, som **Saro**

vid-

n) *Bulla Gregorii* 4ti pag. 25. Det er mærkeligt at saavel udi det keiserlige Diplomate som udi den pavelige Bulla Hamborg kaldes Hammensburg eller Hammaburg.

o) *Ad. Brem.* lib. I. cap. 18.

p) Vid. Apolog. Ebonis inter Diplomata *Lindembrogii*.

vidner at have begyndt at bygge en Kirke i Slesvig. Men Troen kunde da ingen synderlig Fremgang have, saalænge **Regner Lodbrok** regjerede, hvilken ideligen satte efter **Sarald**, og hindrede hans gode Forsæt.

S i g u r d S n o g ø j e .

Sigurd Snogøje, saaledes kalden, efterdi han havde Pletter i Dine, fulgte sin Fader **Regner** udi Riget; om ham er ikke meget at sige, uden hvad som er anført udi hans Faders Historie, og regnes han af Nogle ikke blant Kongernes Tal.

E r i k B a r n .

Efter hans Død blev der Successions-Strid udi Danmark; thi, saasom **Sigurd Snogøjes** Søn var endda kun et Barn, saa blev Kronen ham disputeret af **Erik**, ovenmeldte **Saralds** Broder, som var Christen, hvilken ogsaa derfor letteligen i Begyndelsen fik Overhaand. Udi denne **Eriks** Tid blev Hamborger Bispestol forenet med Bremen. Denne Forandring skede, efterat **Ansgarius** havde siddet 16 Aar udi Hamborg. Aarsagen til denne Forandring var, at den hamborgiske Kirke var bleven af

Heds

Hedningerne ødelagt q). Erkebispnen blev meget opmuntret af den Overhaand, Erik, Haralds Broder, havde faaet udi Riget, og derfor drev paa de Danſkes Omvendelse med desſtørre Iver, formaade ogsaa hos Erik r), at han lod udgaae en Befaling, at alle de Undersaattere, som vilde antage den christelige Tro, ſkulde have Frihed dertil. Da ſiges først Slesvig Domkirke, som laae udenfor Byen, paa den Tid at være bygget. Om det var en anden Kirke, end den, som Saxo melder at være bygget af Harald Klaf, ſkal jeg ej kunde ſige; det er dog troligt, at Tiderne her ere confunderede. Endelig, ſaaſom Regjeringen da vaklede udi Danmark, og den ene Prints af det kongelige Blod holdt ſig ligesaa nær til Kronen, som den Anden, opvoktes indbyrdes Krig, og ſaadant Blodbad ſkede, at ingen af den hele kongelige Slægt blev tilbage uden Erik Barn, Sigurd Snogøjes Søn, efter Saxonis Sigelse, hvilken derudover uden videre Dispyt kom til rolig Beſiddelse af den danſke Throne; ſkjønt Andre mene, at han har været Erik Rings Søn. Man maa beſeje, at fra Regner Lodbroks Tid indtil Harald Blaaland er ſtor Confuſion i den danſke Hiſtorie, og holder Zvitfeld ſelv for, at det kan ikke være være muligt, at alle de Konger, som udi den

q) *Vita Ansg.* per Rembert cap. 20.

r) Denne Erik kaldes udi *vita Ansg. Orig.*

Tid findes hos Saxo, kan have regjeret efter hinanden; men at mange af de samme maa have regjeret paa een Tid, saa at Riget har været delt imellem dem, eller en Del af disse Konger have været ude paa Fribytter, medens de Andre have regjeret hjemme. Udi den bremiske Krønike findes imellem Harald Blak og Harald Blaatand disse Konger: først Erik, Haralds Broder, som bygde Slesvig Domkirke, og af Saxo kun holdes for Usurpateur. 2) Denne Erik Barn, som bygde Riber Domkirke. 3) Frotho, som bygde en Kirke udi Aarhus, og 4) Gorm kalden den Grumme eller Englænder; og finder man udi samme Krønike Aarstal til hver Konges Tid, som er overeensstemmende med andre fremmede Nationers Historier, hvorfor Zvitfeld holder sikkerst at følge den Orden, som findes i den bremiske Krønike, efterdi den Samme har med Ugtksomhed skrevet om den nordiske Kirkehistorie, og udi den Anledning talt om de danske Konger. Jeg holder ogsaa sikkerst at følge samme Middelvej mellem Saxo, som gjør formeget deraf, og de islandske Skribenter, som gjøre for lidt, skjøndt jeg bekjender at see mig her ligesom paa et vildt Hav, saa at jeg intet med Visshed kan sige derom, formedelst de Difficulteter, som møde paa alle Kanter.

Erik Barn, det første han kom til Regjeringen, tyranniserede han heftigen mod de Christne,

for:

forjagede Præsterne, og tillukte Kirkerne s). Men St. Ansgarius vidste saaledes at omgaaes med ham, at han gandske blev omvendt; thi han ikke alene selv antog den christelige Tro, men befol ogsaa Under- saatterne at gjøre det samme. Han lod da bygge den anden Christen Kirke, nemlig udi Ribe t), hvilken Kirke af St. Ansgario blev betroed Kemberto. Samme Kembert eller Kimbert blev siden Erkebisp udi Hamborg efter Ansgarium, og var den anden Erkebisp sammesteds. Han roses besynderligen deraf, at han endogsaa med Kirkens Ornamenteer løste christ- ne Fanger fra de grumme Normanner, sigende med St. Ambrosio: Det er bedre at conservere Men- nesternes Sjæle end Kirkens Skat og Prydelse. Det er ellers den samme, som har beskrevet St. Ansgarii Liv og Levnet, og som jeg her nogle Gange har citeret.

Saaledes begyndte Christendommen mere og mere at fremfinne udi Riget, og tog ikke lidet til under denne Konge, som stedsse var en Beskytter deraf, skjont den ogsaa udi hans Tid fik ikke lidet Stød ved den nordiske Apostels St. Ansgarii Død, som skede Aaret 865, efterat han havde været Erkebisp
udi

s) *Vita Ansgarii* cap. 28.

t) *Vita Ansg.* *ibid.*, hvor der tales ogsaa om Klokker, som udi de ny Kirker bleve ophængde: ut Clocca haberetur in Eccl.

udi 34 u) Nar, nemlig 16 udi Hamborg alene, og 18, siden den bremiske Bispestol blev forenet med den Hamborgske x). Hvad under denne Konge ellers er skeet udi Danmark, findes intet antegnet. Man seer alene, at de Danske under adskillige smaa Hovdinge have sværmet allevegne om, og huseret skrækkeligen baade udi England og Frankrige; thi disse nordiske Folk havde faaet Smag paa de gode og fede Lande, hvor der vankede skjon Bytte, hvorudover man i lang Tid ikke kunde holde dem i Landet; men at ville derudover sige, at paa samme Tid var ligesom et Anarchie eller ingen Regjering udi Danmark, og at gjøre de fleste Konger til smaa Slesvigske Fyrster alene, er at gaae forvidt, helst saasom man seer, at de af Fremmede blive kaldne Konger af Danmark y), at de have stiftet Ting midt udi Riget, saasom denne Konges Successor, der stiftede en Kirke udi Aarhus, at de ligge begravne udi Hovedstaden Lejre, som

Saxo

u) Rembert *vita St. Ansg.* cap. 33.

x) Narfagen til det hamborgske Sædes Forening med det Bremiske, var, at de Normanner, som da allevegne skrækkelig huserede, ved Brand i Grund ødelagde Hamborg Anno 840. Staden blev da tillige med Kirken og Bibliotheket lagt i Aske, og St. Ansgarius flygtebe nogen deraf med Helgenes Reliquier. *Ad. Brem. lib. I. cap. 21.*

y) *Eginard in Annal.*

Saxo vidner om Gottriks Søn Oluf, og at Skaaninger og Sjelandssfarer toge dem til Konger, som fortælles om Sigvard, der førte Krig med sin Broder Ring, som Syderne holdte sig til. Hvilket alt sammen ikke kan siges om smaa flesvigiske Tyrster. Naar ellers denne Kong Erik, kaldet Barn, døde, derom findes intet. Saxo sætter efter ham Canutum, kaldet Knud Lille, og af Andre den laadne Knud, hvilken siges, saavel som hans Fader, at have været den christelige Tro bevaagen, og at have regjeret udi 11 Aar. Denne Konge, siger Svitsfeld, findes ikke udi den bremiske Krønike, hvorfor han regner ham ikke udi Kongernes Tal, men anseer ham alene for en Herre, der har haft nogle Provincer at raade over, sætter derfor strax udi Ordenen efter Erik Barn, Frode Haarde Snude.

Frode Haarde = Snude.

Denne Konge siges at have bygget en Kirke udi Aarhus, den hellige Trefoldighed til Ære, og er saaledes denne den tredie christen Kirke udi Danmark. Hvad ellers denne Konge har forrettet udi Riget, findes intet; thi Tilstanden var da den samme, som under hans Formænd, at de Danske under adskillige smaa Anførere slaktede om i Søen, og strejffede udi
ad-

adskillige Lande, besynderligen Engeland, saa at de danske Historier tale ikkun om deres udenlandske Besdrifter, og intet om indenlandske Sager, og varede denne forvirrede Tilstand indtil Gorm den Grumme, som Hvitfeld sætter efter denne Konge, og som de islandske Skribenter erkjende for en ret regjerende Konge udi Danmark, der forenede de adskilte Provincer igjen under eet Hoved. Og ender saaledes her dette store Schisma imellem vore Historieffrivere, udi hvilket jeg intet Parti haver taget, saasom jeg aldrig har havt Lyst til at indvikle mig udi Tvistigheder om mørke og uvisse Ting. Dog vil jeg, førend at skrive til Kong Gorms Historie, give her en Tabel paa de omtvistede Konger, og lade Andre dømme om, hvilken Sects Mening er rettest.

Alle Secter ere derudi overeensstemmende, at Harald Hyldeand blev overvunden af Ring paa Brovalla-Heide, og at samme Ring succederede Harald i Danmark. Derudi differeres alene, at de danske og svenske Skribenter kalde ham Sagen, men de islandske Sigurd Ring. Men efter Sigurd Ring begynder et nyt Schisma, som kan sees af efterfølgende.

Hypoth. Vulg.	svenske Konger.	Islandske.
Ring	Ring	Ring
Oluf	Egillus	Regner Lothbrok
Omund	Othar	Sigvard Snogøje
		Sig.

Hypoth. Vulg.	svenske Konger.	Islandske.
Sigvard	Adelus	Gorda Knut
Butlus	Ostanus	Gorm
Jarmericus	Ingwardus	
Broderus	Amund	
Sivald	Sigvard	
Snio	Hrot	
Bjorn	Ingell	
Harald	Olaus Trætælga	
Gormo den Gamle	Carl	
Gottrik	Bjorn	
Olaus	Amund	
Henning	Olaus Trætælga	
Sigvard	igjen.	
Regner Lothbrok	Ingo	
Erik Ringsen	Ericus Væderhat,	
Erik Barn	som ungefær falder	
Frotho Haarde	ind ubi Gormonis	
Snude	Lid	
Gorm den Grumme		

Heraf sees, at den svenske Kongeliste er fast lige saa stor som den danske, saa at det er forunderligt, at begge Nationer skulde af tre eller fire Konger gjøre henved 20. Vil man sige, at saadant her kunde skee saavel som i den ældgamle Historie, da svarer dertil 1) at Særo Grammaticus er troværdigere i disse Tider end i den første Historie, 2) efterdi frem-

fremmede Skribenter tale omstændigen om de sidste Konger fra Gottrik, som findes paa denne Catalogo, hvilket er det fornemste Fundament, hvorfra jeg her viger fra den islandiske Hypothesis. Vil man alene afforte Tiden, gaae der fast ligesaa mange Konger af den svenske, som af den danske Liste, vil man derimod alene forkaste Kongerne, saa maa man statuere, enten at hver Konge har regjeret unaturligen længe, eller at der har været et Anarchie i Danmark udi 12 a 13 svenske Kongers Tid, eller sige, at Riget udi al den Tid har været delt udi mange smaa Parter, hvilket ikke synes troligt. Men, hvorom alting er, saa maa dog een af dem holdes for den rette Konge, hvoraf de andre have været Vasaller. Og kan de derfor og bør blive staaende udi den Orden, som de findes hos vore danske Skribenter. Thi, naar de samme Skribenter ogsaa forkaste Sigurd Snogøje og Gorda Knud z); (thi Svitsfeld regne dem ikke blant Kongernes Tal, og synes at forkaste dem med Grund,) saa følger deraf, at udi 15 svenske Kongers Tid, som den svenske Historie siger at have regjeret længe, ikke bliver uden een Konge i Danmark, nemlig Lodbrok.

At

z) Denne Gorda Knud man ikke confunderes med Gaarde Knud, Canuti Magni Søn; thi den første kaldes saaledes af Gorda Syssel udi Sylland, hvor han siges at have været fød. Vid. Torf. Series Reg. Dan.

At følge derfor den islandfke Hypothese i disse Tider er det samme, som at ville sige, at svenske og danske Skribenter have ligesom forenet sig med hinanden, i at opdigte Konger paa de Tider, hvilket er **Torsæt Mening**, som holder for at **Johannes Gothus**, for at gjøre den svenske Historie ligesaa lang som den danske, optigtede ligesaa mange svenske Konger som han fandt danske hos **Saxo**, hvilket er vanskeligt at troe, helst efterdi fremmede Skribenter, især **Eginardus**, som levede udi Kong **Gottriks** og **Hennings** Tider, taler om de samme, som tilforn er viset. I de tydske Kejsers Catalogus haver ogsaa aldeles ingen Overeensstemmelse med den Liste paa de danske Konger, som gives os af de islandfke Skribenter, fra **Carolo Magno** indtil Keiser **Henricum Aucupem**; thi fra **Ludovici Pii Død**, nemlig 840, som omvendte **Harald Klak** i Kong **Regner Lodbroks** Tid, indtil **Henrici Aucupis Død** 937, som førte Krig med **Gorm den Grumme**, er 97 Aar: Udi disse 97 Aar regnes efter den islandfke Hypothese ikkun 3 Konger, nemlig, **Regner Lodbrok**, **Sigurd Snogøje**, og **Gorda Knud**, af hvilke den første levede end længe for **Ludovici Pii Død**, og de to sidste regnes af **Svitfeld** end ikke blant de danske Kongers Tal, saa at de om de ikke virkeligen have regjeret i Danmark, som synes troligt, saa har man ikkun en Del af **Regner Lodbroks** Regjering til at opfylde disse

disse 97 Aar. Efter Hypotesen Bulgarem derimod regnes 9 a 10 Konger fra **Gottrik**, som levede udi **Caroli Magni Tid**, indtil **Gorm den Grumme**, som førte Krig med Keiser **Henricus Auceps**, hvilke 9 Konger svare til 10 Kejsere; saa at samme Catalogus er overeensstemmende med Kejsernes Catalogo. Hvorudover Islænderne kan aldrig rede sig heraf, med mindre de vilde falde til den latterlige Mening, at Kejserne ogsaa ere opdigtede, ligesom de sige om de svenske Konger. Vilde de conservere deres Hypotesen med at gjøre Kong **Gorms** Regjering saa langvarig; saa vidne andre Skribenter, at han ikke regjerede saa meget længe. Men det synes her, at de have confunderet **Gorm den Gamle** med **Gorm den Grumme**, og af to Konger at have gjort een. Til Bevis herpaa gives en anden tredobbelte Liste saaledes:

Kejsere	daniske Konger	islandske Hypoth.
Carolus Magnus	Gottrik	Regner Lodbrof
som døde 812	Olaus	Sigurd Snogøje
Ludovicus Pius	Henning	Gorda Knud
døde 840	Sigvard	Gorm.
Lotharius 855	Regner	
Ludovicus Ger-	Erik Kingsen	
manicus 875	Erik Barn	
Carolus Calvus	Froto Haarde	
877	Snude	

Kejsere	danſke Konger.
Carolus Crasus	Gormo Trucu-
888	lentus.
Arnoldus 899	
Ludovicus den ſidſte	
af Caroli Magni	
Stamme 911	
Conradus 919	
Henricus Auceps	
937.	

G o r m d e n G r u m m e .

Denne Gorm holde de islandſke Skribenter for at have udroddet de mange ſmaa Konger udi Danmark, og bragt Riget under eet Hoved igjen, hvilket jeg ikke vil nægte, efterdi man fra ham ſeer alle Skribenter overeensſtemmige udi Kongernes Orden. Men at de have confunderet ham med Gorm den Gamle, hvorom længe tilforn er talt, kan ikke vel godtgjøres, ſaaſom denne Konge regjerede ikke ſaa længe, at han kunde faae det Tilnavn af ældgamle a). Han var en heftig Forfølger af den chriſtelige Tro, forjagede

Præ-

a) Efter Zvitfelds Regning regjerede han ifkun 18 Aar, ſkjøndt Autor contradicerer ſig ſelv. Vid. *Hvitf. in Gorm. & Harald.*

Præsterne, pinede somme ihjel, og søgte gandske at udrydde Christendommen af Riget, hvorfor han blev kalden **Gorm den Grumme**. Denne samme **Gorm** undertvang Saren og Benden, og derfor geraadede udi Krig med Kejser **Henricus Auceps**, hvilken tog igjen fra ham, hvad han havde erobret udi Tydskland, og da anlagde et Marggrevskab ved Hetheby, og derover satte en Marggreve for at beskytte Grændserne mod de Danske; han jog da ogsaa saadan Frygt ind udi Kong **Gorm** b), at han maatte love ham at tilstæde Christendommen udi Danmark. Paa den Tid var **Uuni** Erkebisp udi Hamborg, hvilken anvendte al sin Flid paa at forplante Religionen udi Riget, men kunde ingen Fremgang gjøre, saalænge **Gorm** regjerede alene. **Gorms** Dronning var **Thyra**, gemeenligen kalden **Dannebod**, det er de Danstes Trost; hvilket giver tilkjende, at hun maa have været en meget god Dronning c). **Gorm** havde to Sønner, **Knud** og **Harald**, af hvilke **Knud** var den ældste, og som Kongen elskede saa højt, at han lod alle vide, at hvo som forkyndte ham

b) *Helmold. Chr. Slav. lib. 1 cap. 8.*

c) Vide Encom. *Thyre Dannebode* apud *Svenonem Agonis*. Hun siges af danske Kongers Skribentere at have været en engelsk Princesse, thiøndt hun findes ikke udi den engelske Historie. *Test. Rapiu Thoyras.*

ham samme Knuds Død, den skulde han omkomme med sin egen Haand. Da nu Knud blev ihjelslagen, som nogle mene, af sin Broder Harald, ophittede Dronning Thyre et Raad for at give ham saadan Dødsfald tilkjende, uden at bruge Ord dertil. Hun afførte ham hans sædvanlige Klæder, og iførte ham Sørgebragt, som brugtes udi de Tider, naar man havde mistet nogle af sine Vaarørende. Da Gorm saaledes blev omklædet, sagde han: **Jeg mærker, at min Søn er død**, hvortil Dronningen svarede: **Det siger I Herre, og vi ikke.** Herudover blev Gorm saa sorgesfuld, at han døde af Græmmelse, og Dronningen mistede sin Herre og sin Søn paa engang.

Harald Blaatand.

Harald Gorms Søn fulgte sin Fader udi Regeringen. Denne Harald er besynderlig navnkundig blant de danske Konger, efterdi udi hans Tid Christendommen blev etableret udi Danmark, saa at der bleve udi hans Tid stiftede Bispestole. Før end jeg taler om Christendommens Indførsel udi Riget, vil jeg melde noget om, udi hvad Tilstand de nordiske Folk vare i Henseende til deres Gudsdyrkelse,

og give en kort Beskrivelse over det nordiske Hedenſkab d).

Jeg har tilforn fortaalt, at den aſiatifke Førſte Odin, ſaaſom han var den førſte, der ſtiftede diſſe nordiſke Riger, ſaa var han ogſaa Stifter af den gamle nordiſke Religion, ſom i ſaa mange hundrede Aar ſtod ved Magt, indtil den maatte vige for Chriſtendommen. De fornemmeſte Guder ubi Norden vare Odin, Frejer, Thor, Thyr og Freja, hvilke have givet Navne til de Dage i Ugen, Onsdag eller Onsdag, Thyrsdag eller Thisdag, Thorsdag og Frejerdag eller Fredag. Endſkjont diſſe Afguder vare tilfælles for de tre nordiſke Riger, Danmark, Norge og Sverrig, ſaa ſynes det dog, at hvert Rige har havt ſin særdeles Gud, ſom den meeſt dyrkede, ligesom nu omſtunder ubi Pavedømmet, endſkjont alle Helgene ere tilfælles, ſaa dog haver hvert Rige eller Stad ſin særdeles Helgen eller Patron, ſom den dyrker frem for andre. Saaledes, endſkjont Odin var de nordiſke Rigers Jupiter, ſynes han dog paa en

be-

- d) Johannes Magnus holder for, at Chriſtendommen blev af Anſgario prædiket ubi Sverrig før end i Danmark, hvilket Svitsfeld præf. ad Chron. Episcop. refuterer vid. *Helmold. lib. 1 cap. 5.* hvor der tales om Anſgario ſaaledes: *Procedentibus divinæ gratiæ incrementis in gente Danorum, cæpit aſurgere ad Sveonum conversionem.*

beslynderlig Maade at have været dyrket udi Danmark; derfor seer man, at disse Folk udi deres Bønner have paakaldet ham som Danmarks særdeles Patron. Efter Odin var meest udi Anseelse Frejer, ogsaa en af de asiatiske Helte, hvilken efter hans Død blev dyrket som en Gud, beslynderligen udi Sverrig, hvor man saae det store Tempel i Upsal samme Frejer til Ære; Frejer siges selv at have oprettet i levende Live dette Tempel, og givet al sin Skat dertil, men det er troligt, at Efterkommerne Tid efter anden ved Gaver have beriget det samme. Om den Dag, som vi kalde Fredag eller Frejdag, haver faaet sit Navn af denne Frejer eller af den Gudinde Freja, skal jeg forvist ikke kunde sige. De Norske dyrkede beslynderligen den Afgud Thor, hvoraf Torsdag har faaet sit Navn, hvilket kan sees blant andet af et Løfte, som Olaf Tryggvasons Historie vidner nogle norske Søfolk at have gjort, nemlig at dersom de landede til Sverrig, skulde de gjøre en Gave nemlig af en vis Qvantitet M til Frejer, og dersom de landede til Island, som var de Norges Colonie, skulde de give ligesaa meget til Thor. Thor var saaledes den tredie store Afgud i Norden, og vidner Wilhelmus Gemmeticensis, at man til ham ofrede Menneskeblod. Disse vare som Dei Majorum Gentium eller de tre store Guder i Norden. Derforuden vare tvende andre, nemlig 1) Freja de nordiske Folks Ve-

nus, thi hun beskrives udi Eddæ Mythologie som Gudinde for Kjærlighed; 2) Tyr, som var samme Folks Mars. Af ham har den Dag Tirsdagur eller Tyrødag, nu Tirsdag, sit Navn.

Saaledes seer man, at der have været Dii Majorum og Minorum gentium eller to Slags Classer af Guder udi Norden, men at Odin var ligesom Fader for dem alle. De nordiske Folk havde ogsaa, ligesom Græker og Romere, deres Semi-Deos eller Halb-Guder af begge Slags Køn. Saaledes skrives, at der udi Odins Bolig have været visse Jomfruer, kaldne Valkyriur, hvilke havde saadant Navn, efterdi Odin holdtes for at udfikke dem paa de Læder, naar Feltslag holdtes, til de store Helte, som skulde omkomme i Slag. De sammes Embede var ogsaa at gjøre Opvartning i de udi Feltslag omkomne store Herrer ved Bordet udi Odins Bolig eller det andet Liv. D3 var saaledes disse Jomfruer i visse Maader de nordiske Parce; deres Navne opregnes udi Grimnis malum saaledes oversat paa Latin:

Hrista & Mista volo
 Ut mihi cornua porrigant
 Skegolda & Skogula
 Hilda & Thruda
 Hlocka & Herfiotra
 Golla, Geira & Hoda

Rann-

Ranngrida & Radgrida

Et Reginlefa.

Hæ monoheroibus cerevisiam porrigunt.

Hæ dicuntur Valkyriæ.

Foruden disse Valkyrier vare de saa kaldede Ejs-heriar eller Monoheroes, nemlig afdøde store Helte, saa at man seer **Odin** ved den nordiske Religions Stiftelse at have efterfulgt Græker og asiatiske Folk, thi han holdtes for at have levet udi **Pompeii Magni** Tid, og at være flygtet af Lille-Asien, da samme **Pompejus** overvandt **Mithridatem** og de omliggende Folk.

Hvad ellers Lærdommen angaaer, bestod det gamle theologiske Systema derudi: at de nordiske Folk statuerede tvende Boliger efter dette Liv. Den første Bolig var kalden **Balhalla** eller de Dødes Sal, som de holdte for at være udi **Asgardia**, hvor **Odin** residerede, førend han kom til Norden; og mene- Nogle, at samme **Asgardia** var **Skytien**, efterdi **Odin** sagdes at have regjeret ved den Flod **Tanais**, som kan sees af **Hogni** og **Hedini** Historie. Samme **Balhalla** beskrives udi **Edda** at have fem hundrede og fyrretive Dørre, og holdt man for, at ingen der kunde komme, uden han døde i Slag mod sin Fiende. Og holdtes derfor dette Religions-Principium for den fornemmeste Aarsag til de nordiske Folks Tapperhed; den Lykfsalighed, som lovedes de Afdøde i **Balhalla**,

var et Billede og Efterlignelse af de Ting, som de fundne meest Smag udi i dette Liv; thi dem lovedes godt *Ol* og *Mjød*, item *Fleſk* af det store *Bildſvin*, kaldet *Serimner*, og for *Maaltid* de *Exercitier*, som de Gamle have fundet meest *Fornøjelse* udi. Saaledes beskrives den første lykkelige *Bolig* efter *Døden*, hvorfra man siden ſkulde forflyttes til en anden evigvarende, kaldet *Gimle*, og der leve lykkeligen under den store og almægtige *Guds* *Regjering*; ſaa man deraf ſeer, at de gamle *Nordiffe* have ſtatueret et *Regnum temporarium* eller *timelig Lykſalighed* efter *Døden*, førend de komme til de evige *Boliger*, ligesom *Chiliaſterne* nu omſtunder gjøre *Forſkiel* imellem *Chriſti* *timelige* og *aandelige* *Rige*. Og ligesom der vare tvende *Boliger* for de *Lykſalige*, ſaa holdte de ogſaa for, at der var tvende andre for de *Fordømte*, det er dem, som levede udi *Stilhed* og *Drckeløſhed*. Den ene *Bolig* kaldtes *Niffheim*, ſom beskrives meget hæsligen udi *Eddæ Mythologi*. Den ſiſte kaldtes *Naſtrond*, hvor de *Fordømte* ſkulle plagges til evig *Tid*. Saa at *Gimle* og *Naſtrond* vare de evige *Boliger* for de *Lykſalige* og *Fordømte*, hvorudi *Menneſkene* ſkulde komme efter *Verdens* *Undergang*, ſom de holdt for ſkulde ſkee ved *Ild*, og kaldte ſamme *Undergang* *Ragnarokk* eller *Gudernes* *Tusmørke*. Dette er en kort *Afridsning* paa den gamle *nordiffe* *Religion*, hvoraf *Indbyggerne* vare

ſaa:

saaledes indtagne, at den christne Tro kunde her ikke fæste Rod uden efter adskillige store Forsølgelser. Nu rester at eftersee, hvorledes Christendommen i denne Konges Tid udi Danmark blev indført, hvilket ikke kan skee, uden jeg maa repetere adskilligt, hvad derom forhen udi de andre Kongers Historie er talt.

Jeg har tilforn antegnet udi **Gorm** den Gamles Historie, at samme Konge fik Lyst til at eftersøge, hvilken Religion var den beste, til hvilken Ende han udskikkede den bekjendte **Torkil Adelfar**, hvilken fik Kundskab om den christne Tro udi Tydskland eller Nederlandene. Denne **Torkild** undervisede Kongen ved sin Tilbagekomst derom, og indprentede ham saavel Kjærlighed for Christi Lærdom, som Afsky for det gamle Afguderi. Denne Historie er blandet med adskillige Fabler, som findes hos **Saxo** om **Ugartilok**, som jeg tilforn har viset og forklaret. Men Kongens gode Forsæt om Christendommens Fremmelse blev forhindret af hans Hoffinder, som søgte at vedligeholde den hedenske Tro, som de vare opbragne udi. Og blev **Torkild** efter Kongens Død, som fulgte strax derpaa, tvungen til at afstaae fra sit Forsæt, saa at der i lang Tid intet blev talt derom, indtil **Sarald Klak** med sin Broder **Erik** blev døbt i Mainz; thi, endskjønt Anno 817, da Keiser **Ludovicus Pius** regjerede, og **Stephanus 4**
var

var Pave, udi et Concilio til Aken blev iblant andet besluttet at omvende de Gothe til den christelige Tro, blev det dog forhalet til det niende Aar derefter nemlig 826, da bemeldte Harald med sin Broder Erik flygtede til Keiser Ludvig, og søgte Hjelp af ham mod Kong Regner Lodbrok e). Da, saasom Keiseren gav tilkjende ikke at ville gjøre ham nogen Undsætning, medmindre han vilde love at forfremme den christne Tro udi Danmark, lod han sig tilige med sin Broder Erik døbe. Derpaa blev en fransk Munk af Corbej, Ansgarius, som gemeenlig kaldes den nordiske Apostel, skicket til Danmark for der at forplante Troen, hvortil Harald saavel som hans Broder var ham behjuelig. Men den christne Troes Fremgang udi Danmark blev meget hindret af Kong Regner Lodbrok, hvilken var sin Prætendent til Kronen, Harald, for stærk, saa at bemeldte Harald ikke kunde fremme sit Forsæt uden

i det

e) Der regnes 4re Forfølgelser over den nye danske Kirke, 1) under Kong Regner, 2) under Erik Barn, 3) under Gorm den Grumme, og 4) under Svend Tjugustiaeg, og var den tredie, som skede under Kong Gorm, den største; thi han lod sig ikke alene nøje med at drive de christne Præster udi Landsflygtighed, men endogsaa pine dem tilbøde, hvorfor han af Adamo Bremensi bliver kaldet crudelissimus vermis, Hist. Eccl. lib. 1. cap. 47.

i det Slesvigſke, hvor Historien vidner, at hans Broder Erik efter Ansgarii Raad lod bygge en Kirke h). Denne Eriks Søn, som ogsaa heed Erik, og var opdragen i den christelige Tro, da han kom til Regjeringen, søgte han at følge sin Faders Fodspor, men der var paa de Tider saadan forvirret Tilstand udi Riget, og saa mange Prætendenter til Kronen, at det brød ud til indbyrdes Krig, hvorudi han tillige med alle af det kongelige Hus omkom, undtagen en liden ung Prinds, ved Navn Erik, som gemenligen udi Historien kaldes Erik Barn. Denne Erik forfulgte udi Begyndelse heftig de Christne, men han blev siden omvendt af Ansgarius, saa at han søgte at forfremme Troen af yderste Magt, og lod bygge en Kirke Anno 865, udi hvilket Aar den nordiske Apostel Ansgarius døde. Kong Eriks gudelige Forsæt blev forfremmet af hans Successor, Frode Gaarde Snude, som lod bygge en Kirke udi Aarhus, saa at den christelige Tro under disse Konger havde temmelig Fremvert.

Men, da Gorm, kaldet den Grumme, kom til Regjeringen, begyndte Religionen at faae et stort Stød, og blev heftigen forfulgt af samme Konge, hvilken skilte dem, som bekjendte Christendommen, baade ved Liv og Gods, og lod i Grund nedrive de christne Kirker i Slesvig og Ribe; men, da han

Anno

h) *Vita St. Ansg. cap. 21.*

Anno 925 geraadede ubi Krig med Kejser **Henricus Auceps**, og Kejseren ubi samme Krig fik overhaand, maatte Kong **Gorm** forbinde sig til ikke at hindre den christelige Tro ubi Danmark. At Kong **Gorms** Forsølgelse mod de Christne strakte sig ikke videre, hindrede hans dydige Dronning, kaldet **Thyre Dannebod** ved hvis Hjelp det skeds, at den hamborgske Erkebisp **Unni** gjorde endda mange Christne ubi Riget.

Endeligen, da den Konge **Sarald Blaatand** kom til Regjeringen, begyndte den christelige Tro for Alvor at fæste Rodder ubi Riget. Saasom baade han selv og hans Moder, Dronning **Thyre**, havde ladet see stor Gunst mod de Christne ubi Kong **Gorms** Tid, begav Erkebisp **Unni** sig til Danmark, saasnart han hørte **Saralds** Ankomst til Regjeringen, og forsørgebe Riget allevegne med Kirker og Sjelesørgere, hvilken gode Gjerning **Sarald** af al Magt befordrede, endskjønt han endda ikke var døbt selv, alene hans Moder havde indprentet ham om den christelige Tro.

Ikke desmindre var dog endda Kjernen af Landet ubi forrige Mørkhed og Bildfarelse. Der fandtes og Mange, som vilde forene den christelige Tro med den hedenste, og som tilstode, at Christus var Gud, men at deres gamle Guder vare større, og mere Mogle, at Kongen selv var af samme Tanker.

Men

Men dette Syncretisterie blev snart udryddet, og det ved saadan Hændelse. Jeg har tilforn fortaalt, at **Henricus Muceps** havde ladet oprette et Marggrevskab g) udi det Slesvigke, for at hindre de Danstes Indfald udi Tydskland. Dette Marggrevskab anfaldt Kong **Harald** 944, omkom de keiserlige Folk, som laae i den nys opbygde Fæstning, og forenede Landet med Riget igjen. Herudover besluttede Keiser **Otto I** at paaføre Danmark Krig. De Aarsager, som han dertil foregav, foruden dette Marggrevskabs Forstyrrelse, vare, at Kongen havde forhaanet hans Gesandter, havde forurolet Benden, medens han var fraværende udi Italien, og endeligen, at han forfulgte de Christne. Formedelst disse Aarsager gjorde Keiseren et Indfald udi Danmark, hvor han i Begyndelsen fandt liden Modstand, efterdi Kongen var rykket med sin Krigsmagt mod **Sverrig**. Men, da **Harald** fik Tidender om dette Indfald, efterlod han

- g) Af dette Marggrevskab have Nogle meget latterligen vilbet berivere det Ord Danmark, da dog samme Marggrevskab var ikke andet end som et **Bejrlus**, der lod sig see og forsvandt fast paa engang. Ellers er mærkeligt, at Slesvig, som tilforn kaldtes **Hetheby**, heder hos gamle Skribenter **Gliasvik**, hvilket giver tilkjende, at Staden har sit Navn af **Glien** eller **Glyen** ved samme Stad. **Gliasvik** er siden forvandet til **Glasvik** og endelig til **Slesvig**.

han sin General Styrbjørn med et Antal Folk udi Halland, for at fortsætte Krigen mod Sverrig, og førte de øvrige med sig til Jylland mod Kejseren. Smidlertid oversvømmede Otto det hele Land, og kom med sin Krigshær ind til Vendsyssel, og, som til han da formedelst Havet ikke kunde komme længere, siges han at have kastet sit Spyd udi det Sund, som Grindring derom blev kaldet Ottosund. Og vise endnu Indbyggerne Stedet, hvor hans Lejr var ved samme Sund. Crantzius h) farer derfor vild, naar han mener, at denne Kejser kom over til Søen, og der funderede den Stad Ddense eller Dthenseh; thi de danske Krouiker vidne, at samme Stad er langt ældre. Om denne Krigs Undergang ere adskillige Relationer: Saxo Grammaticus siger, at den kejserlige Krigshær ved Kongens Ankomst tog Flugten, og den saakaldte Eriki Pomerani Historie vidner i), at Kejseren blev slagen af Kong Harald; men Freds-Tractaten, som paafulgte, viser tydeligen, at Kong Harald ikke spillede Mester udi denne Krig. Jeg vil derfor heller med Zvitfeld efterfølge de tydske Skribenter, som fortælle Udfaldet af det kejserlige Tog saaledes: at, da han med sin Krigsmagt gik til-

h) Crantz. *Saxonie* lib. 3. cap. 25., hans Ord er disse om Dthensee: unde enim nomen traheret si non Rex illam attigisset.

i) Hist. gentis Dan.

tilbage, mødte Kong Harald ham ved Slesvig, hvor der blev holdt et Feltslag, som de Danske tabte, saa at de maatte søge deres Skibe k). Dette foraarsagede, at Harald maatte slutte Fred med Kejseren. De tydske Skribenter holde for, at ved samme Fred blev afgjort, at Kongen skulde tage Riget til Lehn af Kejseren, hvilket og Zvitfeld synes ikke at nægte, naar han siger, Harald tog Riget og Christendommen af Otto Aar 948; men de danske Skribenter ville ikke tilstaae, at saadant Lehn strakte sig videre end over nogle visse Lande imod Tydskland. At samme Keiser ellers confirmerede jydskke Bisper, og gav Privilegier til danske Kirker, viser ikke saa meget Keiserens Overherfskab over Riget, som hans Patrocinium for Religionen, hvilken han paa denne Reise stiftede, og derfor med Billighed kunde tillægge sig nogen Direction udi Kirkesager, ligesom Adamus Bremensis vidner, at Kong Svend Estridsen dirigerede Kirkesager baade udi Norge og Sverrig l) hvors

k) *Helmold*, Chron. Slav. lib. I. cap. 9.

l) Fremmede Skribenter ere ellers ikke enige i deres Relationer herom. *Ad. Bremensis* siger, sig at have hørt af en fornuftig Bisp, at Kejseren tvang Kong Vorm at blive sig statskyldig. *Sigebertus* siger, at han tvang Kong Chuiquam at lade sig døbe, og *Junccius* kalder den Konge, som da blev gjort statskyldig, *Nuba*: saa at de ikke

hvorvel samme Riger havde deres egne Konger, som ingenlunde paa de Tider dependerede af Danmark, saa at man seer, at dette maa være skeet alene, fordi han var agtet for den største Theologus blant de nordiske Konger udi sin Tid m). Hvad Hvitfeldts Vidnesbyrd angaaer, at Kongen tog Riget og Troen af Kejseren, da kan det saa udtydes, at Kejseren gav ham tilbage den Del af Riget, som han havde indtaget, saa at deraf følger ikke, at Riget skulde være et Lehn af Tydskland; thi der allegeres ingen Act til saadant, ej heller vises udi Historien nogen Ceremonie, hvorved saadant Lehn er confereret, saa at man veed ikke, naar og hvor eller paa hvilken Maade saadant er skeet, enten Kejseren betingede sig Overherfskabet over Kong Harald alene eller over hans Efterkommere. Alting beroer derfor paa en løs Sigelse af Skribenter; hvorvel det er troligt, at Kong Harald udi denne Tilstand har maattet forpligte sig til at være Kejsers Ven n).

Hvorom alting er, saa blev den christelige Religion ved denne Lejlighed stadfæstet udi Riget, thi,

Kejs-

ikke alene vildfære udi Navnene, men endogsaa give os saadanne, som udi Norden ere aldeles ubekjendte.

m) *Ad. Brem. lib. 4 cap. 16.*

n) Ingen taler saa rent derom som **Sveno Agonis**, hvilken siger: *Illis temporibus Daniam sibi tributariam fecerat.*

Kejseren førte en Præst med sig ved Navn **Poppo** o), som var en Frislænder; den samme Præst lod sig indfinde udi en Sammenkomst, hvor Kejseren og Kongen vare tilstede med mange af de Fornemmeste udi Landet; og, da der paa samme Tid oprejste sig en Dispyt om Religionen, og de danske Syncretister sagde: at Christus var vel en Gud, men ikke saa stor som deres Guder p), ej heller gjorde saa store Mirakler, traadde samme **Poppo** frem, og sagde, at Christus var den sande Gud med Faderen og den Hellig Aand. Kongen spurgte ham da, om han kunde give nogen Prøve eller Tegn for at vise den christelige Troes Rigtighed, hvilket han lovede. Den anden Dag lod han udi Almuens Dverværelse gjøre en Jern-Handske ganske gloende, hvilken han stak paa sin Haand, og bar den saalænge, som man forlangede. **Adam Bremensis** fortæller ogsaa om et andet Mirakel, nemlig at **Poppo** lod sig iføre en voxet Kjole, hvilken han lod anstikke; medens Kjolen brændte, gjorde han sin Bøn med udstrakte Hænder til Himelen, hvorudover, endskjønt Kjolen blev brændt til Aske, hans Legeme blev gandske ubeskadiget. Da Al-

muen

o) vid. *Ælnoth. in vita S. Canuti* cap. I, hvor- udi Autor flatterer de Danske formeget, naar han siger, at Christendommen er ældre udi Danmark end udi Frankrig og Sachsen.

p) *Cypr. Annal. Episcop. Slesv.* pag. 78.

muen saae dette Mirakel, bleve de derover saa bevægede, at de forlangede at døbes. Kongen blev strax derpaa døbt tillige med hans Dronning Gunild og hans Søn Svend, hvilken sidste Keiser Otto selv holdt over Daaben, og lod ham christne Svend Otto. Saxo siger dette at være skeet ved Isfjorden udi Svend Tjugeskjægs Tid, men saadant stemmer ikke overeens hverken med Popponis Alder eller fremmede Skribenter q). Danmark blev saaledes omvendt til Christendommen udi denne Kong Haralds Tid, og blev delt udi trende Bispedømmer, nemlig Slesvig, Ribe, og Aarhus, og viede Adeldagus Erkebispfen af Bremen de tre første danske Biskopper r), nemlig Harald til Slesvig, Liffdagum til Ribe og Rembrandum til Aarhus, hvilke Keiser Otto gav de første Forlehnings-Breve, hvoraf Gwitfeld vidner sig at have seet nogle, saa at man ikke kan nægte, at jo denne Keiser har tilegnet sig Direction udi Religionsagerne, en Del, saasem han stiftede Religionen udi Riget, en Del ogsaa, saa

q) vid. *Meurs. Hist. Dan. lib. 3.* som derudi efterfølger *Saxonis* og *Cranzii* Wildfarelser.

r) Historien melber alene om disse tre Bispestole, hvorvel udi Keiser Ottonis den 3dies Brev som blev skrevet syv Aar efter Kong Haralds Død, tales ogsaa om Othense, som derudi kaldes Othensivig. vid. *Chron. Episc. Othinens.*

saasom Kongen endda var Novitius, og selv behøvede at vejledes.

Over den Fremgang, som Religionen fik ubi de nordiske Lande, glædede Pave Agapetus sig saa meget, at han stadfæstede Erkebisp Adeldago alle de Privilegier, som hans Formænd, Gregorius, Nicolaus, og Sergius, havde givet Hamborger Kirke, gav ham ogsaa Frihed til at vie og ordinere Bisper allevegne ubi Danmark, og de nordiske Lande. Han ordinerede saaledes foruden de tre ovenmeldte Bisper adskillige Andre ubi Landet, hvis Navne vel findes, men ikke Residensherne eller Bispestolene. Aarsagen dertil er, at, som de Christnes Tal endda vare faa ubi Landet; saa kunde de ordinerede Bisper ingen visse Bispestole have, men de flakkede allevegne om i Landet, og ligesom kappedes om, hvo der kunde gjøre de fleste Profelyter, eller omvende meest Hedningerne. Hvad ellers er at mærke om denne Konge, er, at han lod fundere og bygge den Stad Julin ubi Benden, hvilken Stad han lod besætte med et Antal af ungt dansk Mandskab, som did blev henbragt under Anførsel af den bekjendte Palnatoko. Disse Folk ere blevne siden bekjendte ubi Historien med det Navn af Joms-Borgere, og Palnatoko, deres Lovgiver, er bleven agtet som en Julinsk Lycurgus, efterdi han gav dem mange herlige Love, som holdte dem til Dyd og Tapperhed, og især at for-

foragte Døden, hvilket disse Joms-Borgere lode see, da mange af dem blev fangne og rettede af Sagen Jarl s) ubi Norge; thi de ginge alle leende til Døden og holdte philosophiske Taler, som kan sees af den saakaldte Joms-Vikinga-Saga eller de Joms-Borgeres Historie t). Udi denne jomsborgske eller julinske Republike blev Kongens Søn Svend opdragen, hvad Aarsag dertil har kundet være, kan jeg ikke sige: Vist nok er det, at han der begyndte at have Avillie mod sin Fader, og lagde Grundvold til paa følgende Rebellion, til hvilken Ende han bestyrkede sig med vendisk Alliance, og tog Kong Burislai Dotter af Venden til ægte. Aarsagen til den Misforstand mellem Faderen og Sønnen var denne sibstes Begjerlighed efter at regjere, hvorudover Kong Haralds langvarige Regimente var ham utaalelig. I
 saa:

s) *Snoro Sturl.* Hist. Comitum Haqv.

t) Mogle ville gjøre denne Stad langt ældre, og bedragne af det Ord Julin, have vilbet gjøre Julius Cæsar til dens Stifter. Ligesaa urimeligen have de holdet fore, at Wolgast er det samme som Julia Augusta, Demminge Domina Mundi, og Tribeser Tributum Cæsari, saa at man skulde tænke, at Julius Cæsar havde bygget alle disse Stæder, men som man af Historien veed, at samme romerske Helt aldrig kom saavidt, falde alle disse Etymologier af dem selv. vid. Crant. lib. 2. cap. 33.

saadan Misfornøjelse. blev han ikke lidet styrket af dem, som bare Fortrydelse over, at de vare tvungne til at antage den christelige Troe; thi, som de mærkede, at Svend Otto ingen god Christen var udi Hjertet, hvilket og Tiden lærte, saa styrkede de ham udi hans onde Forsæt; forhaabende ved hans Ankomst til Regjeringen at indføre Hedenskabet paa ny igjen udi Riget. Kongen, som da var meget gammel, da han mærkede sin Søns Foretagende, bedrøvedes han meget derover. Den Sorg, han havde, at see sig paa sin gammel Alder forfulgt af sin egen Søn, plagede ham meer end den Frygt, han havde, at see sig truet med Kronens og Livets Forlis. Men, som han fandt sig forbunden til at gjøre Modstand, for at beskjerme den christelige Tro, hvilken han vel kunde see ved Regjeringens Forandring at ville lide Afbræk, maatte han ruste sig imod Sønnen. Men, som man gjerne mere tilbeder den oprindende end den neddalende Sol, saa faldt de fleste Danske udi denne Rebellion til Sønnen, hvilken overvandt Kongen, og tvang ham til at flygte til ovenmeldte Julin, u) som han havde ladet bygge paa den pomeriske De Vollin, hvor han mod Forhaabning blev tagen udi Beskyttelse af Joms-Borgerne,

u) *Helm. Chron. Slav. lib. 1. cap. 15*, hvor denne Stad kaldes Bineta.

gerne, som han dog med Billighed kunde have mistænkte, efterdi Sønnen saalænge havde været hos dem: men man seer, at disse Folk have ikke været mindre dydige end stridbare, og derfor ikke have villet nægte Kongen Bistand udi saadan uretsfærdig Førfølgelse. Om der skee noget Feltslag mellem Faderen og Sønnen, førend han tog Flugten til Pommeren, derom tale vore Historiekrivere intet: **Hvitfeld** siger alene, at han døde, strax efter sin Ankomst til Julin, af det Saar, han havde faaet, og derved giver tilkjende, at der maa have været holdet et Feltslag. **Saxo** fortæller, at Kongen havde faaet dette Saar af **Palnatoko**, som skød ham med en Pil, da han spadserede udi en Skov; men saadan Gjerning, er ikke troligt at kunde bedrives af en Mand, der udi sin Tid passerede for en nordisk Philosophus og en stor Lovgiver. Kongens Legeme blev strax ført til Roeskilde Kirke, hvilken han selv af Træ havde ladet bygge den Hellig Trefoldighed til Ære; og, saasom han er den første Konge, jeg finder at være begravet udi Roeskilde, kan man falde paa de Tanker, at bemeldte Roeskilde fra den Tid har begyndt at blive en Residentsstad, og at Kongesædet da er bleven forflyttet fra den gamle Stad, **Lejre**, x) hvor Kongerne fra **Skjolds** Tid har resideret.

x) Om Lejre og det Afguberi, som det gik i Svang, see

deret. Hvad som styrker mig udi denne Mening, er, at saadan Forslytning gemenligen skeer ved Religions-Forandring, og at Kongerne da søge nye Boliger, for ikke at have de Steder for Dine, som have saa ofte været besmittede med afgudiff Vederstyggelighed. Roeskilde begyndte mere at tage til under denne Konges Søn, Svend Tjugeskjæg, som forogede den med Borgere, og zirede den med et Bispe-Sæde. Og kan man sige, at fra den Tid Roeskilde allerførst er bleven bekjendt, hvorvel vore Antiquarii gjøre den fast ligesaa gammel som Riget, og tilskrive dens Foundation Kong Roe, af hvilken den Klint Roesnæs synes ogsaa at have faaet sit Navn, ligesom den jydffe Klint Helgenæs af hans Broder Helge. y) Kong Harald døde Aar 980,

R 2

hvile

see *Ditmarum Mersburgensem in vita Henrici Aucupis*, hvor han siger, at der offredes hvert 9 Aar 99 Mennesker og lige saa mange Heste, Hunde og Hæner.

y) *Pont. Descript. Dan. item Svaning. Chronolog.* hvortil jeg Læseren vil henvise, saasom jeg selv ikke vil garantere for de danske Stæbers Røde, og jeg understaaer mig lige saa lidet at sige, at Roeskilde blev bygget udi Prophetens Jeremiaæ Tider, som at Søborg udi Sjælland blev anlagt, da Alexander Mag-

hvilket hans Gravskrift udi Roeskilde giver tilkjende saaledes:

Post natale Dei dum scripsimus octuaginta
Nongentos, meruit scandere celsa poli.

Roman=Catholiske Stribentere kalde denne Konge St. Harald, efterdi han lod sit Liv for Christendommens Forsvar, men man seer ikke, at han nogen Tid har været canoniceret. Adamus Bremensis fortæller, at da han blant andre Ting bad Kong Svend Estridsen fortælle noget om denne Kong Haralds Endeligt, at da Kongen, skjønt han var færdig til at besvare alle slige Slags Spørgsmaal, tiede dertil, ligesom han skammede sig ved at tale om Sønnens Misgjerning mod Faderen, og da Autor blev ved at spørge derom, svarede Kongen omsider: Det er en Misgjerning, som vi, hans Efterkommere, straffes for, og som Morderne have betalt med Landflygtighed. Den uskyldige Konge, som blev saaret og fordreven for Christi Navns Skyld, haaber jeg, Martyr-Krone ikke vil mangle. x) Dette siger ogsaa en anden gammel Autor at have hørt af samme Konges

nus og Aristoteles floterede; efterdi over Slots-Porten forbum stod saadant Vers:

Vixit Aristoteles & Alexander dominatur,

Dum per Gentiles Castrum Söborg fabricatur.

x) *Ad. Brem. lib. 2. cap. 18.*

ges egen Mund. y) Han siges at have regjeret udi 50 Aar, hvorudi maaskee man regner nogle af de Aar, som han holdes for at have været Adjunctus med sin Fader: det synes at have været Himmelens Forsyn, at denne Konge skulde regjere saalænge, at den begyndte Christendom kunde fæste Rodder udi Riget. *) Hans Frue Moder, den dydige Dronning Thyre Dannebød, lod udi hans Tid, nemlig Aar 960, skille de tydske Grændser fra Dannemark ved den store Grav og Vold Dannevirke, hvoraf endnu sees Levninger strax udenfor Gotterp. Samme Vold var et stort Verk; thi det udstrakte sig 8 til 9 Mile udi Længden. Andre holde dog for, at Kong Gotrik først anlagde Dannevirke, og at det alene blev repareret og ret bragt i Stand af Thyre Dannebøde. Denne Thyre Dannebøde var en heroisk Dronning, hvis Thukommelse er hellig hos de Danske, og er Christendommens Opkomst udi dette Rige næst Gud hende at tilskrive; hun ligger begravet i

Iyls

y) *Anonym. Hist. Dan. pag. 12.*

*) *Sven. Agon. Hist. Harald. Blaatand.* siger, at han funderede en Stad i Venden, kaldet Synnisborg, hvilken Stad florerede indtil Waldemar i Tid, da den i Skribentens Nærværelse og Paasyn af Erke-Bisp Absalon blev ødelagt: *Cujus moenia ego Svenno conspexi æquari.* Men det er troligt, at samme Stad har ikke været andet end Julin eller Jomborg.

Jylland ved Jellinge, ikke langt fra Goding, hvor Meursius **) vidner endda udi hans Tid at sees hendes Ligsten af en mægtig Størrelse, og holde nogle for, at hendes Søn, Kong Harald, anvendte saa stor Flid paa hendes Begravelse, a) at Bønderne, som brugtes til saadant Arbejde, derover bleve utaalmelige, og derfor opæggede hans egen Søn Svend mod ham, saa at det samme var Uarsag til paafølgende Rebellion og Kongens Død b). Der fortælles videre, at da Almuen paa Viborgs Ting havde erklæret Svend for Konge, og Kongen, som paa samme Tid var occuperet med sin Moders Begravelse, adspurgte en rejsende Person, om han nogen Tid havde seet større Machine trukken end samme Steen, svarede han: Jeg saae igaar paa Viborg Ting din Søn Svend trække til sig det hele Rige, hvilket er endda større. Udi denne Konges Tid blev Christendommen ogsaa indført udi Sverrig og Norge, og, saasom samme Forandring haver Rapport med denne Konges Historie, kan jeg ikke forbigaae at røre noget derom.

Udi

**) Meurs. Hist. Dan. lib. 3.

a) Vid, Sven. Agon. Hist. Haraldi Blaatand.

b) Svener Agonis Hist. Thyræ Dannebode fortæller, at Keiser Otto søgte at lokke hende til Ukydighed ved sine Gesandtere; men hverken Saxo eller andre Skribentere tale derom.

Udi Sverrig gik det til paa saadan Maade. Den samme St. Ansgarius, som forplantede Religionen udi Dannemark, prædikede ogsaa Troen siden udi Sverrig. Johannes Magnus udi sin svenske Krønike siger, at han kom ind udi samme Rige Aar 816, det er 10 Aar førend han prædikede udi Dannemark, og siden rejsede til Dannemark; men, som den næste Vej fra Sagen til Sverrig er igjennem Dannemark, uden at tale noget om den Christne Tro i samme Rige, førend han begav sig videre. Krangius skriver i sin Metropoli c), at Ansgarius med sin Collega Gaudberto forfremmede den christelige Lærdom først udi Dannemark, og begav sig siden til Sverrig, hvilket ogsaa andre svenske Skribenter tilstaae, og sætte hans Ankomst udi samme Rige til det Aar 829, da Kong Bjørn regjerede. Men som Riget da blev indviklet udi Uroligheder, Kong Bjørn stødte fra Thronen, og Amund, som siden bemægtigede sig Riget, heftigen forfulgte dem, som af Ansgario vare omvendte, maatte denne nordiske Apostel forlade Sverrig igjen. Men da Olaf, kaldet Trætølga, var bleven Konge, kom Ansgarius tilbage, og begav sig til Kongen, som da residerede udi den Stad Birca, c) hvilken da var den anseeligste Stad udi Sverrig, saasom

c) *Crant. Metrop.* lib. 1. cap. 19.

c) *Vita St. Ansg.* cap. 23.

som man siger, at den alene kunde bringe 12000 bevæbnede Mænd i Marken d). Der formanede han Kongen til at antage den kristelige Tro, hvortil Kongen ogsaa beqvemmede sig, saa at han ikke alene tillod sine Undersaatter at antage Christendommen, men lod sig og selv døbe; men, som nogen Tid derefter blev dyr Tid udi Sverrig, foregave de svenske Heds

- d). Om denne mægtige Stad tales allevegne udi de gamle Krøniker. Udi hvilken Province af Sverrig den har ligget, derom kan intet vist siges, saasom den i Grunden er bleven ødelagt, saa at intet Tegn deraf er tilbage. Adamus Bremensis, som levede ikke længe efter dens Ruin, beskriver den saaledes: Birca er en Stad midt udi Sverrig, ikke langt fra det Upsalske Tempel. Dithen søge for Handelens Skyld Danske, Normænd, Slaver, Cimbrer og andre Skyriske Folk. At den har været ødelagt for bemeldte Auteurs Tid, som levede under Kong Svend Estridsen, vises af den Svenske Biskop Adalvardi Historie, hvilken han siger paa Besjen rejste til Birca, som nu er ødelagt, saa at der intet Fodspor kjendtes, og hvor Erkebisp Unnis Gravsted forgjæves efterleedes. Efter Birca har mest været i Ansende den Stad Sigtuna, hvor Bisp Adalvard paa ny indførte den kristelige Tro, under Kong Steenkill. Denne sidste Stad er ogsaa bleven ødelagt. Vid. *Helm. Chr. Slav.* lib. 1. c. 8.

Hedninger, at saadant var en Straf over Landet, og derfor holdte det nødigt at ofre til Guderne igjen. Til dette formanede de Kongen, men kunde ikke bevæge ham til at falde fra Troen igjen, hvorfors de bleve saa forbittrede, at de toge ham selv ved Hovedet, og ofrede ham op til deres Guder. Herudover kom Christendommen igjen til at staae paa svage Fodder, indtil Kong Steenkil kom til at sidde paa Thronen, hvilken Konge tog sig Christendommen med stor Iver an, kaldte Præster fra Hamborg, og lod sig selv tillige med en stor Mængde Svenske døbe udi Sigtuma. Derpaa blev det store afgudiske Tempel til Upsal forstyrret, og har den christelige Tro siden den Tid stedse floreret i Sverrig.

Udi Norge derimod blev Christendommen forplantet meget cavalierement; thi Omvendelsen skede fast paa samme Maade, som de Reformeredes Omvendelse udi forrige Seculo i Frankrig, nemlig ved Spyd og Hellebarder. Den første Konge, som indførte Christendommen udi Norge, var Olaf Tryggesen. Denne Olaf Tryggesen havde udi sin Ungdom ladet sig undervise udi den christelige Tro i Engeland. Hvorudover da han var kommen til Regjeringen udi Norge, tog han sig fore i en Hast at lade christne sit hele Rige. Men derudi bleve aldeles ikke Apostlernes Fodspor fulgte, ej heller de Regler, som Christi Lærdom byder at iagttage, nemlig

at

at forplante Troen ved Lærdom, Levet og kraftige Persvasioner; thi Kongen selv, saasom han en passant var bleven Christen, saa holdt han ikke nødtigt at bruge mange Conferencer og megen Vidtløftighed, men rejsede fra en Provinds til en anden, og spurgte Folk med Raarben i Haanden, om de vilde være Christne, hvilket sandeligen er vel den mest compendieuse Maade at omvende Folk paa, men ikke at omvende dem vel og forsvarligen. Omstændighederne deraf sees af Snoro Sturlesens Norske Krønike at have været disse: saasnart Olaf Tryggesen e) var bleven Konge i Norge, lod han udi Bigen kalde de fornemste Mænd til sig, og gav dem tilkjende, at han havde i Sinde at indføre den christelige Tro udi Norge, hvorudi han had dem, at de vilde være ham behjælpelige, og forsikrede dem om Velstand og Fjorffremmelse, hvis de lode sig finde villige dertil. Svorpaa de strax lovede ham al mulig Hjælp, og finder jeg ikke, at nogen spurgte ved den Lejlighed, hvorudi den christne Tro bestod, ej heller at Kongen havde nogen Præst med sig, som kunde forklare dem Christendommens Indhold. Kongen lod da ved et Mandat paabyde, at alle Undersaatterne skulde antage den christelige Tro, og lod han først døbe alt Folket udi Bigen, dernæst længer Norden udi Landet. De som ikke vilde lade sig døbe, lod han hudstryge,

e) Snor. in Olao Tryg.

stryge, og drive i Landflygtighed eller aflive, saa at den norske Historie vidner, at den største Deel af Landet i en Hast blev døbt, men man kan ogsaa sige, at de ere blevne døbt derefter. Efterat Kongen havde gjort disse Profelyter udi Vigen, foer han videre frem, kaldede Almuen sammen i Hordeland, hvilke han først med gode Ord formanede at antage den kristelige Tro, og sluttede sin Oration med Trudsel, at, hvis de ikke med det gode beqvemede sig dertil, maatte de vente hans Brede. Da, siger Historien, at der skede et Mirakel, thi, da 3 af de fornemteste Bønder den ene efter den anden opstode for at tale til Hedenkabets Forsvar, blev den ene slagen med Trangbrystighed, den anden blev stam, og den tredie blev hæs, saa at Folket derover blev kristnet, inden de skiltes ad. Men man kan ikke forundre sig over, at Oratores blive stamme og trangbrystige, naar de skal haranguere med Svøben over Hovedet.

Derpaa foer Kongen til Guleting ^{h)}, og der iligemaade gav sin Mening tilkjende, da stod en, ved Navn Oldmoder, op, taledes Kongen haardt til, og bebrejdede ham den Violence, han brugte: Kongen brugte da et særdeles Argument til at omvende

h) Der vare forðum 4 store Ting eller Rette udi Norge, Gulerings Ret, Frostetings Ret, Op-lands Ret, og Vigens Ret.

vende ham, i det han lovede at give sin Søster Astring til Erling Skjalgsen, som var samme Oldmoders Frende; thi de bleve derover ikke alene begge selv Christne, men overtalede ogsaa den hele Almue til at lade sig døbe. Men ubi Trondelavet, hvor Landets Styrke var, fandt Kongen mest Modstand, saa at han adskillige Gange maatte staae fra sit Forsæt, efterdi Bønderne grebe til Gevær, og truede ham paa Livet. Men han trængte dog omsider igjennem med sit Forsæt; thi, som han var en uforfækket Helt, saa dristede han sig engang ubi en stor Forsamling at slaae den store Afgud Thor for Panden, saa at han faldt ned af sin Piedestal, hvilket dristige Exempel hans Hofmænd strax efterfulgte med alle de andre Guder, som derhos stode, hvilke de sloge ned af deres Stole. Dette gjorde Bønderne saa modløse, at de bekvemmede sig til at efterleve Kongens Befaling, helst saasom deres Anfører Jernskjæg paa samme Tid blev ihjelslagen af Kongens Folk udenfor Døren af Templet; thi ingen anden understod sig at føre dem an. Man finder vel, at Kongen da havde en christen Præst hos sig ved Navn Tangbrand, men man seer ikke, at han ved disse Lejligheder prædikede for Bønderne. Dvertimod, Historien vidner, at han var en stærk Kæmpe, som slog mange ihjel ubi sin Nidkjerhed, saa at Kongen fandt ham beqvem til at omvende Islænderne, og

der:

derfor fikkede ham did hen. Men, som han var en Saxer, som Islænderne ikke kunde forstaae, saa er det treligt, at han ingen har omvendt uden med Næverne. Saaledes gjorde Kong Olaf Tryggesen i en Hast flere Christne udi Norge, end St. Ansgarius udi mange Aar kunde gøre udi Dannemark og Sverrig, men om han gjorde saa gode Christne, som den sidste, derom har man megen Aarsag at tvile.

Det er herved at mærke, at, som Christendommen blev noget silde indført udi de nordiske Lande, efterat den af de romerske Paver var bleven temmeligen forfalsket, saa have Conversionerne her ikke kundet være saa ordentlige, som udi den første Christen Kirkes Tider, da Christi Lærdom blev forplantet ved Sagtmødighed og grundige Prædikener. Men da var alt Bold og geistlig Tyrannie paa den højeste Epidse, Paverne traadde Kejsere og Konger paa Halsen, Bisper anførte Krigshære, og Præster vidste bedre at omgaaes med Gevær end med Bibler og Alterbøger. Hvorfore ogsaa Lærdommen udi Norden kunde ikke indføres som fordem hos de Epheser og Galater. Og haver den norske og islandske Apostel Tangbrand ikke kundet med Rette føre Titel af Menighedens Engel. g)

S v e n d

g) At Christendommen lange derefter maa have været

Svend Tjugustjæg.

Efter Kong Haralds Død kom hans Søn, h) Svend Otto, til Regjeringen 980. i) Han kaldes gemenlig Svend Tjugustjæg eller Barbæ Furcate formedelst hans kløftede Skjæg. Denne Svend fulgte ikke sin Faders Godspor; thi, endskjønt han var døbt af Popone, og opdragen i den christelige Tro, faldt han dog fra Lærdommen igjen endogsaa udi sin Faders levende Live, og derudover fik Anhang af alle danske Hedninger, ved hvis Hjælp han skilte sin Fader baade ved Liv og Krone. Aarsag til hans Frafald var besynderlig den Dmgjængelse, han havde havt med de Jomsborgske eller Julinske Frihyttene, som vare Hedninger, og blant hvilke han var opfød; dertil hjalp ogsaa en Regjerings=Syge,

thi

ret usfuldkommen i Norge og Island, synes Alnothus, som levede udi Kong Nicolai Tid, at give tilkjende. *Vita S. Canuti cap. 1.*

- b) Den Julinske Historie siger, at han var Kong Haralds nægte Søn, fød af en Dienstepige ved Navn Samese udi Fyen hos Palnetokke.
- i) Af dette Aarstal kan sees, at Harald Blaatand ikke efter Svitsjelds Regning har regjeret udi 50 Aar, saasom der ere ikke mere end 50 Aar fra Kong Gorms Ankomst til Regjeringen indtil denne Tid.

thi han kunde ikke paa anden Maade støde sin Fader fra Thronen end ved at erklære sig for de danske Misfornejede, som vare Hedninger, og at vinde dem ved at antage Hedenskabet igjen. Og, som han da ved samme Hedningers Hjelp var hjulpen paa Thronen, saa maatte han for at lade see Taknemmelighed mod sine Befordrere, forfølge de Christne. Udi Begyndelsen af hans Regjering kom han udi Trætte med de Juliner, hvilke han maasse havde fattet Had til, efterdi de havde taget hans Fader i Beskyttelse, men Prætexten til denne Trætte var, at de ikke vilde erkjende ham for deres Herre, da dog Julin var ikke andet end en dansk Colonie, som hans Fader havde stiftet. Han søgte derfor med Magt at bringe dem til Lydighed, men de tappre Juliner holdt ikke alene Stand mod ham, men vare saa lykkelige, at de fangede ham 3 Gange til Søs. Den første Gang, siger Saxo, maatte han løse sig med saa meget Guldb, som hans Legeme tvende Gange kunde opveje. Denne første Sum udlagde de danske Hedninger velvilligen for ham, saasom de saae ham an for deres Forløser, der skulde sætte Hedenskabet paa Fod igjen. Den anden Gang maatte han løse sig med ligesaa stor Sum, og, som dertil ingent Penge vare at faae, efterdi hans Venner havde udtømmet sig, og det Kongelige Skatkammer var i slet Tilstand, maatte han sætte adelige Børn til Pant, saa at Herremænd

maatte

maatte siden sælge deres Ejendom, for at løse deres Børn. Den sidste Gang gik det saaledes til: Kongen kunde ikke fordrøje den Spot, som ham tvende Gange var vedersfaret af Venderne, som de Danske tilforn havde foragtet til Søes; (thi de Tydske havde tilforn kun været flotte Sømand, og begyndte allerførst at blive bekjendte til Søes, efterat den danske Colonie blev stiftet udi Zulin, som lærte deres Naboer Venderne Sømandskab dette Rige til Skade.) Kong Svend havde derfor ingen Ro, før end han hævnede sig. Han forsamlede derfor tredie Gang en Flode mellem Møen og Falster, hvormed han agtede at besøge dem paa nye. Men Zulinerne grebe da til en dristig Gjerning, som neppe har Lige udi Historierne; thi, da den danske Flode laae for Anker, begave nogle af dem sig udi en Baad, hvormed de roede til Kongens Skib, foregivende, at de havde noget at tale med ham, som var ham magtpaaliggende; men, da Kongen stak sit Hoved over Bord for at høre, hvad deres Forlangende var, grebe de ham om Halsen, og roede bort med ham, saa at, før end de danske Skibe kunde lette Anker, var alt Baaden dem af Synet. Og er dette et særdeles Exempel paa Jomsborgernes store Forvovenhed. Nu var ingen Raad mere udi Riget til at løse Kongen

k) Særo og Svitsfeld ere enige udi Historien, skjøndt de differere udi nogle Omstændigheder.

gen tredie Gang, efterdi alting formedelst de tvende forrige Skatte var udtømmet, hvorudover de danske Fruentimmer lagde sammen deres Smykker og Juveler for at tilvejebringe den Sum, som forlangedes tredie Gang. Hvorfore Kongen, for at belønne denne Velgjerning, forordnede, at Søstre efter den Tid skulde gaae udi halv Arv med deres Brødre, da de tilforn intet arvede. Denne Forordning er siden bleven indført udi de danske Love, og staaer endnu ved Magt. Hvorudover Crangius 1) udi hans *Vandalia* farer vild, naar han skriver, at Døttre ved denne Forordning bleve gjorte lige i Arv med Sønner. m)

Derefter geraadede Kong Svend udi Krig med Sverrig; thi den da regjerende Kong Erik Sejerssalig var bleven fortørnet imod hans Fader Harald, efterdi han havde assisteret den Rebeller Storbjørn mod ham, hvilket han da søgte at hevne paa Sønnen, og til den Ende anfaldt Dannemark med en Krigshær. Mellem disse Konger blev heldet et Feltslag udi Skaane, hvorudi Kong Svend blev overvunden, og af sin Fiende saa stærkt efterfat, at han maatte flygte til Norge, hvor han haabede at faae

Und-

1) *Krant. Vand. lib. 2. cap. 33.*

m) *Micræl. Antiq. Pomeraniæ lib. 2, hvor samme Feil begaaes.*

Undsætning af Olaf Tryggesen, men, som han der ingen Trøst fandt, flygtede han til Engeland, hvor han havde samme Lykke. Han begav sig endelig til Skotland, og der imod Forhaabning fandt Undsætning, saa at han ved Skotternes Hjelp maa være kommet til sit Rige igjen, hvilket ogsaa den skotske Skribent *Hector Boetius* vidner, sigende, at han ved Skotternes Hjelp kom paa Thronen igjen. n) Af disse mange Gjenvordigheder, Kongen havde udstaaet, blev han dreven til Anger og Kuelse over sine begangne Synder. Han ansaae dette som en Guds Straf, efterdi han havde faldet fra den Christelige Tro, gjorde derfor Poenitentse, og forenede sig med den Christen Kirke igjen, hvormed hans Modgang endtes, saa at han regjerede siden lykkeligen.

Olaf Tryggesen regjerede paa den Tid udi Norge. Mellem ham og Kong Svend rejste sig Misforstaaelse formedelst Givtermaals-Sager; thi de bejlede begge til en Brud, nemlig til *Syritha*, den svenske Konge **Olafs** Stifmoder, o) og, som

Svend

n) *Hector Boetius* lib. II. *Adamus Bremensis* siger, at hans Landflygtighed varede udi 14 Aar, men *Saxo* siger ifkun 7, hvorudi *Boetius* er overeensstemmende med ham.

o) Saaledes vidner de svenske Historier, men de danske

Svend hindrede Olaf ubi samme Ansøgning, og fik samme Syritha til Brud, blev den norske Konge saa forbitret, at han rustede en stor Flode ud, hvormed han begav sig til Dannemark. Kong Svend derimod bestyrkede sig med svensk Alliance, saa at Kong Olaf Tynste i Sverrig conjungerede sin Flode med de Danske. Kongen af Norge, som stod ubi Forbund med Kong Burislav af Benden, sejlede først med sin Flode bidhen for at overlægge Krigen med samme Konge. Da nu dette var skeet, og disse to Konger vare venligen skilte fra hinanden, agtede Kong Olaf Tryggesen efter saaledes forrettet Sag at begive sig til Norge igjen, efterdi det var saa silde paa Aaret, at man ikke længere kunde holde Søen. Den norske Flode blev da adspredet, efterdi man paa den Tid ingen Fiende ventede, og hvert Skib kappedes om, at komme først hjem, saa at Kongen beholdt ikkun 11 Skibe hos sig. Ubi denne lille Flok var med ham Sigurd Jarl, hans hemmelige Fiende, hvilken vidste, hvor den danske og svenske conjungerede Flode laae, nemlig ubi Sundet mellem Sjælland og Skaane, p) og derfor agere-

2

de

danske og norske sige, at hun var Erik Sejrsaligs Moder, hvilket ikke synes rimeligt at en gammel Kjerling skulde kunde charmere disse 2 Konger.

p) *Adam Brem.* lib. 2. cap. 26. Hoc factum est inter

de Styrmand for den norske Flode for at bringe den udi Fiendens Hænder. Da de nu komme til det Sted, hvor de danske og svenske Skibe laae, bleve de forskrækkede over saadant uformodentligt Syn. Kongen holdt da Krigsraad med de fornemmeste Norske, og spurgte dem, hvad man i denne Tilstand skulde gribe til. De raadede ham da alle, at han skulde søge at redde sig med Flugten, saasom det var en Daarlighed at binde an med saadanne mægtige Fiender; thi den allierede Flode bestod af Danske, Svenske og norske Misfornøjede, som vare anførte af Erik Jarl. Men Kong Olaf Tryggesen forlod sig endda paa sin forrige Lykke og de Norges Tapperhed, vilde ikke lyde deres Raad, men sagde: Jeg har aldrig flyet for nogen indtil denne Dag, og jeg flyer ej heller nu. Gud maa raade for Lykken, q) og derpaa gav Tegn til Slag. Kongen selv var paa et Skib kaldet Ormen hin lange, hvilket var et af de største og prægtigste Skibe, som nogen Tid var seet udi Norden, dermed angreb han paa engang de to andre Kongers Skibe med saadan Tapperhed, at Kong Svend saavel som Olaf Synske r) maatte retirere

fig.

inter Scaniam & Seland. vid. Sax. & Chr. Norvag.

q) Snor. Sturles. in Olav. Tryges.

r) Denne er den samme, som kaldes Olaf Skotkonung i den svenske Historie.

fig. Men da Olaf Tryggesen saaledes victoriserede, blev han angreben af Erik Jarl, hvilket da han mærkede, sagde han: nu gjelder det; thi her have vi at stride med norske Mænd, som vi. En af de største Helte ubi den norske Flode var Einar kaldet Tambestjælver, den samme var en Bueskytte uden Lige; thi han fældede Alle, som han sigtede paa; men midt ubi Slaget brast hans store Bue, hvilket gav saadant Bulder fra sig, at Kong Olaf det hørte, og spurgte hvad det var; hvortil Einar svarede: **Norriges Rige** brast af dine Hænder. Efter en haardnakket Strid fik de Allierede omsider overhaand. De Norske bleve mestendels slagne, og Kong Olaf selv sprang med fuld Harnisk over Bord ubi Søen, s) at han ikke skulde falde i sine Fjenders Hænder. Saadant Endeligt fik denne store Helt, som holdes for den første Christen Konge i Norge: hvorvel nogle t) holde for, at han siden faldt fra Christendommen og blev kalden **Olaf Kragebeen**, efterdi han lagde sig efter hedske

s) *Theodoricus Monachus de Regibus Norveg.* cap. 14 siger, at nogle holde for, at Kong Olaf salverede sig ubi en Baad.

t) *Anonym. histor. Dan.* pag. 16, men samme Autor gjør ham siden levende igjen ubi **Canuti III. Tid**, er derfor ikke meget at reflectere paa.

denſke Superſtitioner og Fugleſkrig. Dette Slag fortælle ſaaledes alle nordiſke Historier, men meſt vidtloſtigen den norſke Skribent Snorro Sturleſen. Efter denne Sejr delede Sejerherrerne Norge imellem dem. Kong Svend af Dannemark fik hele Vigen, Rommerige og Hedemarken, Kong Olaf Synſke fik Sundmør, Nordmør og Romsdalen, og Erik Jarl fik Trondelaget og Helgeland. Dog regjerede Erik Jarl meſt udi Landet; thi han var en duelig Mand. Efterat Kong Svend havde ſaaledes ikke alene faaet ſit Fædrene-Rige igjen, men endogsaa ſaa ſaadan anſelig Del af Norge, ſatte han ſig for efter mange af ſine Formænds Exempler at beſøge Engeland; u) thi det ſamme Rige var da ikke uden et Kov og Bytte for de nordiſke Nationer, hvilke udi lang Tid der havde graſſeret ſaaledes med Sværb og Ild, at man uden Medhynk ikke kan læſe Historierne derom; og, ſom Krønikerne viſe, at de have meſt

- u) Nogle danſke Skribentere ſige, at Engeland var undertvungen af hans Fader, og da rebellerede, hvorudover Kong Svend gjorde dette Tog, for at bringe ſamme Rige til Lydighed igjen, men jeg har andenſteds antegnet, at alle de Krige, ſom tilforn af Danſke vare førte i Engeland, ikke have været uden Fribytter-Krige, ſaa at man ikke kan ſige, uden at flattere de Danſke formeget, at Engeland blev undertvungen ſørend af denne Konge.

mest huseret i Northumberland, kan man slutte, at de første engelske Tog her af Riget have grundet sig paa nogle Præentioner, de Danske havde paa samme Provinds, og det fra Kong **Hyroars** Tid, som den saa kaldte **Kolfkrækes** Historie vidner ved et Giftermaal udi Engeland at være bleven Herre af Northumberland. Men, da de Danske havde først faaet Smag paa dette gode Land, fik de Bane ideligen at besøge Engeland under adskillige smaa Høvdinge, hvilke alle kaldte sig Konger. Af deres Beskrifter ere alle Krøniker fulde, saa at derudover meget libet tales om danske indenlandske Sager; thi det synes af foregaaende Historie, at fast den halve Deel af dette Riges Indbyggere have stedse været ude paa Fribytter, og særdeles udi Engeland. Disse Exempler vilde nu Kong **Svend** efterfølge, og, efterat han havde forbundet sig med en norsk Høvding, som **Hvitfeld** kalder Kong **Anslaf**, hvilken maa have været en af de norske Sø-Konger, begav han sig til Engeland, og kom Aar 994 for London, hvilken Stad han agtede at sætte Ild paa; men Indbyggerne forsvarede sig saa vel, at mange af de Danske bleve ihjelslagne, og de andre maatte tage Flugten. Dette forbittede Kong **Svend** saaledes, at han fjendte og brændte alle vegne udi det hele Land, hvilket forarsagede saadan Skræk, at Kong **Edelred** tilbød de Danske Skat, om de vilde staae

staae fra deres Grumhed, hvortil de lode sig beqveme, og, efterat de havde bekommet 1600 Pund, holdte de sig nogen Tid stille; men det varede ikke længe, førend de begyndte at hufere igjen ligesom tilforn. En stor Deel af de Engelske hylbede da af Frygt Kong Svend, og hjulpe ham til at myrde og udplyndre deres egne Landsmænd. Saadan Tyrannie og Blods-Udgydelse varede indtil Aar 1014, da Kong Svend omsider døde. Hans Død fortælles paa saadan Maade: da han engang efter Sædvane bespottede den engelske Helgen St. Edmund, bliver han vaer samme Edmunds Gjenfærd, som ubifuld Harniss med blot Bærge gaaer ham i Møde. Kongen blev deraf forskrækket, og raabte om Hjelp, men førend hans Folk kunde komme til Undsætning, fik han sit Banesaar af denne St. Edmund, hvoraf han døde Natten derefter, hvorvel det er troligere, at en god engelsk Patriot har forrettet dette paa St. Edmunds Vegne, for at befrie sit Fæderland fra denne store Tyran. Om han døde Christen eller Hedning, detom taler Historien intet; man kan dog slutte, at, hvis det, som fortælles om St. Edmunds Bespottelse, er sandt, han ikke har været Christen; thi det var fast større Ugudelighed paa de Tider at tale ilde om Helgene end om Gud selv. Hans Grumhed og hans onde Gjerninger vise i det ringeste, at han ingen god Christen var.

Saxo

Saxo ellers fortæller om hans salige Endeligt paa sin *Cottieseng*, kan henføres til de mange andre urigtige Historier, som han fortæller om denne Konge; thi denne Konges Liv og Levnet hos bemeldte Skribent er indrettet som en smuk moralsk Fabel, hvoraf man kan tage Materie til en Tragi-Comoedie.

Udi denne Konges Tid oprejste sig en ny Sect af Sø-Røvere, kalden *Ascomanni*, efterdi de førte deres *Victualier* med sig udi *Wester*. Disse *Ascomanni* plyndrede ikke alene Søfarende, men satte Folk i Land udi saadan Mængde, at de leverede store *Feldtflag*. Om dennem taler *Adamus Bremensis* saaledes: Paa den Tid var Seen fuld af et vist Slags Sø-Røvere, kaldet *Ascomanni*, hvilke alle vegne udplyndrede Søfærterne. Da de engang gik med deres Skibe op igjennem *Elven*, og gjorde Landgang, samlede adskillige saxiske Herrer sig imod dem, og leverede dem et *Feldtflag*, da de gik af Skibene. Udi dette Slag fik de *Ascomanni* overhaand, og de *Lydske* bleve totaliter slagne. Da bleve fangne *Marggreve Siegfrid*, *Grev Dietrik* og adskillige andre Herrer, hvilke disse Sørovere lode føre bagbundne til deres Skibe. Men da *Marggreve Siegfrid* ved en *Fiskers* Hjelp om *Natten* undkom, bleve de *Ascomanni* derover saa forbittrede, at de lode hugge Hænder, Fødder og Næser af de andre Fangne, af hvilke mange levede længe siden til

et

et Spectakel. Hertug Benno og bemeldte Margreave Siegfrid hævdede sig dog over dem ubi et andet Slag, hvorubi de Tydske havde bedre Lykke, x) thi paa et Sted bleve henved 20000 af dem nedlagde, saa at man siden den Tid intet har hørt tale om samme Ascomanner, førend ubi Gaarde Knuds Tid igjen. At de samme ellers have været Hedninger, sees af Helmoldi Slaviske Krønike, hvor han siger, at de øvede den største Grumhed imod de Christne. y)

Udi denne Konges Tid skete dette, som er heel mærkeligt ubi den danske Kirke-Historie, at Kejser Otto 3 gjorde sig til Protector af 4 Hoved-Kirker ubi Dannemark, hvoraf nogle have villet inferere Kejserens Overherfskab over dette Rige. Men jeg har tilforn antegnet, at saadant var af ingen anden Betydelse, end at, saasom Kejserne havde havt Omforg for Religionens Forfremmelse ubi Norden, saa anmassede de sig en vis Slags Inspection over de nyligen stiftede nordiske Kirker, og det ubi de nordiske Kongers Noviciat, holdende for saadant at være nødigt, indtil samme Konger bleve saa oplyste ubi Troen, at de selv saadan Protection sig kunde værdigen paatage. Saaledes havde Kong Svend Estridsen ogsaa Indseende med de norske og svenske Kir-

x) *Adam. Bremen. lib. 2. cap. 22 & 23.*

y) *Helmold. Chr. Slav. cap. 15.*

Kirker paa samme Fundament, efterdi han blant de nordiske Konger var den bedste Theologus; saa at, hvis man vil inferere Overherfskab over Riget af Keiser Ottonis Brev, som raabes paa, kan man ogsaa sige, at Kong Svend Estridsen var Overherre over Sverrig og Norge, eller, at de tre nordiske Riger stode under Hamborg eller Bremen, efterdi de bremiske eller hamborgske Erke-Bisper udi Christendommens Begyndelse havde Indseende med de nordiske Kirker. Og, som Keiser Ottonis Brev er af stor Vigtighed, har jeg holdet nødigt det her at indføre. Det findes udi Ddense Biske-Krønike saaledes:

Otto Dei clementia Rex, omnium fidelium nostrorum, tam presentium quam futurorum præ devotione, pateat, quomodo nos ob petitionem & interventum dilecti nostri Adeldagi, Bremensis ecclesie videlicet venerabilis Archiepiscopi, ac pro statu & incolumitate regni Nostri, quicquid proprietatis in regno Danorum ad ecclesias in honorem Dei constructas, videlicet Slesvicensem, Ripensem, Arhusiensem, Othenesvigensem, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni censu vel servitio nostri juris absolvimus, ut & episcopis prædictarum ecclesiarum absque ulla comitatis vel alicujus fisci nostri exactoris infe-

statione serviant & succumbant, volumus & firmiter jubemus: insuper concedimus prædicatorum ecclesiarum Episcopis, ut potestatem habeant emendi agros, possessiones & prædia in omnibus regni nostri partibus, ubicumque velint aut possint, servos vero & colonos, in eorum proprietatibus habitantes, nulli nisi Episcopis servituros ab omni etiam juris nostri servitio absolvimus, & sub nullius banno vel disciplina illos, nisi sub illarum ecclesiarum advocatis esse volumus &c. dat. 15 Kalend. April. anno 987. indictione 10. Anno autem Ottonis 3 regnantis 5. Actum Wildeshusen in Dei nomine. Amen.

Dette Brev vil jeg intet videre commentere over. Man seer ellers deraf, at der have været allerede 4 Bispedømmer udi Dannemark i Harald Blaatands Tid, hvorvel vore Historier melde intet om Ddense Bispestol. Tvertimod Subaldus, som sad under Kong Nicolao, findes som første Bisp paa den fynske Bisp-Catalogo. For at løse denne Knude, maa man holde for, at der udi Harald Blaatands Tid vare allerede de 4 Bispestole, som udi Ottonis Brev omtales, men at nogle deraf udi den Forfølgelse, som fra 980 indtil 993 skete under Svend Tjugustjæg, ere igjen blevene ødelagte; thi Historien taler da allene om Slesvig og Ribe, som
bleve

bleve conferverede, maasse, efterdi de vare nærmest ved Lybskland. Vil man derfor regne Odense Bisper fra Bispestolens første Stiftelse, maa man sige, at de ere ældre end de Roskildske Bisper, med mindre man vil sige, at Keiser Ottonis 3. Brev er falskt. Vil man derimod regne fra dens Fornælse, da ere de Roskildske Bisper ældre, thi det synes fra Canuti Magni Tid indtil Nicolaum, at baade Sjælland og Fyen have staaet under Roskilde Stift. Vel tales om tvende Bisper, som ubi Canuti Magni og Svend Estridsens Tid bleve ordinerede til Odense, men det synes, at de heller have været ordinerede for at prædike Troen paa de danske Der, end for at have et bestandigt Bispesæde ubi Odense, saa at derfor Subaldus, som sad under Kong Nicolao, kan holdes for den første odenseiske Bisp. 2)

U d e n

2) *Chron. Episc. Othinens. vid. Crant. Metrop. lib. 4. cap. 3.*

Anden Periodus

fra Christendommens Indførsel, indtil de tre Rigers Forening.

Canutus Magnus.

Med denne Svend Tjuguskjæg endes den første Periode af den Danske Historie, som befatter de hedenske Konger; thi, endskjønt Harald Blaatand indførte den christelige Tro, saa var dog Landets Styrke endda hedensk udi hans Tid, og hans Søn Svend Tjuguskjæg faldt fra Troen igjen. Saa at man derfor maa regne en ny Periode fra Canuto Magno, efterdi samme store Konge satte ikke alene Religionen paa en bestandig Fod, men endogsaa omstøbte Nationen udi en anden Form. Først derfor jeg træder til denne Konges Historie, vil jeg forteligen forestille, udi hvad Tilstand dette Folk var under de hedenske Konger. De Danske saavel som andre nordiske Folk vare tilforn lidet polerede. Mange blant dem øvede vel Dyder, men af naturlig Drift

Drift, uden at gjøre sig nogen Idee derover. Den største Dyd hos dennem var at døe med Sværdet i Haanden mod deres Fiender, hvorudover mange, som vare kjede af deres Liv, og ingen Lejlighed saae med Ære at opofre det for Fædrelandet, formaade deres Venner til at tage dem af Dage, at de ikke med Bancere skulde døe paa deres Sotteseng; over hvilket den bekjendte Stærkoddet beklager sig hos Saxonem med disse Ord:

Ast ego, qvi totum concussi cladibus orbem,
Leni morte fruar?

Hvor meget begjerlige de have været efter at døe for deres Fiender, kan blant andet sees af det Laug eller Societet kaldet Jostbrødre Lav, udi hvilket enhver forbandtes til at hævne den andens Død, dog med de Vilkaar, om han var død ærligen mod sine Fiender. Saadant rejste sig en Del af Religions-Princips, efterdi den nordiske Jupiter Odin havde bildet dem ind, at ingen kunde komme udi de lykkelige Boliger, uden han døde udi Krig, som man sees af Poeternes Lovsange og andre Belønninger for Tapperhed, samt Straf for den, der flyede for sin Fiende; thi den store Konge Frode forordnede iblant andet, at hvo som udi et Feltslag tog først Flugten, skulde udelukkes fra al Borger-Ret. Om de Belønninger, samme Konge foresatte dem, der fægtede rebeligen og vel, taler Saxo saaledes:

des: a) Han forordnede, at hvo som gif Sienden først i Møde fremsfor de andre udi Krigshæren, dersom han var en Træl, skulde han blive fri, og, dersom han var en Bonde, skulde han blive en fornemme Mand, men, dersom han var Fribaaren, skulde han blive en Høvding. Derfor var intet mere vederstyggeligt Navn blant de nordiske Folk end *Niding*, det er en som tog Flugten, og hvis Gjerning kaldtes *Nidingsverk*. Det nordiske Folks Tapperhed og Styrke bødede derfor paa den liben Krigs-Discipline, de havde, og de flette Gevær, de vare forsynede med; thi, endskjønt fornemme Krigsmænd have været vel forsynede baade med Harnisk samt Sværd, Spyd, Pile, Hammer og andet Gevær, saa er det dog rimeligt, at den gemene Almue haver ofte gaaet til Strid med hvad de først kunde faae i Hænderne.

Unguibus & pugnis, dein fustibus, atque
ita porro

Pugnabant armis, qvæ post fabricaverat usus. Heraf kommer det, at de gamle Krigshære bleve kaldne Klubbehær eller Knudehær. Dog kan man ikke nægte, at de Danske under en og anden stor Anfører have været holdne udi stor Krigs-Discipline, saa de romerske Skribentere selv havde berømmet de Cimbrer Gøther og Longobarder deraf:

Med

a) Sazo in Frotho.

Med hvilken Orden de Gothen førte Krig under deres Konge Theodorico, kan sees af samme Konges Tale til sit Folk: Marcherer frem, som Folk der opofrer sig til det gemene Beste, og tilføjer dem ingen Vold, til hvis Forsvar I blive stikkede.

Det synes, at de Danske udi denne første Periobo ingen Stat have gjort paa Rytteri; thi hvor mægtig Canutus Magnus end var, saa havde han dog intet synderligt Cavaleri; og finder jeg som noget usædvanligt udi Historien, at Erik Emund, som regjerede længe derefter, førte Rytteri paa sin Fløde til Venden. Udi Felttegn er troligt at de Danske have efterfulgt de gamle Tydske, som havde vilde Dyr og Slangter afmalede paa deres Faner, og veed man, at de Franker i lang Tid førte Løver og Slangter, hvortil henfigter St. Hildegards Spaadom om Roms Udelæggelse ved de nordiske Folk, nemlig, at Løven og Slangen skulde træde Ornen under Fødder. Slige Felttegn derfor er troligt, at de Danske have brugt indtil det bekjendte Hovedbanner Dannebrog, med et hvidt Kors udi, kom i Brug under Valdemar 2. De gamle Saxer brugte det Felttegn, Goduta, som Nogle med Magt vil beskrivere af det italienske Dio ajuta mi. Om de Danske betjenede sig af det samme, skal jeg ikke kunde sige, men seer alene af Historien, at man betjenede sig af lange Horn, som de Norske kalde Luur,

og som samme Folk endnu bruge til at samle Dødsget paa Marken med. Den norske Hofret eller Hirdskraa taler derom Cap. 47 b) saaledes: Tu de Mænd, som til Udvarde gange i Ufred, skulde have gode Vaaben og Ludur, det er Horn med sig. Udi Byttets Uddeling blev stor Billighed iagttagen; thi hvad som blev erobret i Striden, blev baaret til Kongens Mærke eller Standard, som Mærkismanden eller Færriken satte midt udi Kredsen af Krigsfolket, og da blev det uddelt ved 12 Mænd, som Kongen nævnede dertil, og blev saadant Bytte kaldet Herfang, hvorom bemeldte Hirdskraa c) Cap. 38 taler saaledes: De 12 Mænd, som Kongen nævner dertil, skulde stifte Herfanget. Men deslige Ting vare ogsaa længe i Brug efter denne Tid. Der er ingen Tvivl paa, at der jo have været høje og lave Officerer ved Krigshæernerne, efterdi en Krigshær uden Commando ikke kan føres; dog finder man ingen synderlig Forskjel imellem Stænder, undtagen at der vare Fribaarne og ufrie Folk. Thi om Adel og Herremænd bliver end intet omtalet udi den hele Valdemari Lovbog d). Saa at det er rimeligt, at om Herrestand er ældre, saa er den dog allerførst kommen i ret Anseelse under samme Konge. Elige Herre-

b) Jus aulicum Norveg. cap. 47.

c) ibid. cap. 38.

d) Test. *Hvitf.* in *Waldemaro.*

Herremænd vare forbundne til at følge Kongen i Krig med fuld Rustning og en Hest, saa at det danske Cavalleri maa have bestaaet alene af slige Herremænd. Udi hvad Tilstand Sømagten var, detom er talt paa et andet Sted.

Paa Agerdyrkning maa de gamle Danske ikke have lagt stor Vind, hvilket sees en Del af de store Migrationer, som udi Dyrtid ere skeede af dette Rige, for at søge Boliger udi fremmede Lande, en Del ogsaa af det stedsevarende Fribytteri, som de udi denne første Periode øvede, og som de første Christne Konger af al Magt søgte at hemme. Saadant Fribytteri, som da holdtes prisværdigt og et nobelt Haandværk under de hedenske Konger, havde taget saadan Overhaand, at det er uvist, om, for Exempel, udi Regner Lodbroks Tider, der vare flere Danske paa Landet end paa Havet, eller, om der have været flere Land-Konger end Sø-Konger. Heraf rejser sig den store Confusion udi de Tidens danske Historie, saa at man ikke veed, hvilke der have været de rette Konger. Andre Nationer øvede vel ogsaa saadant Fribytteri til Søes, men ingen i den Grad som de Danske og Norske; thi de vendiske Stæder lærrede allerede først ret dette Haandværk af Joms-Borgerne eller Julinerne, som var en dansk Coloni. Af dette Ord Fribytter deriverer man endnu det brugelige Ord Flibustier, som gives de americanke Sørovere.

Lærdom og boglige Konster have udi denne første Periode været ubekjendte. Det eneste, som de Danske besluttede dem paa, var at conservere deres Forfædres Bedrifter, som de lode grave paa Stene, paa deres Skjolde, og paa Væggene af deres Huse. De Stene, hvorpaa saadanne Bedrifter bleve gravne, kaldtes *Bausteine* e). Men de fornemmeste bleve udførte udi Skjaldrenes eller Poeternes Vers, hvilke besynderligen have conserveret de gamle nordiske Historier. Samme Vers vare desmere at agte, eftersom de intet andet poetisk havde uden Rimene, men vare i det øvrige oprigtige og sandfærdige historiske Relationer. De Tidens Poeter vare ogsaa andre Slags Dyr end nu omstunder, ikke gemene *Peblinger* eller *Snyltegjæster*, men kongelige *Ministrer*, der havde enten seet eller selv forrettet de Ting, som de udførte i deres Viser. Det er ellers uvist, hvad Slags Bogstaver eller Characterer de Tidens danske Folk betjente dem af. Nogle holde for, at de saakaldte *Runebogstaver* ere de allerældste. Andre derimod med større Grund holde for, at de gothiske Bogstaver, hvoraf den bekjendte gothiske *Bisp Ulphilas* var *Inventor* f) Anno 370, ere ældre. Saa at

det

e) *Thom. Barthol. Antiquit. Dan.*

f) Dog hvis de Characterer, som vor hersammelige *Antiquarius Olaus Worm* viser paa den saakaldte

det er troligt, at de fleste Danske have conserveret Poeternes Viser ubi deres Hoveder, og siden skrevet dem med lige gothiske Characterer. Men ubi Begyndelsen af den anden Periode blev tillige med de romerske Ceremonier ogsaa indført det romerske Sprog, hvilket her blev ligesaa gangbart som paa andre Stæder, endstjondt man kan see af den roeskildske Bisp Mester Svend Norbagges Historie, at de første danske Præster maa ikke have været store Latinister, thi, da han engang, førend han blev Bisp, paa Latin skulde læse en Bøn for Kongen, som bestod ubi disse Ord: Deus Regem famulum suum protegat: havde En, for at prostituere ham, udstrøget den Stavelse fa af famulo, hvorudover han læste: Deus protegat mulum suum.

De gamle Danstes Klædebragt differerede fra deres Naboers, thi, som de fleste Danske ideligen flakke om i Søn, saa brugte de gemeenligen Matrosklæder, og synes det, at en Deel Konger selv maa have været klædte som Vaadsmænd, saasom Kong Regner Lodbrok, hvilken saaledes blev kaldet, efterdi han har begede Buxer. Der er en curieuse Ob-

ser=

kaldte Rupes Haraldina, eller Harald Syldesands Klippe, ere gravne ubi samme Konges Tid, kan den gothiske Bisp Ulphilas ikke være første Inventor af de gothiske Bogstaver, efterdi Harald Sylderander ældre.

fervartion, som jeg har fundet hos Arnoldum Lubecensem, hvilken taler derom saaledes: De Danſke vare forðum klædte ſom Sømænd, efterſom de idelig opholdt ſig paa Søen, men nu bære de baade Skarlagen og Purpur; thi de ere nu blevne rige formedelſt Silde-Fiſkeriet ved de ſkaanſke Kyſter ic. g)

Hvad Lov og Ret anbelanger, da er rimeligt, at der udi de første Tider ingen ſkrevne Love have været; men at aſting er bleven dømt efter Etik og Cædvane, og kommet an paa fornuſtige Mænds Ekſonſomhed, hvilket gives tilkjende med diſſe Ord: h)
I Begyndelſen beſtode Lovene mere i Underſaatternes Ihukommelſe, end udi ſkrevne Bøger. Vel tales udi Historien om Kong Skjolds, Frode 3, Regner Lodbroks og Andres Love, men man kan ikke ſige, om de have været ſkrevne Love, førend udi Chriſtendommens Begyndelſe, ſaa at de første chriſtne Konger Harald Blaatand og Canutus Magnus kan holdes for de første rette Lovgivere. For deres Tid behøvedes ej helier mange Love; thi

de

g) *Arnold. Lubec. lib. 3 cap. 5.* Olim formam Nautarum in vestitu habuerunt propter navium consuetudinem, qui maritima inhabitant. Nunc non solum scarlatico vario grifio, sed etiam purpura & bysso induuntur. Omnibus enim divitiis abundant propter piscationem, quæ quotannis in Scania exercetur.

h) *Præf. ad Legem. Chr. 5.*

de fleste Sager bleve deciderede ved den saakaldte Faust-Recht eller Dueller, saa at enhver Anklaget kunde bevise sin Uskyldighed med Næverne. Men denne Faust-Recht blev affkaffet i Begyndelsen af den anden Periode af Canuto Magno, om hvis Love skal tales udi hans Historie. De engelske Kroniker vidne, at der i samme Konges Tid udi Engeland vare tre Slags Love i), de Best-Saxiske, de Mercyske og de Dancke, og at de sidste der udi Landet ved kongelig Seigl bleve auctoriserede, og satte udi Rang med de gamle engelske Love.

Jeg har tilforn antegnet, at udi den første Periode har været liden Distinction imellem Folk, undtagen at der har været Fribaarne og Ufrie, og at der lidet eller intet bliver talet om Herrestand, først udi Valdemari I Tid; og, naar Kongerne have ophøjet nogen Undersaat til Bærdighed, eller begavet En eller Anden med nogen Possession, er det ikke skeet ved nogen Diploma eller skriftligt Patent, men alene ved blotte Ord og visse Tegn, som ved at række dem et Sværd, en Bue, en Green af et Træ eller andet, saasom den gamle Skribent Ingulphus vidner k) sigende: I gamle Dage gav man Possessioner alene ved blotte Ord uden Breve. Man gav alene udi Haanden et Sværd, en Hjelm, et

Horn,

i) vid. *Rapin. Thoiras Hist. d'Angl.*

k) *Hist. Abbat. Groyland.*

Horn, et Bæggere eller andet, og slutter man deraf, at de Diplomata eller Gavebreve som henføres til de Tider, ere falske og fabriqverede længe derefter. Den engelske Historie viser, at mange saadanne falske Diplomata bleve gjorte udi Vilhelmi Conquestoris Tid, eftersom samme Konge var ukyndig udi Landets Sprog og Sædvaner, og derfor letteligen deraf kunde bedrages. Den Formular, som de Danske Konger udi den anden Periode brugte ved nøgens Ophjælpelse til Herrestand, nemlig Recipimus eum in hominem nostrum, synes i Begyndelsen at have bestaaet alene i blotte Ord, uden skriftligen forfattede Instrumenter, hvilke allerførst ere komne i Brug under Kongerne af den anden Periode, thi det er vanskeligt at sige, under hvilken Konges Regjering. Af de nordiske Historier sees, at der have været tvende Mundvegi eller fornemme Sæder, hvoraf det ene udi Samqvem holdtes fornemmere end det andet. Udi St. Olafs Historie skrives derom saaledes: Det var en gammel Skik udi Norden, at der blev sat en lang Bænk for Kongen, hos hvilken paa den venstre Side sad Dronningen, det var kaldet Kongens Mundvegi eller Kongesædet. De andre Sæder, som vare paa begge Sider nær ved Kongens Sæde, holdtes iligemaade for fornemme, men det, som var nær ved Døren, holdtes for det ringeste. De Gamle havde stor Omsorg for, at ingen nød de høje

høje Sæder, uden de, som ved Dyd og Mandighed havde gjort sig værdige dertil. Anden Rang synes ikke at have været udi den første Periode. Men dette blev ogsaa forandret udi den anden Periode; thi, som det var undertiden vanskeligt at sige, hvo der havde meest Dyd og Meriter, og den ene ofte derudi ikke vilde vige for den Anden, fandt Canutus Magnus forgodt at gjøre en Rang-Forordning saaledes, at enhver udi Samqvemme og Gjæstebud skulle tage Sæde efter sin Værdighed udi Embede og Alder. Saa at efter den første Rang-Forordning alene en Supérieur har havt Sæde over en Subaltern, eller en gammel Mand over en ung, hvorudi er en naturlig Billighed, og var det at ønske, at aldrig andre Rang-Forordninger i Verden havde været indførte, saasom al anden Distinction har værre Sviter end man kan imaginere sig, og stifter undertiden Forbitrelse mellem Brødre, ja mellem Børn og Forældre selv, efterdi en ældre Broder ugjerne cederer sin yngre Broder, og en Fader ofte anseer det for en Haan- hed, at han udi store Samqvemme skal vige for sin Søn. Udi Begyndelsen af den anden Periode blev tillige med Hedenskabet ogsaa adskilligt forandret udi den Danske Levemaade, sær deres Begravelser og Gjæstebuder. Hvad Begravelser angaar, da lode de Danske udi ældgamle Tider deres Døde brænde, og kaldtes den Alder, udi hvilken saadan Skik varede,

Brun-

Brunna:Old (ætas combustionis). De Døde til Grindring bleve da oprettede adskillige Høje, hvilket iligemaade blev iagttaget udi den anden Alder, da de Dødes Legemer hele bleve begravne. Ej heller ophævedes den Sædvane at brænde de Dødes Legemer udi den anden Alder, men de bleve længe uden Forskiel enten brændte eller hele begravne. Den anden Alder kaldtes **Saug's Old** (ætas collium) eller Højenes Alder, som holdtes for at have sin Begyndelse fra Kong Dan Mykilati, som lod oprette en Høj, og beføl sit Legeme der at indføres med kongelige Ornamenten, Hest, Vaaben og anden Rigdom. Hans Exempel siger Snorro Sturlesen blev efterfulgt af Efterkommerne, og da begyndte udi Danmark den saakaldte **Saug's Old**. De gamle Danske bleve ogsaa begravne med en Hest, paa det at de deshaftigere kunde forsætte deres Rejse til de lykkelige Boliger; iligemaade bleve de begravne med Sko paa Fødderne, hvorudover Thorgrim sagde: Det er **Skik** at binde Sko til de Dødes Fødder, hvorpaa de kan vandre til Valhalla eller Odins Bolig. Man lagde ogsaa Guld og Sølv samt kostelige Klæder og Ornamenten hos de Dødes Legemer, ligesom de skulde bruges i det andet Liv, saasom Snorro Sturlesen fortæller om Hagen Kongen af Norge: De begrove Kongen med hans fulde Rustning og beste Klæder. Videre, for at lade see den Om-

sorg,

forg, de havde for de Døde, lode de undertiden Hustruerne levende begrave med deres Mænd, hvilken barbarisk Skik ved en Lov var autoriseret, saasom **Oddur Monachus** vidner udi **Olaf Tryggvesens Historie**. Men ved Christendommens Indførsel ophævede alle disse Ceremonier, og de Døde bleve begravne udi Kirker eller paa Kirkegaarde efter den da brugelige christen Sædvane.

Hvad deres Gjæstebude angik, da plejede de at drikke de Dødes Skaale, hvilke kaldtes Minni, og er det troligt, at saadan Skik varede endda længe udi Christendommen, saasom den endnu paa adskillige Steder ikke er ophævet, som i Engeland, hvor man drikker de Dødes Skaale, og findes der endnu udi vor Tid Bønder i Norge, der drikke Guds Jhuskommelses Skaal, det er til Guds Ære. Men den saakaldte Bragafull blev ved Christendommen ophævet. Samme Bragafull var en Skaal indviet den Gud Brage til Ære, hvilket **Snorro Sturlesen** lærer med disse Ord: Der var paa de Tider en Sædvane, at, naar en Konges eller Jarls Ligbegravelse skulle holdes, at hans Arving skulle sidde paa en Bænk for Thronen indtil Skaalen blev indbragt, som var indviet til Brage, da skulde han opstaae, gjøre et Løfte at udvise nogen tapper Gjerning, og derpaa uddrikke Bæggeret. Det er dog troligt, at mange
af

af disse Sædvaner blant Almuen længe efter Christendommen have havt Sted, ligesom mange jødiske og hedenske Ceremonier længe vare i Brug i den første Christen Kirke. Thi der fandtes endogsaa Adskillige ubi Danmark, som i Begyndelsen holdt fore, at man vel kunde dyrke de gamle Guder Odin og Thor tillige med Christo, hvilket farlige Syncretisteri ubi Harald Blaatands Tid blev med Iver drevet paa, og menes der, at Kongen selv ikke var fri for saadan Bildfarelse.

Hvad Kongerne ubi den første Periode angaaer, da synes de vel at have været mere borgerlige; saa at de ubi Klæbedragt og Levemaade lidet have differeret fra Almuen. Ja, man finder at fornemme Bønder og Høvdinger have talet med stor Frihed ubi Selskab, og undertiden brugt Skjeldsord mod Kongerne. Men saadant rejse sig mere af de Tidens Impolitessse, end af Regjeringens Indskrænkelse; thi man seer ellers, at den kongelige Myndighed var langt mere uomskrænket, end den blev siden. Gorm den Gamle synes at have regjeret med stor Myndighed, og Canuti Magt var uomskrænket; thi, hvorvel samme Konge underkastede sig selv Retten, og mødte for Dommerne, som en gemeen Misbæder, saa viser dog saadant ikke saa meget Regjeringens Indskrænkelse, som Kongens Moderation, eller rettere den Anseelse, han ved saadant Exempel vilde give

fin

sin nyligen stiftede Gaards-Ret. Vel anføres et bemeldte Konges Diploma i den engelske Historie, saaledes lydende: Jeg Canutus, Konge over den hele Albion, og mange andre Lande, befaler efter Erkebispernes, Bispernes, Grevernes ic. Raad og Gotfindende ic. Men deraf kan ikke vises saa meget Kongens indskrænkede Myndighed, som at han intet vigtigt foretog, uden at høre gode Mænds Raad. At de gamle danske Konger have haft jus belli & pacis, eller Ret til at føre Krig uden Undersaatternes Samtykke, sees af Kong Erik Ejegods Historie, om hvilken Saxo antegner som noget mærkeligt og usædvanligt, at han kaldte Stænderne sammen, for at høre deres Samtykke til den Krig, som han vilde føre; thi, siger han, denne Konge havde saaledes ophøjet Almuen, at ingen Krig kunde føres uden deres Samtykke, og viser saadant de forrige Kongers Souverainetet. Hvad som indskrænkede den kongelige Magt ubi den anden Periode, var endel Adelsens Opkomst; thi Herrestanden begyndte ret at blive bekjendt, og at formere en distinct Klasse ubi Valdemari I Tid, og det kongelige Raad, som toges af samme Stand, fik Haand med ubi Regjeringen, saa at alle kongelige Forordninger siden bleve stiledes saaledes: Med Vort Raads Raad. Den anden Aarsag til Regjeringens Indskrænkelse var Geistligheden, hvilken først efter anden Geistligheds

Er-

Exempel begyndte at blive studsig, og at disputere mod Kongerne, og siden, da de fornumme, at Paven gav dem gemeentligen Ret udi Tvistighederne, bleve mere og mere frække, indtil de kom saa vidt, at de satte Kongerne udi Band, og dømte dem fra Riget, som kan sees af de tvende store geistlige Heltes **Jacob Erlandsens** og **Jens Grands** Exempler. Hvad de gamle Kongers Titler var, dersom finder man intet, efterdi ingen Diplomata ere at see udi de danske Kongers Historier, førend udi **Canuti Magni** Tid, saa at deres først bekjendte Kongetitler findes udi et Brev, som samme Konge skrev til **Wlnothum** f) **Angliæ Metropolitanum**, hvor der findes saadan Titel: **Canutus**, Konge over hele **Engeland**, **Danmark**, **Norge** og en Part af **Sverrig**. De efterfølgende Konger indtil de **Valdemarer** have ført Titel af **Danmarks Konger**, og fra de **Valdemarers** Tid de **Danskes** og **Slavers Konger**. Jeg finder alene at Kong **Valdemar** udi et **Beskyttelses-Brev**, givet **Bisp Jacob** til **Fibe**, gav sig den Titel af **Hertug** udi **Estland**, thi Brevet begyndes saaledes: **Vi Valdemar 4 af-Guds Naade Danmarks og Sclavis Konge, Hertug udi Estland** g).

Lejre,

f) Inter Diplomata *Hvils*.

g) Lit. Wald. de dato Callundborg postridie *Bartholom.* 1341. in *Chr. Episcop. Ripens.* *Begynn*

gyn

Lejre, hvilken Stad siges at have været bygget af Danmarks første Konge, som Nogle holde for at have været Dan, Andre derimod Skjold. Andre igjen, som Svanningius udi hans Chronologie, gjør den langt yngre, sigende, den at være bygget af Kong Rolf Helgesen; men ligesaa uvist som det er, naar samme kongelige Stad blev bygget, saa vanskeligt er det ogsaa at sige, hvor længe den florerede; dog kan man slutte, at den har begyndt at forfalde fra den Tid, at det kongelige Sæde blev anlagt til Roeskild, nemlig ved Christendommens Begyndelse her i Riget; thi man finder, at den første christen Konges Harald Blaatands Legeme blev begravet udi Roeskilde, hvor samme Konge havde ladet bygge en Kirke den Hellig Trefoldighed til Ære; thi det er troligt, at de første christne Konger ved Religionens Forandring ogsaa forandrede Kongesædet, ligesom den første christen Keiser flyttede fra Rom, og gjorde Constantinopel til sin Residents, at han ikke skulde have det Sted stedse for Dinene, hvor Afguderne havde floreret. I det øvrige finder man meget lidet udi Historien om den gamle Stad Lejre, saa at man

fast

gyndelsen af Titelen Valdemar 4 er dog suspect, endel efterdi Kongerne ikke pleiede at sætte Tal ved deres Navne, endel ogsaa, efterdi denne Konge ved dette Tal synes at have erkjendt den saakaldte Vald, 3 for retmæssig Konge.

fast ikke kan sige, om det alene har været et kongeligt Slot eller en vigtig Stad h), ej heller om Kongerne der havde noget bestandigt Sæde. Det er troeligt, at de første Konger, saasom de ingen synderlig Stat sørede, saa opholdte de sig nu i een Province, nu i en anden, og naar noget af Vigtighed skulde foretages, mødte de paa Tingene, hvor de stevnedes Almuen. At Lejre eller Lethra dog har været distingveret blant andre danske Stæder, sees deraf, at nogle af de danske Konger blive kaldne Reges Lethrarum i), det er Lethra eller Lejre-Konger. Den har ligget ikke langt fra Roskilde, hvor endnu sees Rudera deraf ved den Herregaard, kaldet Lejregaard, og var allerede bleven en uanseelig Landsby udi *Svensonis Agonis Liber*, som samme Autor vidner k). At foruden Lejre have været adskillige Stæder, er ikke at tvivle, saasom der udi Christendommens Begyndelse tales om Aarhus, Ribe, Slesvig &c. som bekyndte Byer. Og, hvis det er sandt, at Kong Rølod bygge Roskilde, maa samme Stad være meget gammel. Dog havde de danske Stæder udi denne første Periode ikkun været saa og ubefæstede. De fleste

- h) Saxo kalder det en By: *Oppidum a Rolvone constructum*; men *Svensonis Agonis* et Slot eller Hof: *Famosissima regis curia*.
- i) Konger af Lejre. vid. *Steph. not. ad. Sax. pag. 74*.
- k) *Inter abjectissima ferme vix colitur oppida*.

fleste Fæstninger bleve anlagte udi de borgerlige Krigge mellem Svend Grathe og Knud Magnusen. Svend Grathe lod allerførst Roeskilde befæste med Volde og Grave, iligemaade Viborg. Han holdes ogsaa for først at have anlagt Korsør og Nyborg. At den Kongelige Residentsstad Roeskilde i Begyndelsen ikke maa have været meget prægtig, kan sees deraf, at Domkirken udi de første christne Kongers Tid ikkun var bygget af Træ, og at den allerførst under Canuto Sancto blev oprettet af Sten, og er det troligt, at Staden og Hoffet i den artige og polerede Kong Svend Estridsens Tid er først kommen udi Anselse. Hvad som ellers fortælles om en del danske Stæders Velde, grundes mere paa nogle ny Vers og Inscriptioner, end paa bevislige Documenter. Saaledes ville nogle vise det Slot Søborgs Velde af en latinsk Inscription, som fordum stod over Slotsporten saaledes:

Vixit Aristoteles & Alexander dominatur,
Dum per gentiles castrum Söburg fabricatur.

Iligemaade de tvende skaanske Stæders Velde af et nyt Vers, som lyder saaledes:

Den Tid Christus lod sig føde,
Stod Lund og Skanør i fejreste Grøde.

Andre have taget Anledning af en og anden gammel Konges Navn at hense Stæders Fundats til samme Konges Tider, saaledes ville de have

Holberg's Skrifter. 23de Del. N Ring-

Ringsted at være bygget af Kong Ring Roeskilde af Kong Roe, Viborg af Wigletho; men de er altsammen uvist, saasom deslige Ting ere pure Gissninger. Hvad Handel og Wandel angaaer, da var her i Riget samme Tid liden eller ingen, og, hvis nogen Handel her har været dreven, saa er den skeet ved Varers Omvevling; efterdi for Canuti Magni Tid ingen slagen Mynt var udi Dannemark, men da begyndte allerførst smaa Penge at blive slagne, hvilket vises udi samme Konges Historie. De Danske havde da ej heller nødig at drive Handel, saasom de kunde berige sig paa en langt commodere Maade, nemlig ved Fribytteri. Saa at Societetet da havde bestaaet udi Fribytter-Skibes Udredning, ligesom nu omstunder udi Algier, Tunis og Tripolis. Disse Fribyttere bragte undertiden utrolig Rigdom ind udi Landet, saa at man derover ikke bekymrede sig om at lade slaae Penge eller at grave efter Metal udi Jorden, efterdi de hos Fremmede kunde have baade Materien og Arbejdslønnen for intet. Men da Fribytteri af de christne Konger blev affkaffet, maatte man begynde at slaae Mynt, saa at der stedse udi Landet haver været Myntesteder fra Canuti Magni Tid.

Saadan var ungefær dette Riges Tilstand udi den første Periode. Nu skrider jeg til den anden Periode, som begyndte med Canuto Magno, udi hvilken Landet fik en anden Skikkelse.

Efter

Efter Svend Tjuguskjæg fulgte udi Regjeringen hans Søn Canutus, som blev en af de mægtigste Konger, der nogen Tid have regjeret i Norden; thi, foruden sit Fædrene-Rige Dannemark, herskede han ogsaa over Engelland og Norge, hvilke begge Riger han undertvang sig, det første med Sværdet, og det sidste ved List. Til Engellands Undertvingelse gjorde hans Fader Begyndelse, og efter adskillige Sejrvindinger tvang en stor Del af Landet til at hylde sig. Men Sønnen bragte dette Bærf til Fuldkommenhed, og blev ikke alene Herre over det hele Rige, men endogsaa forestod det med saadan Berømmelse, at hans Navn er bleven stort og helligt udi de engelske Kroniker. Førend jeg videre taler om denne store Conqvete, vil jeg igjentage hvad jeg tilforn hid og did har talt om Engellands Tilstand for de Tider, og her, som paa det rette Sted, supplere, hvad som derudi fattes.

Jeg har tilforn udi den Section om de Anglo-Saxer, som var et Folk bestaaende af Syder og Holstener, viist, hvorledes og ved hvad Lejlighed de undertvunge sig den Del af Storbrittannien, som efter dem blev kalden Engelland. Disse Folk synes ingen Konge at have havt, da de under deres Anførere Hengisto og Horsa gjorde deres første Tog paa Britannien. Landet, som de havde inde, var delt udi 12 Provindser, hvoraf enhver havde sin Chef, som

var dertil beskikket ved det hele Lands store og almindelige Raad, hvorudi Republikens højeste Magt residerede. Dette store Raad blev kaldet **Wittenagemot**, dette er et Møde af vittige og vise Folk. Efter denne gamle Model indrettede Anglo-Saxer ogsaa Regjeringen udi Engelland, saaledes, at ligesom deres eget Land var delt udi 12 Provindser, saa blev Engelland delt udi 7 smaa Riger. Den Forskjel var alene, at enhver Statholder udi deres eget Land dependerede af det almindelige Raad eller **Wittenagemot**, isteden for at udi det overvundne Land enhver blev souverain Konge udi sit Rige, hvilket dog ikke hindrede, at de jo alle levede udi en vis Dependence af det gamle Anglo-Saxiske **Wittenagemot** eller almindelige Raad. Disse 7 nye Riger stiftede siden ved samtliges Samtykke et almindeligt Raad for alle 7 udi Engelland, saa at samme Raad forestillede en almindelig Republik under det Navn af **Heptarchie**. Jeg har tilforn fortalt, hvilke disse 7 Riger vare. Sligemaade hvorledes de forfulde udi indbyrdes Krig sammen, saa at det ene opslugte det andet, indtil de alle af **Ælbert**, Kongen af **Wessex**, bleve forenede under et Hoved, og derved en Ende gjort paa det **Heptarchie** eller 7 Hoved-Regimente, efterat det havde staaet 240 Aar at regne fra det mercyske Riges Foundation, som var det sidste af de 7 Riger, de Anglo-Saxer stiftede. Under denne

denne Eckbert, som var den første Chevalds-Herre over hele Engelland, begyndte de Danske først at besøge Engelland. Den første Landgang de gjorde paa samme Rige var 833, og som de samme Tid erholdte Sejer over de Engelske, og fik stort Bytte, bleve de opmuntrede at forsøge Lykken oftere, saa at Landet under adskillige Konger var haardt bængstiget af dem. Men alle de Anfald de udi Begyndelsen gjorde, skete ikkun for at plyndre Landet, hvorover de førte Krig, ikke som regulerede Tropper, men alene som Fribyttere, der intet andet Forsæt havde end at berige sig; thi, saasnart havde en Hob ikke forladt Landet, førend en anden kom i Steden, saa at de holdte den engelske Nation udi ibelig Allarm. Jeg veed vel, at vore Skribenter tale anderledes om de første danske Krige i Engelland, og ansee deres Strejfen som store Conqveter, saa at de regne de Danstes Herredømme der i Landet langt ud. Man kan ogsaa falde paa de Tanker, at de Danske have havt Prætensioner paa en Del af Engelland, fra den gamle danske Konge Groars Tid, som der gifte sig med Hertugens Datter af Northumberland. Ikke desmindre kan man dog ikke see, at de Danske have i Begyndelsen ført disse Krige anderledes end som Fribyttere, saa at man ikke kan regne deres Herredømme uden fra Svend Tjugustjægs Tid, hvilken først søgte at bemægtige sig Engelland.

me Kong Svend kom tilligemed den norske Søkonge Anslaff til Engelland, efter de engelske Skribenters Regning Aar 994¹⁾. De gik ind udi Themsen med en stor Flode, og gjorde Landgang ikke langt fra London. Paa samme vigtige Stads Erobring anvendte de stor Umage; men, som de fik større Modstand, end de havde ventet, maatte de med uforrettet Sag gaae tilbage igjen. Dog, paa det de ikke skulde siges at have forgjeves gjort dette Tog, udplyndrede de de Provindser Kent og Sussex, og truede det hele Rige med Odeløggelse. Ethelred, som da regjerede udi Engelland, findende sig for svag til at imodstaae disse stridbare Folk, indlød sig da i Tractat med dem, lovede dem inden en vis Tid at betale en stor Sum Penge, med de Vilkaar, at de skulde lade hans Undersaatter fremdeles være i Ro, og forlade Landet, hvilket ogsaa skete, og Kong Svends Collega Anslaff, som da besøgte Kong Ethelred, lod sig overtale af ham at antage den christelige Tro, og at lade sig døbe. Sa han fatte de da saadan Affection til den engelske Konge, at han ved Ed forpligtede sig ikke at urolige hans Undersaatter mere, hvilket han ogsaa efterlevede. Kong Svend rejste vel ogsaa bort, men efterlod en Flode ved Southampton, for at holde de Engelske ideligen udi Awe, og at tvinge dem til at fuldbringe den

slut-

1) *Rapin. Thoyr. hist. d'Angl. Tom. I. lib. 5.*

fluttede Tractat. Anføreren paa samme Flode anholdt efter Kongens Rejse stærkt om de accorderede Penge, og, som de Engelske forhalede med Betalingen, udtolkede han saadant som en Fredsbrøddelse, og besluttede at fornye Krigen igjen. For at bryde de Engelske udi Søvn, gik han til Sejls, ladende som han vilde begive sig med Floden til Dannemark igjen, men han vendte strax tilbage, satte sine Folk i Land, og udplyndrede paa ny det hele Land, og alle de engelske Tropper, som vilde gjøre Modstand, bleve slagne. I saadan uhyksalig Tilstand var Engelland indtil det Aar 999, da de Danske bleve af Richardo 2, Hertugen af Normandien, kaldne til Hjelp mod de Franske, hvorudover de samme Aar forlode Landet, som derover kom nogenledes i Rolighed igjen. Men denne Lyksalighed varede ikke længe; thi, saasnart de havde sat Hertugen af Normandien udi Sikkerhed igjen, kom de tilbage 1001, hvor de øvede deres sædvanlige Tragoedier, og det uden Modstand; thi der var kommen saadan Skræk over den hele Nation, at alle flygtede, hvor de saae de Danske. Kong Ethelred var ogsaa selv bleven saa frygtsom, at han torde ikke lade sig mere see udi Strid. De Danske gjorde sig derfor uden Hindere Mestere over Exceter, Dorset og den D Wight, hvor de befæstede sig, og derfra gjorde ideligen Udfald i Provindserne. Engelland var da i en meget

elen-

elendig Tilstand. De sydlige Provindser bleve ideligen udplyndrede af disse Nykomne, og de nordlige Provindser vare beboede af andre gamle Danske, som de ikke kunde ansee uden som deres Fiender, hvorudi de ogsaa ikke toge Feil; thi de gamle forenede sig med de ny, og hjalp dem til at ødelægge Landet. Udi denne Bæængstelse forbandt Kong Ethelred sig til at give de Danske en Summa Penge af 30000 engelske Pund m). Denne Sum, som paa de Tider var overmaade stor, blev hævet ved en almindelig Skat, som blev kalden Dannegild, eller Dannegelt, det er Penge til de Danskes Betaling; og er det Oprindelsen til den navnkundige Skat, som siden varede længe under Navn af Dannegild, og hvorfra ingen uden Munkene og de Geistlige vare befriede. Skatten bestod udi 12 Skilling, som blev lagt paa hver Hyde eller Stykke Jord, som kunde arbejdes med en Ploug. De Danske lode sig vel tilfredsstille med denne Skat, og forlode Landet igjen, men endel, som fandt Behag udi Engelland, blev tilbage, og boede blant det engelske Folk. Og, som de fleste rejste bort, er det troligt, at de Tilbageblivendes Tal ikke maa have været saa stort, at de have kundet holde den hele Nation i Aue, helst som de bleve allevegne adspredte udi Landet; ikke desmindre
var

m) Svitfelt udi sin Danske Krønike sætter alene 24000 Pund.

var det danske Navn bleven saa forskrækkeligt udi Engelland, at de, uanseet deres ringere Tal, spillede Mestere udi Landet, saa at de Engelske af Frygt, at see Krigen fornyet igjen, beviste dem en slavisk Lydighed. Saaledes, medens de Danske levede udi Overflod, og diverterede sig paa de Engelskes Beføstning, levede disse udi idelig Bekymring og Arbejde, for at fornøje deres mynbige Gæster n). Den Skræk, som de Danske havde indjaget udi det hele Rige, gik omsider saavidt, at man gav dem ikke anden Titel, end **Lords Danes**, det er, de Danske Herrer. Men Ordet blev siden forandret tilligemed Expressionen udi en anden Mening; thi Lordane eller Lurdane betyder nu omstunder paa Engelsk en rig, magelig og storagtig Praler o), men det hindrer ikke, at man jo endnu seer af Ordet dets gamle Betydelse. Hvad, som disse fremmede Danske stolede paa, foruden deres store Navn, var endel de gamle Danske som boede udi Ost-Engelen, hvor de længe tilforn havde sat sig ned, endel ogsaa de Normanner deres Landsmænd udi Frankrige. Men da Kong Ethelred var kommen udi Svogerskab med Hertug Richard 2 af Normandien, da, stolende paa samme Svogerskab og den Undsætning, han i Nødsfald kunde faae fra Normandien, beslut-

tede

n) *Thoyras Rapin hist. de Angl. Tom. I. lib. 5.*

o) Vid. *Boyers Dictionary.*

tede han ved en almindelig Massacre at ødelægge alle de Danske, som vare adspredte udi Riget. Til at fuldbyrde saadant Forsæt, gav han hemmelig Befaling at myrde dem alle; hvilket ogsaa skete; thi de bleve paa en Dag, førend de fik ringeste Kundskab derom, alle ihjelslagne. Blant dem, som saaledes bleve myrdede, var ogsaa Kong Svends Søster, som var gift der i Landet med en engelsk Herre, hvilken Ethelred med sin egen Haand halshuggede, efterat hun først udi hendes Paasyn havde ladet myrde hendes Børn.

De engelske Skribenter holde for, at udi dette store Mord alle Danske, som vare i Engelland, bleve opoffrede, men, siger en ny Skribent, det er vanskeligt at begribe, hvorledes man paa samme Tid kunde ogsaa have omkommet de gamle Danske, som boede udi Ost-Engelen og Northumberland, hvor de vare stærkere end de Engelske; skulde det vel være muligt, at de kunde lade sig myrde uden at gjøre nogen Modstand? Naar man dette betragter, kan man bringes paa de Tanker, at ved dette almindelige Mord forstaaes alene de nykomne Danske, som for kort Tid siden havde sat sig ned udi Wessex og Mercien. Dette Mord skete den 13de November 1002. Kong Ethelred bildte sig derved ind at have forløst Landet fra det danske Nag, og at saadan forfærdelig Execution skulde affrække de andre Danske fra oftere

tere at besøge Engeland. I det ringeste haabede han derved at have ligesom tvunget de Engelske, at forsvare Landet indtil yderste Blodsdraabe; saasom de efter saadan Gjerning ingen Barmhertighed kunde vente sig, hvis de faldt i de Danskes Hænder. Han forlod sig ogsaa paa sin Svoger, Hertugen af Normandien, om hvis Hjælp han i Nødsfald mente sig at kunde være forsikret. Men Udgangen lærte, at han havde bygget paa en falsk Grundvold; thi just denne Gjerning, som han havde øvet til Landets Frelse, lagde Grundvold til paafølgende Ulykker, og bragte det hele Rige under fremmed Nag; thi Kong Svend, da han fik Kundskab om dette Nederlag, iligemaade om den barbariske Medfart mod hans Søster, svor han, ikke at slaae sig til Rolighed, før end han tilstrækkelig havde hævnnet saadan Gjerning. Han udrustede derfor paa ny en Flode mod Engeland, og landede ved Cornwall med Gouverneurens gode Billie, som han forhen havde undersøgt. Der satte han sine Folk uden Modstand i Land, og strax marscherede mod den Stad Exeter, hvilken han gjorde sig Mester over, og derefter lagde den ubi Afse, efterat han havde ladet nedfable alle dens Indbyggere. Alfrick, Hertugen af Mercia, gik ham da med en stor Krigshær i Møde, men han blev totaliter slagen af de Danske, og Kong Svend erobrede efter denne Sejr adskillige Stæder, hvilke han

han satte Jld paa, og derefter med stort Bytte begav sig til Danmark igjen, hvor han passerede Vinteren.

Om Foraaret kom han til Engeland igjen, gjorde Landgang ved Ost-Angelen, indtog og satte Jld paa Norwich og Thetford, og slog Hertugen af Ost-Angelen af Marken. Ethelred kom derover saaledes i Foragt hos de Engelse, at ingen var ham mere tro, og Kong Svend havde Forstaaelse med de Fornemmeste af hans Hof og Raad, hvorudover der hørtes intet uden Uheld og idelig Nederlag paa de Engelses Side. Til Lykke for Ethelred paakom 1005 en dyr Tid, hvilket forarsagede, at Kong Svend formedelst Mangel paa Levnetsmidler forlod Landet igjen. Men det varede ikke længe, førend en ny dansk Flode igjen landede ved den Provinds Kent, og da begyndte Tragoedierne at gaa for sig igjen, saa at Kong Ethelred fandt intet Middel til at hemme de Danskes Fremgang, end at give dem paa ny en Sum Penge af 30000 Pd. Dermed fik Landet Rolighed en Tid lang; men, da et Aar var forløbet, paastode de Danske lige saadan Pengesum som den forrige, holdende for at det burde være en aarlig Tribut. Saadant syntes Kong Ethelred utaaleligt, hvorudover han udrustede en stor Flode, som han betroede til Edric Streon, Hertugen af Mercia, som han nyligen tilforn havde givet en af sine Døttre til Ægte, og derved haabede

udi ham at have en hurtig og tro Tjener. Men han blev ogsaa deri bedragen; thi bemeldte **Edric Streon** forstod sig hemmeligen med de Danske, og forraadde Kongen udi alle Tilfælde. Den store Flode, som ham blev betroet, udrettede intet andet end at udplyndre Kysterne, og at tilføje Landet ligesaa stor Skade, som de Danske. Der rejste sig ogsaa Misforstand mellem ham og en anden Anfører, ved Navn **Uloth**, saa at Floden ved deres Uenighed blev adspredet, og de store Omkostninger, som paa denne Udrustning vare gjorte, bleve frugtesløse.

De Danske profiterede af saadan Misorden, og strejfede allevegne igjennem Landet. Det er ikke mindre unyttigt end ubehageligt at fortælle de Ulykker, som da skete, og alt det Blod, som da blev udøst. Det er forunderligt, at en Nation, der i vore Tider gjør saa store Figurer i Verden, og som ingen eftergiver udi Dyd og Tapperhed, da lod lede sig ligesom Faar til Slagterbænken, og seer man deraf, at det er ikke et Lands Clima eller Føde, der gjør Folk tappre og modige, men god Regjering og sunde Love. Thi Kong **Ethelred**, som da regjerede, bliver afmalet som en uduelig Konge, saa at hans flette Regiment og Opførsel alle disse Ulykker tilskrives. Kong **Svend** derimod var en hurtig og tapper Herre, og de Danskes hele Liv var da ikke andet end en stedsevarende Krig. Om de Danske,
som

som fulgte Kong Svend udi disse Tog, vare Christne eller Hedninger, skal jeg ikke kunde sige. Deres Gjerninger vise sandeligen ikke megen Christendom, helst den som de udi det Aar 1012 øvede udi Cantelberyp), hvor de afbrændte Staden, omkom Erkebispen, og lode Munkene rangere udi adskillige Classer, hvoraf enhver bestod af 10 Personer. Af alle disse Classer lod de 9 omkomme, saa at der blev kun en af hver Klasse tilbage q). Dette synes at give tilkjende, at disse Danske da have været en Blanding af Christne og Hedninger; thi Hedenskab var udi Kong Svends Tid endda ikke udryddet af Dannemark; det er ogsaa troligt, at de Tidens Christne have haft lidet uden det blotte Navn af Christne, og at de fleste vare døbte uden at vide hvorfor, saa at derfor Christendommen ikke meget trykkede dem, og udi Gjerningen lidet distingverede dem fra de andre, som endda vare Hedninger.

Det tredie og sidste Tog Kong Svend gjorde
paa

p) Svitfeld siger, at Staden blev forraaden udi de Danskes Hænder ved en engelsk Archidiaconum, ved Navn Elmer, hvilken stak Ild paa den ene Ende deraf.

q) Denne Decimation, som nogle engelske Kroniker alene fortælle om Munkene, extenderer Svitfeld til alle Stadens Indbyggere, sigende, at der bleve kun 804 Mand tilbage.

paa Engeland var Aar 1013, da gik Krigen an for Alvor, og blev den ikke ført for at gjøre Bytte som tilforn, men for at undertvinge Landet. Kongen gjorde sig da Mester over Northumberland, Ost-Angeln og alle de Provindsfer, som ligge Norden for Watlingstreet, som er en alfare Vej, der gaaer igjennem Engeland fra den nordlige Kant af Wales indtil det Kentiske Hav. Istedensfor at sætte Ild paa de erobrede Steder, som skeet var tilforn, tog han da Gisler af dem, for at være forsikret om deres Trofskab. Efterat han havde erobret disse Provindsfer, og sat sin Søn Canutum til Gouverneur derover, rykkede han mod London, hvor Kong Ethelred havde indsluttet sig, og belejrede samme Stad. Den første Gang maatte han med uforrettet Sag gaae derfra igjen, efterdi han ikke var forsynet med fornødne Ting til saadan vigtig Stads Belejring; men da han anden Gang kom tilbage bedre forsynet, fik han at høre, at Kongen var flygtet derfra. Denne ulykkelige Herre, saasom han ideligen frygtede at falde ubi en Fiendes Hænder, som han saa høiligen havde opirret mod sig, fandt sig ikke mere sikker ubi London, og derfor med sin hele Familie flygtede til Normandien. Efter hans Undvigelse efterfulgte Borgerne af London de andre Stæders Exempel, og overgave Staden til Kong Svend. Hvorpaa han blev proclameret Konge af Engeland, og understod sig

fig ingen at disputere ham den Titel. Denne engelske Conquete burde vel at have været anført ubi Kong Svends Historie, heller end ubi Canuti Magni; men, som Faderen bøde fort derefter, og efterlod Riget ubi en forvirret Tilstand, saa der endda vare mange Steder og Provindsfer tilbage, som holdte med Kong Ethelred og hans Børn, hvilke gave hans Successor Kong Knud nok at bestille, saa har jeg holdt det beqvemmere at anføre denne store Conquete ubi Canuti Historie, efterdi han ret bragte det hele Rige under dansk Herredom, og derfor ubi de engelske Kroniker regnes for den første danske Konge i Engeland.

Efter Kong Svends Død blev hans Søn Canutus udraabt i sin Faders Sted til Konge paa den danske Krigsflaade. Der var ogsaa Anseelse til, at Engælænderne skulde følge de Danstes Exempel, efterdi Kong Svend af de fleste i Landet havde været hylde, og deres egen Konge havde undveget Riget: men den Haardhed, som Kong Svend havde øvet i Landet, havde givet dem saa slet Idee om det danske Regiment, at de lode invitere Ethelred fra Normandien til Riget igjen. Ethelred tog i Begyndelsen i Betænkning, at forlade sig paa deres Løfter, saasom han frygtede, at man vilde lokke ham til Engeland for at overlevere ham i Fiendens Hænder; men, som han mærkede, at hans Sønner, som han

han havde skicket forud, vare saavel blevne imodtagne af de Engelske, begav han sig omsider selv til Engeland igjen, hvor han blev imodtagen med stor Glæde. Han fik da strax en stor Krigshær paa Venene; men hans første Foretagende gav tilkjende, at han ikke var bleven klogere af sine mange Ulykker; thi istedenfor strax at angribe de Danske, anvendte han sin Magt paa at straffe Indbyggerne af Lindsey, som havde fortørnet ham. Efterat han havde fornøjet sig med at straffe samme Folk, rykkede han endeligen mod de Danske. Kong Knud, endskjøndt han havde alle Danske paa sin Side, og de selv samme Folk, hvormed hans Fader havde erhholdet saa mange herlige Sejervindinger, fandt han dog ikke raadeligt at vove noget Feltslag; tvertimod, førend Ethelred kom ham nær, førte han sine Folk til Strandbredden, lod dem alle indskibe og satte Sejl til Danmark 1). Men, førend han forlod Landet, lod han hugge Hænder og Fødder af de Personer, som af hele Engeland vare givne

1) Saalebes fortælle de engelske Historier denne Re-
traite. Svitfeld derimod siger, at Kong Knuds
Krigshær blev slagen, og at han med Magt
blev drevet ud af Landet, men det er ikke tro-
ligt, at de engelske Skribenter havde dulgt saa-
dan Sejr, hvis den havde været erhholden.
vid. *Rapin. Thoyras Hist. d. Angl. Tom. I.*
lib. 5.

givne hans Fader til Gisler, og lod dem saaledes lemlæstede ligge ved Strandbredden.

Kong Knud hastige Bortrejse synes ubegribelig, endel fordi han ingen Forlis havde havt, endel ogsaa, efterdi en stor Del engelske Stæder endda vare udi hans Hænder. Man maa ikke mindre forundre sig over, siger en ny engelsk Skribent s), at de engelske Historieskriver ikke have forklaret Marsagen til saadan hastig Retraite. Men, det som man ikke finder udi de engelske Historier, finder man udi de Danske, som vidne, at Kong Svend havde en yngre Broder, ved Navn Harald, hvilken, saasom han forestod Danmarks Rige udi sin Faders Fraværelse, prætenderede efter hans Død at beholde det for sig selv. Dette bevægede Kong Knud til at forlade Engeland, saa at hans hastige Bortrejse skede heller af Politique end af Frygt for Siendens Magt t). Saavidt Rapin Thoyras udi hans store engelske Historie, skjøndt man finder intet derom i vore autentique danske Historier, saasom Saxonis Kranzii og Svitsfelds, saa det var at ønske, at han havde citeret de danske Skribenter, som han beraaber sig paa, hvilket ofte desidereres hos denne berømmelige Historieskriver. Den eneste, som
jeg

s) Rapin. Thoyras. ibid.

t) Rapin. Thoyras Hist. d. Angl. Tom. I. lib. 5.

jeg veed der taler om denne Harald, er Autor til den saa kaldte *Erici Pomerani* Krønike, som *Meursius* derudi har efterfulgt u).

Ved Kong Knuds Bortgang kom Engeland nogenledes til Rolighed igjen, men den Herlighed varede ikke over et Aar, thi saasnart han havde ordineret sine Sager udi Danmark, og der befæstet sin Throne, kom han med en mægtig Flaade uformodentlig til Engeland igjen, og gjorde Landgang ved Sandwich. Kong Ethelred var da syg, hvorfor hans Søn Edmund maatte føre Krigen mod de Danske. Men Kong Knud havde strax saadan Fremgang, og jog saadan Skræk ind udi de Engelske, at mange store Herrer forlode deres egen Konge, og toge dansk Parti; blant dem var *Edrick Streon*, Hertugen af Mercia, hvilken, endskjøndt han var Kong Ethelreds Svigersøn, havde dog altid spillet under Dækket med de Danske, og nu aabenbare faldt fra, og overleverede den hele Province Mercia til de Danske. *Uthred*, Greven af Northumberland fulgte ogsaa hans Exempel, og overgav iligemaade sin be-

D 2

be-

u) vid. Chron. *Erici. Pomer.* item *Meurs.* Denne *Erici Pomerani* Historie beskriver samme Harald som en uduelig Konge, hvilken derudover blev skilt ved Riget, og hans Broder *Canutus*, som han kalder Gamle Knut, blev Konge i hans Sted.

betroede Province, men Kong Knud, som han mærkede, saadant skede kun af Frygt, lod han samme Greve strax derpaa omkomme, og sætte en dansk Herre, ved Navn Eric, i hans Sted. Udi denne Tilstand døde Kong Ethelred Anno 1016, efterladende sig Riget udi stor Glendighed og Forvirrelse. Han blev af de Engelske kalden Unready, det er ubereget, efterdi han saa ofte havde ladet sig overrumple af de Danske, og aldrig var færdig, naar noget vigtigt skulde foretages.

Efter Ethelreds Død blev England delt udi tvende Hovedfactioner. De Danske, tilligemed de erobrede engelske Provincer, erklærede dem for Kong Knud. De Andre derimod, sær Hovedstaden London, ubraabte Kong Ethelreds Søn Edmund for Konge, saa at der var en Ballance mellem de tvende unge Konger. Canutus, som han fornam, at London var den fornemteste Styrke for Edmund, besluttede han strax at belejre samme Stad. Dette, som jeg her har fulgt den engelske Historie udi, har ingen Overensstemmelse med hvad som Svitfeld melber om Clitho, som Indbyggerne af London samme Tid udvalgte til Konge. Om samme Clito x)

da

x) Det er ellers troligt, at Svitfeld af Bildfarelse har gjort Clitho til et nomen proprium, da det dog var kun en Bærdigheds Titel, som

gaves

da har commanderet udi London, er det troligt, at det har været alene i Qualitet af Kong Edmunds Statholder. Kong Knud søgte saaledes at bemægtige sig London, og angreb samme Stad med al Magt. Men Indbyggerne forsvarede sig saalænge, indtil Edmund fik Lejlighed at kaste friske Tropper ind udi Staden, hvorved Canutus blev tvunget til at ophæve Belejringen igjen. Deraf lod han dog ikke Modet falde, men kom anden Gang for Staden igjen. Edmund, som eftergav ham intet udi Hurtighed, kom ogsaa anden Gang igjen til Undsæning, hvorudover Kong Knud, seende sine Anslag saaledes tvende Gange mislyngede, besluttede at levere Edmund et Feltslag. Edmund, forladende sig paa sin retfærdige Sag, gik Kong Knud imøde med den Magt, han da havde samlet, og erholdt Sejer over de Danske. Af denne Fremgang fik han godt Mod, og, efterat han havde bestyrket sig med flere Folk, vovede han et nyt Feltslag. Da blev sigtet

med

gaves kongelige Børn, saa at af Edmund Clyto eller Prinds Edmund ere gjorte tvende Personer: thi man finder, at de gamle engelske Skribenter have betjent sig tit af det Ord Clythones, Clytunculi for at betegne kongelige Børn. Siden, da det Ord kom af Brug, brugte man isteden derfor det gamle saxiske Ord Atheling. vid. Wilhelm. Malmesb. de Regibus lib. 1. cap. 3.

med stor Tapperhed paa begge Sider, og roses Kong Edmund at have opfyldt Alt, hvad som udfordres af en god Anfører. Slaget varede den hele Dag fra Morgenen indtil Aftenen, hvilken skilte begge Krigshærene fra hinanden. Den anden Dag gik Trefningen igjen for sig; da ophittede de Danske et Krigspuds, som nær havde ødelagt Edmunds Krigshær; thi de lod hugge Hovedet af En, som var Kong Edmund meget lig, hvilket En førte om udi Haanden og raabte: *flyer, I Engælændere, her seer I eders Konges Hoved.* Dette forarsagede saadan Skræk, at Mange strax toge Flugten, men, da de fornumme, at Kongen endda levede, komme de tilbage og continuerede Slaget med stor Fyrighed. Denne uformodentlige Modstand, som Canutus her havde fundet, forarsagede, at han Natten efter dette sidste Slag brød stiltiende op med sin Lejer, og begav sig for London igjen at fortsætte Belejringen for samme Stad. Men Edmund, opmuntret af sin forrige Lykke, fulgte ham i Hælene, og tvang ham til at ophæve Londons Belejring.

Denne Fremgang bragte den engelske Krigsmagt nogenledes udi Reputation igjen, og Mange, som længe havde fulgt dansk Parti, vendede da Raaben om igjen; hvorudover Kong Edmund fik en anseelig Magt paa Benene, hvormed han haabede snart at gjøre Ende paa Krigen, og drive de Danske reent

ud af Landet. Med denne Magt rykker han ind ubi Kent mod de Danske, og leverer dem et stort Feltslag, hvorudi han erholdt en fuldkommen Sejer, hvilken dersom han havde vidst at benytte sig af, havde han kundet paa engang gjøre Ende paa Krigen. Men han forfulgte ikke de Flygtige med den Eftertryk, som fornøden gjortes, og derved gaves de Danske Tid til at recolligere sig igjen, og at sætte dem i Stand at byde ham end engang Spidsen y). Thi kort derefter blev ubi den Province Mercia ved det Bjerg kaldet Astune (Mons Asini) eller Esel-Bjerget holdet et nyt Feltslag, som overgik alle de forrige ubi Bigtighed. Ubi dette Slag erholdt de Danske en complet Sejr, og bleve da paa Balsleden adskillige engelske Hertuger og Grever, samt Kjernen af den engelske Adels, item Bispen af Lincoln og andre Geistlige, saa at den engelske Nation fra den Tid, de Danske havde været der i Landet, aldrig paa engang havde faaet større Stød.

Efter denne store Sejr holdt Kong Knud for at have vundet Spillet, saasom han ikke kunde bilde sig ind, at Edmund skulde være mægtig til at bringe
saa-

y) Den engelske Historie siger, at dette Slag skede ubi den Province Essex, og at Kong Edmund blev forhindret at forfølge sin Sejr ved Edrik Streons Forræderi, som under et Skin havde forliget sig med ham igjen.

saadan Krigsmagt paa Benene igjen; men de Engelske spendte alle deres Kræfter an paa at sætte deres Konge ubi Stand, for at byde de Danske end engang Spidsen. Han fik ogsaa virkeligen en Krigshær paa Benene igjen, langt stærkere end den forrige, og dermed fulgte Kong Knud i Hælene, som marcherede mod Gloucester. Begge Konger stode da en lang Tid stille, uden at nogen af dem vilde først give Signal til Feltslag. Edmund saae sig ingen Opkomst mere, hvis han end eengang tabte et Slag; og Canutus frygtede et almindeligt Grafald, hvis Striden skulde falde uheldigen ud for ham. Edmund, saasom han forlod sig mere paa sig selv end paa sine Folk, efterdi han var stor og stærk, og derfor blev kalden Ironside eller Jernside, lod tilbyde Kong Knud en Enkamp, for at spare videre Blods Udgydelse. Men Canutus vægrede sig derfor, svarende, at, omendskjøndt ham ikke fattedes Mod eller Hjerte, saa vilde han dog ikke exponere sit Liv og sin Lykke saa løsligen, helst saasom Edmund var af et stærkt og ført Legeme; han selv derimod var liden, og af en svag Complexion. Men, hvis Edmund ønskede at hindre videre Blods Udgydelse, var han færdig at indgaae et Forlig saadant, som begge Krigshærenes Officerer kunde finde for billigt. Dette Forslag blev med Glæde imodtaget af Kong Edmunds Tilhængere, som ønskede intet hel-

ler

ler end at see en Ende paa denne ullykkelige Krig. Der bleve derfor Plenipotentiarier udnævnedes paa begge Sider, som traadte udi Conference tilsammen paa en liden D, kalden Alney, ligeoverfor Gloucester. Der blev Freden stuttet 1017 paa saadan Maade, at Engeland skulde deles udi tvende Parter, hvoraf Kong Edmund skulde have Kronen med alt det Land, som ligger Sonden for den Flod Tamesis, og Kong Knud den nordlige Del, og blev dette Forlig bekræftet med dyre Eder paa begge Sider. Der findes nogle Historiekskrivere, som, i Anledning af det Cartel Edmund skikkede Canuto, have foregivet, at disse to Konger virkeligen duellerede med hinanden, ja beskrevet Stedet, hvorpaa denne Enekamp stod, nemlig paa ovenmeldte liden D. Omstændighederne, som de anføre, ere disse, at, da de længe havde figtet sammen, uden at man kunde see, til hvilken Side Sejeren vilde helde, Canutus da, saasom han mærkede sine Kræfter at være udtømmede, tog sin Hjelm af Hovedet, og foreslog Rigets Deling, hvilket Tilbud Edmund strax antog, hvorpaa de omfavnede hinanden med begge Krigshærenes største Forundring. Men, som de danske Historiekskrivere melde intet derom, og de beste engelske Skribenter gaar iligemaade saadant forbi, kan man ansee det som en pur Digt, som visse Auctores have opfundet
for

for dermed at gjøre deres Historier behagelige z). Kong Edmund nød ikke længe Frugten af den med saa stor Møje erhvervede Fred; thi hans forræderiske Svoger **Edrik Streon** frygtede, at denne Kongernes Forening vilde give Anledning til at examinere hans Dpførsel, lod derfor Kongen ved en af sine Tjenere, eller som Andre sige, ved sin egen Søn myrde. Saaledes endte denne tappre Herre sit Liv, som havde fortjent en bedre Lykke. Han havde ikke regjeret et Aar tilfulde, men havde ubi den korte Tid givet store Prøver paa sin Dyd, Forstand og Tap- perhed. **Edrik Streon** glemte ikke at bryste sig for Kong **Knud** selv af denne Gjerning. Men Kongen fandt efter den engelske Histories Vidnesbyrd stor Mis- hag ubi denne barbariske Action, hvilket den paa- fuldte Straf viser. Efter **Edmunds** Død lod Kong **Knud** strax til sig forskrive Biske, Hertuger, Gre- ver og de fornemmeste af Adelen, hvilke han forestil- lede den Forandring ubi Riget ved Kong **Edmunds** Død, item det Forlig, som var gjort nyligen til- forn om Rigets Deling; Han spurgte dem da tillige- med, om det var nogen af dem vitterligt, hvad **Ed- munds** sidste Villie havde været, om Riget steds- skulde være delt saaledes, at Nogen af de Lande, som han havde paa sin Part, skulde falde til hans Brø- dre.

z) Vid. *Rapin. Thoyras hist. d'Angl. Tom. 1. Lib. 5.*

dre. Stænderne, saasom de frygtede Kongen, hvis Sigte og Henseende de af denne Tale nok kunde mærke, svarede da af Hykleri, at den salige Konge aldrig havde havt isinde at lade sine Brødre nyde noget af den Del, som ham var tilfalden, men at han alene havde forlangt, at Kong Knud vilde have Omsorg for hans unge Sønner, og være dem ubi Faders Sted, indtil de bleve saa gamle, at de kunde forestaae noget Regimente. Saa der var da Simulation paa begge Sider; thi Kong Knud spurgte Stænderne om det, som han bedre vidste, for at høre, hvorledes de vare sindede imod ham, og Stænderne, som mærkede strax, at Kongens Spørgsmaal var kun pro forma, afslagte dette vrange, men Kongen behagelige, Bidnesbyrd om Edmundi sidste Willie, saa at man seer af det saavel som andet, at den engelske Nation havde paa de Tider aldeles ingen af de Qualiteter, som den nu omstunder finner af blant alle andre Folk; thi de Tiders Historier give fast ingen Exempler uden paa Frygtagtighed, Utroskab og Vankelmødighed; da Landet nu omstunder er fast det eneste, som er frugtbart paa heroiske Dyrer, og producerer Folk af en Kjæthed, som udgaaer indtil Haardnakkethed.

Kong Knud betjenede sig strax af den Erklæring, Stænderne gjorde ham, og forlangede Troskabs-Ed af dem, hvortil de strax beqvemmede dem, og
 svore

svore alle, at de ikke vilde erkjende nogen anden Konge end ham, item, at de aldrig vilde agte eller ansee Kong Edmunds Sønner, ej heller hans Broder Edvinum; hvorimod Kongen ogsaa svor paa sin Side, at være de Engelse en naadig Herre, og at føre et christeligt Regimente. Saaledes blev da Kong Knud Aar 1017 erklæret Konge over hele Engeland, og kronet samme Aar af Bispen af Cantelbury. For at bestyrke sin Throne, gav han adskillige Forlehninger til de fornemteste Engelse, og delte Landet udi fire Hovedparter, nemlig Mercia, Northumberland, Ost-Angelen og Wessex a): derpaa lod han forvise Kong Edmunds Broder Edvinum b) Landet, og strax derefter omkomme. De unge Pringer, Kong Edmunds Sønner, lod han flukke til Sverrig, og, som det siges, forlangede af samme Riges Konge, som har da stod udi Forbund med, at han der vilde omkomme dem. Men Kongen af Sverrig, som ikke vilde efterleve saadan uchristelig Begjering, flukede dem udi Sikkerhed til Ungern. Saaledes seer man, at Kong Knuds Regjerings Begyndelse var

ikke

a) *Wilhelm. Malmesb. lib. 2. cap. 21.*

b) Den engelse Historie kalder ham Edmy saavel som hans yngre Broder, hvilken sidste gemeenligen paa Spot blev kalden Bøndernes Konge, maaste fordi han alene havde Anhang af den gemene Almue.

ikke meget gudelig. Men hvortil drives ikke Mennesket af Begjerlighed til at regjere? Han maatte da gribe til disse ulovlige Midler for sin Sikkerhed; thi de engelske Herrers Letfindighed var ham saa meget bekjendt, at han ikke kunde forlade sig paa deres gjorte Forpligtelser, allerhelst saalænge disse Prætendenter, nemlig Edmundi Broder og Børn, vare i Landet. I det øvrige kan man ikke forvist sige, om Kongen lod omkomme Edwin, eller begjerede af Kongen af Sverrig at ihjelslaae de unge Prinser; thi de fleste sige Historier grunde sig paa Gissninger. Hvis dette ellers er sandt, saa kan man sige, at Kong Knud mærkeligen siden maa have forbedret sig udi sit Levnet; thi han holdes for en af de dydigste og gudsygtigste Konger udi hans Tid.

For videre at bestyrke sit Regimente udi England, tog han Emma c) Kong Ethelreds efterladte Dronning til ægte, og da han saaledes var bleven fast udi Sadlen, og ingen Frygt havde mere at see Thronen vakle, begyndte han at øve den Generositet og de Dyder, som vare ham naturlige og medfødde, men, som Frygt og Mistanke hidindtil havde skjulet for ham; thi han lod straffe paa Livet adskillige af hans egne Befodtere, fordi de havde brugt Svig og Forræderi mod deres forrige Herrer Kong Ethelred

og

c) Sviefeld kalder hende stedse Algifsa og den norske Krønike Alfiva.

og Edmund; blant dem var den bekjendte Edrik Streon, der havde spillet saa mange selsomme Ruller under de forrige Konger. Den samme lod han omkomme, og kaste hans Legeme over Londons Mure, hvor det blev liggende ubegravet. Aaret efter han var bleven ene Konge udi Engeland, dimitterede han sin Krigsflode til Danmark igjen, hvilket gav tilkjende, at han ingen Frygt mere havde. De Engelske maatte da contribuere en stor Sum Penge, nemlig 72000 Pund d), og var den Stad Londons Quota da alene 10500, hvilket giver tilkjende, hvor vigtig den allerede da maa have været, efterdi den gav mere end den syvende Del mod det hele Land.

Saaledes kom Danmark udi stor Anseelse udi denne Konges Tid, hvorvel det da i visse Maader gik til, som gemeentligen skeer, naar et mindre Rige undertvinger et større, at det sidste, skjøndt undertvungne, bliver Hoved-Riget; saaledes gik det med Danmark; thi Kongens meste Forretninger skede udi Engeland, hvor han mest opholdt sig. Udi de Breve, som findes efter ham, sees Engeland udi hans Titel for Danmark, og adskillige Engælændere bleve befordrede af ham udi Danmark, saa at det herskende Rige blev ligesom et Annex til det undertvungne. Man seer blant andet af den bremiske Krønike, at han paa engang satte tre engelske Bisper udi Danmark,

nem:

d) Den engelske Historie siger 80000 Pb.

nemlig Bernhardum udi Skaane, Gerbrand ubi Sjeland, og Regner eller Reginarum udi Tjen e) hvorover Unnanus, Erkebispfen af Bremen, som var Paven's Legat for de nordiske Riger, har saadan Fortrydelse, at han offentlig bebrejdede Kongen saadant, og som Kongen tog denne hans Paamin- delse ilde op, var der længe siden Misforstaaelse mellem ham og samme Prælat. Adamus Bremensis siger, at Erkebispfen blev saa fortrydelig over disse Promo- tioner, at han lod fange Gerbrand, da han var paa Vejen til Danmark, og siger, at Kong Svend Estridsen, der havde de nordiske Historier i Hukom- melse, som de kunde være skrevne, har fortalt ham om samme Fængsel f). Efterat Kong Knud saa- ledes var tilvoren udi Magt, vendede han sine Tan- ker til Norge, for at bemægtige sig iligemaade sam- me Rige, hvorpaa de danske Konger havde Præten- sioner; thi, efter det store Søslag med Olaf Tryg- gesen, Kongen af Norge, var Riget bleven delt udi tre Parter, saaledes at Svend Tjuguskjæg, denne Kong Knuds Fader, fik paa sin Part Vigen, Rom- merige og Hedemarken, og hans Allierede, nemlig

Kon-

e) *Ad. Brem. cap. 92. item incerti Autoris Chron. Archiep. Brem. Sect. 85.* . hvilken sidste Au- tor siger at han bragte mange engelske Bisper med sig til Danmark, saa at det synes at alle Rigets Bisper da have været Engælændere.

f) *Adam. Bremens. lib. 2 cap. 38.*

Kongen af Sverrig og den norske Jarl Eric det øvrige af samme Rige. Men da var Olaf Haraldsen, kalden den Hellige, som var af det gamle kongelige norske Hus, bleven Konge i Norge g), hvilket Kong Knud saavel som bemeldte Eriks Søn Sagen Jarl ikke kunde forboje, eftersom de menede sig jure belli at være mere berettigede til Norge; de engelske Sager have hidindtil hindret Kong Knud at staae paa sine Præensioner; men, da han havde stadfæstet sin Throne udi Engeland, vendte han alle sine Tanker didhen. Til den Ende flatterede han alle norske Misfornøjede, hvilke han bestyrkede udi den Uvillie, de havde fattet mod Kong Olaf, efterdi han for Religionens Skyld brugte Haardnakkenhed mod dem; og kom der aldrig nogen af de Misfornøjede til ham, han jo lod dem rigeligen beskænke, saa at man vidste allevegne at tale stort og prægtig om Kong Knuds Gæmtilbhed. Han forsømmede ej heller at opægge Sagen Jarl, forestillende ham, at han havde større Ret til Norge end Olaf Haraldsen, hvilken

g) Theodoricus Monachus de Regibus Norveg. cap. 15., vidner, at han nogen Tid havde opholdt sig i Engeland som udi Landflygtighed, og at han siden derfra kom til Norge igjen, hvor han af Indbyggerne blev antagen til Konge, og der tvang Sagen Jarl at afstaae sin Ret paa den Del af Riget, som hans Fader Erik havde faaet.

de Norske udi Hastighed og Overilelse havde taget til Konge.

Dette gjorde Kong Knud hemmeligen, men offentlig skikkede han et Gesandtskab fra Engeland til Norge, hvilket Gesandtskab kom til Kong Olaf udi Tønsberg. Men Kongen, saasom han kunde mærke, at deres Wrende intet Godt betydde, vilde nogle Dage ingen Audients give dem. Endeligen lod han dem komme for sig; da overleverede de ham Breve fra Kong Knud, og gav tilkjende, at deres Herre holdt sig for at være ret Arving til Norge, og derfor havde Ret at tiltegne sig samme Rige med Sværd. Dog ønskede han heller at træde udi venlig Underhandling med Kong Olaf, og at arbejde paa et Forlig, hvilket kunde gøres paa den Maade, at han tog Riget til Lehn af deres Herre, og gav ham aarlig Skat. Dertil svarede Kong Olaf saaledes: Jeg har hørt, at Kong Gorm var en mægtig Konge udi Dannemark, og dog lod han sig nøje med Dannemark alene, men hans Efterkommere have ikke vildet lade sig nøje dermed; og er Kong Knud allermest at laste, hvilken, omendstjont han har faaet Engeland og Dannemark at regjere over, saa dog vil han rive mig mit Fædrene Rige af Hænderne; Giver ham dette Svar, at jeg skal forsvare mit Rige, saalænge jeg lever, og at jeg før

skal lade mit Lovod, end beqvemme mig til at give ham nogen Skat. Med saabant Svar blev Kong Knuds Gesandtere da afviste.

Da Gesandtflabet kom til Engeland igjen, og bragte Kongen dette Svar, blev han fortørnet, og strax satte sig for at paaføte Norge Krig. Hvilket, saasom Kong Olaf vel kunde forudsee, saa lavede han sig paa at gjøre en tapper Modstand. Han gjorde ogsaa Forbund med Kong Anund udi Sverrig, for at beskytte hinandens Lande mod saadan mægtig Fiende. Dette Forbund søgte Kong Knud at spille, og til den Ende skikkede Skjænk og Gaver til Kong Anund af Sverrig. Men samme Konge, som ikke fandt sin Regning derved, at Kong Knud skulde blive mægtigere, tog med Koldsindighed imod hans Gesandter, saa at de mærkede, at han derved ikke var at vinde, og endeligen med uforrettet Sag rejste tilbage igjen.

Dette Forbund mellem Norge og Sverrig forarsagede, at Kong Knud begyndte at frygte for sit eget Rige Dannemark, og det ikke uden Grund; thi de tvende Allierede overlagde med hinanden at indtage samme Rige, og rustede store Floder ud. Kong Olaf kom med sin Flode 1026 til Sjælland, og der skjændte og brændte allevegne. Kong Anund af Sverrig gjorde det samme udi Skaane, og Indbyggerne overgave sig af Frygt og svore dem Lydighed;

hed; saa at Kong Knuds Søn, kaldet Gaarde Knud, der i sin Faders Fraværelse var sat til Regent udi Dannemark, og Ulf Jarl, som efter ham havde mest at sige, begav sig til Sjælland for at hverve Folk, dog tørde de ikke binde an med de forenede Konger, førend Kong Knud kom til Dannemark, hvor han dagligen forventedes; thi samme Konge, da han spurgte udi Engeland denne Tilstand i Norden, gjorde han sig færdig med en stor Hob Skibe at sejle til Dannemark, og satte over Floden den foromtalte norske Prætendent Sagen Jarl. Men som det varede noget længe, førend han ankom, beklagede en Del af de Danske sig, at de udi saadan farlig Tilstand ingen Konge havde, og derfor gav Konge-Titel til Gaarde Knud. Dette forarsagede Misforstand mellem Faderen og Sønnen, hvilken dog ved Ulf Jarls Underhandling blev bilagt, da Kongen selv kom til Dannemark; thi da gjorde Sønnen Knæfald, afslagde Konge-Titel, og blev taget til Raade igjen.

Med Kong Knuds Ankomst blev Bladet ganske omvendt; thi de fratagne Steder i Dannemark gik strax deres rette Konge tilhaande igjen, og de allierede Konger maatte retirere, saasom de ikke fandt raadeligt, at vove noget Slag med Kong Knuds mægtige Flode; ja Kongen af Sverrig besværgede sig over den Skade og Omkostning, han havde lidt paa

dette Tog, og foer med sine Skibe tilbage, ladende Kong Olaf alene i Stikken. Midlertid havde Kong Knud en Hændelse, som drev ham til at gjøre et Mord paa en af sine ypperste og troeste Mænd; thi, da han spillede Skakstasle med Ulf Jarl, forsaac han sig engang, saa at Jarlen satte ham Skak; hvorover Kongen flyttede hans Sten tilbage, og bad ham trække anderledes. Dette vilde Jarlen ikke gjøre, men blev vred og gik bort; hvorover Kongen sagde: *Slyer du ogsaa du, frygtagtige og fejge Ulf!* Jarlen svarede ham noget haardt derpaa udi Hastighed, og gik derpaa hjem. Om anden Dag stilledes Kongen en af sine Hoffinder ud at slaae ham ihjel. Den samme fandt ham i Kors-Kirken udi Roeskilde, og der stak ham igjennem med sit Sværd, hvilket han førte blodigt til Kongen, og derfor blev belønnet. Saadant Endeligt fik Ulf Jarl h), en af de beste og dueligste Krigsmænd udi Kongens Tjeneste, den højeste Mand udi Landet af alle Undersaattere, og som havde forestaaet Dannemark i hans Fraværelse. Men det synes, at denne Tvistighed i Skakspillet har alene givet Prætext til dette Mord, og at denne store Ministers Myndighed har allarmet Kongen, saa at han har søgt Lejlighed at rydde ham af Vejen; thi Historien siger, at, da Ulf Jarl bød Kongen til Gæst udi Roeskilde, var han

ilde

h). Svener Agon. kalder ham Ulf Sprakæleg.

ilde tilfreds, og vilde intet tase, hvorfor Jarlen præsenterede ham Skakspillet, for at bringe ham i Humeur igjen, og at derpaa fulgte dette Sørgespil. Kongen fortrød dog siden paa denne Gjerning; thi han gav, for at gjøre Poenitentse, et anseligt Guds til den Kirke, hvori dette Mord skete i). Kong Olaf Haraldsen, efterat han saaledes var bleven forladt af sin Allierede, Kongen af Sverrig, var han ganske raadvild, og vidste ikke, hvad han skulde foretage. Han holdt da Krigsraad med sine fornemteste Mænd, for at høre deres Betænkende, men mange gave ham saadant Raad, som gav tilkjende, at han ikke mere kunde forlade sig paa sine Undersaatter; thi den habile Kong Knud førte Sværdet i den ene Haand og Pungen i den anden, og vidste med saadan Behændighed at lade de engelske Penge rullere blandt de norske høje Officerer, saa at mange lovede ham at sælge deres Konge. Herover fandt Kong Olaf det raadeligt at forlade sin Flode, hvilket ogsaa skete; thi han rejste selv over Land igjennem Sverrig til Norge, og gav Ordre til Skibene at retirere sig, det snarreste muligt var. Men Kong Olaf fandt sig li-

gesaa

- i) Saxo fortæller ogsaa den Historie, kjønt med andre Omstændigheder, og Meursius figer, at samme Ulv tilforn aabenbar havde rebelleret mod Kongen, og ved List tilbragt sig hans Søster Estrid.

gesaa usikker midt i sit Rige som paa Flaaden; thi hvor han kom i Norge, fandt han, at Kong Knuds Penge havde gjort samme onde Virkning. Efterat Kong Knud saaledes ved Skjænk og Gaver havde vundet de Fornemmeste i Norge, saa at han var forvisset om Sejer, begav han sig med sin hele Flaade til samme Rige, og gjorde Landgang paa Agdesiden, (saaledes kaldtes da Kysterne af Christiansands Stift). Hvor han kom i Landet, der blev han strax hylbet, og er det uvist, om hans Krigsmagt gjorde større Virkning end hans Penge. Derfra sejlede han til Trondhem, og ved samme Midler fik saadant Tillob, at han udi Trundelaget paa et stort Ting blev erklæret Konge af Norge. Efterat han saaledes havde bemægtiget sig Riget, satte han Sagen Jarl, sin Søstersøn til Regent k) derover, og erklærede paa samme Tid sin Søn Haarde Knud til Konge over Dannemark, hvorpaa han tog Gissel af alle Lehns-Hovdingerne udi Landet, og med saa vel forrettet Sag rejste tilbage igjen.

Udi denne Tilstand maatte den gode Kong Olof begive sig af Landet, og tog sin Tilflugt til Moscovien, da kaldet Garberige l), hvor han blev vel imod-

k) Snoro Sturl. in St. Olof, vid. Theod. Monach. cap. 16.

l) Garberige, som tit tales om i den norske Historie,

imodtaget af Kong Jarislaf, og forblev nogen Tid hos ham. Der siges han at have gjort mange Mirakler, og opbygget Folk ved sit hellige Levet. Thi han var af alle holden for en hellig Mand, og giver den gamle Skribent Ure, som levede ikke længe efter den Tid, og som har skrevet hans Historie med stor Oprigtighed, særdeles Vidnesbyrd derom. Efterat Kong Olaf havde opholdt sig nogen Tid udi Landflygtighed, og imidlertid været meget tvivlraadig, om han skulde aflægge sit Kongenavn og begive sig i Kloster, eller han skulde gjøre et Forsøg paa at befomme sit Fædrene-Rige igjen, tog han omsider den Resolution at begive sig til Norge igjen, hvor der endda fandtes mange gode og tro Mænd, som ønskede

rie, menes at have været en Del af Moscovien, og Hovedstaden kaldtes Holmgaard. Etlers vidner en gammel slavisk Krønike, at de Danske kaldte Rysland Ostragaard. Ordene ere disse: Rutia a Danis, Ostragard dicitur. Den Forskjel er mellem nye og gamle Nordiske, at de første ligesom fremme sig ved at nævne danske og norske Steder ved deres rette Navn, derimod nævnedes de Gamle end ikke fremmede Steder, uden ved nordiske Navne; saaledes kaldtes de Constantinopel Nykilgaard, Italien Balkand, Strædet Norvasund, den Flod Thanaïs Banaqvist &c.

ffede hans Tilbagekomst, og vare færdige at opofre Liv og Blod for ham.

Kongen besluttede saaledes at forsøge Lykken paa ny udi Norge. Kong Jarislaf^{m)} tog kjærlig Afsked med ham, og overlod ham nogle Folk; Kongen af Sverrig ligeledes, saa at, da han kom ind udi Norge, bestod hans Krigshær af 3000 bevæbnede Mænd af Norste og Svenske, hvilket regnedes for en temmelig Armee paa de Tider udi Norge. Da lod denne Konge see en Gjerning, som han maaste øvede noget ubelejligt paa de Tider, men som er en særdeles Prove paa hans Gudsfrugt; thi, endskjønt han havde alle disse Folk nødvendig udi et Rige, hvor Kjærnen af Landet var ham affpændig, og hvor hans Fiender vare understøttede af saadan mægtig Konge som Kong Knud, saa dog, da han mynstrede sin Krigshær, og mærkede, at derudi vare 900 Hedninger, beføl han, at de, som ikke vilde lade sig christne, skulde rejse tilbage igjen, hvorover 500 af dem, som ikke vilde lade sig bekvemme dertil, rejste bort. Ved Stiklestad satte Kongen sin Krigsmagt udi Slagtorden; den var delt i 3 Corps, af Norste, Svenske, og de Tropper, som Dag Ringesen, en anselig Mand af norste Kongeslæggt, havde tilbragt; deriblant var ogsaa Kongens Brøder, den unge

^{m)} *Theod. Monach. de Reg. Norveg.* kalder ham Wirzslaf.

unge Harald, hvilken Kongen beføl at holde sig fra Striden, efterdi han endda ikkun kunde regnes for et Barn. Men denne unge Herre vilde endeligen være med, og sagde, at hvis han ikke var saa stærk, at han kunde holde Sværdet, vilde han binde det fast om sin Haand, og maatte man saaledes lade ham blive. Kongen opmuntrede sit Folk ved en bevægelig og gudelig Tale, posterede sig selv udi den midterste Hob, satte Dag Ringsen paa den højre Fløj med hans Folk, og de Svenske paa den venstre, og forordnede, at de alle skulde have eet Løsen, og raabe, naar de anfaldt Fienden: Frem Christne Mænd, Kors-Mænd, Kongens Mænd. Der siges at Kongen nyligen for Slaget laae og sov i sit Telt, og, da hans Anfører Sind ved Fiendens Ankomst vækkede ham, sagde Kongen: ej hvad gjør du? Jeg drømte, at jeg gik paa en Stige op til Himmelen, og just, da jeg var paa det øverste Trin, vækkede du mig n).

Kong Knuds Parti havde midlertid samlet en anseelig Magt, hvormed de rykkede mod Kong Olaf. Udi samme Krigshær var en dansk Bisp ved Navn Sivard, hvilken Kong Knud havde ladet blive hos sin Statholder Sagen Jarl, for at gaae ham tilhaande, efterdi han var veltalende og listig, og opvækkede samme Bisp mange mod Kong Olaf.

Ar-

p) Snorro in Olav Sanct. Cron. Sialandia pag. 3.

Arnesen, en anselig Mand i Norge, anførte Kong Knuds Folk, som man da kaldte de norske Knudlinger eller Anyblinger, eftersom de hængte ved samme Konge mod deres egen Lands-Herre. Under Kalf Arnesen commanderede Tore Hund og Hareg. Og var i denne Krigshær blant andre en Skibsbygger, hvilken gjorde et Løfte at slaa Kong Olaf ihjel med egen Haand, efterdi Kongen havde ladet ham straffe for en Misgjerning. Kong Olafs fornemste Anfører var en ved Navn Sind o).

Begge Krigshærene kom i Træfning sammen ved bemeldte Stiklestad Anno 1030 p). Og blev der da længe fægtet med lige Tapperhed og Haardnakkenhed paa begge Sider. Men midt udi Slaget nærmede Trosten Smed eller Skibsbygger, hvorom tilforn er talt, sig til Kongen, hvis Død han havde svoret, hug til ham med en Dre, og rammede ham paa det venstre Ben oven for Knæet, ved hvilket Hug Kongen rejede, bortkastede sit Sværd, og bad Gud hjælpe sig. Derefter fik han to andre Saar, et af Tore Hund, og et andet af Anføreren selv Kalf Arnesen, hvoraf Kongen døde paa Stedet, og hans hele Krigshær tog Flugten. Tore Hund gif,

- o) *Chron. Sialandiæ* pag. 3. Den Norske Krønike kalder ham Sind Arnesen, saa man deraf seer, at tvende Brødre commanderede mod hinanden.
p) *Theod. Monach.* sætter 1029.

gik, efterat Slaget var staaet, hen til Kongens døde Legeme, hvoraf han tørrede Blodet, svøbte Legemet i et Klæde, og lod det bortføre. De andre Legemer, som fandtes paa Balstedet, bleve ej heller plyndrede, saasom Samvittigheden slog Sejrherrerne, som da allerførst mærkede deres onde Gjerning, og var ingen siden mere ivrig i at berømme Kong Olaf, end hans egen Banemand **Tore Sund**, hvilken vidnede, at et Saar, som han havde paa sin Haand, blev strax lægt ved en af Kongens Blodsdraaber.

Vor ypperlige norske Historieskriver **Snorro Sturlesen** q), som har betjent sig i denne Konges Historie af **Ares Skrifter**, som levede fort derefter r), giver os Kong Olaf Portrait saaledes: Kong
Olaf

q) *Snoro Sturl. in S. Olavo.*

r) Han blev fød Naret efter Kong Harald Haardraade blev slagen i Engeland, nemlig 1066. Han blev formedelst sin Visdom kalden Frode eller den Vise, og har skrevet en Tractat om Islands første Bebyggelse, og de gamle Norges Bedrifter, og siger selv ubi Enden af samme Tractat: Jeg hedder *Are*; (*Teste Snorone in præf. Chr. Norv.*) Der menes ogsaa at han har skrevet den saa kaldte Konge-Bogen, som begynder fra Harald Haarfager, hvorvel andre tillægge samme Skrift den første islandske Bisp **Isleif**. Vid. *Wormii Præf. ad Chron. Snoronis.*

Olaf var en skikkelig Herre, prydet med gode Sæder og Gudsfrugt; da han blev skilt fra sit Rige, og drev en i Landflygtighed, bar han det med Taalmodighed, og anvendte al sin Tid paa Bønner og Andagt. Det eneste, som i den Tilstand stod ham for Hovedet, var, at den kristelige Tro, som han med saa stor Omhyggelighed havde stadfæstet i Norge, skulde lide Afbræk ved det, at Riget faldt udi fremmede Herrers Hænder, og var det mest i den Hensende, at han stræbte at komme til Regimentet igjen. Han var en streng Haandthæver af Ret og Retfærdighed, hvilket han især lod see ved at straffe paa Liv og Lemmer dem, som fore ud med Orlogskibe paa Søroveri, som tilforn var holdet for en lovlig Skik og Sædvane i Norden. Han gjorde ingen Forskjel mellem Fattige og Rige, men straffede enhver uden Raade og Anselse efter sin Misgjerning. Men den samme Upartiskhed og Rettens Haandhævelse opvakte Had mod ham hos de Fornemste i Landet, hvilket omsider udbrød til Oprør. Derfor vare de saa villige til at gaae Kong Knud tilhaande, og at antage Hagen Jarl, efterdi han var søjelig, mild og beleven. Der fortælles om mange Mirakler, som denne Konge skal have gjort, mens han levede, og om mange, som skal være skete efter hans Død; hans Legeme blev holdet i stor Veneration, og blev han

han siden canoniceret s). Saadant Udfald havde denne norske Krig, Kong Knud førte, og, saasom det er en af hans største Bedrifter, saa er det desmere at forundre, at vore danske Skribenter lidet eller intet have talt derom, men man savner ikke meget bemeldte Skribenter i de Sager, som angaae Norge og Island; thi hvad som deri hos dem fattes, suppleres tilstrækkeligen af vor kostbare norske Krønike, der er skrevet med lige saadan Fornuft, Orden og Sirlighed, som vore Danske med Forvirrelse og Uagtsomhed.

Saaledes blev Kong Knud Herre over tre store Riger, Danmark, Norge og England. De danske saavel som norske Historier vidne, at han ogsaa undertvang sig Benden, og især Jomsborgerne eller Julinerne, som havde tilføjet Riget saadan Spot og Skade i hans Faders Tid. Hvorover, han da kunde ansees som en af de mægtigste Regenter i Europa paa de Tider. Saxo siger, at han var regjerende Herre over sex Kongeriger; men jeg kan ikke see, hvorledes han kan bringe de tre tilveje, om man endskjønt vil regne Benden eller den julinske Republik for det fjerde Rige, og Skotland for det femte

- a) *Anonymt Chron. Sial.* siger at han regjerede i 12 Aar; men kommer ikke overens ubi Aars-tallet om hans Død; thi den siger, at han blev slagen 1028.

femte 1). Aaret efterat den norske Krig var bragt til Ende ved St. Olavi Død, gjorde han 1031 en Rejse til Rom, hvor han gav store Gaver og Foræringes til St. Peders Kirke, og uddelte stor Almisse til de Fattige; han gjorde da ogsaa et Løfte ved St. Petri og Pauli Grav, at han efter denne Dag skulde bedre sit Levnet, hvilket han ogsaa i et vidtløftigt Brev, som findes hos Svitfeld u), forstkrer Gejstligheden og menige Mand om ubi England. Han holdt ogsaa samme Løfte; thi hans øvrige Liv er en Række af lutter gode Gjerninger, Gudsfrugt, Sagtmødighed, Retfærdighed og andre Dyder, hvoraf han berømmes saavel hos danske som engelske Skribenter, saa at han kan holdes ikke alene for en af de største, men endog for en af de bedste danske Konger. Abbas Uspergensis siger, at Keiser Conrad anholdt hos Kongen om hans Datter Chunigunda for sin Søn Henrik, og at deres Bryllup blev celebretet 1036. Men bemeldte Autor tager fejl i Navnet; thi Prindsessen hed Gunild, hvilket saavel Saxo som Polidorus Virgilius

1) ubi et Diplom finder man dog at han har givet sig saadan Titel: Knud, Konge over England, Dannemark, Norge, og en Part af Svevrig.

u) Vid. Lit. Regis Canuti ad Episcop. Angl. pag. 73.

gilius vidne x), uden man vil sige, at Chuni-
gunda er det samme som Chunigunilda, det er
skjønne Gunild y); thi hun har været meget dejlig.
En anden fremmed Skribent siger, at Keiser Henri-
kden forskjød hende formedelst Mistanke om Utro-
skab; men, da hun beviste sin Uskyldighed, tog
Keiseren hende til sig igjen; hun gav sig omsider i
Kloster.

Hvad jeg hidindtil har anført om denne Kon-
ge, angaaer mest hans Sejervindinger og Krigsbe-
drifter. Nu vil jeg melde noget om hans Regimen-
te, hvorom hos Saxonens findes disse Omstændig-
heder. SaaSEM Kong Knud havde tre Riger at re-
gjere over, saa'var han forbunden til mange Keiser
fra et Rige til et andet, hvor hans Nærværelse ud-
fordredes, og rejste han altid med en prægtig Hof-
stat og gemenligen med sex Tusinde Mand og tred-
sindstyve Skibe. Den Rolighed, hans Undersaat-
ter levede i de sidste Aar, foraarsagede indbyrdes
Riv, Trætte og andre Fejl, som Orkesløshed fører
med sig, hvorover han ved den sjællandske Jurist
Oppe lod forfatte en Gaards-Ret, hvoraf Saxo
anfører disse Artikler z):

I) Cna.

x) *Polid. Vtrg. hist. Angl. lib. 7. Vincentius
specul hist. l. 26.*

y) *Sveno Agon. in Canuto Magno.*

z) *Saxo Gram. in Canut. Magn.*

1) Enhver skulde sidde øverst, eftersom han havde længst tjent udi Kongens Gaard, saa at, om nogen af de ældste Betjente kom tilde, efterat Maaltidet var begyndt, skulde de andre rejse sig op for dem, og indrømme dem det Sæde, som dem tilkom. Saa at denne Rang-Forordning grundede sig paa Alderen, hvilket er mest naturligt, og mindst Fortrydelse fører med sig.

2) Hvo som faldt udi saa dyb Søvn paa sin Vagt, at man kunde stjæle hans Vaaben og Klæder, han skulde være æreløs.

3) Den som havde Tiltale til en anden, skulde klage først for Kongen, og bede ham kjende udi Sagen; hvoraf man seer, at Kongens Throne da var første Instants udi Rettergang.

4) Bederparten skulde tre Gange indstævnes ved to Hofmænd. De skulde første Gang give ham engang Varsel til hans Bopæl, om han var bosiddende, og siden to Gange over Borde, enten han var tilstede eller ej. Var han ikke bosiddende, da stævnedes han tre Gange ved Kongens Bord hos sit Sæde.

5) Naar Kongen og Raadet havde sat sig udi Retten, da fremgik de, som Stævningen havde gjort, og svore, at de lovligen havde kaldet dem, som søgtes, og vunde, at de intet vidnede udi Sagen enten for Vild eller Venskab.

6) Der:

6) Dernæst skulde Vidnerne fremtræde, som i det ringeste skulde være to, hvilke tilholdtes at gøre deres Ed, at de ikke skulde sige noget Anklageren til Villie eller hans Gjenpart til Had.

7) Naar Vidnesbyrderne vare forhorte, skulde Dommen strax affiges uden videre Forhaling.

8) Dommen skulde staae ved Magt, enten den som anklagedes var nærværende eller ej.

9) Efterat Dommen var affagt, skulde Kongen opstaae af sit Sæde, og spørge sit Raad, om de havde noget at sige derimod.

10) Sigtes Noget for en Sag, og ikke kunde fældes ved lovlige Vidnesbyrd, da skulde han tage 6 Mænd til sig og frie sig med sin Ed.

11) Hvo som blev fordømt saaledes efter denna Ret, skulde ogsaa forfalde udi Kirkens Band, saa at den verdslige Ret og Kirkens Band vare forenede i at straffe Misgjerninger.

Disse ere de første Formaliteter in Jure, som vi læse om udi dette Land, hvorfor jeg har holdt nødigst dem her at indføre; thi før den Tid bleve de fleste Tvistigheder afgjorte ved Enekamp eller Dueller, og den holdtes for at have Retten paa sin Side, som havde de stærkeste Arme. Og bestode formalia Juris alene i flige Duellers Indrettelse, og udi de Regler, som hver af Parterne skulde iagttage. Men, som der ikke tales noget om juridiske Dueller siden Kong

Knuds Tid, er det troligt, at de ved Christendommens Indførelse bleve affskaffede, saa at Tjernbyrd blev brugt isteden derfor i de vigtigste Sager. Efterat Kong Knud havde gjort denne Gaards-Ret, var han selv den første, som overtraadte den ved et Mord paa en af sine Tjenere. Hvorfor han, for at styrke sin Lov, efter nogle Lovgiveres Exempler, underkastede sig selv Retten; thi han lod forsamle sit Raad, og mødte selv personligen saaledes: Han steg ned af sin Throne, satte sig ned paa Jorden, hvor han tilstod sin Forseelse, og forlangede Dom. Raadet, som baade var om over Kongen, og ikke troede Freden, sagde da, at den Synd, som Kongen havde bedrevet, kunde regnes blant Vaades-Gjerninger, og at det var Straf nok for saadan en mægtig Konge, at han saaledes ydmygede sig. Men, som Kongen ikke vilde lade sig nøje dermed, grebe de til det Expedient at gjøre ham til sin egen Dommer, foregivende, at det stod Undersaatterne ikke an at dømme deres egen Landsherre. Kongen blev saaledes sin egen Dommer, og dømte sig til at betale 360 Mark Sølv, da man ellers ikkun gav 40 Mark Sølv til Mands-Bod. Disse Omstændigheder fortæller Saxo om Kong Knud, men ikke hvor det skede, enten det var udi Engeland eller Danmark. Det synes vel at have været sket udi Danmark, efterdi Gaards-Rettens Forfatter var en Sjelandsfar ved Navn Oppe.

Men

Men *Sveno Agonis*, som har oversat den paa Latin, vidner, at det skede udi Engeland a).

Kong Knud delede Rigerne i sit levende Liv imellem sine Sønner. Norge gav han til *Svend b)*, som han havde avlet med Dronning Emma, hvorvel der fandtes Nogle, som paa de Tider menede, at han var en Præsteføn, som Dronningen havde udgivet for sit eget Barn. Samme *Svend* havde Kong Knud sat til Statholder over Julin, som blev undertvungen, men siden lod Faderen ham skikke fra Julin til Norge; hvor han begav sig med sin Moder, og strax blev antagen paa hvert Ting udi Norge; men han recommanderede sig i Begyndelsen kun meget slet hos de Norske, formedelst adskillige haarde og selsomme Love, hvorved de Norske bleve anseete som foragtede og undertvungne Folk, da dog *St. Olaus*, Kong Knuds Modstander, ikke var bleven overvunden ved dansk men ved norsk Magt. De Love, som han da gav, findes udi den norske Krønike saaledes:

1) Ingen skal under Livs og Gudssets Fortællelse drage ud af Landet uden Kongens Forlov.

2

2) Naar

a) *Sveno Agonis in proœmio ad leges Canuti Castrenses.* Ordene ere disse: Igitur in Anglia leges Castrenses promulgavit.

b) *Lyscand.* siger at han kaldtes Harefod, men det Navn tillægges hans Broder Harald.

2) Naar Nogen bliver dømt udsælger eller fredløs, skal hans Arv falde Kongen til.

3) Bønder skulde bygge alle de Huse, som Kongen vil have bygde.

4) Bønderne skulde udruste hver syvende Mand udi Riget, som var 15 Aar gammel, med Vaaben og Skib.

5) Udi hvert Skib, som sejlede af Landet, skulde Kongen lades et Rum tvært over Skibet.

6) Danske Mænd skulde være udi saadan Ansæelse udi Norge, at en dansk Mands Vidne skulde fælde to norske Mænds Vidne.

Disse Love opvakte stor Fortrydelse blant den norske Almue, og begyndte de fleste at fortryde paa, at de havde slaget Kong Olaf ihjel. Kong Svend var endda meget ung, hvorfor hans Moder Emma førte Regimentet, saa at denne Haardhed blev hende alene tilskreven, og var hun derfor meget forhadet af alle Norske, ja af Trundhjemmerne selv, som tilforn havde været Kong Knuds ivrigste Tilhængere, hvilket de andre Norske da ikke glemte at bebrejde dem.

Da Kong Svend havde regjeret tre Aar udi Norge, komme der Tidender, at En ved Navn Trygge, Kong Olaf Tryggesens Søn, som han havde avlet med Dronning Gyda af Engeland, havde samlet en Hob Folk udi Engeland, hvormed han agtede at indtage sit Fædrene Rige Norge. Denne

Trygge

Trygge kom med sin Flode til Hordeland 1033. Kong **Svend** mødte ham strax ved Bukken. Der blev holden en haard Strid, men **Trygge** c), efterat han længe havde fegtet med stor Tapperhed, blev omsider overmandet og slagen med de fleste af hans Folk, og de Andre ginge Kong **Svend** til Haande, hvilken ved denne Sejer bestyrkede sin Throne udi Norge.

Men de Norske kunde ikke taale at lade sig længe regjere af Kong **Svend**, eller rettere af hans Moder, og derfor søgte at fordrive ham af Riget igjen. Anføreren for de Misfornøjede var den gamle Kjempe **Einar Tambestjelf** og **Kalf Arnesen**, der havde ført Krigen for Kong **Knud** mod **St. Olavum**. Disse gjorde en Rejse til Kong **Jarislaf** udi Moscovien, og der offererede den norske Krone til **Magnus**, **St. Olaf** Søn, hvilken de bragte med sig til Norge, og, som de fleste Norske ginge ham tilhaande, maatte Kong **Svend** forlade Riget, og begive sig til Danmark, hvor han døde kort derefter: hvorom skal tales videre udi Kong **Magni** Historie. Saadanne Fata havde Kong **Knuds** ene Søn **Svend**; den anden Søn **Harald** fik Engeland, hvilket Land
han

- c) Denne **Trygge** holdtes af hans Venner for en Præsteson, hvorfors han selv sagde udi Slaaget, naar han sælbede nogen: Saaledes lærte de min Fader mig at holde Meese.

han dog efter sin Faders Død maatte dele med sin Broder Haarde Knud, som menede sig at have større Ret til samme Rige; men, saasom Haarde Knud opholdt sig for længe udi Danmark, iførend han vilde komme over til Engeland, erklærede de Engelske Haraldum til Konge over det hele Rige, og skikkede HaardeKnuds Moder den bekjendte Emma udi Landflygtighed til Flandern. Men Harald døde kort derefter. Den tredie Søn Haarde Knud fik Danmark. Om ham skal tales videre siden.

Efterat Kong Knud den Store havde regjeret i Danmark 21 Aar, 19 Aar over Engeland, og 7 Aar over Norge d), døde han omfiden 1036 udi Engeland, og blev begravet i et gammelt Kloster i Winchester e). Han var en af de største Konger, der havde regjeret udi Danmark, og derfor kaldes Canutus Magnus. Udi Begyndelsen af hans Regjering var han haard og violent,

men

d) Svitfeld siger, at han regjerede 27 Aar udi Danmark, hvilket er forunderligt, efterdi han selv siger, at hans Fader døde 1014, iligemaade, at han regjerede 24 Aar udi Engeland, da han dog tilstaaer, at han 1017 allerførst kom til Regjeringen.

e) Han kaldes af nogle Gamle Knud, formedelst sin langvarige Regjering, af Andre Knud den Rige, formedelst sin Rigdom, og Knud den Store, formedelst sin Magt.

men blev siden saa god, retfærdig og gudfrygtig, at han kunde passere for en af de dydigste Regenter i hans Tid. Endskjøndt han var en af de mægtigste Potentater udi sin Tid, saa hovmodede han sig dog ikke af Lykken, men var ydmyg og tilstod den verdslige Magts og Vres Forfængelighed. Hans Ydmyghed sees blant andet deraf, at, da han havde begaaet et Mord paa en af sine Tjenere, underkastede han sig Gaards-Rettens Dom, og som en gemeen Synder satte sig ned paa Jorden for Dommerne. **Polidorus Virgilius** fortæller en anden Historie om denne Konge, som tjener til Bevis paa hans Ydmyghed. Da han engang spadserede ved Hav-Bredden, og hans hykleriske Tjenere prisede ham for den mægtigste Konge paa Jorden, der regjerede baade over Land og Hav, lod Kongen sig afføre sine Klæder, hvoraf han gjorde en Bølt, og satte sig ved Havbredden, hvorpaa han talede til Havet saaledes: **Hav! jeg byder dig, at du kommer mig ikke nær, og væder mit Legeme.** Men da Havet, uanseet disse Trudsel, faldt ind paa ham, og overskyllede hans Legeme, vendede han sig om til sine Tjenere, og sagde: **Her seer I en mægtig Konge, der ikke har Herredom over Vand-Draaberne. Ingen er mægtig uden Gud, og ingen bør kaldes mægtig, uden den, der har skabt Alleting.**

Hvad hans Legems Skikkelse var angaaende, da var han ikkuns liden og uanseelig ^{h)}, og af en svag Complexion, hvilket han selv vidner i det Svar, han gav Kong Edmund, da han i den Henseende vegrerede sig for at duellere med samme Konge. Men udi det lidet Legeme var et stort Hjerte og et uovervindeligt Mod. Han var særdeles prægtig i sin Dyrkelse, og holdt stedse stor Krigsmagt paa Benene, skjøndt han havde intet synderligt Rytteri, efterdi hans meste Krige førtes tilføes. Han recommenderede sig besynderlig ved Gæmildhed, hvortil de engelske Penge gave ham Gyne, bliver og derfor kaldet Knud den Rige. Og kan man sige, at han ved Gjenk og Forvælinger alene vandt Norge. Dette store Monarchie, han oprettede, faldt dog hastig ved Rigernes Deling imellem hans Sønner, hvilken skadelige Skik øvedes allevegne paa de Tider. Hvorvel man kan i visse Maader sige, at samme Deling skede til Danmarks Lykke; thi dette Rige havde efter al Anseelse blevet en Dependence af det undertvungne Engeland, hvis Foreningen havde været; thi, saasom Engeland var frugtbarere og rigere end Danmark, saa er det troligt, at Kongerne efter Canuti Magni Exempel iseretiden der havde fæstet et bestan-

h) Anonym. hist. Dan. som siger selv at have levet i Svend Estridsens Tid, taler ellers om hans store Skjønhed: Pulcherrimus omnium.

standigt Kongesæde g). Derpaa høves mange Ex-
 empler udi Historierne, sær af forrige Seculo, da
 Tartarerne undertvunge China, og derved gjorde
 Tartariet til en Province af samme Keiserdom. Man
 seer af adskillige Breve og Forordninger, at han ikke
 alene fatte Engeland udi Titelen for Danmark, men
 endogsaa undertiden udelod det sidste, skjøndt herskens-
 de Rige, saa at han stiledede sig Konge over hele As-
 tion og adskillige andre Folk, og, endskjøndt de Dan-
 ske havde rodfæstet sig overalt udi England, sær udi
 de nordlige Provincer, publicerede han dog sine Love
 paa Saxsisk, som da var de undertvungne Indbyg-
 geres Sprog. Herved er at mærke, at der fra de
 første Anglo-Saxers Ankomst til Britannien vare
 adskillige Sprog udi Brug. Det engelske Sprog,
 eller det, som de Angler talede, differerede ikkun li-
 det fra det Danske, eftersom de Angler vare komne
 fra Jylland, hvorfor ogsaa deres Sprog hos gamle
 Skri-

- g) At han meest opholdt sig udi Engeland, vidner
Ad. Brem. med disse Ord: *Ipsè aliquando
 visitans Danos, aliquando vero Normannos,
 sæpissime autem sedit in Anglia.* Med sam-
 me Ord taler derom den oft citerede Anony-
 mus, som findes blant de gamle danske Skri-
 benter, nyligen publicerede af Ludvig i Halle.
 Det synes heraf og af andet, at han har ud-
 skrevet *Adamum Bremensem*, og er ikke saa
 gammel, som han giver sig ud for at være.

Skribenter kaldes det Cimbriske eller Gothiske. Dette Sprog blev talet udi de Provincer, som ligge Norden for den Flod Thamesis, ligesom det Saksiske blev talet Synden for samme Flod. Endskjøndt disse tvende Sprog differerede fra hinanden, saa var dog Forskjellen ikke saa stor, at jo ethvert af dem kunde forstaaes af begge Nationer, nemlig de Angler og Saxer. Begge disse Sprog florerede længe ligemeget udi Landet, indtil Heptarchiet blev affkaffet, eller de syv smaa Riger bleve forenede, thi da begyndte det saksiske Sprog at tage overhaand tilligemed de saksiske Konger, og det gamle Engliske eller Danske kom efterhaanden af Brug. Men, da en anden Sverm af Danske siden paa ny rodfæstede sig i Landet, kom det danske Sprog paa ny i Brug igjen, skjøndt det var ikke det samme, som det de Angler eller Synder = Syder havde bragt med sig, saa at der da kunde regnes tre Hovedsprog foruden det gamle Britanske eller nu kaldet walske Sprog, nemlig det Engliske eller gamle Danske, det Saksiske, og det nye Danske, og kom dette sidste sær i Brug udi Northumberland, Ost = Angelen og Mercia, som de Danske havde bemægtiget sig. Endelig, saasom det danske Sprog udi Canuti Magni og hans tvende Successorers Tid blev Hof = Sproget, maatte de andre Provincer, endogsaa de Vest = Saksiske, vænne sig noget til den danske da allamodiske Dialect, saa at

det

det gamle vest-saxiske Sprog blev da spækket med det danske, ligesom vi see nu det danske Sprog at blive spækket, og Tid efter anden fast at gjøres ukjendeligt ved det tydske, som er nu omstunder Landets Hof-Sprog: Thi Hoffet er den største Skole for Sproget, saasom alle affectere at tale det samme, eller i det ringeste søge at indflikke Ord og Expressioner deraf udi det almindelige Sprog. Saaledes gik det med det danske Sprog udi de tre danske Kongers Tid. Men, da det danske Regimente havde Ende, og **Edvardus Confessor** kom paa Thronen, blev det saxiske Sprog Hof-Sproget igjen indtil **Wilhelmus Conquestor** bemægtigede sig Engeland, og bragte med sig det normandiske Sprog, som var en Blanding af Dansk og Fransk. Af alle disse Sprog er det nu florerende engelske Sprog sammensat.

Udi denne Konges Tid bleve de første Mynte-Steder oprettede udi Danmark, saa at fra hans Tid de nordiske Folk begyndte først at lægge Bind paa Mynt; thi under de hedenske Konger finder man intet Tegn til indenlandsk Mynt, men Indbyggerne brugte enten fremmede Penge, eller gave Vare for Vare, som endnu brugeligt er udi Island og Nordlandene i Norge. Vel tales ofte udi vore Krøniker om de nordiske Kongers store Skat og Rigdom; men det samme viser ikke, at for Christendommen her har været flagen Mynt, thi de Danske og Norske vilde
neppe

neppe have slagen Mynt, paa det at Guldet og Sølv
 vet ikke skulde forfalffes, og derfor heller toge det an
 efter Bægten. Men, efterat de Danske aflode Sø-
 Røveri, eller idetringeste ikke dreve det Handverk
 med saadan Iver som tilforn, begyndte Guld og Sølv
 faavelsom fremmede Penge at mangle, hvilket synes
 at have drevet de nordiske Folk til at beslitte sig paa
 at flaae Penge, som de brugte tilligemed fremmed
 Mynt. Af Inscriptionerne paa Kong **Knuds** saa-
 velsom nogle af hans Efterkommeres Penge seer man,
 at de have været slagne af engelske Mynte-Mestere,
 efterdi samme Inscriptioner ere en Blanding af Dansk
 og Engelsk. Hvad Lov og Ret angaaer, da har jeg
 tilforn mærket, at Kong **Knud** stiftede en Bitter-
 lags-Ret h) eller Gaards-Ret, hvilken den danske
 Historieffriver **Svend Aagesen** siger i sin Tid af Er-
 kebisp **Absolon** at være bragt udi Orden og indslut-
 tet i en Bog. Samme Ret florerede udi 8te Kon-
 gers Tid, og blev udi **Canuti** 6 Tid ved Erkebisp
Absolons Tid allerførst ordentligen forfattet udi
 Peninen. — Det er at mærke, at denne Konge af Nogle
 ogsaa blev kaldet **Lambert** eller **Lambricht**, hvil-
 ket Navn han synes at have faaet udi Daaben ved

He-

h) Vid. *Sveno. Agon. in Proœmio ad Leges Ca-
 nuti Castrenses.* Det er ellers uvist, hvoraf
 det Ord Bitterlagh kommer, vid *Stephanus*
 in *Notis ad Svenonem.*

Hedenkabets Afleggelse. Herudover findes i et Munkes-Kloster sige Ord: Lambrecht, de Dan-
skes Konge og Dronning Ymma med deres
Søn Chnut recommendere sig udi Brødrenes
Forbønner. Men det første Navn Knud er siden
kommen saaledes i Brug igjen, at han alene i Hi-
storien deraf er bekjendt.

H a a r d e K n u d .

Denne Konge havde udi Rigernes Deling faaet Danmark udi sin Lod. Dermed lod han sig dog ikke nøje, men formerede ogsaa Prætentioner paa Engeland, som hans Broder Harald var tilfalden; thi der disputeredes meget om samme Haralds Fødsel, saa at man holdte for, at en Skomager var hans Fader, og at Dronning Emma havde spillet samme Comedie med ham som med Prins Svend, i det hun havde givet ham ud for sit eget Barn. Haarde Knuds Prætentioner bleve derfor holdne saa vigtige, at Harald fandt sig tvungen at dele Engeland med ham, for at stille ham tilfreds; dog, saasom han tøvede noget længe, førend han begav sig didhen, blev Harald erklæret Konge over det hele Land. Men Harald døde nogle Aar derefter nemlig 1040, hvorefter de geistlige og verdslige Stænder udi Engeland fik et Gesandtskab til ham til Bruges i Flandern, hvor han da var, for at besøge sin Moder Emma,

og

og der inviterede ham at komme til Engeland for at antage Riget efter sin Broders Død, hvilket ogsaa skede, saa at han blev Konge baade over Danmark og Engeland. Men han førte saa slet Regimente, at de Engelske snart bleve kjede af ham. Udi Begyndelsen af hans Regjering lod han, for at hevne den Uret, som hans Broder Harald havde tilføjet Dronning Emma i), opgrave hans Legeme, og kaste det udi den Flod Thamse k). Legemet blev kort derefter fundet af nogle Fiskere flydende paa Bandet, hvilke overleverede det til nogle Danske, som boede i London, og de lode det paa ny begrave udi en Kirke-Gaard, som dem tilhørte. Hvad, som meest ophisede de Engelske mod denne Konge, var en stor Skat, som han paalagde Indbyggerne udi sin Regjerings Begyndelse; thi, da hans Folk bleve udskikkede i Landet til at hævde samme Skat, bleve de ihjelslagne,

hvor-

i) Efterdi Harald, som alle engelske Skribenter kaldte Harald Harefod, havde tvunget samme Dronning at flygte til Flandern. Det Had, som var mellem hende og samme Konge, giver tilkjende, at hun ikke maa have været hans rette Moder; thi hun vilde have paa den engelske Throne enten Haarde Knud, eller en af hendes Sønner, som vare aalede af det første Giftermaal med Hertugen af Normandien.

k) *Wilh. Malmesb. lib. 2. cap. 12.*

hvorudover Kongen lod ødelægge den hele Province, hvor dette Mord var skeet. Hvad hans Regimente angik udi Danmark, da findes intet synderligt derom antegnet. Han lod sig vel mærke iførstningen, som han vilde forsøge at vinde Norge tilbage igjen, som var falden fra Danmark, og havde taget sig en indfødt Konge; men som han fandt sig for svag dertil, og derforuden maatte have et Dje paa Engeland, bestemte han Fred med den norske Konge **Magno** saaledes, at hvø af dem, der overlevede hinanden, skulde arve den Ufødes Rige. I det øvrige havde denne Konge ingen af hans Faders Qualiteter, men var ham i Alting ulig. Han døde udi et Gæstebud af en Rus i Engeland 1042 ¹⁾ og med ham endtes den danske Regjering udi samme Rige, thi **Edvardus Confessor**, hvis Fader havde regjeret for **Canutum Magnum**, blev Konge udi hans Sted. Alle engelske Historieskriver vidne, at han bortdrev Nætter og Dage med Fraadsen og Drikken. Ikke desmindre findes dog En, som roser ham deraf, at han holdt aaben Taffel fire Gange om Dagen, og som beklager sig over de efterfølgende Kongers Gnieragtighed, efterdi de affskaffede saadan berømmelig

Sæd.

1) Den engelske Historie sætter 1041, og regner udi disse saavelsom paafølgende Historier et Aar mindre end de Danske.

Sædvane m). Udi hans Tid var Søen fuld igjen af de Sø-Røvere kaldne Uscomanni, hvorom tilforn er talet. De samme fore Nar 1042 ind udi Bese- ren og huserede grummeligen udi Lybskland, men, da de skulde fare tilbage igjen, led de et stort Me- derlag, og bleve hartad ødelagde.

Mag

- m) *Eric. Pom.* Historie siger, at han var en af de prisværdigste Konger udi hans Tid, og at han gjorde et Tog mod Kejseren udi Stalien for at undertvinge fremmede Nationer. Men ingen anden Skribent taler om saadant Tog, og alle gode Historieforfattere vidne, at han var ligesaa flet Konge som *Erici Pomerani Krønike* er et flet Skrift.
-

M a g n u s .

Denne Magnus var St. Olai Søn af Norge, som blev ihjelslagen ved Stiklestad. Denne samme havde udi Forfølgelsens Tid opholdt sig hos Kong Jarislaf udi Moscovien. Men, da Kong Knuds Søn Svend, som af Faderen blev sat til Konge udi Norge, førte under sin Moder Emma saadant flet Regimente, som tilforn er omtalt, fikkede de Norske et Gesandtskab til Magnus, og inviterede ham til Norge at igjentage sit Fædrene-Rige. Magnus tog imod dette Tilbud, og udi det Aar 1034 mod Foraaret forlod Kong Jarislafs Hof, og sejlede først til Sverrig, hvor han af Kong Amund fik en Hob Folk til at befordre sit Forehavende. Derpaa rejste han igjennem Jemteland til Trundhjem, og blev allevegne med stor Glæde modtagen af Indbyggerne.

Kong Svend var paa Hordeland, da han spurgte Magni Ankomst og det store Tiløb, han havde faaet,
hvor-

hvorudover han sammesteds lod forskrive Almuen til sig, forestillende dem den Fare, Landet svævede udi, og at de maatte lave dem paa en tapper Modstand. Kongen førte selv i Begyndelsen Talen til dem, men, som den blev optagen med en almindelig Tausshed, forsøgte nogle danske Officerer, som vare tilstede, saadant mere vidtløftigen at forestille, og da svarede nogle af Bønderne, at de vare færdige til Kongens Tjeneste: Andre derimod tiede stille, og de øvrige vægrede sig plat for at hjælpe Kongen; ja der fandtes Nogle saa dristige, at de sagde sig at ville vove Liv og Blod for hans Modstander *Magno*. Kong *Svend* mærkede heraf, at han ikke kunde forlade sig paa de norske Indbyggere, besluttede derfor at forlade Norge, og at begive sig til Danmark for der at bestyrke sig: Hvilket ogsaa skede. Saaledes fik de Danskes Herredom Ende udi Norge; thi Kong *Svend* kom ikke tilbage igjen, men døde nogle Aar derefter udi Danmark. Imidlertid blev *Magnus* allevegne antagen og erklæret Konge over det hele Rige. *Haarde Knud*, Kong *Svends* Broder, lod sig vel mærke mærke at ville fortsætte de Danskes Prætensioner paa Norge, og til den Ende rustede sig mod Kong *Magnum*, men, som han fornam, at det vilde blive vanskeligt at sætte sit Forsæt udi Verk imod en Konge, der var elsket almindeligen af sine Undersaatter, lod han sig bevæge at indgaae saadant Forlig, at hvilken af disse

to Konger, som overlevede hinanden, skulde arve den andens Rige, paa det at Norge og Danmark stedse kunde blive forenede. Dette Forlig blev svoret af tolv af de anseeligste Mænd udi hvert Rige efter de Tidens Brug, og blev saadan Ed kalden *Ordhold-Nævns Ed* eller *Vorthell* n).

Da nu Kong Magnus saaledes var kommen udi rolig Besiddelse af sit Fæderne Rige, begyndte de, som havde rebelleret mod hans Fader St. Olaf, at frygte for Straf, sær bleve de bange, som havde været hans Banemænd.

Tore Hund havde tilforn forladt Norge strax efter Kong Olafs Død, og reiset til Jerusalem for at bøde for sine Synder, men Kalv Arnesen, som havde anført den oprørske Krigsmagt, og givet Kongen sidste Bane-Saar med egen Haand, var bleven tilbage, og udi samme Anseelse som tilforn, endel efterdi Kong Magnus ikke vidste, at han havde omkommet hans Fader, endel ogsaa, efterdi han havde været Autor til at kalde Sønnen tilbage. Men, da Kong Magnus af Kalvs Uvenner fik ret Kundskab om Alting, fattede han saadan Uffky for ham, at Kalv det kjendelig kunde mærke. Dog veed man ikke, om Kongen havde isinde at straffe ham paa Livet; thi det synes, ligesom han balancerede mellem

den

n) *Constitutio Erici Regis* paragr. 12. hvor *Ordholdnævn* beskrives.

den første Misgjering og sidste Velgjerning. Men, da han engang var udi et Gjestebud, hvor samme Kalv var tilstede, og Kalv sad ved hans ene Side og Einar Tambeskjælv ved den anden Side, sagde Kongen: vi ville i Dag ride ud paa Stiklestad for at bese det Sted, hvor min Fader blev slagen. Kalv bleggede derved, gjorde sig dog færdig at ride med Kongen, men lod tilforn skikke Bud til sit Folk, at de inden Aften skulde bære alt hans Gods udi et Skib. Han reed saaledes med Kongen til Stiklestad, og, da de vare komne didhen, bad Kongen ham stige af sin Hest, og sagde: viis mig det Sted, hvor min Fader faldt! Kalv rakte da sit Spyd frem, og sagde: her faldt han. Kongen sagde videre: hvor var du da Kalv? Han svarede: her som jeg nu staaer. Kongen blev derudover rød udi sit Ansigt og sagde: hvis du var ham saa nær, da har vel din Dre fundet række ham. Kalv svarede da nej dertil, at hans Dre kunde ikke række ham. Men Kongen daanede i det samme, og faldt til Jorden. Af denne Lejlighed betjenede Kalv sig, reed udi Gallop med sine Tjenere til sin Gaard, hvor han fandt sit Skib liggende færdig, hvormed han strax sejlede bort, og agerede siden en Sø-Røver udi Vesterhavet, plyndrende paa Skotland, Irland og Suder-Derne. Da Kongen fik Kundskab om Kalvs Flugt, lod han confiskere alt hans

hans Gods, og lod siden eftersøge de andre fornem-
meste Rebeller, hvilke han lod straffe med saadan
Haardhed, at Almuen begyndte at knurre derover.
Og, som det paa de Tider var brugeligt udi Norden,
at Landets Poeter, kaldet Skjalbre, gave Kongernes
Fejl og Undersaatternes Misfornøjelse tilkjende udi
deres Vers, saa componerede en anseelig Poet Sig-
vald o) et Poema paa samme Tid, hvorudi blev fore-
stillet Kongens Haardhed og Undersaatternes Klage,
og udvirkede samme Poema saa meget, at Kongen
holdt op med at straffe, stillede Undersaatterne til-
freds,

- o) Poeterne vare udi stor Anseelse hos de nordiske
Konger, thi jo mere en Konge vare begjerlig
efter at efterlade sig et stort Navn, jo flere og
ypertilgørende Skjalbre havde han; og vidner
Snoro Sturlesen, at de nordiske Konger befale,
at deres Børn skulde lære Skjaldernes Vers for
at opmuntres til Dyd og Tapperhed. Den
saakaldte Egil-Saga vidner, at de vare i saa-
dan Anseelse udi Harald Haarfagers Tid, at
de i alle Gjæstebuder sadde paa de højeste Ste-
der. Det er desmere at forundre sig over, ef-
terdi de talede Sanden uden Sky og afmalede
Kongernes Fejl ikke mindre end deres Dyrer.
Saa at de nordiske Historieffrivere have anseet
de gamle Vers som oprigtige Relationer af de
Ting, som ere skete i deres Tider, og derpaa
bygget deres Historier.

freds, og tog meer og meer til udi Fromhed, saa han blev kaldet **Magnus** den Gode.

Kong Magnus sad saaledes udi Rolighed baade for indvortes og udvortes Fiender, indtil **Saarde Knud**, Kongen af Danmark, ved Døden afgik; thi, saasom der var gjort et Fordrag mellem Kongerne, at hvilken af dem, der overlevede den Anden, skulde arve hans Rige, saa maatte **Kong Magnus** ruste sig til Krig, i Fald de Danske ikke vilde bekvemme sig til at efterleve samme Forlig. Han sejlede derfor med 70 Skibe 1042 fra Norge til Danmark, hvor han af Indbyggerne blev vel imodtagen. Thi, saasom **Canuti Magni** Familie var uddød, og alle Folk udi Norden havde Veneration for **St. Olaf** og hans Afkom, blev det sluttede Forlig kjendt ved Magt, og **Kong Magnus** blev til **Biborg Landsting** erklæret Konge over hele Danmark. Derpaa bestikkede han **Uting** udi samme Rige for at gjøre sit Regimente bestandigt, og efter saavel forrettet Sag begav sig til Norge igjen. Men det varede ikke længe, førend han som en Fiende maatte komme tilbage, efterdi en ved Navn **Svend Ulfen** regnede sig af den kongelige danske Familie paa Moderens Side, saasom han var fød af **Estrid** Kong **Knuds** Søster, og **Svend Tjugeskjægs** Dotter. Hans Fader var den bekjendte **Ulf Jarl**, som **Canutus Magnus** lod ihjelslaae udi **Roskilde**, og Sønnen **Svend**, som gemeenligen
efter

efter sin Moder blev kalden Svend Estridsen, angtebe efter Faderens Død til Sverrig, hvor han opholdt sig indtil Gaarde Knuds Død. Men, da han spurgte, at Konge-Slægten udi Danmark var uddød, og at de Danske havde faaet en Fremmed, nemlig Magnum Olaffen, til Konge, begyndte han ogsaa at fatte Kongetanker, og menede sig at være ligesaa nær til den danske Krone som nogen Anden. Dog, saasom han var en listig og spidsfindig Herre, holdt han raadeligt at simulere, indtil han kunde faae sikker Lejlighed til at sætte sit Forsæt udi Verk. Han begav sig derfor strax til Kong Magnum, beskrev ham sin Skjæbne, sin Faders Mord, og den flette Medfart, ham var skeet af de danske Konger, og insinuerede sig udi kort Tid saaledes, at Kong Magnus fattede saadan Fortrolighed til ham, at han imod alle sunde og politiske Regler besluttede at sætte ham til Jarl eller Statholder over Danmark p).

Dette

- p) Jeg har altid forklaret det Ord Jarl ved Statholder, hvorvel den norske Krønikes Oversætter bruger det Ord Greve; thi man seer af Historierne, at Jarl haver heller været det, som man nu kalder Statholder, og at deres Titel og Forlehning har kun været pro Persona, undtagen de ærkenserske Jarler, som havde deres Lehne arveligen. Hvad ellers en Jarl var, og hvorledes han blev creeret, kan sees af den norske Hirdskraas eller Hofrets cap. 15.

Dette Forsæt gav Kongen tilkjende for de fornemste udi Norge for at høre deres Betænkende derom. Han sagde da udi en stor Forsamling, hvor Svend Estridsen var tilstede: **Eder er alle noksom beskjendt, at Danmarks Indbyggere have forgangen Sommer antaget mig til Konge. Nu er Landet i min Fraværelse uden Hoved, da det dog behøver en dygtig Regent, som kan beskytte det mod de Venders og Curlænders Overfald, hvorfor jeg vil sætte en Høvding over samme Rige til Landværn, og veed jeg ingen bekvemmere dertil end Svend Ulfson, som kan forestaae Danmark udi min Fraværelse, ligesom hans Fader Ulf Jarl gjorde, medens Kong Knud var udi England. Dette mishage de den gamle norske Minister Einar Tambeskjælver, hvilken da stod op og forestillede Kongen, hvor meget saadant stridede mod hans Interesse, og hvor farligt det var at sætte En af det kongelige danske Hus til Statholder over Danmark, som gandske nyligen var gaaet ham tilhaande, og endte han sin Tale saaledes: **Efterdi I have saa stor Godhed for ham, saa gjør ham heller, Fjære Foster søn q)! til****

q) Det var Brug i de Tider, at de gamle Hofmænd kalbede unge Konger Foster-Sønner, ligesom endnu Stor-Vizirer kalbes af Sultannerne Foster-Fædre.

til Konge end til Jarl. Men Kongen havde fat-
tet saadan Tillid til Svend Ulfen, at han da for-
agtede sin gamle Ministers Raad, stod op, og bandt
et Sværd ved hans Side, hængte et Skjold paa
hans Axel, satte en Hjelm paa hans Hoved, og er-
klærede ham Jarl eller Statholder over Danmark.
Derpaa aflagde Svend Estridsen sin Trofskabs-Ed,
og begav sig som Kongens Jarl til Danmark, hvor
han med stor Glæde af Indbyggerne blev imodtagen,
endel i Henseende til hans Fader, som havde ført et
fornuftigt Regimente, endel ogsaa, efterdi han var
af dansk Konge-Blod.

Det første, Kong Magnus fik at bestille som
Konge af Danmark, var at holde Bønderne udi
Somsborg eller Julin udi Awe. Jeg har tilforn for-
talt, at Julin var en dansk Coloni, stiftet af Sa-
rald Blaatand, og at Julinerne siden rebellerede
mod hans Søn Svend Tjugestjæg, hvilken de tre
Gange toge fangen. Canutus Magnus tvang dem
paa ny igjen under Danmark, saa at de forbleve udi
Rigets Lydighed indtil Gaarde Knuds Død. Men,
da de hørte at Regjeringen var forandret udi Dan-
mark, og Riget havde faaet en norsk Konge, gjorde
de et nyt Forsald, stolende paa deres Tapperhed og
deres faste Stad Julin, som de danske Konger mær-
keligen havde fortificeret. Men Kong Magnus be-
gav sig med en stor Krigsmagt didhen, erobrede Sta-
den,

den, satte Ild paa den, og ødelagde alle Indbyggerne. Imidlertid forsømmede den ny Statholder udi Danmark ikke at lægge Grundvold til det Forsæts Execution, som han længe havde gaaet frugtfuld med, og insinuerede sig saaledes blandt de Fornemmeste udi Riget, at, førend Kong Magnus havde faaet mindste Mistanke om hans Utroskab, var han alt erklæret Konge af Danmark. Kongen maatte derfor ruste sig imod ham, og udi Foraaret af det Aar 1043 kom med en Krigsflode til Danmark: Hvorudover Svend blev bange, retirerede sig først til Skaane, og siden til Sverrig, hvor han forblev, indtil han mærkede, at Kongen havde dimitteret sit Krigsfolk, da kom han til Skaane igjen og bemægtigede sig det hele Land. Han sejlede derpaa til Fyen, og Indbyggerne sammesteds ginge ham til Haande. Kong Magnus var da udi en meget forvirret Tilstand, eftersom han paa samme Tid fik Tidender om, at de Bønder med en forfærdelig Magt vare faldne ind udi Danmark paa den anden Side, dog, saasom han var en uforskrækket Helt, lod han ikke Modet falde, men sammenskrev Folket over hele Sjælland for at byde Spidsen til sine Fiender. De eneste Hjelpetropper, han havde, var fra Brunsvig, hvor hans Svoger Hertug Otto, som havde St. Olai Datter, kom ham med nogle Folk til Hjelp. Der blev da holdet Krigsraad, hvilken Fiende man først skulde gaae imod,

og raadede da de fleste Kongen til, at man først skulde gaae mod Benderne, som vare Hedninger og de farligste Fiender. Dette Raad blev efterlevet, og Kongen rykte med sin Krigshær ind udi det Slesvigskke. Men, da han var kommen til Hetheby, bragte hans Spejdere ham de Tidender, at Bendersnes Magt var utallig, hvorfor alle høje Officerer raadede ham til at bie, indtil han blev bestyrket med flere Folk. Men den tappere Konge sagde, sig ikke at være vant til at flye, og gav Ordre til at væbne sig. Dagen for Michaelis 1043 r) komme begge Krigshæerner udi Trefning sammen ved Skottborg paa Lyrskovs Hede. Kongen forte selv sine Folk an, og omkom mange Bander med sin egen Haand, havende med sig sin Faders Dxe kaldet Hell s): der skede da et stort Nederlag paa Benderne, hvilke efter en kort Modstand begave sig paa Flugten, og bleve eftersatte med saadan Tyrighed, at saa af dem undkomme, og holdes der for, at aldrig paa engang er skeet saa stort Nederlag, som udi dette Slag paa Lyrskovs Hede i),

saa

r) Den danske Krønike sætter 1046, hvilke jeg af Kong Magni Regjerings Aar seer at være falskt.

s) De gamle brugte meget Dxe, hvilke de saavel som deres Sværd gave særdeles Navne, som Qvernbiten, Fodbred, Nejter &c. *Theod. Monach* cap. 24. vidner, at dette St. Olavs Sværd

saar at den siden gav Anledning til det Ordsprog: Du bist noch nicht Kropper Zeide vorbey; thi saaledes blev Stedet siden kaldet. Af denne store Sejer blev Kong Magnus bragt udi saadan Anseelse, at man holdt ham for uovervindelig, og, saasom Dvertro paa de Tider stærkt regjerede, saa troede den gemene Mand, at hans Fader St. Olaf var med ham udi Strid.

Efterat Kongen saa lykkeligen havde fordrevet de Dender, fik han fri Hænder at agere mod Svend Estridsen. Svend havde paa sin Side Skaane Sjeland og Fyen, Kongen derimod var understøttet af Normænd og Syder. Begge Krigshæererne mødte hinanden ved Bester-Naen u), hvor Kongen erholdt en fuldkommen Sejer, og tvang Svend anden Gang igjen at tage Flugten til Sverrig. Men dermed blev Krigen ikke endet. Den urolige Jarl bestyrkede sig med friske Folk, kom med en Flaade anden Gang tilbage, og bemægtigede sig mange Stædet saavel paa Derne, som udi Jylland. Kong Magnus maatte derfor paa ny gaae ham imod, og, endskjøndt hans Flaade var ikke nær saa stor, leverede han ham dog et Slag ved Nars 1044. Der blev fægtet med stor

Haard-

Sværd endda i hans Tid laae forvaret udi Trundhjems Kirke.

v) *Adam. Brem.* siger, at 15000 bleve slagne lib. 2. cap. 59.

u) *Svitfeld* siger ved Ree.

Haardnakenhed paa begge Sider. Men Kong Magnus, som ikke var vant til at lade sig Sejeren længe disputere, sprang midt udi Slaget med sit Folk ind udi Svends Skib, saa at han maatte redde sig udi et andet. Derpaa begav han sig med sit Folk paa Flugten, og Kongen erholdt en ny Sejer. Udi dette Slag bleve 7 fiendlige Skibe erobrede. Svend flygtede først til Sjælland, siden til Fyen, og derfra til Skaane igjen, og endelig tog sin sædvanlige Tilflugt til Sverrig. Kong Magnus lod derpaa straffe Indbyggerne udi Sjælland og Fyen, som havde gaaet Svend til Haande, bragte det hele Land til Lydighed, og derpaa begav sig til Norge igjen. Men han havde neppe vendet Ryggen, førend Svend Estridsen stod i Skaane igjen, hvor han ligesaa Hærligen blev imodtagen som tilforn, iligemaade paa de danske Der, saa at man seer deraf, at denne Mand enten maa have havt et synderligt Pund til at vinde Folkes Yndest, eller at de Danske ikke have kundet skicket sig vel derudi at leve under norsk Herredom. Da Kongen det spurgte, maatte han paa ny igjen ruste sig, og gik tredie Gang mod ham. Floderne kom da i Trefning sammen ved Helgenæs. Da blev Svend atter igjen overvunden, og maatte fjerde Gang flygte til Sverrig igjen. Udi dette sidste Slag led han saa stor Skade, at han vovede sig ikke saa dristigen mere. Skaane og de danske Der bleve ilige-

maa

maade saa haardt revsebe, at de forbleve siden stedse udi Kongens Lydighed. Dette Slag ved Helgenæs Skede 1045, og Kongen blev Vinteren derefter udi Danmark, for at beslikke Sager, hvorpaa han begav sig til Norge igjen.

Efterat Kong Magnus ved en Rjæde af idelige herlige Sejervindinger havde gjort sig saa anseelig udi Norden, begyndte han at vende sine Dine til Engeland, grundende sine Prætensioner paa den Ret, Haarde Knud havde til samme Rige, og den Convention, som var gjort mellem ham og bemeldte Haarde Knud, at hvilken af dem, der overlevede den Anden, skulde arve hans Riger. Han stikkede derfor et Gesandtsskab til Engeland for at vise sine Prætensioner, og at tilkjendegive sin Billie, nemlig, at han agtede med dansk og norsk Magt at igjentage det, som hans Formænd havde ejet. Paa de Tider regjerede udi Engeland Edvardus, kalden Confessor for formedelst sit hellige Levnet. Den samme var Canuti Magni Stif-Søn, hvorfors han af de Engelske var antagen til Konge efter hans Stif-Broders Haarde Knuds Død. Samme Edvardus svarede da Kong Magni Gesandtsskab saaledes: Knud, min Stif Sader, har trængt mig fra Riget, og hans Sønner toge det efter ham: Gud har undet mig Kronen igjen, hvilken jeg vil forsvare til yderste Blods-Draabe.

Kong

Kong Magnus fik dette Svar, sagde han: Kong Edward maa da beholde sit Sæderne Rige udi Fred for mig, og jeg lader mig nøje med disse Riger, som Gud haver givet mig. Saaledes vidste denne ypperlige Konge ikke mindre at triumphere over sin Ambition end over sine udvortes Fiender, og er den sidste Sejer vigtigere end alle de andre, og den største Titat udi denne Konges Historie.

Kort derefter blev Kongen bragt udi en ny Urolighed igjen, da han fik at høre om en Sammenkomst mellem Svend Estridsen og Harald Sigurdson, St. Olaf's Halb-Broder. Førend jeg taler videre derom, vil jeg melde noget om samme Harald, hvad det var for en Mand, og hvorfor hans Person kunde gjøre saadan mægtig Konge frygtsom. Denne Harald var med sin Halb-Broder udi det Slag, som stod ved Stiklestad. Derfra undsløede han meget saaret, og laae nogen Tid skjult hos en Bonde, indtil hans Saar blev lægede. Hvorpaa han begav sig hemmeligen med Bondens Søn over det store Fjeld Rølen igjennem Fenteland til Sverrig, og derfra til Moscovien eller Garde-Rige, hvor han blev kjærligen modtagen af St. Olaf's gamle Ven Kong Jarislaf x). Efterat han havde opholdt sig der nogen

Stund,

x) Det er ikke let at sige, hvor denne Jarislaf har regjeret, og udi hvilket moscovitisk Land han
 veds

Stund, tog han sig for efter de nordiske Prindsers Exempel at sværme til Søs, og endeligen kom til Constantinopel, hvor han kom i Tjeneste hos Keiserinden Zoe, som da regjerede med hendes Søn Michael Calophates. Thi ingen Nation var mere velkommen i det græske Keiserdom end den Norske, hvilke Keiserne brugte til deres Livgarde, og ansaae dem som Kjærnen af deres Krigsmagt. De ere særdeles blevne bekjendte under det Navn af Væringiar eller Varanger, og tale fremmede Skribentere ofte om deres Tapperhed; især den ubekjendte Autors Skrift om de nordiske Folks Tog til det Hellige Land y). Udi de græske Keiseres Tjeneste førte Harald først lykkelig Krig i Africa, hvor han samlede den store Rigdom af Guld og Sølv, som han siden bragte til Norge; derefter lod han sig bruge i Sicilien,

vedstaden Holmgaard har ligget. Man kan holde for, at, saasom det ikke har ligget langt Osten fra Sverrig, saa maa det have været Carelien eller en anden næstliggende Provinde.

- y) *Paulus Ramnusi* *Venet* *de bello Constantinopolitano* lib. 2 pag. 87 siger at de bestode af Danske og Angler, det er Sønder-Tynder, saa at de vare de samme som de Sveitseriske Garde nu omstunder ved de franske og pavelige Hoffe.

lien, hvor han havde ikke mindre Lykke, siden foer han til det Hellige Land, og endeligen med stor Bæremøjsel kom tilbage.

Da han var kommen til Constantinopel igjen, fik han Tidender, at hans Brodersøn Magnus var bleven Konge baade over Norge og Dannemark, hvorover han fik Begjerlighed efter at see sit Fædreland igjen. Men, da han lod Keiserinden vide dette sit Forsæt, blev hun hæftig fortørnet (thi efter de Bæringiars Beretning, som siden med Harald kom til Norge, havde hun selv Kjærlighed til ham) z). Hun lod ham derfor formere en Proces, beskyldende ham for at have forstueket meget af det Bytte, som hende tilkom. Harald blev derover kastet i Fængsel, men ved en Qvindes Hjelp kom han af Fængslet igjen, og søgte Tilflugt til de Bæringiar, hans Landsmænd, med hvilke han begav sig til Skibs over den mæotiske Søe, og fortsatte sin Rejse videre over Land til Moscovien, hvor han efter Svædvane blev vel modtagen af Kong Jarislaff, som gav ham sin Datter Elizabeth til Ægte; han begav sig derpaa til Sverrig, hvor han fandt Svend Estridsen i den Stad Sigtuna. Der gjorde disse tvende Forbund med hinanden mod Kong Magnus, og med samtlig Magt fore togt til Sjælland og Fyen, og der skjændte og brændte alle vegne.

Dver

z) Snorro Sturl. in Magno.

Over disse Tidender blev Kongen ikke lidet bevæget, og frygtede han synderligen for Harald Sigurdson, hvilken, foruden at han var en af de stridbareste Helte paa de Tider, havde ogsaa stor Rigdom, hvorved han kunde befordre sit store Foredragende. Han lod derfor udskrive Folk over hele Norge. Men hans høje Officerer raadede ham heller til at arbejde paa et Forlig, end at begynde en Krig mod saadan en Mand, som Harald, hvis blotte Navn kunde komme Undersaatterne til at vakle. Kongen bifaldt endeligen deres Raad, lod afsærdige et Gesandtsskab til Dannemark, for at tilbyde hans Farbroder Halvdelen af Norge. Dette Tilbud imodtog Kong Harald, saa at der blev et Forlig sluttet med de Conditioner, at Kongerne skulde dele deres faste og rørende Gods imellem hinanden, saa at Magnus skulde give Harald den halve Del af Norge, og Harald derimod skulde dele sin halve Rigdom med Magnus. Derpaa fulgte Koldfindighed mellem Harald og Svend Estridsen, saa at de skiltes Uvener, og Harald begav sig til Norge, hvor han af Kongen blev venligen modtagen, og Forliget blev confirmeret. Saaledes blev Aar 1046 to Konger paa eengang i Norge med lige Myndighed, og Magnus forbeholdt sig intet uden det højeste Sæde i Forsamlinger. Haralds Guld og Sølv blev derefter paa Bægtsskaaler delt i lige Parter, og

figer Historien, at der neppe i de nordiske Riger har været seet saa stor Skat paa eet Sted a).

Begge Konger regjerede derefter i Endrægtighed, kjønt Adskillige arbejdede paa at stifte Misforstand imellem dem. Det lod sig alene engang ansee, som Freden vilde brydes, efterdi, da de gjorde en Skibsfærd sammen, Harald, enten af Banvare eller af Forsæt, posterede sig med sine Skibe ubi den øverste Rang, hvorover Kong Magnus strax gav Ordre til sine Folk at anfælde hans Farbroder, hvis han ikke vilde vige: men det kom ikke til nogen Extremitet; thi Harald, saasnart han mærkede dette, sagde: *Min Broders-Søn bliver vred, lader os lægge af Vejen, og bleve derpaa Lovene afskappede, for at bringe Skibene des hastigere til Side. Saaledes ophørte al Misforstaaelse igjen, og Venkabet blev fornyet. I det Aar 1047 rejste Kong Magnus til Dannemark, og Kong Harald fulgte ham paa samme Tog. Da de vare komne i Sylvania blev Kong Magnus heftig syg b), og, som han mærkede, at der var intet uden Døden at vente, stiktede han sin Broder Tore til sin gamle Fiende Svend Estridsen, og offererede ham Dannemarks Krone. Om han gjorde dette af Medlidenhed over*
denne

a) Snoro St. in Magn. Theod. Monach. vidner, at denne Delings-Tractat stete i Dpland.

b) Snoro Sturl. in Mag.

denne ullyksalige Herre, som han saa længe havde forfulgt, eller af Uvillie mod sin Collega, Kong Harald, skal jeg ikke kunde sige; thi Historien medder intet derom c).

Kong Magnus bøde saaledes Aar 1047. Han var en middelmaadig Mand af Væxt; af et rankt og velstakt Legeme, hvid af Ansigt, havde et dejligt Haar, og et klart og særbdigt Maal. Hvad Sindets Gaver angik, saa havde han et hastigt Begreb, var gavmild, from og retfærdig, og den yndigste af alle Konger, saa at han var elsket af alle Menneker. I Krig var han ikke mindre lykkelig end tapper; med et Ord, han var en af de beste og største Konger, som have regjeret i Norge. Han regnes ogsaa for en af de store Lovgivere blant Konger; thi han forbedrede saaledes den Norske Lov, kaldet Graa-Gaasen, som hans Fader St. Olaf lod forfatte, at han ansees som Autor dertil. Indbyggerne gave ham i Hænsende til hans Dyd det Tilnavn af Magnus den Gode d).

Hans

- c) *Erixi Pomerani* Historie siger, at han druknede i Drefund; men alt hvad samme Historie medder om denne Konge, saavel som siden om Svend Estridsen, er falskt, og fast monstruøs. Vid. *Hist. Gent. Dan.* Saxo siger, at han bøde af et Fald med en Hest.
- d) *Theod. Monach.* vidner, at han regjerede udi 11 Aar.

Hans Farbroder, Kong Harald, satte sig for efter hans Død at rejse til Viborg Landsting, for der at lade sig hylde til Konge af Dannemark. Men den gamle norske Minister Einar Tambestjælver, som Kong Magnus maatte have aabenbaret sin Tanke om Successionen, og som desforuden kunde forudsee, hvor vanskeligt det vilde blive Harald at beskytte samme Rige mod Svend Estridsen, som af de Danske allevegne var elsket, sagde da med sin sædvanlige Frihed: Mig synes, at det er mere sømmeligt, at vi føre Kong Magni Lig til Norge, og lade det begrave hos hans Fader, end at vi ligge her udenlands, og staaes om andens Ejendom: Jeg vil heller følge Kong Magnus død, end nogen anden Konge levende. Derpaa gik han strax bort, og gjorde Anstalt til det Kongelige Ligs Bortførelse, og var hans Myndighed saa stor, at alle Norske fulgte ham efter, saa at Kong Harald maatte staae fra sit Forsæt, og følge med Liget til Norge. Og, saasom denne Einar Tambestjælver e) var en af de anseeligste, tappreste og dydigste Herrer, Norge haver nogen Tid produceret, maa jeg til Slutning af denne Konges Historie melde lidt om hans Person og Skjæbne. Omvendt Norge i de Tider var frugtbar paa store Helte,

e) Theod. Monach. kalder ham Einar Thambas Kelmts.

Helte, saa distingverede denne Mand sig fremfor alle andre i mange Kongers Tid. Udi det store Søslag, som skete mellem Olaf Tryggesen og Svend Tjuguskjæg, Canuti Magni Fader, havde han allerede saadant stort Navn, at, da hans Bue brast i Slaget, han da sagde til Kongen: *Nu brast Norges Rige af din Haand.* Da, de Danske under Kong Knud regjerede i Landet, maatte han vel vige for Magten, men var dog i saadan Unseelse, at højstbemeldte Konge havde af alle Norske mest Æstimerme for ham, og lovede at gjøre ham til Statholder, om Hagen Jarl faldt fra. Dog vilde han ikke være med i det Slag ved Stiklestad mod St. Olaf, men førte sig saaledes op i det store norske Oprør, at han var æstimeret og elsket af begge Partier; denne store Mand, saasom han saa vel, at det stod ikke i hans Magt at redde samme hellige Konge, mod hvilken meften det hele Land var oprørt, saa lod han dog see sin Troskabs-Pligt efter hans Død, ikke alene ved en særdeles Omhyggelighed for hans hæderlige Begravelse, men endogsaa ved at hjelpe hans Søn Magnum paa Thronen. Disse Meriter kjønnede Kong Magnus saa vel paa, at han af alle Undersaatterne havde ham mest kjær, og fulgte hans Raad i alle Ting. Endeligen, saasom hans Myndighed vorte saaledes til, at han var i lige saa stor Unseelse, som Kongerne selv, resolverede Kong

Magni

Magni Succesor at stille sig af med ham. Einar mærkede Kongens Koldfindighed, og derfor saae sig altid for, at han ikke skulde forrastes, og gjorde han aldrig nogen Rejse til Kongen, uden med 8 a 9 lange Skibe, og henved 5 a 600 Mand, saa at Kongen derover saae, at han intet kunde udrette ved Magt, og derfor arbejdede paa at omkomme ham med List. Han lod til den Ende invitere ham engang til en venlig Samtale; men, da Einar lod sig indfinde, blev han af Kongens Folk ihjelslagen tiligemed sin Søn Endre Aar 1054. Saadant Endeligt fik denne store Mand, hvis Dyd, Tapperhed og Forstand man ikke noksom kan berømme. Men disse Qualiteter saavel som hans Magt og Rigdom forarsagede, at han paa det sidste ikke kunde holde sig inden de Grændser, som en Undersaat foreskrives; thi han talte ikke alene for dristigen, men endogsaa gif engang saa vidt, at han med Magt tog en Misdaed, som Kongen vilde have straffet, af Tinget, hvilken Gjerning særdeles befordrede hans Død h). Han maas ellers have været en af de ældste Mænd i Norge, efterdi han levede i saa mange Kongers Tid.

S v e n d

h) *Theod. Monach.* cap. 25 siger, at han ogsaa i Kong Magni Tid havde lagt sig ud med Harald, saasom han ikke vilde tilstæde Norges Deling; saa at der var et gammelt Had imellem dem.

Svend Estridsen.

Svend Estridsen var udi Skaane, den Tid Kong Magnus døde, og agtede at rejse til Sverrig, for der at staae sig til Rolighed, og aflægge det Konges Navn han havde tiltaget sig. Men, da han var paa Vejen fik han Tidender om Kong Magni Død, og at de Norske havde forladt Dannemark igjen, hvorover han fik ny Forhaabning, og gjorde han da en Ed, at han aldrig mere skulde flygte af Dannemark, men enten blive Konge eller lade sit Liv i samme Rige. Han kom derfor tilbage igjen, og blev allevegne antagen i Riget. Men Kong Magni Succesfor udi Norge Harald Sigurdsen, gemenligen kaldet Harald Haardraade, holdt sig for at være nærmere til den Danske Krone, og derfor udi det Aar 1051 g) kom med en stor Fløde til Dannemark, gjorde stor Skade i Jylland, og afbrændte Ekebvig. Da han havde afbrændt samme Stad,

og

g) Den Danske Krønike sætter 1049.

og vilde sejle tilbage med Byttet, kom Kong Svend med en stor Flode efter ham. Kong Harald havde vel store gode Skibe, men saaledes tilladte, at de vare ubekvemme til Strid, hvorover han af yberste Magt søgte at undgaae et Søslag. Han lod derfor, da Kong Svend satte efter ham, kaste over Bord alt hvad Bytte han havde erobret, endel for at lette Skibene, endel for at amuser de Danske med at redde samme. Kong Svend mærkede, i hvilken Henseende dette skete, og derfor befalede, at man skulde lade Godsset flyde, og alene følge Fienderne. Herover greb Harald, som var vant til Krigspuds, til et andet Middel, som lykkedes ham bedre; thi han lod udkaste med tomme Lønder, Bredder og Rister de danske Fanger, som vare paa Skibene, og, saasom de samme Fanger raabte til deres Landsmænd om Hjelp, maatte den danske Flode blive holdende for at redde dem, og Harald kom i Behold med sin Flode til Norge.

Men derved havde Krigen ikke Ende; thi begge Konger lavede sig til paany at møde hinanden med al den Magt, de kunde tilvejebringe, saa at man i lang Tid ikke havde seet flere Krigsskibe i Søen paa engang. De Norske vare vel bedre Sømænd, men de Danske kunde bringe flere Skibe tilveje. Kong Svend var, formædelst sin Belevenhed, almindelig elsket af de Danske, Kong Harald derimod var,

for:

formedelst sine store Bedrifter, æstimeret af de Norske. Den første havde større Lande, den sidste havde flere Penge, saa at der i alting var en Ballance, hvorover man ikke kunde gjette sig til, hvad Udfald Krigen vilde faae, uden at man vilde gjøre sig en Udbregning af forrige Lykke og Ulykke, nemlig at den første var altid vant til at tabe, og den sidste aldrig vant til at flye. Men just paa samme Tid opvakte en stor Roldfindighed af Indbyggerne i Norge, og det formedelst det Mord, som skete paa Einar Tambesjelver, hvorom tilforn er talt; ja de Norske, især Trondhjemmerne, bleve derover saa misfornøjede, at Kongen maatte flygte fra Trondhjem. Adskillige af de Misfornøjede, blant hvilke var Haagen Jarl, begav sig af Landet til Dannemark, hvor de bleve med begge Hænder modtagne af Kong Svend, som af denne Misforstand begyndte at fatte Haab om Krigen's lykkelige Udfald. Men Kong Harald, hvorvel han var en af de stridbareste Helte, som levede paa de Tider, saa vidste han dog at simulere, og give gode Ord, naar Fornødenhed det udfordrede, og derfor ved Sind Arnesen arbejdede paa at stille Trondhjemmerne tilfreds, og bragte denne habile Minister ved Løfter og gode Ord et Forlig tilveje, saa at Alting kom i Rolighed igjen; men den samme Mand blev kort derefter selv misfornøjet, og flygtede til Dannemark, hvor Kong Svend forlenede

Ienede ham med Halland, at han skulde være de Norske en Torn i Siden. Uarsagen til Sind Arnesens Misfornøjelse var denne: Kong Harald, efterat det Forlig lykkeligen var sluttet med Trondhjemmerne, begav sig med en stor Krigsflode til Dannemark for at continuere Krigen; da han var kommen til Fyen, commanderede han Kalv Arnesen, Sinds Broder, at rejse op udi Landet for at udforske Lejligheden, indtil Kongen blev færdig med sit Folk. Men det lidet Antal af Folk, han havde med sig, blev anfaldt af Fynboerne, hvilke ihjelsloge mange af dem, og omkom Kalv Arnesen selv udi samme Træfning. Dette var den samme Kalv Arnesen, som havde ført den oprørske Krigshær an mod St. Olauus ved Stiklestad, og da paa Løfter var kommen tilbage igjen, hvorfor man kunde have Uarsag at tænke, at Kongen af Forsæt at opofre sin Broders Banemand, havde givet ham denne Commission. I det ringeste var hans Broder, Sind Arnesen, fuldkommeligen i de Tanker, og derfor forlod Kong Haralds Parti.

Krigen mellem Dannemark og Norge blev derpaa udi nogle Aar fortsat alene med Røven og Plyndren til Søes, hvorover Kong Harald for at være stedse paa Grændserne, lod 1060 anlægge den Stad Spjlo, hvor han gemenligen residerede. Men Anno 1062 begyndte Krigen ret for Alvor at gaae an, og

da

da lod Kong Harald efter den gamle simple nordiske Maade sige Kong Svend, at han vilde møde ham ved Helgenæs, hvor man ved et Søslag skulde decide deres Evigheds. Begge Konger bragte da store Floder udi Søen. Den norske Flode bestod af 200 Skibe, hvoraf Kongens eget, som førte et Dragehoved, var det største; thi Historien siger, at det var 35 Rum h) stort; den danske Flode derimod bestod af 300, som Kong Svend selv anførte. Begge Floderne kom hinanden i Sigte under Halland. Kong Harald, da han saae, at de Danske vare saa stærke, lod han holde Krigsraad, for at høre de høje Officerers Betænkende, og da raadede mange ham til at retirere, holdende for, at det var daarligt at vove et Slag med saadan mægtig Fiende. Men

Kon-

- h) Det er vanskeligt at sige, hvad man kan forståe ved disse Rum, hvorvel Snoro Sturlesen synes at forklare saadant udi Ingi Baardsens Historie med disse Ord: Baglerne lode blant andet bygge 3 Skibe større end nogen Tid tilforn vare seete udi Norge; thi der var imellem Østerrummene 24 Aarer og ovenpaa 48 Aarer, og skulde 8 Mand være i hvert halve Rum; saa at derfor et saadant Fartøj, som Kong Knuds, kaldet Dragen, der havde 60 Rum, maa have behøvet ligesaa mange Folk, som et af de største Orlogsskibe nu omstunder.

Kongen sagde: Før skal den ene ligge over den anden, og gav dermed Ordre til at slaes. Den norske Flode var saaledes rangeret: Kong Haralds Skib laae midt i Floden, og næst ved ham Ulf Stallere eller Marst med sit Skib; paa den ene Fløj commanderede Hagen Iversen, og paa den anden Fløj laae de Tronhjemiske Skibe, som alle vare vel bemandede. Kong Svend posterede sit Skib lige imod Kong Haralds, og havde ved sin Side den norske misfornøjede Sind Arnesøn mod Ulf Stallere. Slaget begyndte silde paa Dagen St. Laurentii Aften 1062, og varede langt ud paa Natten; men omsider fik de Norske Overhaand, og den danske Flode tog Flugten, og blev der da et stort Nederlag. Mange bleve af de Norske ihjelslagne i), nogle sprang selv over Bord, og druknede sig, og nogle bleve fangne, blant hvilke sidste var den ovenomtalte Sind Arnesøn. I denne Træfning signaliserede sig besynderligen Kong Harald selv, som nedlagde mange med sin egen Haand, og næst efter ham Hagen Iversen Jarl, hvilken efter Slaget blev liggende med nogle Skibe, medens Kong Harald forfulgte de Flygtige. Men, da han saaledes laae, for at tage vare paa de fangne Skibe, kom en anseelig Mand roende til hans Skib i en Baad, havende sin Hat nedslagen for Djinene, og spurgte, hvor Hagen Jarl

i) Snoro St. in Harald. Haard.

Jarl var, foregivende at ville tale med ham, Jarlen kom da frem, og spurgte om hans Navn. Han sagde sig at hedde Vandraader, og bad Jarlen, at han vilde spare hans Liv; men i det de talede sammen, kjendte Jarlen ham, at det var Kong Svend, hvorover han ynkedes over denne ulyksalige Konge, og gav Ordre til to af sine troeste Tjenere at føre ham sikker til Land, uden Tvivl paa Halland. Der blev han bragt ind til en af Jarlens Benner, ved Navn Carl, hvis Hustru knurrede paa dem, efterdi de kom saa tidlig om Morgenens, og forstyrrede hendes Ro, ja talte Kongen selv haanlig til, og kaldte ham en Dølper, efterdi han tørrede sig midt paa Haandklædet, hvilket denne gode Herre da maatte forboje for ikke at røbe sin Person, og svarte allene dertil: Den Dag Kan jeg maaskee nok leve, at jeg bliver holden værdig til at tørre mig midt paa et Haandklæde; han maatte derforuden med samme Taalmodighed høre anden haanlig Tale af samme Qvinde, hvilken, da hun hørte, at de Norske havde erholdt Sejer, sagde: Ach! hvilke usle Folk vi ere, der have faaet en halt Konge, men som altid taber udi Slag. Hvortil Kongen svarede med sin forrige Kolbfindighed: Tal ikke saa Qvinde! Vor Konge er ikke ustridbar, men ulykkelig. Saaledes undkom Kong Svend af denne store Fare, og det ved hans

Fiendes Hagen Jarls Hjelp. Om Jarlen deri gjorde vel eller ilde, det vil jeg henstille til andres Domme. Man kan alene sige, at det er vanskeligt for et generøus Gemyt at modstaae saadan Fristelse, nemlig at nægte en uløkselig Konge Hjelp, der i saadan Tilstand søger derom. Men denne Generøusitet skilte dog Kong Harald ved Dannemarks Tro-
ne, hvilken han kunde have været forvisset om, hvis han havde faaet Kong Svend i sine Hænder. Saa derfor Kong Harald ikke uden Føje forfulgte ham, da Sagen blev aabenbaret, hvorom videre siden.

Efterat Kong Harald havde forfulgt de Flygtige, kom han tilbage for at randsage de Døde, og at begrave sine Folk, som vare omkomne udi Slaget. Man ledte længe efter Kong Svends Lig, efterdi alle mente, at han var slagen, men kort derefter fik man Tidender, at han var kommen til Sjælland, og havde faaet en stor Krigsmagt paa Venene, men man fik ikke Sammenhængen at vide førend Aaret derefter. Blant de Fængne var Sind Arnesen den fornemste. Ham spaaede da alle ilde, efterdi han havde flygtet fra Norge, og ført Avindskjold mod sit Fædreland. Han blev da indkaldt til Kongen, som man mente, for at høre hans Dødsdom: men det faldt langt anderledes ud, end man havde ventet, thi, endskjønt han stillede sig heller an som en trodsig Fiende end en ydmyg Supplicant, kom han
dog

dog paa fri Fod igjen. Den Samtale, som da blev holden mellem ham og Kongen, er saa mærkelig, at jeg ikke kan forbigaae den her at indføre, efterdi den giver et Portrait paa de Tidens Simplicitet, og viser, at Hof-Discurser da have været lidt mere polerede end Borgestue-Complimenter nuomstunder. Den giver ogsaa tilkjende Kongens store Generositet og Philosophie i at foragte og med Koldsindighed at høre paa en gammel Mands haarde og bittere Indectiver. Da Sind Arnesen, som da var bleven blind, blev indbragt for Kongen, tog han leende imod ham og sagde: *Sind!* nu findes vi her; men sidste Gang taledes vi ved i Norge. De Danske, som Du har taget Din Tilflugt til, have ilde beskyttet Dig, og vi Nordmænd have ondt ved at føre en blind Mand med os tilbage. Sind svarede: Nordmænd have ondt ved at gjøre, og allermeest hvad Du befaler dem. Kongen sagde: vil Du have Dit Liv og Din Fred? Sind svarede: jeg vil ikke bette mit Liv af Dig, Du Sund. Kongen sagde: vil Du, at min Son Magnus skal give Dig Fred? Sind svarede: Hvad kan den Hvalp raade for Liv og Fred? Da lo Kongen, og havde sin Lyst af at gjøre ham vred. Vil Du da, sagde han, at Dronningen skal bede for Dig? hvorpaa han svarede saa plumpt, at jeg blues

ved at fortælle det k); men, hvor grovt det end var, saa tabte dog Kongen intet af sin Contenance, men blev ved at lee, og ikke allene gav ham sin Fred igjen, men endogsaa, da han mærkede, at han ingen Lyst havde til at være udi Norge, gav ham Frihed at rejse til Danmark igjen, hvilket og skete. Saaledes gik det til udi dette store Slag, kalden gemenligen Nies-
 aasstrid, som blev holden St. Laurentii Aften 1062 udi Kong Haralds 13de Regjerings Aar. Den største Del af den danske Flaade blev da ruineret, 70 Skibe faldt i Kong Haralds Hænder, og mange af de Flygtende led Skibbrud paa Skagen. Hvad Kong Svend angaaer, da kom han lykkeligen til Sjælland igjen, og i en Hast fik en anseelig Krigs-
 magt paa Benene for at byde de Norske Spidsen, ifald de vilde forsøge nogen Landgang. Han lod da fordre feromtalt Carl til sig, som havde huset ham udi Halland, og gav ham en skøn Gaard udi Sjæl-
 land med anden Herlighed, men vilde ikke tilstede ham at føre sin Hustru med sig, efterdi hun, skjendt uvidende, saaledes havde forhaanet ham. Det som meest gik denne gode Konge til Hjerte, var at Ha-
 gen Jarl maatte forfølges for hans Skyld, efterdi han havde reddet hans Person; thi den hele Handel blev kort derefter aabenbaret, og det paa saadan Maade.

D:

k) Snoro in Harald. Haard.

De Norske efter Sædvane talede stedse om dens
 ne for Nationen saa priselige Sejer ved Nies-Na.
 Dette var Materie til Discourser udi alle Samqvema-
 me. Det hændte sig Naret derefter, at Nogle udi
 et lystigt Bertskab udi Dplandene sadde og talede om
 samme Materie. Enhver fortalte da Slaget paa sin
 Maade; men alle vare enige derudi, at Ingen havde
 sægtet med større Tapperhed, end **Hagen Iver-**
sen Jarl. Kongen, som af sin Residents Dpsto
 da var kommen til Dplandene, hørte denne Tale uden-
 for Døren, hvilken opvakte saadan Jaloufi hos ham,
 at han ikke kunde dølge den, hvorvel han var ellers
 temmeligen Mester af sine Passioner; han gik derfor
 nærmere til Døren, stak Hovedet ind, og sagde:
 hver Mand skulde ønske herinde at hedde **Hag-**
gen. Kort derefter blev udi Kongens Fraværelse
 talet igjen til Hove om Nies-Nas Strid, og, da
 mange atter efter Sædvane roste **Hagen Jarl** frem-
 for Andre, sagde En iblandt dem, som længe havde
 tiet: mange sægtede med ligesaa stor Tapperhed
 som **Hagen**, men Ingen var saa lykkelig
 som han, efterdi han fik Lejlighed at stjenke
 Kong **Svend Livet.** Alle studsede ved denne
 Tale, og spurgte ham, hvoraf han Saadant vidste;
 han sagde sig at have hørt det af en af dem, som
 bragte den fangne Konge paa Land. Dermed end-
 tes denne Tale; men, som den var holden udi et

stort Samqvem, kunde den ikke længe følges, men kom for Kongens Dren. Kongen blev dets over ganske forskrækket, og, da han ved nøjere Inquisition havde faaet klart Bevis paa, at Historien var rigtig, begav han sig med 200 Mand til Dpland, for at overrumple Jarlen. Men Sagen fik betimelig Kundskab derom, og flggede til Sverrig, hvor Kong Stenkjeld tog ham i Beskyttelse, og gjorde han siden adskillige Indfald udi Norge, og ved Røven og Plyndren tilføiede Riget Skade. — Saaledes faldt denne store Mand formedelst en af de allergenerøseste Actioner, men som dog for Conseqvencens Skyld burde straffes.

Seg finder intet af Vigtighed at være foretaget mellem disse to nordiske Konger efter dette store Slag. Det syntes, at de paa begge Sider vare bleve kjede af denne langvarige Fejde, thi udi det Aar 1064 begyndte man at handle om Fred, og blev efter adskillige Negoaticioner samtykt, at begge Konger skulde møde hinanden ved Elven mod Foraaret af samme Aar, hvilket ogsaa skete; og blev da efter en venlig Samtale mellem Kongerne Fred sluttet paa den Maade, at hver skulde beholde sit Rige indtil deres rette gamle Grændser; den Skade, der var skeet paa begge Sider, skulde ikke mere omtales, og Freden skulde vare saalænge, som Kongerne levede. Alt dette blev bekræftet med Ed, og hver Konge rejste til sit Rige igjen.

Me:

Medens denne Krig varede, forelskede Kong Svend sig udi en svensk Princesse **Giuta**, som var ham beslægtet i forbudne Led. Over saadant Foretagende skrev Erkebispfen af Hamborg, **Adelbertus** 1) ham et haardt Brev til, foreholdt ham hans Synd, og truede ham med Kirkens Band, hvis han ikke gjorde Bedring. Kongen derimod optændtes til Brede mod Erkebispfen, og truede med Hamborgs Udelæggelse. Denne Tvistighed varede nogle Aar. Men, som samme Erkebisp saavel som Paven fik mere at bestille med Kong Harald udi Norge, hvilken foragtede det geistlige Herredom, og gjorde udi Kirkesager, hvad ham lystede, fandt han for godt at forlige sig med Kong Svend. Forliget blev sluttet til Slesvig, og Erkebispfen skiltes venligen fra Kongen, efter at de havde holdet et Gjestebud 8 Dage tilsammen, som **Adamus Bremensis** vidner, hvilken maaskee var med, og lod sig tractere i dette Gjestebud. De norske Kirkesager vare af større Vidtløftighed. De Klager, som Geistligheden førte mod Kong Harald, kan sees af Pave **Alexanders** Brev til bemeldte Konge af dette Indhold m): **Alexander, Guds Ords**

1) I den danske Historie hedder denne Erkebisp **Adelgarius**, men **Ad. Bremens.**, som levede paa de Riber, og kjendte ham personligen, kalder ham **Adelbertum**. *Ad. Brem. lib. 3.*

m) *Alexandr. epist. 2 Tom. 9 conc. vid. Ad. Brem.*

Ords Tjeners Tjener, Harald, Konge udi Norge, Hilsen og den apostoliske Velsignelse: efterat I endnu er vankundig i Troens Sager og den geistlige Disciplin, saa bør vi, som den christelige Kirkes Regimente er betroet, med gudfrygtig Paamindelse ofte besøge Eder; men, efterdi formedelst den lange Vej, os er imellem, vi det ikke selv personligen kan gjøre, da have vi befalet Erkebisp Adalberto n) af Bremen Saadant at gjøre. Og haver fornævnte Erkebisp udi hans Brev beklaget for os, at en Part Bisper udi Eders Land for Penges Skyld mod samme Kirkes Privilegier udi Frankrige og England utilbørligen ere viede: hvorfor vi af St. Peders og St. Pauli Magt paaminde Eder, at I gjøre det romerske Sæde tilbørlig Vre, saavel som fornævnte vor Legat Erkebispens. Dette var den første myndige Paamindelse som man finder, at Paven, siden Christendommens Indførelse, har gjort de nordiske Konger. Man sees
ellers

it. Incert. Aut. Histor. Archiep. Brem. sect. 92, hvor samme Brev findes.

n) Her bliver Spidsfeld ved sin forrige Tilbørlighed og indfører endogsaa udi det pavelige Brev Adalgarium, da dog Adalbertus findes saavel udi Historierne som paa alle de Steder, hvor Pave Alexandri Brev indføres.

ellers heraf, at dette Brev maa være skrevet efter Kong Haralds Tog til Engeland, efterdi der tales om utilborlige Bispevielser udi samme Land. Til dette engelske Tog gaves saadan Anledning:

Edvardus, Confessor, døde Anno 1066. Efter hans Død blev Tvistighed om Successionen, og flygtede en af Prætendentterne, som kom tilkørt, til Kong Harald udi Norge. Denne stridbare Herre tog deraf Lejlighed at gjøre et Tog til Engeland med 500 Skibe, hvilket var den største Flaade, Norge nogen Tid havde havt udi Søen. Udi Begyndelsen havde han stor Fremgang, og erholdt en fuldkommen Sejer over de Engelse ved York. Men kort derefter blev han overfalden af en ny engelsk Krigsmagt, og selv omkommen o). — Saadant Endeligt fik denne berømmelige Konge p), hvis Portrait Snoro Sturlesen giver saaledes: Kong Harald overgik alle Folk i sin Tid udi Norge udi Visdom og Betsalighed. Han var dristig udi Strid, og altid lykkelig, indtil dette sidste Slag, hvorudi han satte Livet til. Han var en dejlig og anseelig Herre, og havde han et gult Skjæg, lange Knæbelsbarder, tynde Djenbryne, store

o) vid. *Wilhelm. Malmesb. Histor. Ang. lib. 3.*

p) *Anonymi Chron Sialand.* gjør et hæsligt Portrait over denne Konge, formedelst hans Haardhed mod Geistligheden, hvilket viser, at Autor maa have været en Præst, vid. *Chr. pag. 5.*

store Hænder og Fødder', dog vel stikkede. Han var 5 norske q) Alen høj; han straffede Misgjerninger med yderste Haardhed, belønnede ogsaa Dyder, og var særdeles liberal. Han tabte aldrig noget Slag uden dette sidste, og hvor stridbar han end var, saa vovede han sig dog ikke, uden han vidste sig nogenledes forvisset om Sejer; han døde udi sit 50 Aar, og havde ideligen været udi Krig, siden han var 15 Aar gammel. Da Kong Harald var død, ophørte Freden mellem Danmark og Norge, hvorudover Kong Svend rustede sig til Krig mod hans Succesor Olaf. Begge Flaader mødtes ved Kongelle. Men det kom ikke til noget Slag; thi de bleve forligte saaledes, at Freden skulde blive bestandig, og Kongen lovede sin Datter Ingerid til Kong Olaf, som da regjerede udi Norge tilligemed hans Broder Magnus, og vare begge Kong Harald Haardraades Sønner. Kort efter disse Tider, nemlig med Magnus Barfod, ender Theodoricus Monachus sin Historie om de norske Konger, som han har dediceret til Erkebisp Oisten udi Trondhjem, hvilken var den anden Erkebisp udi Ordenen, og holdes for at have levet 1160; at samme Theodoricus har været en indfødt Nordmand, sees af hans egne Ord udi Fortællingen, hvor han kalder de Norske gentem nostram; hvad hans Historie angaaer, da er den kort, og dog

fuld

q) De norske Alen maa da have været smaa.

fuld af uvedkommende Digressioner, hvilke dog giver en Slags Lærdom tilkjende; den Titel, som han ubi Dedicationen giver Erkebispem, er Ed. Excellence. Den er publiceret tilligemed den ubekjendte Autor om de Danfkes Tog til det hellige Land af Kirkmanno.

Kort efter Kong Haralds 1) Død bemægtigede **Wilhelmus Conquestor**, Hertugen af Normandien, sig England, saa at derudover samme Rige continuerede under Konger af dansk eller norsk Blod. Men, som samme **Wilhelmus** var en af de fornuftigste Regenter ubi hans Tid, saa satte han England ubi saadan Stand, at det ikke oftere blev de nordiske Folk til Rov og Bytte; tværtimod, samme Rige har siden været en Skræk for alle dets Naboer, og Tid efter anden har tiltaget ubi Anseelse under andre Konger, som have fulgt **Wilhelmi** Fodspor, indtil det er kommen i den Stand, som vi nu see.

Hvad Danmark videre angaaer, da forlobe Bønderne igjen den kristelige Tro, gjorde et Indfald ubi Holsten og Danmark, og da ødelagde Hamborg

1) Det er mærkeligt, at engelske Skribenter kaldte denne Konge Harald Haarfager og derved confundere ham med den første norske Enevoldskonge. vid. *Rap. Thoyras*. Tom. 1. lib. 5. Samme Fejl begaaer ogsaa **Elnothus** i *vita St. Canuti* cap. 2, hvor han kalder ham *Haraldum Coma pulchrum*.

borg og Slesvig, og blev da Erkebispesædet for-
 flyttet fra Hamborg til Bremen. Udi denne vendi-
 ske Forsølgelse forlode 600 Familier Holsten, og
 satte sig ned udi de hartziske Bjerge s). Ellers regje-
 rede Kong Svend sin øvrige Tid udi Fred og Rolig-
 hed. Han havde tilforn havt mange Fejl, men han
 blev efter Harald Haardraads Død ganske omvendt,
 from, gavmild og trofast mod Alle. Det lægges
 ham allene til Last, at han var altfor stor Elsker af
 Fruentimmer, saa at en kjon Jomfru stod aldrig
 meer Fare til Hove at lide Skibbrud, end udi hans
 Tid. Iblandt hans uægte Børn vare Gorm, Ha-
 rald, Svend, Omund, Ubbe, Oluf, Bene-
 dict, Niels, Bjørn, Knud, Erik, og Sigrid,
 som blev givne Hertug Gotstak af Venden. Han
 ægteede ogsaa en svensk Princesse, som var ham nær
 udi Blod paarende, hvorudover den Misforstand,
 som tilforn er omtalt, rejste sig mellem ham og Erke-
 bispen af Bremen, saa at han stod samme Erkebisp
 efter Livet, dog forhindrede den roskildske Bisp Wil-
 helmus saadant blodigt Forsæt, og bragte Kongen
 til Anger og Ruelse, saa at han ikke allene skilte sig
 ved sin ny Dronning, men endogsaa forligede sig
 med Erkebisen t). Det er mærkeligt med denne Er-
 kebisp

s) Anonym. hist. Archiep. Brem. cap. 96.

t) Vid. Incert. Autoris Hist. Archiepisc. Brem. Sect.

kebisp Adalberto, at han straffede med saadan Zver de mindste Fejl hos Kongen, da han dog selv forargede den christne Kirke ved sit vellystige og uanstændige Levnet, hvorpaa **Adamus Bremensis** giver et meget hæsligt Portrait: det er ellers med denne Adalberto oftbemeldte Skribent ender sin bremiske Kirke-Historie, som begynder fra **Willehado**, den første bremiske Erkebisp, og gaaer indtil **Liemarum**, Adalberti Succesor, til hvilken han dedicerede sin Kirke-Historie. Samme Kirke-Historie er høit æstimeret, efterdi Autor har derudi anfert de fornemmeste Ting, som ere skete udi hans Tid; den tjener ogsaa til Oplysning udi den gamle danske Historie, især udi Chronologien, som fattes overalt udi **Saxonis** Krønike, saa at **Zvitfeldt** har betjent sig af denne Adami Historie, for at bringe de Tidens Bedrifter til Aars-tal. Historien er ogsaa skrevet med stor Upartiskhed, thi han undseer sig ikke ved at gennemhegle Erkebisp Adalberti Fejl u), under hvilken han levede. Hvad han har skrevet om de sidste danske Sager er desmere at æstimere, efterdi han vidner at have bygget det meste paa Kong **Svend Estridsens** mundtlige Relationer, og havde vi maaffee vidst lidet at sige om samme

Kon-

90. Det er mærkeligt, at samme Autor kalder ham Konge over Danmark, Norge og England.

u) *Ad. Bremens. in Adalberto.*

Konges rare Politesje og Lærdom, hvis **Adami Bremensis** Historie ikke havde været til. Med alle de Dyder, han opregner hos denne Konge, glemmer han dog ikke hans Fejl, som var Løstgættighed og Belløst, saa at man derudover kan fæste des større Tro til det, som han taler til hans Berømmelse. Ellers kan ikke nægtes, at han jo ofte farer vild udi Navnene, og de nordiske Kongers Catalog. Om Kong **Svend**, hans Læremester, derudi haver fejlet, eller Autor har stolet for meget paa sin Ihukommelse, og ikke strax ført udi Pennen, hvad han hørte af Kongen, er noget som man ikke kan sige.

Biskop **Wilhelm** af **Roeskild** var Kongens første Favorit, men der rejste sig omsider Misforstand imellem dem, og det ved saadan Lejlighed. Kong **Svend** gjorde engang et Gjestebud paa en Nyaars-Aften udi **Roeskild**, og dertil havde indbudet de fornemste af sine Raad og Udel. Da Gæsterne bleve beskjenkede, lode de udi Drukkenskab falde adskillige Ord, som vare Kongen nærrørende. Hvorudover han blev saa fortørnet, at han Dagen derefter beføl at omkomme dem udi Hellig-Trefoldigheds Kirke, naar de der efter Sædvane komme sammen for at høre Tjenesten. Hans Befaling blev efterlevet, og de bleve alle ihjelslagne udi Kirken. Over dette Mord blev Biskop **Wilhelm** af **Roeskild** bragt udi Harnisk mod Kongen, holdende det for en uherlig Gjerning

paa

paa en højtidelig Fest at lade myrde udi Kirken saa mange brave Mænd, da de vare udi deres Andagt. Han lod sig dog strax ikke mærke, men gik ind udi Kirken selv at forrette Tjenesten, men, da han fornam, at Kongen kom til Kirke, vilde han ikke efter Cædvane gaae mod ham, men stod i sine Messelæder inden Kirkedøren, og forbød ham at gaae videre. Da Kongen ikke desmindre vilde gaae ind, stødte Bispen ham for Brystet med sin Bispestav, og kaldte ham en Morder, der havde besmittet Guds Hus med saa megen Blods Udgydelse. Kongens Hofmænd syntes, at dette gik forvidt, søgte derfor ind paa Bispen med deres blotte Sværd, og vilde slaae ham ihjel. Men Bispen var uforfækket, og vigede ikke en Fod tilbage. Da rørte Kongens Samvittighed sig saa, at han ikke allere forbød dem at tilføje Bispen nogen Skade, men endogsaa begav sig fra Kirken til Slottet, afkastede sine kongelige Ornamenter, og iførte sig grove Klæder, gik paa sine blotte Fødder til Kirken igjen, og kastede sig ned for Kirkedøren. Da Messen var begyndt, kom En ind udi Kirken og advarede Bispen for Alteret, udi hvilken ynkelig Stikkelse Kongen laae for Kirkedøren. Hvorudover han beføl, at man skulde holde op med Sangen, gik ud imod Kongen, og efter hans ydmyge Bekjendelse og Fortrydelse løste ham af Kirkens Band. Da dette var skeet, trøstede han Kongen, og tørrede

Graag

Graaden af hans Dine, befol derefter Cleresiet at gaae udi Procession for ham til Alteret. Tre Dage derefter kom Kongen atter til Kirken udi sin sædvanlige kongelige Dragt, og gjorde han da sit aabenbare Skriftemaal, bekjendte vemodigen sin grove Synd, og lovede Bedring. Den samme Dag gav han den halve Del af Stevensherreds Gods til Hellig-Trefoldigheds Kirke udi Roskild, og levede siden den Tid udi stor Fortrolighed med Geistligheden, besynderlig med Bisp Wilhelm, som han siden elskede mere end tilforn. Dette er det første Exempel paa en kongelig Bandsættelse i Danmark, men det, som da skede ikke uden vigtig Uarsag, blev siden en Mode udi Landet, saa at Kongerne med det hele Rige komme udi Interdict for ringe og Kirken uvedkommende Uarsager, som siden i de efterfølgende Kongers Historier skal vises.

Denne Konge søgte ogsaa at fornye Rigets Præstationer paa Engelland, og udi det Aar 1069 affærdigede en stor Flaade, hvorpaa, foruden Danske, fandtes adskillige andre Folk, som Friser, Polakker og Sarer x), som han havde hvervet; Flaaden blev anført af tvende hans Sønner, hvilke arriverede lykkeligen til Engelland samme Aar. Hvad som opmuntrede Kong Svend til dette Tog, var den almindelige Misfornøjelse udi Engelland over *Wilhelmi Conquestoris* haarde Regjering. Men han var

der.

x) Ord. Vit. lib. 4. pag. 513.

derudi ligesaa ulykkelig som udi sine andre Krige; thi de Danske funde formedelst de skønne Anstalter, **Wilhelmus** havde gjort, større Modstand end de havde ventet, og endeligen bleve tvungne formedelst Hunger med stor Forlis at rejse tilbage. Nogle sige, at Kong **Svend** var selv med paa dette Tog y). Det er derfor forunderligt, at de fleste af vore Skribenter kalde ham Konge af Danmark, Norge og Engeland.

Kong **Svend** faldt nogle faa Aar derefter udi en Feber, da han opholdt sig i Subetorp z), en By udi Sjælland, og, da han fornam, at der var intet Haab til Livet, tog han Ed af sine Ministre paa sit Yderste, at de skulde begrave ham i Roskilde Domkirke hos sine Forfædre, og seer man heraf, at Roskilde allerede udi nogen Tid havde været en kongelig Residensstad. Han døde saaledes udi samme By 1076 a) udi hans Regjerings 28 Aar, og Bisp **Wilhelm** fulgte ham strax efter, og findes hans Epitaphium

y) Car. Lancarvan Hist. of Wales in excerptis Th, Barh. Mst.

z) *AElnoth. vita St. Canut. cap. 3.* hvor han forklarer Subdatorp at være det samme som en skiben eller byndagtig Landsby (villa cœnosa).

a) *Elnothus* sætter 1074, hvilken *Svitsfeld* følger, men samme Aar kaster ham efter *Sædvane* i en Contradiction; thi han siger, at *Sarald*, som fulgte ham i Regjeringen og regjerede 2 Aar, døde 1080.

phium i den saakaldte Libro Datico b). Længe ubi denne Bisp **Wilhelms** Tid laae Lund, saavel som **Othense**, under **Roeskilde** Bispestol, indtil **Ar 1065**, da Lund, og indtil **Ar 1086**, da **Othense** fik deres egne Biske. Kongens Gravskrift blev gjort paa **Roeskilde Kirkenauur** saaledes:

Regum Svæno decus, magno quo Dania rege

Floruit et sceptris imperiosa fuit.

Non virtute minor Svæno, quam nomine Magnus,

Nam dici poterat Magnus utroque modo &c.

Dette Gravskrift synes ikke lidet at flattere; thi man kan ikke vel see, hvorledes den Titel af **Magnus** eller den Store kunde ham tilkomme, uden at man vil sige, at han blev stor af Ulykke, efterdi, hvor mange Slag han end tabte, saa rejste han sig dog igjen c). Den norske Krønike giver hans Portrait saaledes: **Svend** var en dejlig og anseelig Mand, fuldkommen af Bort, stor og stærk, var begavet med stor Fornuft og Beltalenhed, og havde et særdeles Pund til at erhverve Folks Yndest; hvormegget han var æfket af Undersaatterne, sees deraf, at endskjøndt han var stedse ulykkelig i Krig, saa blev han dog aldrig forladt. Han var ellers lam paa det ene Ben, hvilket sees af **Carls** Hustrues Ord, nemlig: **Gud bedre os for Konge vi have, der er**
baade

b) Folio 117 in excerpt. *Th. Barth.*

c) *Ælnoth. vita St. Canuti* kalder ham stedse **Magnus**.

baade halt og frygtfom. Han var besynderligen ventlig, skjøndt hans Venlighed undertiden gik forvidt, især med Hof-Tomfruene, hvilke han fast alle gjorde frugtsommelige, og derfor efterlod sig 12 uægte Sønner, blandt hvilke Harald, som succederede ham, og Knud, som han mest elskede, item Olaf, Erik og Niels, som alle efter hinanden bleve Konger i Danmark. Han stiftede 1065 tvende Bispedommer, Lund og Dalby, ubi Skaane d), hvilke siden bleve forenede, item Viborg og Børglum ubi Jylland. At han heller blev kaldet Svend Estridsen efter hans Moder, end Svend Ulfsen efter hans Fader, skete af den Aarsag, at hans Moder var Canuti Magni Søster, da hans Fader derimod var kun stet og ret Jarl. Han var en stor Elsker af lærde Folk, og selv en af de lærdeste Konger ubi hans Tid, hvorom man har tilforladeligt Vidnesbyrd af ovenomtalte Adamo Bremensi. Samtæ berømmelige Historieffriver, da han var kommen til Bremen, og der havde faaet at høre om Kong Svends Meriter, nemlig, at han var en efter de Tidens Maade lærd Herre, og at han synderligen elskede studerede Folk, begav han sig til Danmark, hvor han af Kongen blev meget naadigen modtagen, og vidner han,

at

d) Test. *Ad. Brem. de situ Daniæ.*

at have funderet det meste, som han fortæller udi sin Historie om de nordiske Kirkesager, paa de lærde Discurser, han førte med Kongen, hvilken han højligen berømmer saavel for hans Lærdom som Politesse. Der findes ogsaa adskillige Breve vekslede imellem denne Konge og Paverne, sær Gregorium 7, som giver ham samme Caractér af Lærdom og Capacitet e), item mellem samme Pave og hans Søn Harald, hvorudi Paven formaner ham til at efterfølge sin Faders Dyder, beklager sig ogsaa at han ikke har skrevet ham til da han var Pave, da han dog plejede at correspondere med ham som Diacono. Det Vidnesbyrd, som Adamus Bremensis giver om hans Lærdom, lyder saaledes: Da jeg kom til Bremen, og der hørte tale om Kong Svends Visdom, rejste jeg til ham, og blev ikke alene naadigen modtagen, men endogsaa af hans Mund samlede en stor Del til dette mit Skrift; thi han var en lærd Herre og høflig mod Fremmede. Han dirigerede ogsaa Troens Sager baade udi Sverrig og Norge. Han fortaalte mig med stor Oprigtighed manges Omvendelse til den christelige Tro. Dog synes de Relationer, som denne Konge gav Autori om de danske Kongers Succession, ikke at have været rigtige, saasom de

e) Epist. Greg. 51 & 72. Ad. Brem. lib. 4. cap. 16.

stride mod alle andre nordiske Stribenters Historier, som tilforn er anmærket. Hvorom Alting er, saa har han været en af de lærdeste Konger paa de Tiber og af saadan extraordinaire Ihukommelse, at Autor siger, at han vidste de nordiske Historier, ligesom de stode skrevne i hans Hjerne h). De lærde Folk, som denne Konge mest elskede, var foruden Adamum Bremensem, hvilken længe opholdt sig ved det danske Hof, Biskop Vilhelm af Roskilde, en Engælænder af Fødsel, hvilken med stor Familiaritet omgikkes Kongen og med stor Frihed straffede hans Fejl, hvilket Kongen med Taalmodighed fordrog. Efter Vilhelmum stod mest udi hans Naade, Svend, kaldet Norbagger, hvilken siden blev Biskop udi Roskilde. Denne Svend var i Begyndelsen ikke meget lærd; thi Saxo vidner, at, da han engang paa Latin skulde læse en Bøn for Kongen, som bestod af disse Ord: Deus famulum suum protegat; havde En, for at prostituere ham, udstrøget den Stravelse fa af famulo, hvorudover han læsede: Deus protegat mulum suum. Men Historien viser, at Kongen, som elskede samme Mand for hans Ærlighed, fikkede ham derpaa til Bologne, for der videre at studere, og, da han havde tiltaget i Studeringer, og kom efter nogen Tid tilbage igjen, blev han siden

U 2

gjort

h) Vid. *Ælnoth. vita St. Canuti cap. 2.*

gjort til Bisp i Roskild, hvilket Embed han forestod med stor Berømmelse. For Kong Svends Tid vare der kun tre Biskops-Dømmer udi Jylland, nemlig Slesvig, Ribe og Aarhus, men han lagde de andre til, hvorom tilforn er meldet. Det siges, at en af hans Maitresser, ved Navn Thore, omkom Dronning Gutha med Forgift, og at hun stræbede efter Kongens Død at sætte sin Søn Magnum paa Thronen g).

Sa

g) *Vet. Chr. Manusc. in excerpt, Thom. Barth.*

Harald Svendsøn.

Efter Kong Svends Død vare Stænderne usamdrægtige udi Kongevalget. De fleste Stemmer faldt paa Harald, saasom han var den ældste, skjøndt den udueligste af alle Brødrene, men, siger Saxo, de undskyldte deres Valg dermed, at han havde Førstefødsels-Ret, saa at dette beviser klarligen, at Danmark i det ringeste paa de Tider var intet Valg-Rige; thi her succederes Faderen af den udueligste Søn, og Førstefødsels-Ret allegeres Uarsag dertil. Nogle derimod vilde ikke have Harald til Konge, men holdt sig til den anden Broder, som var en hurtig og munter Herre, og, som en gammel Krønike vidner, at have været opdragen ved Kejser Zenvici Hof h). Blant dem, som protesterede mod dette Valg, vare Skaaningerne, hvilke grebe til Gevær for at understøtte Canuti Parti, saa at man havde at frygte for

h) Knistinga Saga Manuskr. cap. 85. p. 122. in excerptis Thomæ Bartholini.

for borgelige Krige. Men, da begge Partier komme mod hinanden ved Issefjorden, søgte Harald at stille sine Modstandere tilfreds med gode Ord. Han sagde sig gjerne at ville vige for sin Broder, som han tilstod var beqvemmet til at forestaae Riget, men han kunde, som Kong Svends ældste Søn, ikke staae fra den Ret, som Gud ved første Fødsel havde givet ham. Han forestillede dem derforuden, at de kunde vente dem lykkeligere Tid under ham, som var stille og sagtomodig i), end under hans Broder, som vilde styrte dem udi Krig og Urolighed; endelig lovede han at ville indrette sin Regjering saaledes, at Alle med ham skulde være fornøjede. Ved slige søde Ord stillede han de Oprørske tilfreds, og derfor af Alle blev samtykket til Konge.

Efterat Harald saaledes var antagen til Konge, fikke han et Gesandtskab til sin Broder Knud, ladende ham vide, at det hele Land havde antaget ham, og at han derfor skulde staae fra sit Fortsæt, for ikke at indvikle Riget udi Urolighed. Han lod ogsaa paa samme Tid tilbyde alle Canuti Tilhængere det samme, som han tilforn havde tilbudet Almuen,

hvor:

i) Hvilket ogsaa St. Canuti Historie, hvor meget den end flatterer, selv tilstaaer med disse Ord: *Haraldus, qvi & natu anterior & gestu videbatur modestior.* *Ælnoth. vita St. Canuti cap. 4.*

hvorudover de fleste forlode ham, og Canutus, end-
 skjøndt Kongen tilbød sig at forlehne ham med endel
 af Riget, troede han dog ikke Freden, men begav
 sig med tre Skibe til Sverrig og siden til Lissland,
 hvor han tilforn havde ladet sig bruge. Det første
 og fast eneste, som denne Konge foretog udi hans
 korte Regjerings-Tid, var at forbedre de danske Love
 eller rettere at forværre dem k); thi han forordnede
 blant andet, at hvo der var anklaget, maatte strax
 uden videre Forhør sværge sig fri, hvilken Forord-
 ning, Saxo siger, gav Anledning til stort Meen-
 ederi; thi man bedrev stor Bold og Uret, og siden
 med en letfærdig falsk Ed svor sig fri for al Tiltale,
 Dom og Rettergang. Og var dette mod Canuti
 Magni Lov, hvilken afflaffede den Skik at befrie sig
 ved Duel eller Enekamp, og i den Sted forordnede
 Vidner. Udi ældgamle Tider afgjordes alle Sager
 ved Dueller, og bestode Formalia juris alene derudi,
 at man maatte iagttage de Regler, som af Lovene de
 stridende Parter bleve foreskrevne, hvilket kan sees
 af ovenansførte Kong Frodes Lov, som lyder saale-
 des: Naar to trættes, da stille de sig ved Kamp;
 thi det staaer bedre at fægte med Haanden end
 med

k) Saaledes afmalte Saxo hans Love, skjøndt de
 udi St. Canuti flatteuse Historie roses vid.
Ælnoth vita St. Canuti cap. 4.

med Munden, (item) hvo som træder med en Sod af Kredsen, han har tabt, og bøder for Sagen, som han sigtes for: andre Formaliteter in jure vare ikke paa de Tider. Ved Christendommens Indførsel bleve Dueller affskaffede, og isteden derfor brugt Jern=Byrd, saa at, hvo der var anklaget, han skulde til sin Befrielse bære gloende Jern, hvis Indførsel tilskrives Svend Tjugustjæg. Derved vare ogsaa adskillige Formaliteter at iagttage, og vare der to Slags gloende Jern, nemlig Skuds-Jern og Trugs-Jern, hvilket kan sees af den skaanske Lov, som derom saaledes taler 1); Bær nogen Skuds-Jern, da skal han gaas 9 Sødder langt, førend han skyder Jernet, skyder han før, da er han fældet: End bær man Trugs-Jernet, da skal Truget stande 12 Sjed fra Staven, og hver skal faste Jernet i Truget. Salder Jernet uden Truget, da skal han, det bær, optage og atter faste i Trug. Siden skal Vante eller Handste paa Haanden sættes og besegles, og ikke løses, førend om Løverdag og det i Sagsøgerens Nærværelse. Findes hans Haand da uskad, da skal hans Præst forkynde ham uskyldig. Denne Procedure affskaffede vel ikke Ca-

nu

1) Skaanske Lov, Libr. 9. cap. 25. 26.

nutus Magnus; thi den varede til Valdemar 2. Han indskrænkede den alene ved Vidners Anordning tilligemed. Men denne Harald, saasom han lovede at føre et mildt Regimente, saa tog han sig for af Enfoldighed at svække Lovene saaledes, at fast ingen Misgjerning kunde straffes, og levede hver Mand i hans Tid, ligesom ham lystede. Han var vel selv gudfrygtig, men hans Gudfrygt bestod meest udi udvortes Ceremonier, som Kirkegang, Knæfald, Røgselse, hvilket han menede var nok til at gjøre en god Christen, og seer man desværre endnu mange udi vore Tider, der ligesom ere limeede til Kirkerne, og nøje iagttage alle christelige Ceremonier, men i det øvrige vise udi Gjerningen liben Christendom. Udi et gammelt islandsk Manuskript, som anføres af Stephanio, gives et curieux Portrait over denne Konge saaledes: Harald Svendsen var taus, surseende og saa lidt veltalend, at, naar han skulde tale offentlig, Andre maatte føre Ordet for ham; han var ogsaa ubeqvem til at forrette store Ting, hvorudover de Danske funde liben Trøst udi hans Regering. Han var ogsaa efterladen i at straffe. Hvorudover Enhver gjorde hvad ham lystede. De Danske kaldte ham derfor Harald Sejn, det er den bløde Slibesten. Saaledes heber han ogsaa hos Sveno Agonis. Et andet gammelt Manuskript

giver ham Character af fredsommelig og ustridbar m). Kong Harald regjerede kun i to Aar n), og var det at ønske, siger Saxo, at hans Regjering endda havde været kortere: Han døde Aar 1080 o) og ligger begravet til Dalby udi Skaane.

Ca=

- m) *Ritlinga Saga* cap. 27. p. 37. in excerpt. *Th. Barth. Mst.*
- n) *Teste Saxone*, med hvilken overeensstemmer *Anonymus* in *hist. Reg Dan.*
- o) Aarstallet blir rigtig efter den norske Krønike, naar man regner et Interregnum af to Aar.

Canutus Sanctus eller Knud den hellige.

Da Kong Harald var død, kaldede man hans Broder Canutum til Danmark igjen for at antage Regjeringen, som den ældste Broder, hvilket ogsaa skede. Han tog strax efter sin Ankomst til Regjeringen Edele Grev Roberts Dotter af Flandern til ægte, og agtede at gjøre en Visite til Engeland, for at igjentage det skønne Rige, som hans Formænd de danske Konger havde hersket over. Han udrustede til den Ende, Aar 1085, en mægtig Flode, og med sin Svoger Grev Robert agtede at gjøre et Forsøg derpaa. Han aabenbarede dette sit Anslag for sin Broder Olo, hvilken lod, som han approberede det, paa det han i Kongens Fraværelse kunde stille ham fra Riget, hvilket han holdt for en let Sag, efterdi de verdslige Stænder vare ophidsede mod Regjeringen formedelst den alt for store Faveur, man lod see mod Geistligheden; Olaus berømmede derfor offentlig Kongens Forehavende, men hemmeligen lastede det,

og

søgte at formere den Misfornøjelse, som tilforn fandtes hos adskillige Herre i Riget. Kongen, som intet ont forventede, lavede sig imidlertid til den engelske Krig, lod sin Flode samle udi Limfjorden, og beordrede sin Broder at lade sig indfinde for at besramme dette Tog. Men, som Hertugen forhalede Tiden, begyndte Kongen at have ham mistænkt, og endeligen blev erkyndiget om hans onde Forsæt. Han beføl derfor Floden at ligge stille indtil hans Tilbagekomst, og begav sig med sin anden Broder Erik til Slesvig, og der tiltalede Olau for Utroskab, og, som Olau da ikke bevisede sin Ufkyldighed, beføl Kongen, at han skulde strax gribes og bindes. Ingen af Soldaterne understod sig at lægge Haand paa ham af Uerbødighed for det kongelige Hus, hvorfor hans Broder Erik forrettede saadant, og bragte ham bunden til Kongen, hvilken skikkede ham i saadan Tilstand til sin Svoger Robert af Flandern. Denne Contretens saavel som Englands da værende Tilstand gjorde Anslaget om det engelske Tog til intet; thi den nye Konge Wilhelmus Conquestor havde saaledes omstøbt Landet, og gjort saadanne fornuftige Anstalter, at Kong Knud saae sig der intet at kunde udrette, og derfor begav sig med sin Flode tilbage. Og var saaledes dette det sidste Forsøg, som de Danske gjorde paa Engeland, hvor det danske Navn tilligemed Sproget og de danske Love rent udbøds.

Der

Der siges dog, at **Wilhelmus Conquestor** høit skattede de danske og norske Love, som vare givne Englænderne af de nordiske Konger, og at, eftersom hans Forfædre havde været fra Norge, han besluttede at confirmere de samme, saa at det var ikkun efter Englændernes store Forbønner, at han tilstod dem **Edvardi Lov**, dog beholdt han noget af den saa kaldte **Denelag p)**. Dette var det eneste, som blev forrettet ubi Krigsfager i denne Konges Tid; thi, omendskjøndt alle havde ventet, at han skulde blive en stridbar Herre, der skulde have foruroliget alle sine Naboer, saa blev han derimod ligere en Præst end en Konge; thi hans Historie handler intet uden om de store store Gaver, han gjorde til Geistligheden, hvorved han saaledes ophidsede de verdslige Stænder imod sig, at det omsider kostede hans Liv. Ubi hans Tid var **Sveno**, kaldet **Norbagge**, Biskop ubi **Roskild**. Han lod bygge **Roskild Domkirke** af Sten, som hans Formand **Wilhelmus** tilforn havde ladet bygge af Træ. Samme **Sveno** lod ogsaa fundere **Dor Frue-Kloster** ubi **Roskild** og **Ringsted**, item **St. Michaelis Kirke** ubi **Slagelse q)**, hvortil Kong **Knud** gav **Bekostningerne**, iligemaade

be-

p) *Lambardi Archæonomia* pag. 138. item *Glossarium Archæonomiæ* adject. pag. 219 inter excerpt. *Thom. Barth. Mst.*

q) *Manuscr. Membran. in excerpt. Thom. Barth.*

bekostede han St. Laurentii Kirke udi Lund, var selv tilstede ved dens Vielse, og samme Tid gav Lunds Biskops = Sæde til evindelig Eje fjerde Parten af den Mynt, som blev slagen udi Lund, fjerde Parten af al kongelig Sagefald, som faldt sammesteds, item fjerde Parten af Byens sædvanlige Skat. Al hans Henseende gik ud paa at berige Kirker og ophøje Geistligheden, og var han den første, som forordnede, at Bisperne skulde sidde udi Rigets Raad. For hans Tid bemængede de danske Bisper sig ikkun med Kirkesager, men han forordnede, at de ikke alene skulde have det øverste Sæde udi Raadet, men endogfaa at de skulde bruges udi militaire Forretninger, saa at de fra den Tid finge Ret til at føre Sværdet, og at antage Commando over Krigshære, hvilket ogsaa siden skede, saa at de overdroge Kirkens Omfarg til deres Fuldmægtige og selv agerede Hofmænd og Generaler. Og bleve Bispernes Exempel siden efterfulgt baade af Præster og Degne. Hvorudover udi Kong Nicolaj Tid udi det Slag ved Fodvig i Skaanen bleve fundne paa Valstedet 5 Bisper og 60 Præster, hvilken Uorden mest tilskrives denne Canuti utidige Kjærlighed mod de Geistlige, saasom han mente at forarbejde sin Sjæls Salighed ved at gøre vel imod Kirkens Tjenere, det er at lade dem gøre og lade hvad de vilde. Og synes det, at hans tvende Hofpræster, Geroldus og Arnoldus, som siden bleve

bleve Bispet, have fornemmeligen bragt ham udi saadan Slaveri r). Udi verbøslige Sager finder jeg derimod, at han intet andet har forrettet, end at gjøre sin Broder Oluf til Hertug udi Slesvig, udi hvilken Stats=Fejl han er bleven efterfulgt af mange Konger, Riget til ubodelig Skade, hvorpaa efterfølgende Historie skal give mange sørgelige Exempler; thi man satte derved Fiender ind udi Kjernen af Landet, og var det desvanskeligere at tvinge disse Hertuger igjen, efterdi de altid udi deres Rebellioner bleve styrkede af Tydskland, som af al Magt stedse stræbede, at Slesvig ikke skulde forenes med Riget igjen. En Prøve derpaa blev strax given udi denne Kong Knuds Tid selv, hvilken bemeldte ny Hertug agtede at besnære paa den Maade som tilforn er omtalt.

De Danske knurrede stedse over den overmaade store Favør, Kongen lod see mod Gejstligheden, men deres Misfornøjelse brød omsider ud til Oprør, da en Præste=Tiende blev paabuden tilligemed en Skat kalden *Næve-Geld* s). Kongen, siger Saxo, som selv var Præst kort derefter, glædede sig over dette Oprør, at han ved den Lejlighed kunde paalægge Almue Præstetiende til Straf for deres Forseelse, og sætte dem i andre Bøder, som han kunde give Gejstligheden, hvilken med begge Hænder tog imod

U.

r) *Ælnoth. vita St. Canuti cap. 9.*

s) *Manuscr. Membr. in excerpt. Barth.*

Alting. Man hørte da ikke andet end Bøder og haard Execution, besynderligen udi Nørre = Syland, hvor Kongen satte to Rentemestere, hvilke øvede end større Haardhed end den kongelige Commission lybde t). Herudover gjorde Nørre = Syderne af Desperation en aabenbar Opstand, sloge de kongelige Rentemestere ihjel, og satte selv efter Kongen, saa at han med sin Dronning og Søn maatte tage Flugten til Elesvig, og derfra siden til Fyen, menende sig der at være mest udi Sikkerhed. Men Syderne lode ham ej heller der have nogen Ro, saa at han besluttede at begive sig til Sjælland. Men en Forræder, ved Navn Blak, gav ham da det Raad, at han skulde rejse til Odense, og lovede at stille Almuen tilfreds; thi, sagde han, det er uanstændigt for en Konge at flye for sine Undersaattere. Kongen fulgte dette skadelige Raad, og Blak u) lod som han vilde stille Almuen tilfreds. Men, da han kom didhen, hvor de vare samlede, formanede han dem at blive ved deres Forsæt, og ikke at lade Kongen komme dem af Hænder, ja han malede Kongens Haardhed af med saa sort Farve, at de bleve langt mere ophidsede end tilforn. Derpaa kom Blak tilbage til Kongen og

sag.

t) *Teste ipso Ælnotho. cap. 15.*

u) *Ælnoth. kalder ham Pipo. vita St. Can. cap. 26, og Anonymus hist. Reg. Dan. kalder ham Blocco.*

sagde, at de Dprørffe gjerne vilde falde tilføje igjen, om han vilde tilgive dem deres Forseelse. Dermed var Kongen fornøjet, bød ham til Gjæst, og gav ham store Foræringer; og, saasom bemeldte Blak gjorde disse Rejser frem og tilbage til Hest, saa blev det siden et Ordsprog: at ride paa **Blaks** Hest, naar man talede om En, som gjorde Fortæderi. Den anden Dag blev han atter udsendt for at bringe det begyndte Forlig til Rigtighed, men forrettede sit Errende ligesom tilforn. Imidlertid var Kongen i Kirken, og der gjorde sin Bøn, men midt udi hans Andagt, komme Fienderne til Kirken, og omringede den. Adskillige af Kongens tro Tjenere komme vel til Undsætning, men vare for svage til at redde ham; blant dem vare tvende af hans Brødre, **Benedict** og **Erik**. De Dprørffe bleve nogen Tid staaende stille udenfor Kirken, saasom ingen vilde være den første til at vanhellige Stedet, og lægge Haand paa Kongens Person, hvilket, da **Blak** mærkede, gif han først til, og opbrød Kirkedøren, hvorpaa de Andre fulgte ham ind udi Kirken. Kongens Brødre gjorde tilligemed hans Tjenere al mulig Modstand, men forgjeves. **Benedict** blev ihjelslagen med mange Andre, men **Erik** slog sig igjennem de Dprørffe, og kom udi Sikkerhed. Kongen selv kastede sig ned paa sit Ansigt for Alteret, forventede Døden med Laalmodighed, og blev omsidet myrdet tilligemed de

Andre. En gammel skreven Krønike vidner, at han af en Sten, som kom igjennem Vinduet, blev saaret i sin Pande, men at han dog blev ubevæget i sin Andagt x). Dette Mord, siger Zvitfeld, skede paa vor Frue Dag i Juli Anno 1087 i St. Albani Kirke udi hans Regjerings 7de Aar. Men den engelske Munk *Ælnothus*, som levede paa de Tider og har beskrevet denne Konges Historie, og dediceret den til Kong *Nicolao*, siger, at Kong *Knud* blev ihjelslagen 1086 y), og maa man efter Reglerne følge denne sidste Skribents Aarstal, helst eftersom det er bleven stadfæstet af en Tavle, som efter *Meursii* Vidnesbyrd siden er funden udi hans Grav i *Dhense* z). Han var efter *Ælnothus's* Vidnesbyrd, som kjendte ham, en skarpsindig Herre og velskabt. Han havde levende Djen, var veltalende og af Naturen tapper a). Men blev siden forandret og ukjendelig, saa at intet laae ham paa Hjertet uden Gejstlighedens

x) *Knitlinga Saga* cap. 57. pag. 83. in. excerpt.
Thom. Barth.

y) *Ælnoth. vita St. Canuti* cap. 29. Det er ellers mærkeligt, at samme Autor kalder *Dhense* *Othensvig*.

z) Paa samme Tavle findes Navnene af dem, som blev myrdede med Kongen, men anderledes end hos *Ælnothum*, vid. *Meursii* Not ad. *Ælnoth.*

a) *Ælnoth. vit. St. Canuti.* cap. 6.

dens Højhed. Han confunderedes eller in Martyrologio Romano med Hertug Knud b). Efter hans Død fortalte Geistligheden, at der skede mange Mirakler, hvoraf endel opregnes hos Elnothum, hvorudover han ogsaa er bleven canoniceret An. 1100 udi hans Broder Eriks Tid, og han stedsse siden blant Helgene har været dyrket udi Danmark, hvor vi endnu have St. Knuds Kirke udi Othense. Og blev hans Fests celebretet efter Lunde Kirkes Brug den 10de Juli c). Ingen kan læse denne Konges Endeligt uden Ynkssomhed, skjøndt man ikke kan see, hvorfor han blev regnet blant Helgene. Men der var paa de Tider to Maader, hvorved man fortjenede Canonisation, en ved et særdeles andægtigt Levnet, en anden ved Gavnildhed mod Geistligheden, og var den sidste den sikkerste, og den som erhvervede Kong Knud Canonisation alene; thi han var i sit øvrige Liv aldeles ingen Helgen. Udi hans Faders Tid lod han sig uden Nød bruge udi Krig, saa at han derudover passerede for en blodgjerrig Herre. Efter Faderens Død vilde han trænge sin ældste Broder fra Thronen, og hans faa Regjerings-Aar

X 2

bleve

b) Vid. Martyrolog. Rom., hvor hans Død henføres til den 7de Januari, hvilket er den Dag, som St. Canut. Kingst. blev myrdet paa.

c) *Breviarium Nidrosiense* pag. 886 in excerpt. *Th. Barth.*

bleve anvendte paa at plage Almuen over dens Formue for at gjøde Præsterne. Dog fortjenede han ikke aldeles saadant Endeligt, og kan man noksom ikke laste hans Undersaatter, som bedrev saadan Misgjerning. I det øvrige disputerer jeg ham ikke hans Canonisation; thi mange ere blevne canoniserede, som mindre have fortjent det, hvorvel jeg bekjender, at om det stod til mig at canonisere, da canoniserede jeg heller Kong Valdemar den 3die, der satte det forfaldne Rige ubi Velstand igjen og holdt Præsterne Tømmelfingeren paa Djet. En gammel Krønike d), som ibeligen berømmer denne Konge, siger, at Aarsagen til hans Død var denne, at han uden Skystraffede saavel Rige som Fattige; men det, som er artig, er at samme Krønike lægger ham dette til Ros, at han engang vilde tage en Kone med Bold, men lod hende gaae usørt bort, da hun bad for sig, og gav hendes Husbond en Foræring e). Saadant er i det ringeste ingen Helgens Character. Kong Knuds Gravskrift begynder saaleds:

Jam coelo tutus summo cum Rege Canutus f).

D l u f

d) *Knitlinga Saga* cap. 29. pag. 39. in excerpt.
Th. Barth.

e) *Ibid.* cap. 31. pag. 41.

f) Resten findes hos *Ælnothum* cap. 35. eller paa ovenomtalte Table, som *Olaus Wormius* vidner at være funden i en Kiste til Obense.

Oluf Hunger.

Efterat Kong Knud saaledes var bragt af Dage, erklærede Tyberne strax hans Broder Oluf, som havde været Hertug udi Slesvig, til Konge; thi de havde de andre Brødre mistænkte, at de skulde hævne det Kongemord, de havde begaaet, men forventede sig ingen Straf af Oluf, efterdi han selv tilforn havde forbundet sig med dem mod Kongen. Men, som han samme Tid sad fangen udi Flandern, maatte man først accordere om en stor Sum Penge, nemlig 30 Mk. Guld, for hans Befrielse. Denne Pengesum kunde saa hastig ikke bringes tilveje, hvorudover hans Broder Nicolaus g) af en særdeles Generøsitet gav sig godvilligen til Gidsel, indtil Summen blev betalt. Den anden Broder Erik derimod, som havde hængt ved Kong Knud, troede da ikke mere Freden, men flygtede til Sverrig. Denne

Konge

g) Hvitfeldt derimod fortæller, at to andre Herremænd bleve satte til Gidsel, hvilket er troligere.

Konge regjerede kun 7 a 8 Aar, og var der imidlertid saadan dyrt Tid udi Danmark, at mange Mennesker døde af Hunger. For udvortes Fiender derimod var Landet stedse fri udi hans Tid; thi Saxo siger, Tilstanden var saa elendig udi Riget, at alle omliggende Føerster ynkedes derover, og ingen havde Lust til at anfælde et Land, hvor Folk udi Hobetal døde af Sult h), hvor de sloges om Heste- og Hundekjøb ligesom i en belejret Stad, som en gammel skreven Krønike vidner i), og, saasom dette skede strax efter Kong Knuds Død, saa tilskreves Alle denne Ulykke det Mord, som var skeet paa ham. Der skrives, at da Kongen engang paa en Juleaften efter Sværvane skulde gjøre et Gæstebud for sine Hoffinder, kunde han ikke bringe saa meget Mad tilveje, som kunde forslaae til et Maaltid, hvilket da han mærkede, faldt han udi bitter Graad, løftede sine Hænder til Himmelen, og bad Gud, at, hvis han var fortørnet mod hans Folk, han da vilde vende sin Bredde fra dem over hans Hoved. Han døde ogsaa kort derefter Anno 1095 k), efterat han havde regjeret udi 7 eller 8 Aar l).

h) *Elnoth. cap. 30*, hvor denne Jammer patheticé beskrives.

i) *Manuscript. Membran. in excerpt, Th. Barth.*

k) *Anonym. Chron. Sial. pag. 6.* sætter 1096.

l) *Elnothus*, som levede paa de Tider, siger 8 Aar

talende roskildske Bisp Mester Svend Norbagger paa en Rhodus, da han vilde rejse til det Hellige Land, nemlig udi Kongens Regjerings andet Aar m). Den Sorg, han fattede over Kong Knuds Mord, og den paafølgende Elendighed udi Oluf Hungers Tid, bevægede ham til at gjøre saadan Rejse. Udi denne Bisp's Historie er ellers en forunderlig Confusion hos Hvitfeld, saavel udi hans Konge- som udi hans Bisp-Krønike; thi han siger udi Historien, at han døde 1095, samme Aar som Kong Oluf Junger døde, og udi Bisp-Krøniken, at han sad alene under Kong Harald og Canuto Sancto. Videre siger han, at han lod opgrave Erkebisp Wilhelmi Legeme, da der dog ingen Erkebisp var paa de Tider efter hans eget Vidnesbyrd paa andre Steder. Det er ellers mærkeligt, at udi denne Konges Tid tales om en Thore Tott, det er uvist, om heraf kan vises den Thottiske Families Velde her i Riget. Samme Thore Thott siges da at have givet Gods til et Kloster n).

Erif

Aar og 9 Maaneber, hvilket mest kommer overeens med Aarstallet af hans Død.

m) Lib. Daticus Roskildens. in excerpt. *Th. Barth.*

n) Monumentum Ströense in excerpt. *Th. Barth.*

Erik Ejegod.

Efter Kong Oluf kom den fjerde af Svend Estridsens Sønner, nemlig Erik, til Regjeringen. Ved hans Ankomst til Regimentet ophørte den dyre Tid, og i dens Sted indfaldt saadan Frugtbarhed, at man kjøbte en Skjeppe Korn for een Penge. Denne Konge førte saadan mild Regjering, og var saa from, at han fik Tilnavn af Erik Ejegod. Han fik udi Begyndelsen at bestille med de Vender, som udi Kong Olufs Tid, i Henseende til at Riget da var udi saadan slet Tilstand, ikke alene undslog sig for det danske Herredom, men endogsaa røvede de danske Skibe udi Østersøen. Blant andet havde de ihjelslaget en dansk Herremand, ved Navn Hute, mellem Lolland og Falster. To fredløse skaanske Mænd Uli og Herri vare flygtede fra Skaane til Lulin, og der lode sig bruge til Sørøveri mod de Danske. Dette forarsagede, at Kong Erik udi sin Regjerings Begyndelse rustede sig til Krig mod dem. Saxo anteg-

ner som noget mærkeligt, at Kongen kaldte da Stænderne sammen for at have deres Samtykke dertil; thi, siger han, denne fromme Konge havde saaledes op-
højet Almuen, at ingen Krig kunde føres uden deres Samtykke, hvilket viser de förrige Kongers Souverainetet, og at de for ham havde jus belli & pacis. Kong Erik kom med sin Flode for Julin, og belejrede samme Stad med saadan Iver, at Borgerne bleve tvungne til at give en stor Sum Penge, og tilligemed overlevere alle de Sørøvere, som fandtes hos dem, hvilke de Danske lod bagbinde, levende op-
kjære, og siden sætte paa Væle, og jog denne stræf-
felige Execution saadan Frygt ind ubi de vendiske Stæder, at de ubi lang Tid siden ikke tørde foruro-
lige Søen. Ubi denne Konges Tid blev den danske Kirke befriet fra den hamburgske eller bremiske Erkebispes Jurisdiction, hvorunder dette Rige, saavelsom Norge og Sverrig, havde staaet siden Christendoms-
mens Indførsel ubi de nordiske Lande. Dette skede ved saadan Lejlighed: Der rejste de sig paa den Tid Misforstand mellem Kongen og Erkebisp Liemar af Hamburg, som Nogle mene, formedelst den usæd-
vanlige Execution, som skede paa de julinske Sørøvere; Andre formedelst andre ringere Marsager; hvor-
udover Erkebispen truede Kongen med Kirkens-Band. Kongen derimod appellerede til Paven, og begav sig selv til Rom for at vise Erkebispens Ugrund. Der blev

blev Sagen nøje examineret, og Kongen bevise sig saa klarligen sin Uskyldighed, at han kom ganske fritjendt tilbage. Paa det nu, at saadant ikke skulde vederfares ham oftere af disse fremmede Prælater, som øvede alt for stor Myndighed udi Norden, gjorde han en anden Rejse til Rom o), og begjerede, at Riget maatte herefter blive befriet for den fremmede geistlige Jurisdiction, hvilket Pave Urbanus 2 ham for hans Dyd og Gudfrygtighed bevilgede, og gjorde ham Tilsagn, at han med det allerførste vilde lade oprette et Erkebispedom udi Danmark; saa har derefter blev dette Lofte fuldbyrdet af Pave Paschalis 2, hvilken efter Kongens Begjering skikkede en Legat til Danmark for at udsee et beqvemt Sted til Erkebisp-Sæde. Samme Legat, efterat han havde besøgt de danske Stæder, udvalgte omsider Lund i Skåne dertil, og, saasom den lundiske Bisp Adzer paa samme Tid var en Mand af Meriter, erklærede han ham til første Erkebisp, og Lund til et bestandigt Erkebisp-Sæde for de tre nordiske Riger. Denne mærkelige

o) Herudi contradicerer Saxo sig, i det han paa et Sted siger, at han gik selv anden Gang til Rom, for at erholde dette, og en anden Gang, at han udvirkede det med Gesandtere; saadanne Contradictioner findes ofte hos Saxo, og end oftere hos Svitfeld. vid. Meurs. hist. Dan. lib. 4.

kelige Forandring skede under denne Konge An. 1103, hvorvel Andre henføre det til Kong Nicolai Tid, hvilket dog ikke kan være, dersom det er vist, at denne Kong Erik døde 1105. Saaledes blev Lund, som fra Svend Estridsens Tid havde været alene et Bisppe=Sæde, forvandlet under denne Konge til et Erkebiskopdom, saa at Danmark fra den Tid ikke mere dependedede af Erkebisperne af Hamborg eller Bremen. For denne Alder, som blev første Erkebisp udi Danmark, havde været tvende Bisper udi Lund, nemlig Eginus og Richvaldus, saa at han var den tredje Bisp, og den første Erkebisp. Førend denne Trætte brød ud med Erkebispen af Hamborg, som gav Anledning til saa mærkelig Forandring udi det danske Kirke=Regimente, lod Kong Erik anholde hos Paven om sin Broder Knuds Canonisation. Paven kunde ikke nægte saadan Begjæring, saasom den største Merite var paa de Tider at sætte Livet til for de Geistliges Højhed og Indkomster. Han lod ham derfor som en Martyr indføre udi Helgenes Tal, og efter de Tiders simple Maade forordnede, at den ny Helgen til Vre skulde lægges et Bogstav til hans Navn, saa at i Steden for Cnutus, som han tilforn hed, skulde han herefter kaldes Canutus; thi at Kongerne af det Navn tilforn ikkun kaldtes Cnutus eller Chnutus, kan sees af en Del gamle Skrifter, og har jeg forhen allegeret, udi Canuti Magni

Historie, en gammel Munkebog, hvorudi findes disse Ord: **Lambriht** med hans Dronning **Ymma** og deres Søn **Chnutus** recommendere sig udi Brødreneres Forbøner. Saaledes kunde Paverne i de Tider beneficere et helt Rige ved en eneste Bogstav, og bilde Folk ind, at **Canutus** var langt hæderligere end **Chnutus** p), ligesom forðum **Abraham** var et hæderligere Navn end **Abrahm**. Saaledes for at gjøre Forskiel imellem Gud og de romerske Kejsere, lagde man ogsaa en Bogstav til Guds Navn, saa at han blev kalden **Dominus**, da derimod den romerske Kejser ikkun fik Titel af **Domnus**, og mærker jeg, at denne Simplicitet maa have varet indtil **Hvitfelds** Tider, efterdi han, for at hæbne sig over Kong **Christian 2**, siger, at han alene hos Efterkommerne bør hede **Christen**, for at distingvere ham fra de andre gode Konger, som kaldes **Christian** eller **Christiern**. Hvad ellers denne ny Helgen angaaer, da blev samme Tid en prægtig Ligbegjængelse holden over ham udi de fornemteste Rigets Mænds Dørværelse, og blev han af **Subaldo Anglo** q),

Bi-

p) vid. *Ælnoth. vita St. Canuti c. 4. Cnutus jama Canutus nominandus.*

q) Af dette sees, at Englænderne forðum have søgt Promotion her i Landet, ligesom nu omstunder Lybste. **Canutus Magnus** gjorde adskillige

Enges

Biskop til Odense, tagen af en Sten-Kiste, som han laae forvaret udi, og lagt udi en forgyldt Kobber-Kiste. Kong Erik gjorde siden en Pillegrimstrejse til det hellige Land, hvortil gav Anledning en seltsom Historie, hvilken jeg ikke kan forbigaae at fortælle, saasom den findes hos alle vore Skribenter. Da han engang sad ved Taffel, og var lystig med sine Venner, lod en Musikant sig anmelde, foregivende, at kunde med Strænge-Leg røre alle Menneskers Affecter, ligesom han vilde. Kongen beføl ham at komme ind, for at gjøre sin Prøve. Men Musikanten vegrede sig længe derfor, foregivende, at Kongen derover vilde tabe sin Fornuft. Denne Forevarsel tjenede ikke til andet, end at opvække Curiositeten desmere, saa at han blev befalet at spille under Straf. Da Musikanten nu mærkede, at Kongen det endeligen vilde have, bad han først Kongens Tjenere at gjemme alt Vaaben og Gevær, som var paa Salen. Da det var skeet, og Dørrene vare tillukte, begyndte han at slaae paa sin Harpe. Det første Stykke, han legede, gjorde den Virkning, at

det

Engelændere til Bispe. Den navnkundige Wilhelmus, som var Biskop til Roskild udi Svend Estridsens Tid, var ogsaa en Engelænder, iligemaade denne Subaldus, som var Bisp i Odense, item Rudolphus, som var Bisp til Ribe, og mange Andre.

det hele Hof blev meget sorgfuld og bedrøvet. Det andet Stykke opvakte dem alle til Lystighed, saa at de sprunget og dansede; men ved det tredie Stykke bleve de alle affindige. Udi dette Raseri brød Kongen ind udi et Cabinet, og greb til et Sværd, hvormed han omkom fire af sine Ministre, og maatte man kaste sig over ham og holde ham fast, indtil Raseriet gik over. Om Musikantens Harpe gjorde saadan naturlig Virkning, eller om Kongen af den Imagination, han havde faaet derom, blev bragt udi saadan Tilstand, det vil jeg lade staae ved sit værd. Suiten af Historien viser dog, at saadant Røde udi Raseri, uden hvilken saadan dydig og from Konge ikke kunde bedrive saadan Misgjerning. Saa snart Kongen var kommen til sig selv igjen, bødede han for alle disse fire Tjenere efter Canuti Magni Gaards-Ret, og til ydermere Poenitente gjorde han et Løfte at rejse til den hellige Grav. Dette Forsæt gav han først tilkjende for sit Raad, derefter lod han det forkynde for Almuen paa alle Landsting, hvilket opvakte saadan Sorg hos Undersaatterne, at de, med grædende Taare, bade ham at staae fra sit Forsæt, og blive udi Landt; thi saa Konger havde været saa inderligen elskede som den Kong Erik. Men al Graad og Bøn kunde ikke bevæge ham til at bryde sit Forsæt, hvorfor Rejsen maatte gaae for sig. Førend han forlod Riget, befuldmægtigede han sin ældste

Søn

Søn r) Harald at forestaae Regimentet udi hans Fraværelse med kongelig Myndighed, og adjungerede ham de fornustigste Mænd, hvis Raad han skulde følge. Den anden Søn Knud gjorde han til Hertug udi Slesvig, og befol en af de anseeligste Mænd udi Riget, nemlig Skjalm: Hvide, at have Om-
sorg for hans Optugtelse. Den tredie Søn Erik betroede han til Andres Opsyn. Derpaa gik Rejsen for sig, først fra Danmark til Rusland til Cæs, og siden over Land, og vidner en gammel Krønike s), at Kongen af Frankrige da skikkede ham Foræring, og at Kejseren forsynede ham med Vejledere til Constantinopel, hvor han blev vel imodtagen af Keiser Alexio t), som forsynede ham med fornødne Ting til hans lange Rejse, skjøndt han ikke vilde tilstede ham at komme ind udi Hovedstaden, maaske af den Aarsage, at der vare mange nordiske Folk i den kejserlige Garde, som man frygtede skulde gjøre Op-
løb ved en nordisk Konges Ankomst. Om disse Folk kal-

det

- r) Af denne Konges Børn vare alene Canutus og Petrus ægtefødte, men de andre vare uægte, og seer man af denne saavel som andre Konges Historie, at Danmark paa de Tider ingen Forskjel har gjort mellem ægte og uægte Prindsler.
- s) *Knitlinga Saga* cap. 8. pag. 115. in excerpt.
Th. Barth.
- t) Det var den navnkundige Alexius Comnenus, som regjerede saa længe.

det Barangi eller Bærangiar har jeg tilforn talet udi Harald Gaardraades Historie, hvorføre jeg det her igjen ikke vil opregne. Disse Barangi, da de hørte om Kongens Ankomst, bade Kejseren indstændigen, at han vilde tilstæde dem at see og tale med den nordiske Herre, hvilket han endelig maatte tilstæde dem, dog saaledes, at det ikke skulde skee troppevis, men at et maadeligt vist Antal skulde afløse et andet. Da de saaledes lode sig indfinde for Kongen, holdt han en lang Tale til dem, rosende deres Manddom og Tapperhed, hvorved de saaledes havde distingveret dem, at Kejseren ikke tog udi Tvivl at betroe dem sin høje Person, formanede dem dernæst til Trofskab mod den Herre, udi hvis Tjeneste de vare, at de kunde svare til den Tillid, som man havde fattet til dem. Da Kejseren, som havde udsendt Spejdere, der forstode det nordiske Sprog, fik at høre Indholden af Kongens Tale, forgik ham al ydermere Mistanke, saa at han strax lod Kongen invitere paa sit kejserslige Slot, lod ham herligen tractere, og endeligen give adskillige Reliquier for at bringe med sig til Danmark. Fra Constantinopel rejsede Kongen videre til den D. Cyprus, hvor han blev syg, og døde den 16 Juli 1105 u), efterat han havde regjeret 8 eller 9 Aar. Han var en af de fornemteste og bydigste Konger, som dette Rige har havt, hvilket erhverves

de

u) *Anonymi Chr. Sial.* pag. 6 siger 1101.

de ham Tilnavn af Ejegod, og, som Naturen havde prydet ham med store Sindets Gaver, saa havde den ogsaa distingveret ham ved Legemets Skabning; thi han havde et skjønt og vel proportioneret Legeme, og var et Hoved højere end de højeste Folk udi Danmark x). Han overgik ogsaa Alle udi Styrke. Naar han sad paa Jorden, kunde han kaste saa langt med et Spyd eller Sten, som den Stærkeste kunde staaende. Naar han sad paa Jorden, og tog et Reb udi hver Haand, da lod han fire af de stærkeste Folk trække to paa hver Side imod sig alene, men de kunde ikke rykke ham af Stedet. Han derimod drog dem omkuldb nu med den højre nu med den venstre Haand. Han var ikke alene veltalende, men havde derhos ogsaa saadan høj Stemme, at, naar han talede paa Herredagene, kunde man høre ham langt fra. Med al hans Fromhed handhævede han dog strængeligen Justitien, saa at han var frygtet som en stræng Dommer, og tilligemed elsket som en from Fader. Han var saa mild og borgerlig i Dmgjengelse, at naar Rigsdagene havde Ende, og Stænderne rejsede hjem, bad han enhver især hilse sin Hustru og Børn udi hans Navn, lovende derhos at have Omsorg for, at ingen Uret dem skulde vederfares, hvilket han ogsaa holdt, især de Fattige. Og vidner den oft citerede

x) *Saxo in Erico Bono.*

rede islandske Krønike, at aldrig Noget gif trøstesløs fra ham y). Den eneste Fejl, som tillægges ham, var Ukyffhed; thi han avlede mange naturlige Børn baade for og i sit Egtteskab. Hans Dronning Bothildis, som fulgte ham paa Rejsen til det hellige Land, og døde til Jerusalem, lignede Kongen ubi Dyd og Fromhed, og siges der, at hun altid agerede hans Kammertjener, og klædede ham selv af og i, eftersom han fandt Behag derudi. Denne Konge gjorde en Recess, som findes ubi den skrevne skaanske Lov-Bog, hvorudi han har forordnet meget om Tiende, item om aarlige Sammenkomster, som skulde holdes til Nyborg Trinitatis Søndag, og forandret Gaards-Retten ubi nogle Stykker. Nogle kalde denne Konge **St. Eriç** formedelst hans Dyd og Gudsfrøgt, skjøndt man ikke finder, at han nogen Tid har været canoniceret, saasom Canonisationer ubi de Tider forhvervedes ikke saa meget ved Dyd og Retfærdighed, som ved Gavnildhed mod Geistligheden, hvilke saae eller hørde ingen Mirakler efter denne Konges Død, efterdi maasse han ikke ofrede dem saa meget som **St. Knud**. Autor til **Eriçi Pomerani Historie** siger, at ubi denne Konges Tid Cistercienser-Munke bleve først etablerede, og kan man herudi best troe bemeldte Autor, efterdi der menes, at han

y) *Knitlinga Saga* cap. 71. p. 102 in excerpt. *Th. Barth.*

han selv har været en Cistercienser-Munk 2). Videre vidner den gamle islandske Krønike, at denne Konge paa sin Rejse til Rom stiftede et Kloster ved Lucca, og gjorde en Fundation saaledes, at alle rejsende Danske skulde have fri Vin at drikke, og frit Herberg a). Samme Krønike burde alene for den Uarsag skyld trykkes, og en Copie deraf skickes til Lucca med en Regning for saa mange Uars Restancer.

S 11

2) Hist. Gent. Dan.

a) Knitlinga Saga cap. 74. pag. 104 in excerpt,
Th. Barth.

I n t e r r e g n u m .

Paa Kong Eriks Død fulgte et Interregnum af to Aar, efterdi det varede saalænge, førend man fik Tidender om hans Afgang. Hans ældste Broder Svend menede sig at være Riget nærmest, hvorudover han begav sig til Viborg Landsting, og ikke vilde opbie de almindelige Herredage; men paa Vejen blev han hæftig svag, vilde dog ikke staae fra sit Forsæt, men lod sig sætte paa en Bogn for at komme til Landstinget, sigende, at han vilde døe med Glæde, dersom han ikkun maatte nyde Konge-Navn, ubi tre Dage. Men, som hans Begjerlighed var alt for stor efter at regjere, saa at han ikke sparede sit svage Legeme, mistede han baade Liv og Riget paa engang. Efter Svends Død faldt de fleste Stemmer paa hans Brødre Niels og Ubbe; thi Kong Erik Ejegods Søn Harald havde øvet saadant Tyranni ubi hans Faders Fraværelse, at Alle havde Afsky for ham, og ginge ham forbi; der siges ogsaa derforuden, at han

ikke

ikke var ægte fød. Paa en Herredag, som blev holden ved Sæfford, oprejste sig en høflig og venlig Tvistighed mellem de tvende Brødre; thi Niels, som de fleste ønskede helst til Konge, vilde ikke tage Kronen fra sin Broder Abbe, saasom han var ældre, og Abbe vegrede sig af al Magt for at antage den, efterdi Nicolaus var beqvemmere til Regimentet, hvorudover den Sidste, nemlig Nicolaus, blev omfattet af dem erklæret Konge.

Nicolaus eller Niels.

Denne Nicolaus var den femte af Svend Estridsens Sønner, som regjerede udi Danmark, og kom han til Regjeringen Anno 1107. Han havde til ægte Dronning Margareta Magni Barfods Enke udi Norge, og avlede med hende Inge og Magnus, hvoraf den første nemlig Inge omkom ynkeligen udi sin Ungdoms Aar; thi, da hans Hofmester vilde lære ham at ride, og engang gav ham Bidselet udi Haanden for at styre Hesten selv, slog Hesten ham af, og flæbede ham efter Stibøjlen, indtil han døde, og gav Kongen, for at holde Sjælemesse over ham, adskilligt Gøds til St. Knuds Kloster b). Om den anden Broder Magnus skal tales videre i denne Konges Historie. Kong Nicolaus fik udi Begyndelsen af sin Regjering Tvistighed med Hertug Henrik, Godefrids Søn af Benden, eftersom Hertug Henrik, der var fød af den danske Prindsesse Gyrite, Kong

Svend

b) Hamsforts Annales inter excerpta Thom. Barth:

Svend Estridsens Dotter, besværgede sig over de danske Konger hans Morbrødre, at de forholdt hans Møderne - Arv. Han gjorde derfor et Indfald paa Rigets Grændser, og røvede og plyndrede indtil Slesvig. Kong Nicolaus rustede sig derfor mod ham. Han begav sig selv med en Krigsflaade til Benden, og beføl Gouverneuren af Slesvig at marchere med Fodfolket og Rytteriet tillands, og møde ham sammesteds. Den danske Krigsmagt havde tilforn mest bestaaet udi Skibe, eftersom de fleste nordiske Krige bleve førte tilsøs, og de Slag, som bleve holdne til Lands, skede mestendels ved Fodfolk, saa at man til denne Tid lidt finder talet om det danske Rytteri. Kong Nicolaus lod da føre en Hob Ryttere til denne vendiske Krig. Men, efterdi de samme, som nyligen anrettede, vare lidet disciplinerede, kunde de ingen Stand holde mod det tydske Cavalleri, og derfor lede stor Skade, saa at dette Tog løb frugtesløs af, og den danske Flaade maatte begive sig tilbage. Af dette blev den vendiske Hertug saa modig, at han gjorde et nyt Indfald udi Synder - Sjælland, og der grummeligen huserede. Den slesvigiske Gouverneur Kluff blev udi denne Ulykke beskylt for Forræderi, og blev for Retten dømt til at miste sin Bestilling og Midler, saa at han levede sin øvrige Tid udi Foragt og Armod. Erik Ejegod havde efterladt sig tre Sønner, Harald, Knud, og Erik. Den anden

nem-

nemlig Knud blev Hertug udi Slesvig, og tog sig nu paa at forsvare Hertugdømmet mod Bønderne. Den samme var en munter og hurtig Herre, dydig og særdeles gavmild, saa at han var elsket ikke mindre af Fremmede end af Danske. Saa snart han havde faaet Hertugdømmet Slesvig udi Forlehning, skickede han Bud til den vendiske Hertug Henrik, og tilbød ham Fred. Men Henrik svarede, at han skickede ikke meget om de Danstes Vensteb, men vilde paaany søge med Magt at indhente den Arv, som ham paa Møderne-Side tilkom. Herudover erklærede Knud ham aabenbare Krig, hvilket saaledes forbitrede den vendiske Hertug, at han af Foragt lignede ham ved en ung utæmt Gøle, i hvis Mund han snart vilde lægge Bidsel for at tæmme ham. Derpaa gik Krigen for sig imellem de tvende unge Hertuger, og finder jeg ikke, at Kong Nicolaus har indvillet sig deri. Det gjordes ej heller nødigt; thi Hertug Knud forsvarede ej alene det Slesvigiske, men forflyttede Krigen til Bønden. Endeligen blev der gjort Fred mellem dem, og den vendiske Hertug, da han af Dmgjængelse lærte at kjende Knuds Dyder, fattede saadan Kjærlighed til ham, at han erklærede ham til sin Arving udi Bønden, hvilket Hertug Knud omsider antog, efterat han længe havde vægret sig derfor, saasom Hertug Henrik selv havde Børn, hvilke han ikke vilde stille fra deres Fæderne-Arv. Da dette

dette var skeet, insinuerede han sig saaledes hos Keiser Lotharium 2, at han ikke alene samtykkede dette Fordrag, men endogsaa gav ham Titel af Obotriters eller de meklenborgske Venders Konge c).

Medens Hertug Knud distingverede sig saaledes, anvendte hans ældste Broder Harald sin Tid paa at røve og plyndre saavel udenlands som indenlands. Ved Roskild lod han bygge en Fæstning kaldet Haraldsborg, hvor han og hans Selskab havde deres Tilflugt, og skjulede deres Røver-Koster. Dette varede saalænge, indtil Borgere og Bønder omsider rottede sig sammen, og dreve ham med hans Anhang udaf Landet. Den tredje Broder Erik var af bedre Naturet. Han forfulgte Harald stedse, og engang afbrændte hans Gaard. Hvorudover Hertug Knud havde nok at bestille med at forlige dem. Dette viser, at Alting er gaaet meget buntet til udi Kong Nicolai Tid, efterdi hans Brødres Sønner saaledes have huseret udi Riget, og seer man ikke, at Kongen har gjort ringeste Bevægelse til at styre og dæmpe saadan Uorden.

Af den Unseelse Hertug Knud var kommen udi, item af den store Kjærlighed, alle Danske bare til ham, blev Kongen saa jaloux, at han tragtede efter
 hans

c) *Helmold. Chr Slav. lib. 1. cap. 49.* siger, at saabant kostede ogsaa Canuto en God Penge, *Emis multa pecunia regnum Obotritorum.*

hans Undergang d). Udi dette hans onde Forsæt blev han meget bestyrket af Canuti Misundere. Men Dronning Margareta, som var en forstandig Dame, og æstimerede Canuti Dyder, tog ham i Protection saalænge, som hun levede. Da samme Dronning omsider blev syg af Battersot, og fornam, sig at være nær ved Døden, lod hun ham kalde til sig, forestillende ham Tidernes Tilstand, og raadde ham til at conservere Fred og Rolighed udi Riget. Hvilket da Nicolaus med Ed forsikkrede hende om, bøde denne dybige Dronning hel fornøjet. Men efter hendes Død begyndte Forfølgelserne mod Hertugen at gaae for sig for Alvor, saasom hans Modstandere saae nu ingen Hinder mere at sætte deres Anslag i Bærk. Det var dem en let Sag at bringe denne tappere Herre i Mistanke hos Kongen. Han kunde let forud see, at de Danske efter hans Død vilde gaae hans Søn Magnus forbi, og holde sig til Knud, paa hvilken Alles Dine vare henvendte, og derfor letteliggen troede alt hvad samme Canuti Fiende Henrik Skatteler sagde om ham. Men, saasom Canutus allerede var saa mægtig, at han med Magt intet kunde udrette mod ham, søgte han at gjøre ham sort for Undersaatterne, og lod ham forskrive til en almindelig Herredag for at svare til de Beskyldninger, han

d) Codex membran. in quarto pag. 63 inter excerpta Thom. Barth.

han havde mod ham. Hertugen, som havde en god Samvittighed, lod sig indfinde til samme Herredag, og det med saadan Ydmynghed, at han holdt Fodetrinet til Kongen, da han steg af sin Hest. Da begyndte Kongen udi Rigets Raads Nærværelse at fremføre sine Beskyldninger og sagde: Jeg haver med Taalmodighed opbiet fire af mine Brødres Død, og ikke søgt at trænge mig med Magt paa Thronen. Men denne Hertug Knud, min Broders søn, gaaer en anden Vej, og vil fratage mig Riget førend jeg døer, og blues ikke ved udi mit levende Live at bruge Kongelig Titel. Derpaa traadde Hertugen frem, og talede med stor Fynd til sit Forsvar, og opregnede saaledes sine mange Tjenester, han havde bevist Riget, at ikke alene Raadet holdt ham uskyldig, men endogsaa Kongen selv blev formildet imod ham. Men de gode Tanker varede ikke længe. Hans Svindsmand Henrik Skateler opvakte ny Mistanke hans Kongen, hvorudi han blev kraftigen understøttet af den ny Dronning Ulvilda, hvilken var Canuto ligesaa fiendt som den forrige Dronning var ham bevaagen e). Hvad han

e) Denne Ulvilda er ligesaa meget bekjendt i den svenske som i den danske Historie; thi hun lod sig siden forføre af Kong Sverker i Sverrig, traadde i Egteskab med ham, og i samme Egteskabet

hun ved sine Praktiker ikke kunde formaae hos Kongen, det søgte hun at bringe tilveje ved hans Søn Magnus, hvilket hun besynderligen lod see, da det kongelige Hof engang kom til Slesvig. Da Kongen sammesteds udi sine kongelige Prydelser paa en højtidelig Dag kom ind paa Slots-Salen, og der satte sig paa Thronen, fulgte Canutus efter ogsaa udi kongeligt Dragt f), hvilket ham tilkom som Dbotriternes Konge, og satte sig ligeoverfor Kongen uden at hilse ham. Dette fortrød Kongen saaledes, at han strax steg ned af sin Throne igjen, og da mærkede Canutus allerførst, at han havde forseet sig, hvorudover han og strax stod op, gik Kongen imøde og hilfede ham. Dronning Ulvilda, da hun mærkede, at Kongen var stillet tilfreds igjen, adresserede hun sig til hendes Stedson Magnus, og forestillede ham, hvilken farlig Bejler til Riget han vilde faae udi Canuto efter hans Faders Død, efterdi han undsaae sig ikke ved at bruge saadan Dpførsel, medens Kongen endda levede. Magnus og Henrik Skatteler lagde derfor Hovederne sammen, hvorledes de kunde forraffe Hertugen, og endeligen fundede for got under Venflabs-Skin at invitere ham til en Jule-

Høj-

teffab avlede en Søn ved Navn Carl, som siden blev Konge i Sverrig, saa at hun var gift med to Konger paa eengang. Vid. Saxon. lib. 12.

D. Helmold. Chron. Slav. lib. 50.

Højtid ubi Roskild, og Magnus, paa det han beslettere Kunde bedrage ham, foregav, at han havde ifinde at gjøre en Rejse til det hellige Land, og derfor ønskede, at Hertugen ubi hans Gravværelse vilde være hans Gemahls og Børns Beskytter. Af disse søde Ord lod Hertugen sig bedrage at møde til Roskild, og havde han fattet saadan Tillid til sin Fætter, at, omenstjændt Hertuginde raadete ham at tage sig vare, holdt han saadant for en utidig og ilbegrunset Frygt, og begav sig til Roskild. Der blev han tilligemed de Andre, som vare inviterede, herligen tracteret ubi fire Dage. Da Gjestebudet var til Ende, foer hver hjem til sit, og Hertugen tog ogsaa Afsked med Prinds Magnus, og begav sig til den Fæstning Haraldsborg, som hans Broder havde anlagt. Der lod Magnus ham atter stikke Bud for at invitere ham til en hemmelig Samtale. Hertugen lod sig ogsaa dertil beqvemme, og kom til det berammede Sted, gelejdet alene af tvende Ministre og to Tjenere; han vilde end ikke tage sit Sværd med sig, hvis en af hans Tjenere ikke havde tvunget ham dertil. Sammenkomsten skede ubi en Skov g), hvor Magnus tog venligen mod Hertugen, omfavnede og kyskede ham. Men da Hertugen fornam, at han havde Harnisk under sine Klæder, studsede han noget derved,

g) Anon. Chron. Sial. pag. 16. kalder Skoven Haraldstadh.

ved, og tænkte, at der var Forræderi. Han spurgte ham da, hvorfor han saa bevæbnet kaldede ham til en venlig Samtale. **Magnus** svarede dertil, at han vilde straffe en Bonde, som havde syndet mod ham, hvorudover **Canutus** intercederede for samme Bonde, og bad, at han i det ringeste ikke vilde øde Straffen paa saadan Dag, som var Hellig-tre-Kongers-Dag, og, da **Magnus** blev ved at vegre sig derfor, bad **Canutus** sig til at sætte Borgen for ham. Endeligen tog **Magnus** ham ved Armen og sagde: **Kom Broder, lad os sidde ned.** Og, da de havde sat sig ned, spurgte **Magnus** ham ad, hvem han meente Riget tilhørede, og, da Hertugen dertil sagde, at det tilhørede Kongen, sagde **Magnus**: **Lad os Faste Lod om, hvo af os skal arve Riget efter min Faders Død,** og, da Hertugen dertil svarede, at han ønskede, at Kongen maatte leve længe, sprang **Magnus** frem, greb ham udi Haaret, og fløvede hans Hoved med sit Sværd den 7 Jan. 1131.

Saadant ynkeligt Mord skede paa denne ypperlige Herre, der var begavet med alle Qualiteter, som gire en Prins. Hans store Dyder saavel som ynkelige Endeligt forarsagede, at han blev holden for en Helgen, og derfor ofte i Historien kaldes **St. Knud** ^{h)} thi

h) Han bliver udi Historien kalden **Canutus Lward**, og siges at have ladet bygge **Segeberg** vid *Anonym. Chr. Slav. cap. 17.*

thi han blev canoniceret 1171 i). Han efterlod sig en ung Søn ved Navn Waldemar, som siden blev Konge udi Danmark, og formedelst sine Bedrifter blev kalden Waldemar den Store. Samme Waldemar blev bragt til Berden otte Dage efter dette Mord. Sago fortæller, at en tydsk Sanger, som var Medvider udi dette Forræderi, og som af denne Magno var skicket til Hertugen at invitere ham til denne Samtale, da han gelejdede Hertugen til Stedet, begyndte hans Samvittighed at røre sig. Dog turde han ikke røbe Forræderiet formedelst den edelige Forpligtelse, han havde gjort, og derfor alene sang en Bise paa Vejen om Fru Grimild, som forraadede sine Brødre k). Om denne Sigvard har været en god Sanger, derom taler Historien intet, man seer alene, at han maa have været en slet Casuist, efterdi han tog i Betænkning at hindre saadant Mord, fordi han ved Ed havde forpligtet sig til at tie. En gammel skreven Krønike vidner l), at Skoven, hvorudi Hertugen blev myrdet, efter ham blev kalden Lavard-Skov. Dette Mord forarsagede en stor

Hjertes

i) *Anonym. Hist. Dan. pag. 26.*

k) Om denne Fru Grimild og hendes Forræderi mod hendes Brødre findes blant vore gamle Rjempeviser tre Biser, hvortil Andreas Velleius har gjort en Fortale og derudi fortæller Historien.

l) *Knitlinga Saga Manuscript cap. 93. pag. 131 in excerpt. Th. Barsh.*

Hjerte-Sorg blant den salige Hertugs Venner, besynderligen blant Skjalm Hvides Sønner, hvis Fader havde opklækket ham. De samme fore strax til Roskild, og bade Kongen at han vilde tilstæde dem at begrave Hertugen ubi Domkirken. Men Kongen, enten hans Had gif saavidt, at han misundede den gode Herre en hæderlig Begravelse, eller han frygtede, som er mere troligt, at det skulde give Anledning til Oplob ubi Staden, afflog dem saadan Begjering, hvorudover de uden Ceremoni maatte lade ham begrave ubi Ringsted. Dette altsammen gjorde saadan Bevægelse over det hele Land, at alle Indbyggere forlode al Lyst, Gjæstebuder, og glædelige Forsamlinger, som i disse Lande holdtes ubi Julen, og floge sig til Sorg. Hertugens Brødre, Harald og Erik, besværgede sig offentligen mod Kongen, og Skjalm Hvides Sønner førte den myrdede Hertugs blodige Kjole til Tinget, for at ophidse Almuen til Hævn. Dette jog saadan Skræk ind ubi Kongen, at han skjæde alle Forsamlinger, forlod Roskild, og begav sig ubi Stilhed til Ringsted.

Derpaa rejfede Almuen sig op mod ham, skjøndt deres Forsæt var ikke at lægge Haand paa Kongen selv, endel i Henseende til hans Alderdom, endel ogsaa, efterdi det var ikke ganske bevisligt gjort, at Kongen havde havt Haand med ubi dette Mord. Men de sigtede alle paa Prinds Magnus, og søgte

hans

hans Huus for at ſlaae ham ihjel, hvilket ogſaa da havde ſteet, hvis Erkebifpen af Lund, efter Kongens Begjæring, ikke havde vovet ſig ud mod de Dprørte. Samme Erkebifp, da han ſaa Hertugens Broder Erik, greb han til Bidſelet af hans Hest, da han vilde ſtige ned, og formanede ham at lade ſin Brede falde, lovede ogſaa paa Kongens Begne, at Prinds Magnus ſkulde dommes efter Loven, og at Kongen ved Ed ſkulde bevife ſin Uſkyldighed. Hvorpaa Dprøret paa en Tid blev ſtillet, men Prindsen undkom, og flygtede til Sverrig, hvor han dog ikke længe forblev; thi Kongen ſyntes, det var baade haardt og haanligt, at hans eneste Søn ſkulde være fredløs, og derfor kaldte ham tilbage igjen. Ved hans Tilbagekomſt fornyedes Dprøret igjen, hvilket gik ſaa vidt, at Almuen opſagde Nicolao Troſkab, og hylbode Hertugens Broder Erik m) til Konge. Denne Erik fik i Haſt en Hob Folk paa Benene, hvormed han begav ſig til Tjlland, hvor han tog ind adſkillige Steder, og havde bemægtiget ſig det hele Land, hvis Biſkop Thord af Ribe ikke havde ved gode Ord og Løfter holdt ham tilbage; thi ſamme Biſkop gik ham imod, og forſikrede paa Kongens Begne, at alt hvad ſom var lovet, ſkulde blive holdt. Erik lod ſig bevæge af hans Tale, og bød ſit Folk

at

m) *Helmold. Chr. Slav. lib. 1. cap. 51.*

at holde inde med mere Fiendtlighed, indtil man fik at høre, hvad Uddrag Sagen vilde faae. Men, da han saaledes havde flaaet sig til Sikkerhed, blev han uformodentligen anfalden af Kongen, som gjorde et temmelig Nederlag paa hans Folk, og drev ham selv paa Flugten. Men det tjente kun til at forværre Kongens Sag, og gav Erik Anledning til at autorisere sin Opstand; thi han kom da strax tilbage til Sjælland, antog aabenbar Konge-Titel og lod sig hylde af Sjællandsfarerne og Skaaningerne, og saaledes begyndte de borgerlige Krige udi Dannemark, som foraarbagede saa mange Ulykker, at adskillige fornemme Herrer forlode Riget, blant hvilke Herr Wilhelm, Peder Duvins Fader, hvilken gik til Polen, og hvorom taler n) den polske Historiekriver Martinus Cromerus.

Begge Partier rustede sig stærk imod hinanden. Kongen fik Undsætning af Sylland og Fyen, forlod sig ogsaa paa Keiser Lotharium 2, til hvilken Prinds Magnus aflagde, som Vassal, Trostabs-Ed, for at have hans Bistand i denne Krig. Erik derimod havde Sjælland og Skaane paa sin Side, sluttede ogsaa Alliance med Kong Magnos, kaldet den Blinde, af Norge, hvilken han gav Hertug Knuds Datter Christina til Ægte. Det første Slag stete mellem Erik og Prinds Magnus til

Ses,

n) Vid. Crom. Hist. Polon.

Søes, hvor Magnus blev slagen, og maatte tage Flugten. Derimod var Kongen lykkeligere til Lands, og fangede i en Træfning Herr Christiern, Eriks General o), som han lod sætte udi et Taarn til Gottorp. Den ustabige Harald, Eriks ælbste Broder, faldt da ogsaa fra ham til Kongen, uden Tvivl af Jaloufie, efterdi den oprørske Almue havde gaaet ham forbi. Dette uanseet fik dog Erik meer Tilløb af Indbyggerne, saa at han belejrede sin Broder paa hans Slot Haraldsborg, og tvang ham til at reddes sig med Flugten. Det andet Slag skete udi Sjælland ved Bærebto, hvor Kongen erholdt en stor Sejr, og tvang Erik at flygte til Norge p), og er det uden Tvivl af denne Flugt, at han fik det Navn af Harefod. Men dermed havde Krigen ikke Ende; thi Erik kom tilbage igjen, først til Holland, hvor han blev kjærlichen imodtagen af Indbyggerne, og begav sig siden med en Krigsmagt til Skaane, hvor Kongen var, og blev der da holdet det bekjendte store Slag ved Fodvig 1135, hvilket af Saxone

3 2

be-

o) Denne Christiern var Svend Nagesens Farfader, hvilket han selv vidner *Hist. St. Canuti Ringstadiensis* med disse Ord: *Nicolaus avum meum Christiernum captivavit.*

p) *Calendarium Nestved* manusc. in excerptis *Thom. Barth.*

beskrives med disse Omstændigheder q): Kongen forsamlede alle sine Skibe ved Fodvig, og sammesteds satte sin Krigshær udi Slagtorden for at møde Erik. Men, da Erik rykkede mod Kongens Folk, kom der stor Frygt over dem, saasom de fornam, at deres Fiende var stærkere, saa at de først rykkede noget tilbage, og siden toge Flugten til Strandbredden, hvortil de bleve forfulgte. Prinds Magnus gjorde alene Modstand, og satte haardt ind paa Fienden, men han blev selv ihjelslagen udi Træfningen tilligemed Bisp Peder af Roskilde r). Derpaa fulgte et stort Nederlag, og bleve alle Kongens Folk omkomne uden nogle faa, som flygtede til Skibene, hvilke dog Skibsfolkene ikke vilde imodtage, efterdi Skibene vare for meget ladte, saa at de huggede Hænder og Arme af mange, som med Magt vilde trænge sig ind paa dem. Dog undkom Kongen selv ved en Bondes Hjælp, som flyede ham en god Hest, hvorpaa han galloperede til sit Skib. Udi dette store Slag bleve blant andre fundne paa Bølsstedet s) Bisp Peder

q) Conf. cum Saxone Helmold. Chr. Slav. lib. 1 cap. 51.

r) Den ofte citerede *Knitlinga Saga teste Barth.* in excerptis siger, at han avlede med den vensdige Prindsesse Rickiza Canutum og Nicolaum.

s) Teste manuscr. membran. in excerptis Thom. Barth.

Peder af Roeskilde, Bisp Thake af Ribe, Bisp Albert af Slesvig, Hocus af Aarhus og Henrik af Sverrig, samt 60 Præster, hvilke tilligemed alle de andre Gejstlige bleve af Erkebisp Adzer absolverede af alle deres Synder, førend Slaget holdtes ¹⁾, hvoraf sees, hvad Haandværk Gejstligheden brugte paa de Tider, og at fattige Studenter da havde Anrsag at glæde sig ved store Feltslag, hvori saa mange Præstekald kunde blive vacante paa een Dag. Ingen Bisp eller Præst skammede sig paa de Tider at gaae i Felten, og omkomme Fienderne med egne Hænder. Vel var det efter Jus Canonicum eller Kirkelovene forbudet, men den Sædvane var bleven saa almindelig, at det Ingen mere blev lagt til Last, hvorover det blev anseet som en særdeles Dmhed hos den franske Biskop af Beauvais, at han i Feltslag fældede Fienden med en Kælle, paa det han ikke skulde bryde Kirkeloven, som forbød Gejstligheden at bruge Sværd ²⁾.

Efter dette ulykkelige Slag flygtede Kong Nicolaus til Sjælland, og da, endel, efterdi han havde ingen Børn mere, endel og, at han kunde skaffe Erik en mægtig Modstander, erklærede den ofte omtalte uskikkelige Prinds Harald til sin Arving. Derpaa begav han sig til Slesvig, og det meget

ufor-

¹⁾ Knitlinga Saga cap. 97 pag. 138 apud eundem.

²⁾ Vid. P. Daniel. vit. Philip. August.

uforsigtigen, efterdi han ingensteds udi Riget var mere forhadt end i samme Stad, hvor Hertug Knud havde resideret, men han bildte sig ind, at Borgerne da skulde have Medynk over hans nærværende Tilstand, og ikke mere tænke paa det forrige, og derfor gik ind i Staden, efterat han for sin Sikkerhed havde bekommet nogle fornemme Personer til Gidsler; men han blev bedragen i sine Tanker, thi han fik der sit Endeligt, og det paa saadan Maade: der var udi Norden paa de Tider oprettet adskillige Societeter eller Laug, kaldet Gilder, hvor man kom sammen paa visse Tider; holdt sig lystig, aad og drak. Hvert saadant Gilde bestod af visse Lemmer, som havde en Oldermann eller Chef over sig, hvilken reglerebe alting, og gav Love, som helligen maatte efterleves. Hertug Knud, som var Oldermann over saadant Gilde til Slesvig, havde gjort adskillige Love og Statuta om Gilder, blant andre denne: Dersom nogen, der er udenfor Societetet, ihjelslaaer En, der er af Broderskabet, da skulle de andre hæve hans Død x). Herover, da Hertugen deres Oldermann blev ihjelslagen af

Prinds

x) Ordbene udi den saa kaldte *Leges Convivii St. Canuti Ducis* lyde saaledes: Si non Gilda interfecerit congildam &c. Statuta ere slets sammenskræve af 18 Oldermann til Skans år Anno 1258.

Prinds **Magno**, holdt Gilde-Brødrene sig forbundne efter samme Lov at omkomme Kongen, som de mente var hans Banemand. Historien derom findes i den sjællandske Krønike med disse Ord y): Kong **Nicolaus**, da han var kommen nær ved Hæthe-By eller Slesvig, raadede hans Tjenere ham fra at gaae derind; thi de sagde, at Indvaanerne sammesteds havde en vedtagen Lov udi deres Vertskabe, hvorved de ere forbundne til ikke at lade blive uhøvnet, om nogen af deres Medbrødre bliver Skade tilføjet. Videre, sagde de, at Hertug **Knud** den Hellige, som var bleven ihjelslagen af Kongens Søn, havde været Oldemand og Beskytter for saabant Laug. Kongen foragtede deres Erindring og sagde: **Mon jeg skulde være bange for nogle Skomagere og Skindere?** Da han var kommen ind i Byen, toge vel Geistligheden og de fornemste af Borger-skabet imod ham med sædvanlig Ære; ja endogsaa med Vibers og Klokkers Lyd, som en gammel skreven Krønike vidner z). Men Almuen, og især disse Brødre gif strax bevæbnede imod ham, hvorover hans Venner raadede ham at flygte ind udi St. Peders Kirke, men Kongen tog sin Tilflugt paa Slot-

y) *Chron. Sialand.* pag. 19 seqv. hvorudi disse Particulariteter findes.

z) *Knitlinga Saga* cap. 99 pag. 140 in excerpt. *Thom. Barth.*

Slottet, sigende, at han heller vilde bse ubi Kongens Hus, end tilstæde, at Guds Hus skulde besmittes med Blods Udgydelse. Hans Tjenere fattedes da ikke paa Mod og Troskab at forsvare deres Herre, men de bleve overvældede af Almuen, og ihjelslagne med Kongen selv. Saadant Endeligt fik denne Konge Anno 1135, efterat han havde regjeret henved 30 Aar. Han var den femte af Kong Svend Estridsens Sønner, som alle havde siddet paa den danske Throne. Begyndelsen af hans Regjering var god og berømmelig, men Enden svarede ikke dertil. Saasnart han kom paa Thronen, lod han, for at lette Undersaatternes Byrder, meget indskrænke sin Hoffstat. Han var en duelig Krigsmand, og ikke mindre modig end hartig. For at æternisere sin ihjelslagne Broders Canuti Thukommelse, lod han ham oprejse et stort Kloster, som han begavede med gode Renter og Indkomster. Han var ikke mindre villig i at beneficere andre Kirker ubi Riget, og var ham særdeles derudi behjælpelig hans første Dronning **Margareta**, som ubi Historien berømmes af megen Dyd. Han var ogsaa ydmyg, og lod see stor Moderation a), saa at hans Opførsel og Levemaade var ikke anderledes, da han var bleven Konge, end den

harde

a) Vid. *Ælnoth. in vita St. Canuti cap. 1.* hvor ham gives god Lov.

havde været tilforn. Men han tabte efterhaanden disse Dyder, og hensefaldt til adskillige Laster, til hvilke det er uvist enten han lod sig forføre, eller om han fulgte sine naturlige Tilbøjeligheder, som han i Begyndelsen skjulte. Han lod see stor Haardhed mod hans Søstersøn Henrik, Hertugen i Benden, og end større mod hans Broders Søn Hertug Knud; thi endskjøndt han ikke kunde overbevises at have været Stifter til det Mord, som begikkes paa samme dydige Hertug, saa dog, efterdi han siden saa meget haandhævede Prinds Magnum, hans Banemand, kunde man ikke befrie ham for Mistanke. Ikke desmindre, naar man betragter de mange Viderværdigheder, denne Konge maatte ubstaae, item hans ynkkelige Endeligt, kan man ikke andet end bære Medynk over ham; thi han maatte see sin Søn omkommes, sin Dronning Ulvilda forføres til at lade sig bortsnappe af Kong Sverker i Sverrig, og at ægte samme Konge, og sig selv flygtig og betrængt i sit eget Rige. Udi denne Konges Tid florerede den ofte omtalte **Wlnothus**, som har skrevet **St. Canuti** Levnet, og har dediceret samme Skrift til hans Broder, denne Kong **Nicolao**. Samme **Wlnothus** var en Engælænder af Fødsel, fra den Stad Cantelburn, men havde opholdt sig over 20 Aar i Dannemark, som han selv vidner i
sin

sin Dedication b). Men, som han var en Munk, kan man heller ansee hans Skrift som en Lovsang end en upartist Historie. Dog, saasom han har været øjensynlig Vidne til det, som han har skrevet, har jeg i mange Ting fulgt ham, skjønt med vederborlig Præcaution. Hans Skrift, skjønt det er fuldt af højtravende og opblæste Phraser, giver dog en temmelig Erudition tilkjende, og viser, at han ogsaa har været latinisk Poet. Hans Historie er trykt tvende Gange i Kjøbenhavn, og er den sidste og beste Edition Meursii. Udi Kong Nicolai Tid blev Gejstligheden i Dannemark forbudet Giftermaal, og sees Aarskallet til samme Forbud af efterfølgende Vers:

M. C. bisque decem Danorum clerus abegit
Uxores ductas non sine clade gravi.

Det var at ønske, at dem paa samme Tid tiligemed var blevet paabudet at tage vare paa deres Kirker, og ikke at sværme om bevæbne i Landet, og lade sig bruge udi Krig til Hest og Fods. I denne Konges Tid blev funderet St. Knuds Kloster i Odense, hvis Lemmer kaldes Knuds Brødre. Dertil gav Kongen anselige Revenuer, som kan sees af Pave Paschalis Brev, hvori saadan Gævmildhed

b) Jam vero Daciæ partibus quatuor quinquenniis
& fere binis annis commoratus. Vid. Proem.
ad Reg. Nic. in hist. St. Canuti.

hed berømmes c). Det er ellers mærkeligt, at der findes Pave Innocentii 2 Brev d) til denne Konge, hvori han raader ham at adlyde den hamborgske Erkebisp som sin Metropolitanus, da man dog veed at Riget blev befriet fra det hamborgske Erkesædes Jurisdiction under Erik Ejegod, og kan man deraf slutte, at samme Stads Erkebisp da har kommet denne Pave til at omsæde.

c) *Epist. Pasch. 2. d. d. Agnanæ 3. Idus Oct. 1117. vid. Chr. Episc. Othinens.*

d) *Apud Philipp. Cæsarem in appendice Triapæstolat. Septentrionis. test. Thom. Barth. in excerpt. Manusc.*

E r i k E m u n d .

Efter Nicolai Død blev Erik e) af Alle antagen til Konge, og vare hans Broders Haralds Sønner de første, som komme til ham udi Jylland, og tilfagde deres tro Tjeneste. Men Kong Erik havde dem

- e) Om det er sandt, at Kong Svend Estridsen ingen ægte Børn efterlod sig, saa var denne Erik den 6te uægte Prinds, som blev Konge i Danmark, hvilket er et synderligt Exempel i Historien, og viser, at Danmark i det ringeste paa de Tider ikke har været et Val-Rige. Meursii pathetiske Klagemaal, hvor han anseer som en Straf for Rigets Synder, at det maatte regjeres af saa mange uægte Prindses, er heri noget enfoldigt. De Geistlige ville i det ringeste ikke tilstaae, at en Konge, som Canutus Sanctus, var Riget givent for dets Synders Skyld, og ingen kan sige andet, end at Erik Sjegod var jo heller en Gave end en Straf af Himmelen.

dem mistænkte, at de vare kun udfikkede af deres Fader for at dylse ham i Søvn, lod dem derfor forvare paa Slesvig Slot indtil videre Dplysning i Sagen. Da han selv siden kom didhen, og de unge Herrer gjorde Knæfald for ham, ynkedes han over dem, især som han havde faaet Underretning om, at de vare uskyldige, og derfor lod dem løs igjen. Men der fandtes strax onde Mennesker, som lastede denne Kongens Gjerning, og forestillede ham, at han ikke kunde regjere i Sikkerhed, hvis han lod disse Herrer leve, der havde saadanne vigtige Præstationer paa Kronen. Hvorover Kongen blev saa mistænkelig, at han ingen No havde, førend han fik dem af Dage; thi de bleve druknede i Søen udenfor Slesvig. Imidlertid kom deres Fader til Sjælland, og blev hyllet til Konge paa Urne-Ting^{h)}, som var det Slesvigiske Lands-Ting. Men Kong Erik kom ham uforvarende paa Halsen om Natten, lod ham føre af hans Sengekammer, og strax halshugge tilligemed hans andre Sønner, undtagen en som hed Oluf, hvilken undkom i Qvindeklæder. Saadan Begyndelse havde Kong Eriks Regimente, hvorfor Undersaatterne ventede sig intet got af ham.

Paa den Tid var stor Urolighed i Norge, hvorom jeg lidet maa røre, efterdi Kong Erik deri blev
ind-

h) Urneting var Landsting i Sønder-Sjælland og Bisborg i Nørre-Sjælland.

indviklet. Magnus Sigurdson kom til Regjerin-
gen 1130. Han fik til Hustru Christina, Hertug
Knuds Datter, og derfor var bleven Kong Eriks
Svoger. Mod denne Magnus satte sig hans Far-
broder Harald, kaldet Gille, og, saasom denne
sidste fik et stort Anhang i Norge, efterdi han var
ydmyg, beleven, lystig og gavmild, da derimod
Magnus g), skjønt en duelig Herre, var ubehage-
lig, haard og gjerrig, fandt man forgodt for at
hindre borgerlige Krige, at dele Riget mellem dem,
hvilket ogsaa skete. De regjerede saaledes Riget fre-
deligen sammen i 3 Aar, men siden oprejste sig Uvi-
stighed imellem dem, hvorudi Kong Magnus fik
Overhaand, og tvang sin Farbroder Harald at flyg-
te af Landet. Harald tog sin Tilflugt til Kong
Erik af Danmark, hvilken tog venlig imod ham,
og gav ham Halland i Forlening. Smidlertid be-
mægtigede Magnus sig hele Norge. Men det va-
rede ikke længe, førend Harald med dansk Undsæt-
ning kom tilbage. Saxo siger, at Kong Erik
fulgte med ham, men den norske Krønike taler alene
om dansk Undsætning. Saasnart han kom tilbage,
spilte han igjen Mester, og fik sin Broders Søn
Magnus fangen norden for Bergen. Da han
saaledes havde faaet ham i Hænder, lod han hans
Dine udstikke, castrere, og indslutte ham i et Klo-
ster

g) Saxo in Magno Sigurd. & Harald Gille.

ster til Tronhjem. Ellers havde Kong Erik meget at bestille med de Bønder, med hvilke han førte lykkelig Krig, og tvang den mægtige Stad Arcona paa Kygen at antage den christelige Tro, hvorvel det varede ikke længe, førend Indbyggerne faldt til Afguderer igjen, som de stedse holdt ved, indtil Waldemar den Store ganske udryddede Hedenkabet. Ved dette Bøndiske Tog mærkes som noget usædvanligt, at Kong Erik førte Cavalleri paa sin Flode, saa at han og hans Broder Nicolaus maa have været de første danske Konger, der have practiseret saadant. At dette Cavalleri dog ikke maa have været synderlig anseet, sees deraf, at der var kun 4 Heste paa ethvert Skib. Ellers er intet at mærke om denne Konge, uden at han havde stor Tvistighed med Bisp Eskild af Roskilde, hvilken brød ud til aabenbare Krig. Aarsagen til denne Tvistighed var, at bemeldte Bisp Eskild, efter Erkebisp Adgers Død af Lund, tragtede efter Erkebispesædet, hvilket Kongen agtede en anden. Bisp Eskild fik i Begyndelsen saadant Anhang af Sjællandsfarer, at han tvang Kongen at flygte til Jylland, men Kongen kom siden tilbage, fik Bispens i sine Hænder, og lod ham kaste i Fængsel, saa at han maatte betale 20 Pund Guld, førend han kom løs igjen. Trættene varede dog længe derefter. Skaaningerne vilde have Eskild til Erkebisp, efterdi han var Adger paa

paarørende, men Kongen vilde ingenslunde, at den, der havde ført Sværdet imod ham, skulde beklæde saadant Embede, og være Hoved for den hele nordiske Gejstlighed. Erkebispesædet var derfor ledigt indtil Kongens Død. Da blev Eskild omsider Erkebisp. Dette er den navnkundige Mand, som blev succederet af den store Absalon, for hvilken han op- sagde Lunde-Sæde. Han var Brodersøn til Adzer, den første Erkebisp til Lund, saa at han blev den anden Erkebisp i Tallet. Han berømmes, synderlig af catholiske Skribenter, formedelst hans Dyder, skjønt Historien siger, at han har været en urolig Mand, som skal vises i Waldemari I. Historie, hvor hans Portrait gjøres. Hvad Erik Emund anbelanger, da foretog han sig imod Enden af sin Regjering at haandhæve Justitien, og til den Ende rejste igjennem Provindserne for selv at dømme i Tvistigheder. Han sparede da ikke de Store udi Landet, hvilket op- hidse de samme mod ham saaledes, at, da han var paa Hvedings Herreds-Ling ved Ribe, for at dømme udi Sager, blev han forrædeligen omkom- men i) af en jydsk Herremand ved Navn Sorteplog II37 k). Udi denne Konges Tid blev først i Dan-
nemark

i) Lib. Daticus Lund. Manuscr. folio 44. in ex-
cerpt. Thom. Barth.

k) Svirfeld sætter II39, og dog siger, at Karst
der:

nemark indførte de Præmonstratenser-Ordens Munke, som have været med de første Munke, der ere blevne etablerede udi dette Rige. Han var en Konge ikke af synderlige store Qualiteter, dog handhævede han Retten, og var upartisk udi sine Domme. Han bliver gemeenligen kaldet Erik Emund, efterdi han talede stort og prægtigt, hvorvel Andre holde for, at det Ord Emund betyder Sejerrig, og at han fik det Navn af den Sejer, han erholdt ved Fodvig I).

Erik

derester, nemlig 1138, insalbt en stor Pandepølge i Danmark.

- 1) *Helmold. Chr. Slav. lib. 1. cap. 51. Creatum est & novum nomen, ut Ericus Emund, hoc est memorabilis appellaretur: confer Saxo i Eric Emund.*

Erik Lam.

Efterat Kong Erik Emund saa fortræderligen var omkommen, var der fast ingen af det kongelige Hus, som kunde antage Regimentet. De nærmeste dertil vare Svend Eriksen, Knud Mogensens, og Waldemar Knudsen, men de vare alle dertil for unge. Man besluttede derfor efter megen Raadslagen, at destinere Waldemar, Hertug Knuds Søn, til Kronen, men at give kongelig Myndighed til Erik Lam, Kong Erik Ejegods Dotter søn m), hvilken udi det øvrige havde kun maadelige Qualiteter, saa at man i Henseende til hans Enfoldighed gav ham det Navn af Erik Lam.

Denne Erik Lam n) fik i Begyndelsen at bestille med Oluf den uskikkelige Haralds Søn, der
flyg.

m) Svitfeld siger, at hans Fader var Sagen Erik Ejegods Sønes søn, hvilket er en Bildfarelse; Sagen var bemeldte Erics Svigersøn. vid. Sax. & Crant. hist. Dan.

n) Heimoid. Chron. Slav. lib. cap. 67. Kalder ham Ericum Spac eller den Sagtmøblige.

flygte fra Jylland udi Qvindeklæder, da hans Fader og Brødre bleve omkomne af Erik Emund. Den samme, da han hørte, hvad Forandring der var skeet udi Danmark, kom han tilbage, og fordrede det Guds og Ejendom, som hans Farbroder Erik Emund havde ham frataget. Erik Lam svarede dertil, at hans Fader havde forbrudt sit Urvegods efter Loven, som siger, at hvilken som fører Avind=Skjold mod sit Fæderneland, dens Guds lægges under Kronen. Dette Svar ophidsede Oluf saaledes, at han ikke alene prætenderede sit Fæderne-Gods, men endog saa Danmarks Krone, som han foregav sig af Alle at være nærmest til. Men, som han i Begyndelsen havde hverken Penge eller Folk, saa han sig med Magt intet at kunde udrette, og derfor engang ved Midnats-Tid søgte at overrumple Kongen, da han opholdt sig udi Lunde-Kro, kaldet Arnedal, men Forræderiet blev aabenbaret, og han blev med sine Tilhængere fordreven og maatte flygte til Sverrig. Men, da han fornam, at Kongen var rejst fra Skaane igjen, kom han tilbage, og lovede Almuen store Privilegier og Friheder, om de vilde antage ham til Konge. Men foromtalte Bisp Eskild, som da var blevet Erkebisp til Lund, gjorde ham stor Modstand udi Skaane. Samme Eskild begyndte strax efter Erik Emunds Død at fornye sine Præentioner paa Erkebisp=Sædet, og derfor,

denne ny Konge uadspurgt, trængte sig ind i Stiftet. Men **Erik Lam** var ham ikke mindre imod end hans Formand, søgte med Magt at promovere **Bisp Rikke** af Slesvig til Erke-Sædet, og at støde **Ækild** derafra igjen. Men, som Skaaningerne hængte saa stærk til **Ækild**, at der maatte frygtes for Oprør udi samme Province, hvis man forfulgte denne Sag, lod Kongen det omsider blive derved. Denne kjække Prælat var da Erkebisp udi Skaane, da bemeldte **Oluf** søgte at oprøre Landet, og, som han saae, der var liden Trost at vente hos den simple Konge **Erik Lam** til Landets Forsvar, tog sig paa selv at agere en General, og med en Hob Folk at gaae **Oluf** imod, men han blev slagen, og maatte tage Flugten til Lund, hvor han af **Oluf** blev saaledes beængstiget, at han maatte sværge ham Troskab, og sætte ham Gissel. Men den gode **Oluf** agtede ikke, at en Bisp paa de Tider kunde selv løse sig af sin Ed; thi, saasnart som han havde vendet Ryggen, protesterede Erke-Bispen imod alt, hvad som skeet var, og foer over til Sjælland, for at bringe Kongen i Harnisk. Kongen kom derpaa vel med en stor Flaade for Lands-Krone, men, saasom ham paa samme Tid blev bragt for Dør en gammel Kjerling = Snak, at hvilken dansk Konge, der gjorde Landgang ved Lands-Krone, kunde ikke leve et Aar derefter, da, saasom han ingen Lust havde til at døe saa hastigen, overdrog han al

Com:

Commando til Erkebispem. Men, denne gode Prælat havde igjen den Ulykke, at han blev slagen, saa at **Oluf** derudover allevegne spillede Mester i Skaane, bemægtigede sig saavel Kronens som Stiftets Gods, affatte Erkebispem, og beskikkede en Præst ved Navn **Rikild** til Erkebisp i hans Sted, menende, at han i det ringeste havde ligesaa stor Ret til at ordinere Bisper, som Bispem havde til at agere General. Kongen, som hidindtil havde holdt sig saa godt som neutral udi denne Krig, blev da opvakt af Sønne, kom selv personligen over til Skaane, hvor han fangede fire af **Olufs** beste Krigsmænd, som han lod drukne, og derpaa lod degradere og ophænge **Olufs** ny Erkebisp. Han var ogsaa da saa lykkelig, at han overvandt **Oluf** udi en Trefning ved Glumstrup i Skaane, og tvang ham at tage Flugten til Sverrig igjen. Men, da man menede, at Krigen havde en Ende, lod han sig finde uformodentligen udi Sjælland selv, hvor han overfaldt Biskop **Rikke** af Roskild, som da opholdt sig udi Ramløse, saa det synes, at denne Herre havde mest Appetit paa Bisper. Bispem greb vel til Gevær, og søgte med sine Tjenere at gjøre al mulig Modstand, men, da han mærkede, at **Oluf** vilde sætte Ild paa Gaarden, hvor han var inde, foreslog han en venlig Samtale, hvilken **Oluf** ogsaa accorderede ham; men, da Bispem stak sit Hoved ud af Dørren, hug han Hovedet af ham, og

berz

berpaa forlod Landet, saa at det syntes, at han kom alene til Sjælland for at hugge et Bispes-Hoved af. Derpaa blev han af Paven sat ubi Kirkens Band, men man mærker ikke, at han meget bevægedes deraf; thi han lod sig kort derefter indfinde ubi Skaane, hvor Kongen var, og derefter holdt ham temmeligen varm. Endeligen efterat denne indbyrdes Krig havde været en tidlang, blev denne urolige Herre overvunden ubi en Drefning ved Thute-Uae, hvorudi han selv blev slagen Anno 1144.

Efterat denne indvortes Krig var lykkeligen dæmpet, gjorde Kong Erik et Tog til Venden, men med Uden Fremgang; thi han førte saadan slet Conduite ubi samme Krig, at han blev foragtet baade af Fremmede og Undersaatter. Endeligen, da han engang blev syg, lod han sig føre til Fyen, at han kunde bære ubi den Province, hvor han var fød, og, som Sygdommen varede noget længe, tog han en Munkes-Rappe paa, og gav sig ubi St. Knuds Kloster i Odense o), hvor han døde Anno 1147.

Svend

o) *Ritlinga Saga cap. 107. pag. 149. in Manuscr. Thom. Barik.*

Svend Grathe og Knud Magnussen.

Efter Erik Lams Død opvæktes der Tvistighed om Successionen. De fornemmeste Prætendenter vare Svend Erik Emunds Søn p) og Knud, Prins Magni Søn, som omkom Canutum Sanctum. Skaaningerne og Sjælandsfarerne hylde Svend, Syderne derimod holdte sig til Knud, saa at Danmark fik tvende Konger paa engang, hvilke ubi 10 Aar førte Krig sammen, Landet til en ubodelig Skade. Omendkjøndt Indbyggerne ubi Skaane havde hylbet Kong Svend, saa holdt dog den lundiske Erkebisp hemmeligen med hans Modstander, hvilket da Svend mærkede, lod ham fængsle, og sætte overst paa Hvelvingen af Lunde Domkirke q), dog, saasom han frygtede for Kirkens Vand, lod han ham strax løs, og gav ham en Fjøn Landsby, med et stort

p) Svitfeld siger, at han ikke var ægtefødt.

q) Chron. Nicol. Jok. Fil. in Ecclesia lundensi in porta suspensus est sub testudine.

stort Gods paa Bornholm, for at hindre, at han ikke skulde klage ham for Paven. Efterat dette Forlig var sluttet, fulgte Erkebispnen Kong Svend over til Sjælland, hvor Kong Knud var kommen for at bemægtige sig Landet. Da blev der holdt et Feltslag ved Slangerup 1149, udi hvilket mange paa begge Sider bleve omkomne; Kong Svend beholdt Marken, og Knud maatte flygte til Jylland igjen. Men, saasom paa samme Tid Paven affærdigede Breve til alle christelige Potentater udi Europa, at de skulde ruste sig til Krig mod Christendommens Fiender, og de nordiske Konger bleve ombede at udrøbbe Afguderiet udi Benden r), gjorde disse tvende Konger Stilstand med hinanden, og med samtlig Magt begave sig til Rygen; men de udrettebe der ikkun lidet; thi den Jaloufie, som var rejst sig imellem Syder og Sjælandsfarer, var saa stor, at det ene Parti glædede sig over det andets Forlis, endskjøndt de havde tilfælles Fiender, og vidste Nylænderne saavel at føre sig saadant til Nytte, at de tilføjede dem stor Skade, og nødde dem omsider med uforrettet Sag at rejse hjem igjen. Det maa ellers have været i denne Krig, som Ddense Bisp-Kronike siger

r) Micræl. Antiq. Pom. lib. 2. vidner, at de Danke da tegnede sig med et Raars af saadan Figur ♀, hvilke de heftede til deres Arme.

figer, at Dødsen af Bønderne blev ødelagt s). Efterat den vendiske Krig var til Ende, bleve de indvortes Uroligheder igjen fornøede, og lod da Kong Svend Roskild allerførst befæste med Bolde og Graver, og satte til Commandant derover Ebbe Skjalmsen Hvide. Men Kong Knud kom usøventende strax derefter med en Flaade til Issefjord, indtog den nybefæstede Stad Roskild, og fik stort Tilløb af Almuen udi Sjælland. Herudover kom det til et nyt Slag ved Thostrup 1150, hvorudi Kong Svend atter erholdt Sejer. Midlertid var Waldemar St. Caruti Søn kommen til den Alder, at han kunde lade sig bruge udi Krig. Denne unge Herre havde ikke Marsag til at ballancere længe, hvilket Parti han skulde tage; thi, saasom Knuds Fader Magnus havde slået hans Fader ihjel, saa faldt han til Kong Svends Parti, og blev en haard Fiende mod Kong Knud, sær saasom han efter sin Fader ogsaa tilegnede sig det Hertugdømme Slesvig. Saaledes blev der en dobbelt Krig udi Landet, een imellem begge Konger om Kronen, og den anden mellem Kong Knud og Hertug Waldemar om Færstendømmet.

Uf dette og andet blev Kong Svends Parti saa bestyrket, at Krigen blev forflyttet til Jylland, og blev da holdt det tredje Slag ved Viborg, udi hvilket den unge Hertug Waldemar, som var udi Kong Svends

s) Chron. Episc. Othoniens.

Svends Krigshær, særdeles distingverede sig. Da blev Knud igjen slagen, og maatte flygte til Aalborg, og Kong Svend gjorde sit Indtog som Sejerherre udi Viborg, hvor Biskop Elias ¹⁾ raadede ham, som en god Urtegaardsmand at oprykke alle skadelige Urter, det er at omkomme alle dem i Staden, som man kunde have Mistanke til, og som havde været hans Fiender. Men, som Kongen var kristeligere end Bispen, vilde han ikke følge hans Raad derudi, men lod endel løs for Penge, og de Andre alene paa Ed og Forpligtelse. Efter det uheldige Slag ved Viborg, flaktede Kong Knud allepegne om for at søge Hjelp. Først kom han udi Sverrig, hvor han blev i Begyndelsen vel imodtaget af Kong Sverker; men siden rejste sig Misforstand mellem ham og Kong Sverkers Søn, hvorudover han forlod Sverrig og begav sig til Polen, men fandt der ligesaa llet Trøst. Udi Saren gik det ham ej heller bedre; endeligen kom han til Hamborg, hvor han fik Bistand af Erkebispen, der var fortørnet mod

Ri

1) Samme Biskop Elias var fød udi Flandern, hvorfra han flygtede formedelst et Oprør, han gjorde, kom til Danmark, og blev Bisp til Ribe. Han passerede i sin Tid for en stor Statsmand; men det Raad, han gav Kongen, viser, at han ingen god Bisp maa have været. vid Chr. Episc. Ripens.

Riget u), efterdi Riget udi Erik Sjegods Tid havde undraget sig fra det hamborgiske Sædes Jurisdiction, og erhvervet dets egen Erke-Bisp. Efterat han der saaledes var bleven bestyrket, kom han til Sjælland, hvor han strax paa ny fik Tillob af Indbyggerne, og formerede udi Hast saadan Krigshær, at Kong Svend indsluttede sig udi Viborg, hvilken Stad Kong Knud lod belejre. Men, da han havde Forhaabning, at Staden skulde overgive sig for Mangel af Proviand, og hans Folk vare blevene sikre og Fjædesløse, gjorde Kong Svend et Udfald om Natten, overrumplede uformodentligen den fiendtlige Krigshær, og erholdt en fuldkommen Sejer, saa at Kong Knud atter igjen maatte flygte af Riget. Dette Slag skede 1151. Efter denne Sejer lod Kong Svend anlægge adskillige Fæstninger ved Strandbreddene, for at hindre Fienden at gjøre Landgang, blant hvilke vare de tvende anseeligste, som bleve anlagde udi Fyen og paa Sjælland, hvilke man mener at have været Nyborg og Korsør. Udi dette Aar døde den hellige Bisp Ketil til Viborg. Han blev efter hans Død holden i saadan Ære, at man bar hans Bene udi en gylden Kiste x). Udi Hovedkirken til Viborg læses disse Vers, som ere dirligere rede til ham:

O Ke-

u) *Krant. Dan. lib. 5. cap. 29.*

x) *Thom. Barth. excerpt. Manuscr. Tom. 2.*

O Ketille bone noster reverende patrone
 Fac te propitium per vetus officium.

Men Kong Knud vilde ikke saa let miste den Krone, som han eengang havde faaet paa Hovedet, søgte derfor at opvikle Frieslænderne mod Danmark, men med liben Succes. Derefter begav han sig til Keiser Friderik Barbarossa, og tilbød ham at tage Riget til Lehn af Tydskland, hvis Keiseren vilde hjælpe ham paa Thronen igjen. Keiseren tog gladeligen imod dette Tilbud; men, saasom han mærkede vel, at Kong Svends Samtykke behøvedes til saadant, lod han invitere samme Konge til sig paa en Rigsdag, som holdtes til Mersburg, hvor Kong Svend uden Mistanke henbegav sig, efterdi han udi sin Ungdom havde været ved Keiser Conradi Hof, og der lagt Vennskab med Friderico Barbarossa. Men, da han kom hidhen, forelagde Keiseren ham disse Love, at han skulde tage Riget til Lehn af Keiserdommet, og igjen forlehne Knud med Sjælland, hvilke Love Kong Svend da maatte indgaae, efterdi han frøgtede for sit Liv og for sin Frihed. Saaledes fortælles Historien hos Saxonem y). Bore andre danske Skribenter vilde vel ikke vide deraf at sige z). Men det er vanskeligt at nægte Factum,

y) Saxo in Sven Grath.

z) Helmoldus samme Tidens troværdige Skribent taler om Sammenkomsten til Mersburg, men ikke om Lehntagelsen.

tum, efterdi foruden **Saxonis** Vidnesbyrd vi ogsaa have Keiser **Friderici** eget Brev til sin Farbroder **Ottonem Frisingensem** med disse Ord: ad curiam nostram venit rex Danorum Petrus, & coronam regni de manu nostra accepit. Det samme vidner ogsaa bemeldte **Otto Frisingensis** a) samt den bekjendte Poet **Guntherus** b), som begge levede paa de Tider. Hvorom Alting er, hvis de Tydske ikke have andet Fundament til at bevise Keiserens Lehn-Rettighed med, saa er dette meget slet, efterdi et Samtykke er ikke Samtykke, som extorqveres med Magt og uden Stændernes Bevilgning, som da behøvedes.

Saa snart Kong **Svend** var kommen tilbage igjen, protesterede han mod saadant, vegtede sig ogsaa for at indrømme Kong **Knud** Sjælland. Dog bekom han ved Hertug **Waldemars** Underhandling adskilligt Gods udi Sylland, Sjælland og Skaane, hvormed han lod sig nøje, saa at de borgerlige Krige da syntes at have Ende. Men Kong **Svend** havde ikke saasnart faaet sine Fiender af Halsen, førend han slog sig til adskillige Udyder, foragtede danske Skikke og Sæder, og fyldte sit Hof op med tydske Folk, hvilket gjorde Undersaatterne koldfindige imod ham. Det, som blant andet lastedes hos ham, var,

at

a) *Otto Frising. lib. 2. cap. 5.*

b) *Gunth. lib. 1. begge kalde Kongen Petrum.*

at han satte den brugelige Rettergang ved Ed og Vidner tilside, og i dens Sted lod Sager decidere ved Enkamp eller Dueller, saa at den holdtes for at have Ret, der havde stærkeste Arme. Han hørte ogsaa ilde, efterdi han selv holdt sig for god at bisvaane Retten, da de forrige danske Konger plejede at præsidere baade paa Lands- og Herreds-Ting.

Anno 1154 blev denne Konge indviklet udi Krig med Sverrig, efterdi den svenske Prins Johannes havde voldtaget nogle adelige Damer udi Halland. For at hævne denne Voldtægt, rustede han sig til Krig, hvorvel Cardinal Nicolaus Albanensis gjorde sig megen Umage at hindre ham udi saadant Forsæt. Bemeldte Cardinal var samme Tid af Pave Anastasio skicket til Norden, for der at ordinere adskillige Ting. Han beskikkede da først et Erkebisp-Sæde til Trundhjem i Norge c), og forordnede, at Norge herefter skulde være fri for det lundiske Erkebispdoms Jurisdiction, og, paa det at Erkebisp af Lund ingen Fortrydelse skulde bære derover, gjorde han **Uld** Erkebisp af samme Stad til Sverrigs Primat eller Første. Og, saasom han af Paven var forsynet med absolut Myndighed udi Norden d), stræ-

c) *Cranz. Norveg. lib. 5. cap. 7.*

d) Vid. *Wilhelm. Neubrig. lib. 2. cap. 4 ad gentes ferocissimas Dacorum & Norrigorum direxit legatum cum plenitudine potestatis.*

bede han at holde Kong Svend fra den svenske Krig, men forgjæves; thi Kongen blev ved sit Forsæt, endel og, efterdi der var da Opstand udi Sverrig, og Kong Sverke var en gammel affældig Mand. Han gik saaledes med en Krigsmagt udi haardeste Vinters Tid ind udi Sverrig, hvor han i Begyndelsen fandt liden Modstand; thi Kong Sverker, som ingen Tilslid havde til sine Undersaatter, begav sig udi Skjul, og Sverrigs Indbyggere ginge Kong Svend i Høbetal til Haande. Men, da han udi den haardeste Vinters Tid med sine Folk gik igjennem Hulvejen, blev han der overrumplet af de svenske Bønder, som tilføiede ham stor Skade, saa at han var glad ved at kunde retirere sig med de øvrige Folk til Skaane igjen, hvor kort derefter opvoktes et Oprør af Almuen, hvilken kastede Sten mod Kongen, da han med Ord vilde stille dem tilfreds. En anseelig Mand af Kongens Tjenere, ved Navn Tyge Sygnesen e), stillede dem dog tilfreds, saa at den oprørske Krigshær adsprededes, og hver gik hjem til sit Hus, men Kongen vilde ikke lade den Spot blive uhævnet, satte derfor Ild paa adskillige Landsbyer udi Skaane, hvorved dog ingen led større Skade end han selv, og lagde en haard Skat paa det hele Land.

Efterat den svenske Fejde, og det skaanske Oprør var endet, pynsede Kong Svend ideligen paa, hvor-

e) *Cranz*. Dan. lib. 5. cap. 30. kalder ham Toco.

hvorledes han kunde forraske Kong Knud og Hertug Waldemar. Dertil fik han endeligen Lejlighed Nar 1156 udi et Gjestebud, som blev holdt til Roskilde; udi samme Gjestebud holdt han i Begyndelsen saadanne gode Miner, at, da en tydsk Sanger over Bordet sang en Vise til hans Forhaanelse, lod han sig dog ikke mærke med nogen Fortrydelse. Men, da det led noget ud paa Aftenen, mærkede Kong Knud af adskillige Tegn, at der var Forræderi i Gjerde, og derover stod op, omfavnede og kysede Hertug Waldemar ligesom til Afsked. Thi strax derpaa kom Kong Svend ind i Salen med bevæbnede Drabantere, og søgte til disse tvende Herrer. Hertug Waldemar, som var hurtigst, sprang da strax op af sit Sæde, værgede sig det beste han kunde, og endeligen trængede sig igjennem Fienderne, saa han undkom udi Favør af Natten, eftersom han udslyede alle Lys i Stuen h). Kong Knud derimod havde ikke den Lykke; thi en af Svends Tjenere, ved Navn Ditlef, fløvede hans Hoved med sit Sværd, saa at han faldt død til Jorden. Absolon, som siden blev Erkebisp, undskydede, og sigte Nogle, at Kong Knud af sine Saar døde i hans Skjød g). Dette hemme Mord søgte Kongen strax at undskyldte,

69

h) *Helmold. Chr. Slav. lib. 1. cap. 84.*

g) *Ænitlinga Saga cap. 116. p. 163 in excerpti Thom. Barth.*

og derfor Dagen derefter lod sammenkalde Roskilde Borgere, hvilke han søgte at stille tilfreds ved at indbilde dem, at Knud og Waldemar havde staaet ham efter Livet, og begjerede, at de vilde hjelpe ham til at gribe Waldemar, som var undkommen. Men Ingen troede, hvad han sagde, og faa vilde gjøre ham Bistand.

Den flygtige Waldemar, efterat han nogen Tid havde skjult sig udi Skove og Udorkener, kom han omsider over til Jylland, og der paa Viborg Låndsting klagede over Kong Svends Forræderi, og visede sine Saar, han havde faaet, hvilket opvakte saadan Medlidenhed hos de Nærværende, at de græde over ham; fik derpaa en stor Hob Folk paa Benerne, og dermed agtede sig til Sjælland. Men Kong Svend forekom saadant ved at besøge ham først udi Jylland. Efter adskillige smaa Trefninger, som Waldemars General den bekjendte Esbern Snare holdt med de Kongelige, komme omsider begge Krigshærerne sammen paa Grathe-Hede ved Viborg. Der blev Anno 1157 den 22de September holdet et stort Slag, hvorudi Waldemar fik overhaand. Kong Svend, da han saae sine Folk vende Rygen, flygtede hen udi et Kjær, hvor hans Hest blev hængende, saa at han hverken kunde komme frem eller tilbage, hvorudover han maatte kaste sit Harnisk fra sig for at undløbe tilfods. Han krøb saaledes paa Hænder

og Fodder under et Træ, og befol sine Tjenere, at enhver skulde salvere sig, som han best kunde, hvilket de ogsaa gjorde, undtagen En, hvilken af Troskab heller vilde døe end vige fra sin Herre. Han blev strax ihjelslagen af Bønderne. Derpaa blev Kongen selv greben og adspurgt, hvo han var? Han sagde sig at være Kong Svends Secretair; men da han mærkede, at de kjendte ham, dulgte han sin Person ikke længere, og bad dem føre sig til Waldemar, saasom han havde saa store Tanker om Hertugens Dyd, at han menede sig at være mest sikker hos ham. Men i det han gjorde den Begjering til Bønderne, sprang En frem med en Dre, og huggede ham Hovedet af, saa at han strax faldt død til Jorden. Saadant Endeligt fik Kong Svend Græthe, som saaledes blev kalden af det sidste fatale Slag paa Græthe-Hede. Ved hans Død endtes de indbyrdes Krige, og Riget fik en anden Skikkelse under de tre store paafølgende Konger; thi, ligesom Danmark fra Svend Estridsens Regjering indtil denne Tid ideligen havde aftaget, saa begyndte dets Sol nu igjen at skinne klarere end nogen Tid tilforn. Man seer en Kjæde af Sejervindinger, hvorved Riget blev en Skræk ikke alene for dets Naboer, men endog for det hele Europa. Man seer Krigs-Disciplinen paa den højeste Epidse, man seer Landet vrimsle af store Generaler, store Statsmænd, og lærde Folk,

man

man seer ogsaa de mange og herlige Love forfattede, som endnu ere ubi Brug, og lærer deraf tilligemed, hvor hastigen en fornuftig Regent kan omstøbe et Land. Det er alene at beklage, at disse tre store Kongers Historier ere ikke tilstrækkeligen udførte; thi, naar man undtager Waldemari I. Historie, som er forfattet af Saxo, saa findes intet ordentligen, eller udførligen antegnet om de Andre. Dette har jeg holdet fornødent at erindre, at jeg ikke skal beskylbes for at have været mest efterladende ubi de allervigtigste og frugtbareste Tidens Historier.

Waldemar den Store.

Efter Svend III fulgte udi Regjeringen Waldemar Knuds de Dbotriters Konges Søn. Hans Moder Ingilbirta bragte ham til Berden strax efter hans Faders Død, og tog samme Ingilbirta derpaa sin Tilflugt til Rusland til hendes Venner h). Denne Waldemar var en af de ypperligste Konger, som have regjeret udi Danmark, og derfor gemeenligen udi Historierne bliver kalden Waldemare den Store. Han havde udi sin Regjering meget at bestille med Norske og Svenske, men det, som gjorde hans Regimente mest berømmeligt, var de store og lykkelige Krige, han førte udi Benden. Hvad Norge anbelanger, da var udi hans Tid stor Forvirring udi samme Rige, hvor der var Successions-Tvistighed mellem Haagen Haardebred og Magnus Erlingsen; med denne sidste gjorde Kong Waldemar Forbund,

h) Runiclinga Saga Manuskr. cap. 94. pag. 135. in excerptis Thom. Barth.

bund, eller rettere med hans Fader Erling Skakke, en hurtig og anseelig Herre udi Norge, hvilken, for at hjælpe sin Søn paa Thronen, holdt for godt at forbinde sig med Kong Waldemar, og til den Ende gjorde selv en Rejse med ti Skibe til Danmark; ved dette Forbund betingede Kong Waldemar sig endel af Norge. Derpaa rejsede bemeldte Erling til Norge igjen, førte lykkelige Krige mod Haagen Gaardbred, og endeligen udi et Søslag, som blev holden ved Strimevog, omkom Kong Haagen. Vel rejste de sig efter Kong Haagens Død en ny Modstander, nemlig Sivard Sivardsen, men han blev ogsaa strax fangen og halshuggen ved Gravdal i), hvorpaa Erling Skakke spillede Mester, helst saasom denne listige Mand fik en stor Del af Gejstligheden paa sin Side, og derfor lod krone sin Søn Magnum til Konge udi Norge. Herpaa grunde sig de Prætentio-
ner, Kong Waldemar havde paa endel af Norge; thi, saasnart Kong Waldemar fik Tidende om Magni Erlingsens Kroning, lod han anmode om den Del, som ham efter Forbund kunde tilkomme udi Norge. Den listige Erling paa det han kunde rede sig ud af sin gjorte Forpligtelse, da, saasom han vidste, hvor nødigt de Norske vilde tillade Rigets Deling, eller at en Part deraf skulde komme under fremmed Herfskab, lod han Waldemari Brev forkynde
til

i Snor. Sturl. Chron. Norv.

til Stænderne udi Norge, og derved vandt det, han sigtede til, nemlig at beholde Riget for sin Sønalene; thi Almuen udi Norge begyndte at surse derover, og formanede Erling, at han skulde holde den Ed, han havde gjort Riget, hvilket Erling høfligen forkyndte Kong Waldemars Gesandtere, og lod dem med saadan Bæstede rejse til Danmark igjen. Kong Waldemar blev derover fortørnet, og besluttede med Magt at udføre sin Ret, og mod Foraaret begav sig med en anseelig Magt til Norge; men han fandt ved Biigsfiden Indbyggerne rede til at hindre ham at gjøre Landgang, og, da han endelig kom til Tønsberg, og der stevnedes Almuen til Thing, lod ingen sig indfinde, hvorudover han fornam, at dette Tog vilde blive vanskeligt, og derfor begav sig til Danmark igjen. Efterat Krigen havde varet en Tid lang imellem Danmark og Norge, rejsede Erling Skakke selv til Randers udi Jylland, for at forlige sig med Kongen, og er her ikke mindre at forundre den førstes Tillid, at betro sin Person til en Konge, som han havde skuffet, end den sidste Udelhertighed, ikke at betjene sig af den Fordel: thi da Erling Skakke ved sin Ankomst sagde: Jeg er hidkommen paa Tro og Love uden Lejde, svarede Kongen: Lejde skal du have, Erling! Jeg plejer ikke at handle uærlig med dem, som komme til mig villigen. Denne særdeles Resolution, som Erling Skakke

Skaſke her tog, viſer ſaa vel de ſtore Tanker, han havde om Kong Waldemars Dyd, ſom at Thronen endda vaklede udi Norge for hans Søn, ſaa at Kong Waldemars Venſkab var ham nødigt. Endeligen blev Fred ſluttet imellem Rigerne, ſaaledes, at Erling Skaſke tog Bigen til Lehn af Kongen med Jarls Titel, hvorpaa han fik fri Hænder at agere udi Norge, udrøddede dem, ſom vare af Kongeſlægten, og beſtædede ſin Sønns Throne.

Hvad de ſvenſke Sager angaaer, hvorudi Danmark udi Begyndelſen af denne Konges Regjering var indviklet, da beſtode de derudi. Udi Sverrig regjerede paa de Tider Erik der Hellige, hvilken beſømmes ikke mindre formedelſt ſin Gudsfrøgt end formedelſt ſine Love; thi han lod ſamle alle gamle ſvenſke Love og Forordninger udi et Corpus, ſom efter hans Navn blev kaldet Sanct Eriks Lagh. Men, ſom de fleſte Menneſker ere onde, ſaa var denne gode Konge juſt derfor de fleſte ikke til Naade, ſaa at de bleve ham affpændige, og ophidsede mod ham den bekjendte Henrik Skatellers Søn Magnus, ſom han havde avlet med den forrige ſvenſke Konge Ragwalds Dotter. Denne Magnus tillige med hans Fader bragte en anſeelig Krigsmagt paa Benene udi Danmark, og dermed mod Foraaret af det Aar 1160 rykkede ind udi Sverrig, hvor de conjungerede ſig med de ſvenſke Misfornejede. Kong Erik

Erik lod sig deraf ikke skrække, men udi Hast samlede nogle Folk sammen, og leverede sine Fiender et Feltslag Christi Himmelfarts Dag paa den flette Mark ved Upsal, hvor denne brave Herre, efterat han havde fægtet med stor Tapperhed, blev omsider overmandet, faldt udi Fiendens Hænder, og blev hals huggen. Derpaa blev **Magnus** erklæret Konge udi Sverrig. Men den uskyldige Konges Død opvakte snart saadan Fortrybelse hos de Svenske, at de grebe til Væbner, overfaldt **Magnus** og **Henrik Skateler** med deres Folk, og gjorde saadant et Nederlag paa dem, at der bleve fast ikke een tilovers, som kunde bringe Tidender derom til Danmark. Paa det Sted hvor Slaget stod, have de siden af Byttet bygget en Kirke ikke langt fra Upsal, som blev kalden Danmark k). Om Kong **Waldemar** ellers selv har havt Haand med udi disse Uroligheder, det er noget, som jeg ikke skal kunde sige, efterdi Historien taler intet derom. Det synes troligt, at han ingen Del derudi har havt, eftersom han ingen Interesse havde udi **Henrik Skateler**s Højhed, hvilken havde været hans Faders **Canuti** største Alvindsmand, som kan sees af Kong **Nicolai** Historie.

Kong **Waldemar** havde besynderligen sine Tanker henvendte til sine Naboer, de Saxer og Slaver, samt til den D Rygen. Hvad de første angaaer, da,

semt

k) Svitsfeld siger Dannevirke.

som de havde Sædvane ved idelige Indfald og Strejfsfen at tilføje Riget Skade, lod han efter sin store Ministers Bisp Absolons Begjering befæste Dannevirke med en Mur, for at hindre saadant i Fremtiden. Derpaa angreb han de vendiske Folk paa den Ø Rygen, saavel ihenseende til at tæmme de grumme Indbyggere, som der sammesteds at forplante den christelige Tro. Førend denne Krig gik for sig, var det Land Rygen i saadan Tilstand: De saxiske Munkke fra Corbien havde vel tilforn, nemlig udi Ludovici Germani Tid, indført den christelige Tro paa Rygen, og der bygget en Kirke St. Vitus til Ære, men Indbyggerne vare siden faldne til Afguderigien, saa at de intet af Christendommen havde beholdt tilbage, uden det Navn af St. Vitus, hvilken de af en Martyr og Helgen havde gjort til en Afgud, og dyrket under det Navn af Svantevit l). Saaledes, siger en catholsk Skribent, er det farligt at lære Hedninger Helgenes Dyrkelse, førend de lære dem ret at kjende den sande Gud m). Hovedstaden paa Rygen var Arcoka, som laae paa et Promontorium eller Lap paa begge Sider omslydt af Søen. Dens Mure vare saa spidse og høje, at man med et Arm-bøsse-Skud neppe kunde række dem. Midt udi Sta-

den

l) Vid. Masius de Diis Obotritorum, som er af anden Mening.

m) Fleury hist. de l'eglise. lib. 71.

den paa en flak Jord stod det store Svantevits Tempel, hvorudi var sat et Afguds-Billede, i Storhed af mere end en Mand's Længde med fire Ansigter. Udi den ene Haand holdt det et Horn fuldt af Vin, og udi den anden en Bue. Indbyggerne plejede aarlig efter Høsten at slagte et Dffer for Templets Dør, og tilligemed at anrette et herligt Gjestebud. Smidlertid blev Præsten udi Templet med tilsluttet Mund, og, naar han vilde trække sin Aande, løb han til Døren, paa det at Afguden ikke skulde besmittes af Menneſkes Aande. Man holder for, at trehundrede Ryttere stedse vare besoldede af Afgudens Indkomster. De samme overgave til Præsten alt det Rov og Bytte, de erobrede. Til samme Svantevits Tjeneste underholdtes ogsaa en hvid Hest, hvilken ingen uden Præsten maatte røre, og troede man, at Svantevit om Natten red paa samme Hest, og dermed forfulgte sine Fiender, hvorfor ogsaa Præsten, for at holde Folk udi de Tanker, lod den samme Hest see svedende om Morgenen. Videre derom kan læses hos Saxo, Cranzius og især Selmoldus n).

For at undertvinge denne D, og der at indføre den christelige Religion, gjorde Kong Waldemar et Tog Anno 1168, og lod en stor Flaade under Anførel

n) Conf. *Helmold. lib. 2. cap. 12 cum Saxone in Wald. 1.*

sel af den store Biskop Absolon gaae til Rngen. Efter lykkelig Landgang toge de Danske sig strax fore at belejre Hovedstaden Arcona. Samme Stad blev angreben med stor Hidsighed. De Danske satte først Ild paa Stadsportens Taarn, hvilken tog saadan overhaand, at de Belejrede løbe didhen udi Hobetal for at slukke Ilden. Medens Taarnet saa brændte, beføl Kongen allevegne at løbe Storm, hvilket ogsaa skede. De Belejrede forsvarede sig længe med stor Tapperhed, men omsider, da de fornåm sig ingen længere Modstand at kunde gjøre, gjorde de Tilbud om Stadens Overgivelse med Accord, hvilken Kongen ikke vegrede sig for at indgaae. Men, da saadant rygtedes blant Krigsfolkene, begyndte de at knurre derover, og paastode som en Ret, at Staden maatte gives dem til Pris. Herudover retirerede Kongen sig af Lejren, og raadslog med sine høje Officerer, hvad man udi saadan Tilstand skulde gjøre. Og holdte da de fleste fore, at man skulde indgaae Accord, efterdi Staden endda var i Stand at forsvare sig, item at Anførerne ikke burde foreskrives Love af den gemene Soldat. Herpaa resolverede Kongen at høre Stadens Gesandter, hvilke lode sig indfinde udi den kongelige Lejr, og efter gjorde Anseelsald foresloge Accords-Artikle, hvilke bleve antagne og Staden derpaa overgivet o). De fornemmeste

Ar-

o) Crantz Vand. lib. 5. cap. 12 seq.

Artikler af Capitulationen vare, at de skulde overant-
 vorde Kongen Afguden Svantevit p), antage den
 christelige Tro, og give til Kirken det Gods, som
 var lagt til deres Afguder q). Dagen derefter gav
 Kongen Befaling at nedrive Afguds-Billedet. Der-
 om stod en stor Mængde Folk for at ansee, hvad Ud-
 gang det vilde faae; thi de holdt fore, at saadant
 de Danfkes Foretagende mod deres store Gud Svante-
 vit ikke vilde blive ustraffet. Hvorudover de dan-
 ske Soldater ginge forsigtigen tilverks med Billedets
 Nedrivelse, at ingen af dem skulde komme til Skade,
 og at Indbyggerne ikke derudaf skulde tage Lejlighed
 at tilskrive saadant en Straf for den Vold, de øvede
 mod deres Afgud, og saaledes styrkes udi deres Dver-
 tro. Det store Billede blev da uden nogens Skade
 nedrevet, og faldt ned paa Jorden med et forfæ-
 keligt Bulder. Det blev trukket af Staden til de
 Danfkes Lejr, hvor det blev hugget i smaa Stykker
 og brændt. Indbyggerne bleve beordret saadant at
 forrette, men de vegrede sig for at lægge Haand paa
 deres Gud, som de saalænge havde dyrket, og der-
 fore lejede de Fremmede, som da boede udi Staden
 til at slæbe Svantevit ud. Over dette store Fald
 forfækkedes Nogle, som meest vare hengivne til
 Dvertro, Andre derimod lo deraf, men de fornuftig-
 ste

p) Saxo lib. 14.

q) Helmold. lib. 2. cap. 13.

fte bluebes ved saalænge at have dyrket en Gud, som de nu fandt saa afmægtig. Efter Arconæ Erobring begav Biskop Absolon sig for den vigtige Stad Ca-rens, hvilken han tvang til at overgive sig paa samme Maade, som Arcona. Udi samme Stad vare tvende store Afguder Rugienus og Porenitus, hvilke iligemaade bleve nedrevne.

Saaledes kom den vigtige D Rygen, som var Bøndernes fornemteste Sæde, under dansk Herredøm. De hedenfke Tempel bleve opbrændte, og henved 12 christne Kirker bleve bygde, saa at Christendommens Indførsel paa Den maa regnes fra den Tid r). Aarsagen, som drev Kongen til dette Tog, var endel for at udrydde Afguderiet, endel ogsaa for at hævne den Bold, Rygierne havde saa ofte øvet mod de Danske og andre Fremmede. Der kom aarlig en stor Mængde af udenlandske Folk paa Rygen formedelst Sildefangsten. Men de maatte alle betale en vis Tribut til Afguden Svantevit, og derforuden forpligte sig til ikke at forrette deres Guds-tjeneste saalænge, de vare i Landet, hvorudover, da en Præst af Bardevick engang efter christne Kjøb-
mænds

r) *Micræl. Antiq. Pom. lib. 2* vidner, at Kongen betingede sig en aarlig Skat af 40 Skilling af hver Ploug, og gav Landet i Forlehnung til Jarmer eller Jaromar, hvilken ogsaa fik til ægte hans Dotter Sillegard.

mænds Begjering holdt Messe paa Landet, satte Indbyggerne ham efter Livet, saa at han med sit Folge maatte redde sig med Flugten; thi, endskjondt Bønderne udi Almindelighed habede de Christne, saa overgik Indbyggerne paa Rynen dem alle derudi, hvilke opofrede christne Mennesker til Svantevit, og holdte for, at Afguden intet var behageligere end at see christen Blod s).

Om Kong Waldemari andre mangfoldige Tog udi Bønden og de Danskes Bedrifter sammesteds vil jeg her intet tale, men henvise Læseren til Saxo, som saadant udførligen beskriver. Og er dette den fornemteste Hændelse udi den slaviske Historie, hvorved den Historieeskriver Helmoldus ender sin slaviske Krønike. Han begynder den fra Carolo Magno og fører den ud til denne Tid. Samme Skribent levede udi den Part af Holsten, som nu kaldes Bagrien, udi en liden Stad kalden Bosow, hvorudover han kaldes Presbyter Bosowiensis. Han har skrevet sin Historie med stor Oprigtighed, hvorføre jeg ofte har citeret ham som de Tidens troværdigste Skribent. Cranzius haver og fulgt ham Fod for Fod i sin gamle vendiske Historie. Han døde Aar 1170, og haver Arnoldus Lubecensis siden continueret hans Historie. Saasom Bisp Absalon havde ført Conduiten i denne Krig, lagde Pave Alexander 3 det Land

s) Crant. Wandal. lib. 5. cap. 11.

Land Rygen, saavidt geistlige Sager angik, under Bispestolen af Roskild, som allerførst afstod sin Ret derpaa Anno 1660. Pave Alexandri 3 Diploma, hvorved Rygen blev lagt under Roskilde Bispestol, er dateret Benevent 2 November 1168, og findes paa Latin hos Svitsfeld 1).

Den Fremgang, som Kong Waldemar havde udi Venden, opvakte Jalousie hos hans Nabo Henricus Leo af Saren, saa at det saae ud til Fiendskab mellem dem. Denne Uenighed vilde de Vender eller Slaver føre sig til Nytte, og derfor angrebe Kongen. Men den store Helt Absalon var ligesaa lykkelig mod dem, som imod Rygianerne; thi han erobrede Anno 1170 den navnkundige pommerste eller vendiske Stad Sulin paa den D Bollin u). Saa at

1) Diplom. *Alexandri 3*: pag. 108.

u) Den Stad Sulin, hvorom ofte tilforn er talt, var udi sin Velstand een af de mægtigste Stæder udi Europa, derudi havde de Danske, Russer, Sembret, Sarer og Vender deres egne Qvarterer og Gader, og vrimlede dens Havn saaledes af Rjøbmænds-Skibe, at Crangius Vand. lib. 2. cap. 33 holder for, at ingen Stad udi Europa derudi kunde lignes med Sulin, undtagen Constantinopel. Den blev ødelagt af Kong Waldemar 1. og siden ikke er kommen til nogen Anseelse igjen. Den kaldes nu Bolin test. Munsteri Cosm. lib. 3.

at Kong Waldemar udi disse Krige blev Herre over Rygen, Mecklenborg, den vestre Part af Benden, og nogle Stæder udi Ostre-Benden, hvorpaa han bekom Ejendom ved et kejslerligt aabet Brev, samt en pavelig Bulle i det Mode, som blev holden ved Lybek, hvor Kongen og Keiser Frid. Barbarosså mødte hinanden. Herpaa grunder sig de Danske Kongers Titel af de Benders og Slavers Konge, som siden blev forandret til de Gothers, hvorvel Kong Waldemar kunde ogsaa tilegne sig denne Titel efter sin Fader, som var de Dbotriters eller Benders Konge.

Uf den Sammenkomst mellem Keiseren og Kongen have Nogle tage Anledning at sammensmede den Fabel, at Kong Waldemar da tog den danske Krone frivilligen til Lehn af Keiser Fridericco Barbarossa, og derudi uden Tvivl have confunderet Danmark med den Del af Benden, hvorpaa Kongen, som sagt er, af Keiseren fik Confirmation. Man kan derforuden af Tidernes Tilstand klarligen see, at saadant ikke kan være uden en pur Digt; thi hvad kunde drive en af de mægtigste og anseeligste Konger, som Waldemar I, at underkaste sit Rige en andens Herskab, og hvad kunde bevæge en Keiser, der var omspendt af Fiender, og som stedse havde nok at bestille med at beskytte sin egen Throne mod Paven, at begjære saadant af en mægtig Konge, hvilken han heller frygtede sig for, og derfor alene søgte at separere

rere ham fra det Forbund, som han havde sluttet med **Henricus Leo** af Saxe, som var Keiserens Erts = Fiende. Det er urimeligt at stipulere sig ved Tractat en Tjeneste af sin Ligemand, og oven i Kjøbet at begjære Underdanighed. Kong **Waldemar** var derforuden alt for klog, og havde alt for gode Raadgivere til, at han skulde ved gode Ord uden Sværdslag lade sig overtale til at overgive sit Fædrene-Rige, som han havde under saa god Titel som nogen Konge i Europa. Om Keiser **Fridericus Barbarossa** eller andre tydske Kejsere efter ham have ladet sig mærke med flige Prætentioner, gjør det intet til Sagen; thi mange af de tydske Kejsere have af Wildfarelse selv ikke vidst, hvad de vare; thi, som de af Paverne havde faaet Titel af Rømer-Kejsere, saa have de ofte indbildt sig at have Ret til det gamle vestlige Kejsersdom eller hele Europa x), som de gamle Kejsere herskede over, endskjønt Danmark derunder aldrig havde været begrebet. Paa dette Fundament erklærede siden Keiser **Maximilianus I.** Sverrigs Rige ubi Act, og derfor blev be-

leet

x) Gaabant lod Keiser **Henricus 6** sig offentligent mærke med, og vilde have Frankrige til et Lehn af Kejsersdommet. Vid. *Pere Daniel vita Philipp. Augusti.*

leet af den svenske Guvernør Svante Sture, som sagde, at det var selsomt, hvorledes Kejseren kunde give et Rige bort, som han aldrig havde ejet noget i, ligesom Kong Knud siden svarede denne Keiser **Frid. Barbarossa**; hvad Lehn derfor Kongen kan have taget af Kejseren enten til Lybek eller Meh, saa kan det ikke forstaaes uden om Benden, hvilket Kejseren siden af Bildfarelse kan have extenderet til det Rige Danmark, som de franske Konger have gjort til Engeland, hvorvel de forlenede alene de engelske Konger med Normandie. Erdeligen komme Skribenter ikke overens hverken om Stedet eller Maaden; nogle sige det skete til Lybek, andre til Meh, og andre igjen nævne andre Steder. Den gamle Bremiske Kirkehistorie, som synes at være skreven i Waldemar 3. Tid, siger, at Kongen tog baade Danmark og Sverrig til Lehn af Kejseren y). Men, som en oprigtig Historieskriver intet maa dølge, som tjener til Sandheds Dplysning, saa vil jeg ej heller forbigaae at melde dette, at vor egen store Skribent Sapo Gramaticus, som levede udi Waldemars Tid, ogsaa taler om dette Lehns Modtagelse til Meh. Men man kan af dette, som samme Historieskriver melder derom, ikke grandgiveligen

see,

y) *Anonym. hist. Archiep. Brem.* Ordene ere disse: *Bisanciæ Waldemarus duo Regna Daciæ & Sveciæ ab Imperatore suscepit.*

om det var i Henseende til Riget, eller de erobrede Lande i Tydskland, at Kongen erklærede Keiseren for Overherre, og synes det heller, at han ved det Ord **Rige** forstaaer en Del af Riget, eftersom man siger, at Kongen erkjendte Keiseren for Overherre paa samme Maade, som de engelske Konger erkjendte de franske, hvilket ikke skete i Henseende til England, men til de conquererede Provindser i Frankrig²⁾. Hvorom alting er, og hvorledes man kan forklarer **Saxonis Historie**, saa sees, at det ikke skete frivilligen, men ved Bold og List, ligesom den samme Gang under Kong **Svend**, og at det derfor ikke kan ansees som en Stridighed af nogen Betydning, helst eftersom paa de Tider ingen Regularitet var i Lehn-Rettigheder; nogle Konger erklærede sig Vasaller af andre pro persona, hvorover man sees Lehn-Rettigheden at have ophørt ved Vasallens Død. Andre toge Lehn formedelst Pensioner; saaledes var **ardum Greverne** af **Flandern** Vasaller af andre Konger, iligemaade **Greven** af **Savoyen** for en Pension af 200 Mark, uden at underkaste deres Lande nogen Underdanighed. Til at godtgjøre en Konges Lehn-Rettighed over et andet Rige udfordres derfor, at man viser med hvad Vilkaar at Lehn har været givet, eller producerer skriftlige Instrumenter derfor,

Et 2

item

2) Saxo lib. 14 ita Gallorum ditioni Britanniae Regis inclinata potestas.

item Beviser, at Lehns-Rettigheden har continueret, hvilket altsammen her fattes.

Mod Enden af denne Konges Regjering opvoktes et farligt Oprør udi Skaane, hvor Indbyggerne besværede sig over Skatte og Tiender, og indjog saadan Frygt i Dyrigheds-Personerne, at de maatte søge deres Skjul udi Kirkerne. Erkebispem stilledem vel i Begyndelsen med sin sædvanlige Betsalenshed tilfreds, og lovede dem Moderation, men, da de fornåm, at saadant ikke paafulgte, brød det ud til aabenbar Oprør. Erkebispem, da han saae sig intet med det Gode at kunde udrette, stikkede han bevæbnede Soldater mod dem, hvilke dog ingen Drdre havde at bruge skarpt Gevær, men alene at adspredde de Oprørske med Hug og Slag. De Fornemste i Skaane raadede da Erkebispem, at han skulde formaae Kongen til at skille Skaaningerne ved de fremmede sjællandske Betjenter, saasom Esbern Snare, Svend a) og andre, hvilket Erkebispem vegrede sig for at søje dem i, foregivende, at det var uanstændigt at foreskrive Kongen slige Love. Herover gave de offentlig tilkjende, at de hverken vilde give Kongen Skat eller Præsterne Tiende; ja det gik saavidt, at de lode sig mærke med at vilde have

a) Denne Svend kaldes ellers Sune Ebbesen.

have Bisperne affskaffede b). Da Kongen mærkede deres Haardnakkenhed, samlede han en Krigshær, og dermed gik over til Skaane, gelejdet af Erkebispem. Indbyggerne toge ventligen mod Kongen ved Strandbredden, men, da Absalon vilde stige paa Land, kastede de Stene mod ham, forglemmende, hvor store Velgjerninger han tilforn havde bevist dem. Hvorover Kongen blev saa fortørnet, at han strax gav Ordre til sit Folk at angribe dem. Men adskillige fornemme Herrer lagde sig derimellem, og forestillede ham, at Landet kunde fuldkommeligen sættes i Rolighed igjen, dersom han vilde stille det ved de tre mest forhadte Mænd, Absalon, Esbern og Svend. Kongen, som inclinerede til Mildhed, kaldte derfor Absalon til Side, foreholdende ham den Kjerlighed, han stedse havde baaret for ham, og beder, at han for Fred og Enigheds Skyld vilde forlade Skaane, og begive sig til Sjælland. Absalon svarede dertil, at han aldrig havde havt anden Villie end Kongens, og vilde gjerne stikke sig heri. Men han vidste vel, at Skaaningerne vilde betjene sig af hans Fraværelse, og ved Løgn og Bagtalelse søge

b) *Chron. Sialand.* pag. 46 siger, at det meste, som ophidsede Skaaningerne, var, at Erkebispens Folk paalagde et stort Hoveri, nemlig at føre alle de Træer til et vist Sted, som de havde hugget i Skovene.

søge at sværte hans Reputation. Dog, saasom Kongen forsikrede ham om, at han vilde have Dm-
 sorg derfor, forlod han Skaane, og begav sig med Kongen til Sjælland. Der lod Kongen til sig stevne
 de fornemste Skaaninger, for at anhøre deres Klage-
 gemaal mod Erkebispfen. De lode sig ogsaa indfine
 de, og forebragte deres Besværinger; men Erkebis-
 pfen forsvarte sig med saadan Synb, at de selv
 maatte tilstaae, at han var uskyldig. De begjerede,
 at de maatte rapportere Almuen saadant. Dette
 blev dem bevilget; men i Steden for ved deres Til-
 bagekomst at stille Almuen tilfreds, ophidsede de den
 langt mere end tilforn. Herover greb Erkebispfen til
 det geistlige Sværb, og satte det hele Land i Kirkens
 Band. Kongen secunderede ogsaa Gejstligheden med
 det verdslige Sværb, og gif med en Krigsmagt over
 til Skaane igjen. Herover lode Skaaningerne ud-
 give Budstikke c) over det hele Land, for at advare

Ind-

- c) Naar i Landet kom Tidende om Krig, blev en
 Stikke eller Pind med en Traad i, sendt fra
 en Gaard til en anden ved Kongens Dmbuds-
 mænd, for at forkynde Indbyggerne, hvad
 som skulde gøres. Saadan Pind blev kalden
 Budstikke. Den samme, naar den var brændt
 i den ene Ende, betydede den Fejde. Derom
 taler den Norske Lov ubi Fare-Balken Cap. 3
 saaledes: End kommer Krigshær eller noget

Op-

Indbyggerne at gribe til Bevær og at forsvare deres Frihed.

Skaaningerne med Hallandsfarerne rykkede da med en anselig Magt mod Kongen, i Forsæt at leve et Feltslag, hvilket ogsaa blev holdt ved Dyste 1181 d). Erkebispens raadede Kongen, at man ikke skulde bruge andet end Rjeppe og Prygle. Men den uformodentlige Modstand, man fandt, foraarsagede, at man maatte bruge Sværdet. De Dprørffe holdt længe Stand ved Dyste-Bro e). Det ene Parti søgte at komme over Broen, og det andet søgte saadant at hindre. Dmsider lod Erkebispens Rytteriet svømme over Vandet, satte dermed ind paa Bønderne, og aabnede Vejen for de Kongelige at komme over Broen. Herover ballancerede Sejeren ikke længe, nogle af Bønderne toge Flugten, andre bleve slagne, og en Hob druknede i Vandet. Men

de

Oprør begynder i Landet, da skal man op-
 fjære Budstikken og lade den føre igjennem
 Landet. Hvo som forsømte saadan Budstikke,
 skulde være fribløs efter samme Lov. Saale-
 des førte de gamle Islændere en Hammer om,
 kaldet Thors Hammer, og siden et Træ-Kors.
 Vid. *Arngrim rerum Islandic.* lib. 1. cap. 7.

d) *Anonym. Chron. Sialand.* kalder Stedet, hvor
 Slaget stod, Anundelesf eller Duffæfal.

e) *Calendarium Nestved.* in excerpt. *Thom.
 Barth.*

de Kongelige havde neppe beholdt denne Sejr, før end man fik Tidender om en anden Hob Skaaning, som kom fra den østlige Del af Landet, hvilke bemægtigede sig Broen, og søgte med en Hob Ste-
ne, som de havde samlet, at forsvare den samme. Men Kongen lod sit Folk vade over Vandet, og angreb de ubevæbnede Bønder, hvilke ikke længe holdt Stand, men med oprakte Hænder bade om Naade, hvilken Kongen efter Erkebispens Forbøn forundte dem. Kongen foer derpaa det hele Land igjennem, og allevegne tog Gisler. Indbyggerne stillede sig ogsaa i alting-lydige an; de bade alene indstændigen, at Tienden maatte dem eftergives. Kongen vilde ogsaa gjerne benaade dem med saadan Eftergivelse, talte med Erkebispens derom, og forestillede ham, hvilken Ulykke disse Tiender havde foraarsaget i *Canuti Sancti Tid*, og at de samme havde skilt Kongen ved Livet. Men Erkebispens kunde ikke bevæges til at staae derfra.

Saadan var Tilstanden, da Kongen, efterat han havde regjeret med Berømmelse i 25 Aar, døde til Ringsted, som han mærkeligen havde forbedret (1181), efterat han havde faaet sin Søn *Canutum* kronet til Konge i Danmark 1170, da samme Prinds endda ikkun var i sit syvende Aar. Han siges først at have bygget den Stad *Dansig*, saaledes kaldet
lige

h) Svitsfeld sætter 1182.

ligesom de Danske (v), hvilken Stad var under dansk Herrdom i 17 Aar. Udskillige Skribenter, blant hvilke Reinhold Curicken (h), ville dog gjøre denne Stad ældre, og holde for, at de Gother dertil have lagt første Grundvold, menende at gjøre saadant bevisligt af det latinske Ord Gedanum. Men, som samme Skribenter tilstaae selv, at Waldemar ikke alene spillede Mester i Landet, men endog saa lod bygge det Castel, som man endnu kalder Danfigs Citadel, er det langt sikkrere at følge den almindelige Mening, og at sige, at samme Stad Danfig eller Danske, som den kaldes hos gamle tydske Skribentere, har sit Navn af de Danske. Kong Waldemar avlede med Sophia, som var en polsk Prinsesse, Canutum og Waldemarum, og med Tova Hertug Christoffer; han efterlod sig ogsaa tre Døttre i).

Han

- g) *Micrael. Antiq. Pom. lib. 2.* Er anlegte das Schloß Danzig oder Dannewyck, das ist die Dänische Wyke, wie die Pommersche Chronicken sagen.
- h) *Curichen Beschreibung der Stadt Danzig.*
- i) *Manuscr. Membran. it. Knitlinga Saga cap: 128 p. 188 in excerpt. Th. Barth.* og saasom begge disse Krøniker tilligemed *lib. Daticæ Lund.* henseer hans Død til 1181, maa Hvitsfelds Regning være urigtig, saavel om Kongen som Erkebisp Eskild.

Han var en Herre af store Sindsgaver, forstandig, taalmodig, tapper og særdeles bestandig i Venfkab. Han var en stor Mester i at fordølge sin Brede, skjönt, naar han engang blev fortørnet paa nogen, glemte han det aldrig, hvilket Saxo vidner, der i Grunden kjendte ham k). Hvad Legemets Skikkelse angaaer, da var han høj og anselig; hvorover i den Sammenkomst han havde med Kejsler Frederico Barbarossa i Tyskland, Almuen sagde, at han var skabt til at være Kejsler, ja de Tyske stormede saaledes til for at see ham, at den ene stod paa den andens Arter. Hans Død foraarsagede stor Hjertesorg blant alle Danske. Han havde maaskee levet længere, hvis han ingen Doctor havde brugt; thi Johannes Abbas af Skaane, som gav sig ud for at ville curere ham, gav ham en Svededrik ind, og dækkede ham saa vel til med Klæder, at Kongen strax derpaa fandtes uden Liv. Dog finder jeg ikke i Historien, at bemeldte Johannes kom i Mistanke derover, endskjönt han var fra Skaane, hvor Indbyggerne da paa samme Tid var misfornøjede med Regjeringen. Saxo beskriver ham alene som en Storpraler i Medicinen, skjönt han havde kun maadelig Kundskab deri. Vist nok er det, at de sjællandske Doctorer kunde have forrettet det samme, saa

k) Saxo in *Waldemaro*.

faa at det ikke var nødigt at hente denne Mand fra Skaane.

Samme Aar, som denne Konges Død skete, bøde ogsaa den i Kirkehistorien særdeles bekendte Erkebisp Eskild til Lund. Samme Eskild var Brodersøn til Adzer, den første Erkebisp sammesteds. Han var først Provst i Lund, siden Biskop i Roskilde 1). Efter Erkebisp Adzers Død tragtede han efter Erkebispesædet, men Kong Erik Emund satte sig derimod, saa at han ikke nød samme Sæde før end udi Erik Lams Tid. Han var den første gejstlige Mand, der offentligen drog sit Sværd imod sine egne Konger, som sees af Erik Emunds og Svend Grathes Historie, og lod den sidste engang til Spot hænge ham under Hvelvingen af St. Laurentii Kirke til Lund. Men, som de Gejstlige gjerne profitere af deslige Forfølgelser, saa fik Eskild til Reparation en stor Del af Bornholm, som stedse blev lagt til Erkesædet i Lund. Han stod i Begyndelsen vel hos Kong Waldemar I, men der rejste sig siden Uvillie imellem ham og samme Konge, og det ved saadan Lejlighed. Erkebispens havde en stor Skat liggende i Frankrig, hvilken han engang lod føre til Danmark; om blant denne ogsaa var det Brød, som St. Bernhardus havde foræret ham, hvilket udi tre Aar ikke mulnede, item noget af sam-

me

1) Vid. Cron. Archiep. Lund.

me Bernhardi Haar og Skjæg, hvorom Historien taler m), skal jeg ej kunne sige; Hvitfeld taler alene om en Skat, som han lod føre hid til Riget. Men Munkene, som førte samme Skat, bleve plyndrede paa Vejen. Erkebispnen klagede sig derover for Kongen, og, som Kongen saadant ikke kunde straffe, efterdi han ikke vidste Gjerningsmændene n), fattede han Had til Kongen, holdende ham enten for Medvider i denne Gjerning, eller i det ringeste at han ingen Mishag havde derudi. Og, som Kongen ikkun lo af hans Ubesindighed, begav han sig af Forbittrelse til Sverrig. Men, da Kongen, for at revse ham, bemægtigede sig et af hans Slotte, kom han tilbage igjen, og blev paa ny Kongen underdanig. Han gjorde derpaa en Rejse til Jerusalem, men ved sin Tilbagekomst blev mistænkt hos Kongen formedelsft en Conjunction, hvori hans Søsterbørn vare Medvidere. Herover resignerede han Erkebispesædet til Bisp Absalon, og 1177 gav sig udi det Kloster Clairvaux eller Claravallis o) i Frankrige af St. Bernhardi Orden p). Saadan en Mand var

Erke-

m) *Cautfred. notis ad St. Bernh. inter excerpt. Th. B.*

n) *Chron. Archiep.*

o) *Chron. Claraval. 1181, vid. Saxo lib. 14.*

p) *Anonym. Chron. Sialand. siger, at han døde strax derefter 1178.*

Erkebisp Eskild, hvis Dyder blive højt afmaalede hos endel catholske Skribenter. St. Bernhardus selv havde stor Æstime for ham, og findes i samme Bernhardi Skrifter Breve ham tilskrevne q). Ikke desmindre sees dog af den danske Historie, at han forstyrrede Rigets Fred i fire Kongers Tid. Han var ellers en af de anseeligste danske Erkebisper, endel efterdi han var af kongeligt Blod, endel ogsaa efterdi han af sit eget Arvegods stiftede fem Bernhardiner-Klostere i Danmark, blant hvilke det første og fornemste var Esrom Kloster, som blev stiftet 1151, hvoraf udspirede fem andre Klostre, kaldne Esroms Døttre, blant hvilke var Sorø r). Udi hans Tid fik Norge saavel som Sverrig sine egne Erkebisper, hvorved Erkesædet til Lund, som tilforn havde Jurisdiction over hele Norden, mistede endel af sin Højhed og Herlighed. Til Bederlag derfor blev Eskild forordnet til pavelig Legat over de tre nordiske Riger s), og fik Titel af Sverrigs Første

q) *Epist. Bernhardi* 314.

r) *Chronol. Monasteriorum Cisterciens.* in excerpt: *Th. B.*

s) *Anonym. Chron. Sialand.* pag. 59 synes at give tilkjende, at Andreas Sunonis fik allerførst Titel af Pavelig Legat, hvilket er falskt. Hans Ord ere disse: Hic Archiepiscopus dignitate Legatiæ Apostolicæ sublimatus erat. lib. daticus Lundens. fol. 43.

for sig og sine Efterkommere. Eskild døde til Clairvaux 1181 8de Sept. og af nogle blev holden for en Helgen 1).

Fra Kong Waldemar 1. Tid regnes en ny Periode i de danske Love; thi, endskjønt en eller anden Konge for ham har udgivet Forordninger, saa var den danske Ret dog i ingen Anseelse førend under Kong Waldemar 1, hvilken udgav baade de Skaanske og Sjellandske Love, og publicerede iligemaade bemeldte Provindsers Kirke-Ret. De Skaanske Love bleve udgivne 1163, som Arild Hvitfeld vidner u). Et Aar tilførn blev udgiven den Skaanske Kirke-Ret, som bestaaer af 25 Artikler, og føjes til de andre Skaanske Love, da Eskild var Erkebisp til Lund, og Thor Landsdommer i Skaane, hvilke begge nævnes udi Lovens Begyndelse, saa at det er troligt, at de have været de fornemste Instrumenter til at forfatte den. Denne Lov er ellers en Kilde for de efterfølgende Love, og derfor kaldes *kar' êkoxu* Skraa eller Löv. Anno 1171 udgav han de Sjellandske Love, og siden i samme Aar den Sjellandske Kirke-Ret, hvilket sees af denne Lovs egne Ord saaledes: Fra Christi Fødsel indtil disse Loves Publication ere 1170 Vintre, 7 Maaneder og 10 Dage. Samme Konge tilskrives ogsaa

1) Svitf. Chr. Arch. Lund. siger at han døde 1182.

u) Hvitf. præf. ad Leg. Scan.

saa de saa kaldte **Rigens-Ret og Dele**, hvorvel andre holde dem for ældre. Naar vi dette altsammen betragte tilligemed hans øvrige vise Regimente samt herlige Sejervindinger, saa kan man sige, at denne Konges Navn bør være helligt hos Efterkommerne, og at det ikke er uden Grund, at de fleste kalde ham **Waldemar den Store**. Til Slutning af denne Konges Historie er at mærke, at den danske Adels begyndte først at stige og at blive anselig. Derom taler **Hvitfeld** saaledes x): **Vor Adels** er her i Danmark siden første **Waldemars Tid** fast opstegen. Vi finde ikke udi den hele Lovbog talt om Herremænd, førend udi den 3die Bog, hvor derom først bliver meldet, og hvor dem tillades at kjøbe Styreshavne, fordi de vove og jætte deres Liv for Kongen og Riget. Udi fordum Dage bleve der mange slagte til Ridderne; men den Stand og Frihed var dog ikke uden paa Personer alene, ikke paa deres Efterkommere, førend vi nu efter den Skik, som udi Tyskland var begyndt, her og begyndte en Forandring, saa at Adelsstand er bleven arvelig. Af disse **Hvitfelds Ord** sees 1) at, endskjønt her var Adels udi Riget før **Waldemar I**, saa vare de dog ikke i stor Anseelse før samme Konges Tid, 2) at adelig Bærdighed i Begyndelsen ikke

fun

x) *Hvitfeld pag. 146 seqv.*

fun var pro persona, men siden efter den tydske Maade er bleven arvelig, 3) at i Kong Waldemar Løvs 3die Bog dem først blir tilladt at kjøbe Styreshavne. Hvad disse Styreshavne er angaaende, hvormed de bleve forlenede først pro persona, siden for deres ægte Arvinger paa Sværdsiden, da maa man vide, at en Styresmand i gamle Dage kaldtes den, som var Chef over et vist lidet District Bønder. Den samme skulde holde for sin egen Person Hest, Brynie og fuld Mand's Vaaben, derhos Armbøsse og tre Tylter Pile, Riget til Tjeneste. Han skulde have af hver Havn 9 Skjepper Rug aarlig i Fejdetid, foruden hans tillagte Gaard, kaldet Styreshavn. Saa at slige Styreshavne i Begyndelsen var ikke andet end noget af Kronens eller Stiftets Gods, givet til Bøndernes Høvdinger eller Styresmænd; men siden blev samme Styreshavne givne i Forlening til visse meriterede Herremænd, først pro persona, og siden til Efterkommerne paa Sværdsiden. Saa at dette synes at være Oprindelse til de første danske Herregaarde. Adelsmænd, som bleve forlenede med saadanne Styreshavne eller privilegerede Gaarde, kaldtes Frimænd, fordi de vare fri for Skat og Lething, det er, Krigsskatten eller Tilstød; thi Lething er det samme som Krigs-Expeditioner, og Lethings=Styr Krigsstyr. Stød er Tilstød eller Sammenstød, hvilken maatte gjøres til

til Krigs-Rustning af Alle, undtagen af Frimænd, det er privilegerede Herremænd, hvilke derimod maatte tjene i egen Person i Krig, og vove deres Liv for Kongen. Formularen, som brugtes, naar Noget blev ophøjet til Herre-Stand, var denne: *Recipimus eum in hominem nostrum dimittendo eum quivium & liberum ab omni expeditione, quod Stud & Inna dicitur.* Saa som derfor intet vist kan siges om et bestandigt Adelskab, førend udi **Waldemars Tid**, og der allerførst tales om Herrestand og dens Privilegier udi **Waldemars Lov**, kan man i vis Maade regne den danske Herrestands Begyndelse fra denne Tid.

C a n u t u s VI.

Efter Waldemari I Død kom hans Søn Knud til Regjeringen, efterat han havde været kronet 12 Aar tilførn y). Alle Provincerne samtykkede strax Canutum VI. for Konge: alene Skaaningerne satte sig derimod; thi de samme vare nyligen for Kong Waldemars Død blevne misfornøjede med Regjeringen, som sagt er, og derfor havde gjort Opstand mod Kongen, men de bleve flagne af de Kongelige ved Dyffe 1181. Dette Nederlag kom dem vel til at krybe til Korset, men forøgede desmere deres Misfornøjelse, saa at de efter Kong Waldemars Død gjorde Opstand, og vilde ikke hylde den nye Konge. Erkebisp Absalon søgte strax ved gode Ord at stille dette Oprør, men forgjæves, hvorudover han rejsede til Sjælland igjen for at give Kongen altsammen ad-

før:

y) Svitfeld siger her 1180, og ubi Waldemari i Historie, at han blev kronet 1170, hvilket sidste er rigtigst, og det første er en Trykfejl.

førligen tilkjende, og at gjøre Anstalt til at spørge de Dyrørskes med Magt. Imidlertid øvede de Samme stor Bold udi Skaane, og, saasom de tilskreve det forrige Nederlag den Uheld, at de ingen Anfører havde havt, lode de hente fra Sverrig en ved Navn Harald Skrang, hvilken var af kongeligt dansk Blod, men i det øvrige af flette Qualiteter; ham gave de Kongenavn, saa at Alting saae ud til en farlig Sejde; thi foruden det Tillob, han fik af Almuen i Skaane, fik han ogsaa Hjelp af Sverrig, og var det at befrygte, at samme Rige ved mindste Fordel skulde offentlig bryde løs mod Danmark. Det første af Vigtighed, som de Dyrørskes foretog dem, var at belejre Lund. Men der bleve de af Kongens og Erkebispens Folk totaliter slagne 1182, og Dyrørset siden fuldkommelig stillet ved Erkebispens grundige og bevægelige Tale til Almuen, som desarmerede dem ikke mindre end Slaget selv. De mest skyldige bleve satte udi Pengestraf, og Mange, som havde fortjent Døden, bleve ved Erkebispens Forbøn pardonnerede.

Anno 1183 lod Keiser **Fridericus Barbarossa** sa invitere Kong Knud til sig for at fornye det Bændskab, som havde været imellem ham og Kongens Fæder, og tilligemed at bekomme Confirmation paa de Lande, som Danmark havde udi Benden. Men Kong Knud, som ingen Tillid havde til samme Keiser, undskyldte sig tvende Gange formedelst den vanskelige

Situation, Riget var udi, som tillod ham ikke at forlade det udi sin Regjerings Begyndelse; Kejseren, som udtolkede dette til sin Foragt, skikkede derfor Breve fulde af Trudseler, at, hvis han ikke kom, vilde han forlehne Danmark bort til en Anden, hvilket var en prægtig kejserslig Talemaade paa de Tider, som tilforn er anmærket. Kong Knud lod ham tilbørligen svare, at han ikke skulde bortgive det, som ikke var hans: hvilket Svar noksom tilkjendegiver, at hans Fader aldrig havde taget Riget til Lehn af Kejseren; thi han kunde ellers ikke have givet saadant Svar, men havde eller forevendt, at saadant var hans Fader med Bold eller List afpresset. Hvad som desmere bestyrker det, som jeg har anført, er, at da siden i det Aar 1184 kejserslige Gesandter kom til Danmark, og søgte at overtale Kongens Mini-
stre, som vare Erkebisp Absalon, Espern og Sune, at betjene sig af den Tullid, de havde til Kongen, for at bevæge ham til at besøge Kejseren, og da de endeligen, da søde Ord ikke kunde hjælpe, brugte Trudseler, sagde Absalon til Gesandten Sigfred²⁾: Tænk du, at Danmarks og Thuringens Lejlighed er eens, og at Kejseren kan løbe saa læt der ind som i Thuringen: Kommer han hid, skal han finde Folk for sig: drag derfor tilbage,

²⁾ Samme Sigfried var Erkebisp i Bremen test: Arnold Cont. Chron. lib. 3. cap. 2.

ge, og sig din Herre, at Kong Knud er i ingen Maade Kejseren forpligtet. At disse Gesandters Vrende alene ellers have været at formaae Kongen til at tage de nye Conqveter udi Benden til Lehn af Kejseren, tilkjendegiver Hvitfeld a), naar han med en Slags Frihed raisonnerer over denne Konges Opførsel herudi, sigende, men det havde maaste været bedre, at Kong Knud havde erkjendt Kejseren for sin Lehns-Herre af det vendske Land (som vi gjøre endnu paa denne Dag af Solsteen og Ditmarsken); thi da havde han mindre derfor bleven ansægtet, det var ham ej heller til nogen Fornedrelse, eftersom han havde Danmark frit b). Alt det giver tilkjende, at de kejserslige Prætentioner ikke have kundet strække sig videre, og at Kong Waldemar I ikke har ladet sig indfinde paa de kejserslige Rigsdage uden i Qualitet af kejserslig Vasal af Benden, hvilket dog citeres til et Bevis paa, at Kong Waldemar var Kejsers Vasal af den danske Krone, men jeg haaber, Ingen, naar

a) *Hvitfeld* tom. 1. part. 2. pag. 145.

b) Dette bekræftes af *Arnold. Chron. Slav. lib. 3. cap. 7.* som siger, at Kejseren blev vred paa Benderne, efterdi Kongen ikke vilde erkjende ham for Overherre. Saa at deraf synes, at Prætentionerne have været i Henseende til Benden.

naar disse Omstændigheder eftertænkes, kan bevæges til at troe saadant, med mindre der produceres et autentique og uforsfaldet Document derfor af det kejserlige Archiv.

Det Svar, som de kejserlige Gesandtere bragte tilbage fra Danmark, ophidsede Kejseren saa meget, at han formaede den pomerse Hertug Bugislaus at føre Krig paa Danmark. Samme Bugislaus var Kejseren forbunden, efterdi han havde befriet ham fra Henrici Leonis Magt, og gjort ham, tiligemed en anden pomerse Hertug Casimir, til Rigsfyrste. Hvorudover Hertug Bugislaus, for at lade see Taknemmelighed mod sin Belgjører, kunde ikke vegre sig for at bevise Kejseren nogen Tjeneste. Dette var Oprindelsen til den store vendiske Krig, som blev ført udi Canuti VI. Tid, og faldt Danmark ud til stor Ære og Fordel. Hertug Bugislaus, hvor meget færdig han var til at tjene Kejseren, og at dæmpe de Danskes Magt udi Tydskland, saa tog han ifersthningen dog saadant udi Betænkning; eftersom han saa sig for svag at imodstaae Kongen alene. Herudover adresserede han sig først til Jarimarum, som af Kongen var forlehned med Rygen, og søgte at bevæge ham til Trastald. Men Jarimarus lod Kongen saadant betimeligen vide, hvilken derudover lod skikke Gesandter til Hertug Bugislaus for at høre, hvad Karsag han kunde have til

til at ophidse hans Vasaller mod ham. Bugislaff søgte adskillige Undskyldninger for at besmykke sin Sag, og endeligen formaaede hos Kongen, at en Sammenkomst blev bevilget mellem begge Herrers Gesandter for at bilægge denne Misforstand. Men denne Sammenkomst løb frugtesløs af, endel, efterdi Bugislaus var genegen til at efterkomme Keiserens Begjering, endel ogsaa, efterdi Krigsfolket udi Danmark, som under Waldemaro i vare vante til idelig Fejde, kunde ikke taale at sidde længere i Fred. Herudover udrustede Hertug Bugislaus en Flaade af 500 Skibe, hvormed han sejlede til Rygen, som da tilhørte de Danske, og derhos skikkede Gesandtere til Keiseren for at berette ham, med hvilken Magt han gik løs paa de Danske. Jarimarus, den danske Lehnsmænd paa Rygen, skikkede derimod Gesandtere til Danmark for at berette den store Minister Erkebisp Absalon, udi hvad Tilstand Sagerne vare. Absalon lod derfor opbyde alt ungt Mandskab til Krig, fik i en Hast 14 Skibe fra Skaane, 4 fra Fyen og endel andre fra Sjælland, med hvilken ringe Magt, stolende paa sin Anførsel og de Danskes Tapperhed, han agtede at gaae den mægtige Fiende under Dine; thi Kong Knud var paa samme Tid udi Jylland, og derfor ikke kunde komme saa hastig for, at bivaane dette Tog. Absalon brugte da saadan utrolig Hastighed, at han kom Fienderne

berne paa Halsen, førend de havde faaet Tidender om hans Udrustning, hvilket jog saadan Skræk ind i dem, at de affappede deres Ankere, og toge Flugten, saasnart de saae Absalons Fane flyve paa den danske Flaade. De Danske satte dem stærkt efter, og paaførte dem saadan Skræk, at Nogle, som førte de store Skibe, og saae at de ikke kunde rædde sig med Flugten, sprunget udi Søen, Andre satte an paa Nygen, og søgte at skjule sig udi Skovene, hvor de fleste bleve opsnappede og omkomne af Jarimaro. Mange begav sig ogsaa af de store Skibe paa de smaa, hvilke derudover bleve saa betyngede, at endel deraf gik i Grund, saa at af den hele mægtige Flaade ikke uden 35 Skibe undkomme; thi de andre faldt enten udi de Danskes Hænder eller forgik paa Søen. I denne Absalons Sejer, siger Cranzius, var saa stor og fuldkommen, at Benderne turde siden ikke oftere anfælde Danmark, men stode fra det Sø-Roveri, hvormed de tilforn saameget havde plaget Riget c). *Micraëlius* siger, at de gamle pomeriske *Annaler* melde intet om dette Søslag, men tale alene om en Storm, hvoraf den vendiske Flaade blev ødelagt, men Slaget er med Omstændighed beskrevet udi danske og fremmede *Kroniker*, som af *Kranzio* og *Selmoldi Continuator*, hvorudover man maa holde for, at

Crantz- Vand. lib. 6. cap. 19.

hvis de gamle pomerſke Krøniker intet melde derom, det da er ſkeet for at bedække Bøndernes Skam d).

Abſalon ſkikkede derpaa Bud til Kongen for at erkjendige ham om denne ſtore Sejer, og tilligemed at anholde om flere Folk for videre at forfølge Lykken. Kongen og Raadet fandt denne ſtore Mands Begjering billig, og udruſtede ſtrar en ſtor Hob Skibe, ſom bleve conjungerede med de andre. Vel ſkikkede Abſalon efter Slaget Geſandtere til Hertug Bugſlaſſ, for at formane ham til Fred, men ſamme Legation ſkede mere for at udforſke, hvorledes Hertugen var tilmode efter denne Ulykke, end for at ſlutte Fred; thi Bønderne vare ſom en Slibeſten, hvorpaa de Danſke ſlibede deres Tapperhed, ſom en fremmed Skribent ſiger e). De Danſke havde da let kundet gjøre Ende paa Krigen, men ſkjøttede ikke derom, paa det at diſſe ſtribbare Folk heller kunde øve deres Tapperhed imod udvortes Fiender end udi borgerlige Krige. Ligeledes vare ogſaa Bønderne ſindede mod de Danſke, mod hvilke de brugte ſamme Opførel, ſom Helmoldus ſ) vidner udi ſin ſlavifke Krønike. Men af denne ſtore og uherlige Sejer tabte de deres Mod, forbunde ſig til at betale aarlig Skat til Danmark, og overgave ſtrar den Stad Wolgaſt med 12

Siſt.

d) *Micræl. Antiq. Pom. lib. 2.*

e) *Crantz. Vand. lib. 6. cap. 22.*

ſ) *Helmold. Chr. Slav.*

Gisler. De Danske derimod, opmuntrede af deres gode Lykke, lod det ikke blive derved, men erobrede siden adskillige vendiske Stæder, som Julin, Dsna, Camin ic. hvilket forarsagede, at Hertug Bugis-
Iaff g) efter givet Lejbe forføjede sig i egen Person til Kongen, og forligede sig med ham ved at give en Sum Penge, samt ved Afstaaelse af idet Landskab Barth h) hvormed Hertug Jarimar Kongens Basal blev forlehned. De Danstes store Lykke og Fremgang ophidsede Kejseren end mere mod Kongen, og, da han tredie Gang havde ladet ham byde til sig, men bekommet samme Svar som tilforn, skikkede han i Brede Bud til Danmark, og lod ubi haarde Terminus forbre den Brude-Stat, som ham var lovet med Kongens Søster i). Canutus blev ikke mindre for-
tørnet over Kejsereus myndige Skrivelse, og derfor vegrede sig for at skikke Pengene. Dette ophidsede Kejseren saa meget, at han skikkede Kongens Søster tilbage til Danmark igjen k). Det saae derfor ud
til

g) *Arnold. Lub. Chr. Slav. lib. 3.* siger, at han gav Wolgast med 12 Gisler.

h) *Micrael. Antiq. Pom. lib. 2.*

i) Samme Canuti Søster var bleven forloved med Kejsereus Søn Conrado i sit 7de Aar, Brudestaten skulde være 4000 Mark, vid. *Arnold. Lubec. Contin. Chron. Slav. lib. 3. cap. 2.*

k) *Arnold. Lub. Cont. Chron. Slav. lib. 3. cap. 20.*

til aabenbare Krig imellem disse tvende Potentater. Men Kejseren havde saa meget andet at bestille, at han ikke fandt det tjenligt at bryde løs med saadan mægtig Konge, men maatte lade ham blive udi Possession af de erobrede Stæder og Lande udi Lybskland.

Anno 1196 gjorde Kongen et Tog udi egen høje Person til Lissland, og da bemægtigede sig Estland, hvor han indførte den christelige Tro, og forsørge Landet med Kirker og Præster 1), og som de undertryngne vendiske Stæder begyndte at blive urolige igjen, og faldt fra Riget, maatte han besøge dem paa ny igjen, for at bringe dem til Lydighed, og finder man udi et saadant Udtog, hvorledes Rigets Provincer vare taxerede udi Krigsstyr i denne Konges Tid, nemlig Slesvig stod for 130 Skibe, Ribe Stift for 120, Benschysel for 50, Fyen for 100, Sjælland for 120, Skaane for 150.

Paa samme Tid var en Biskop udi Slesvig, ved Navn Waldemar. Den samme, saasom han nedsteg fra Kong Nicolao, og derforuden var en ærgjerrig og urolig Mand, tog han Lejlighed af det Uvennskab, som var imellem Kongen og Kejseren, og lod sig mærke med at have Prætentioner paa Riget. at

1) At de Danske tilforn har havt Ret til Lissland og Estland, vidne Historierne, og holdes Kong Waldemar den I for at have bragt adskillige adelige Familier ind udi Lissland.

terat han havde gjort Forbund med adskillige Færster i Tydskland, sær med Grev Adolf af Skovenborg, tog han omsider Masket af, og offentlig lod sig kalde Konge af Danmark. Men, saasom man paa de Tider udi Danmark forstod sig ikke mindre paa Statskonster end at fere Sværdet, gav man denne urolige Mand gode Ord, indtil man med Behændighed fik ham fangen m). Dette gav ellers den første Anledning til Misforstand mellem Kongen og Grev Adolf af Skovenborg, som brød ud til en af de største Krige, Danmark nogen Tid har ført. Samme Grev Adolf, saasom han var bleven Kongens Fiende, gjorde han udi det Aar 1200 et Tog mod de Bønder, som tilhørte Danmark. Herudover rustede Kong Knud sig mod ham for at angribe Holsten, som ogsaa mod Ejderen med sit Folk. Adolphus gif ham med en anseelig Krigshær imøde, og lejrede sig paa den anden Side af Ejderen, saa at det saae ud til et Feltslag. Men Kongen, saasom han var en erfaren Krigsmand, og mærkede, at Greven ikke længe kunde underholde saa stor Magt, undslog han sig for at indgaae nogen Trefning, og derved vandt det, som han sigtede til, nemlig at den fiendtlige

Krigs

m) *Anonym. hist. Archiep. Brem. vid. Crant. Metrop. lib. 7. cap. 31*, hvor han siger, at samme Waldemar ved Norfke søgte at bane sig Vej til Kronen.

Krigshær blev adspredt, og kunde i Hast ikke samles igjen. Mod Foraaret af samme Aar satte Greven sig for at befæste den Stad Rendsborg ⁿ⁾, som er en Grændse-Stad mellem Holsten og Slesvig, og Rædse har været Tvistsens-Åble mellem samme tvende Lande. Men han fik ikke Tid til at fuldføre sin Bygning, efterdi Kongen kom ham for hastig paa Halsen, hvorudover, saasom han fandt sig for svag til at imodstaae den kongelige Magt, maatte han denne Gang bede om godt Vejr, og overgive Staden til Kongen, hvilken lod i en Hast befæste Slottet, og gjøre en Bro over Ejderen, hvorved han kunde have fri Indgang udi Holsten, saa ofte ham lystede. Derpaa blev nogen Rolighed mellem Holsten og Danmark, men det varede ikke længe, førend ny Fiendtlighed igjen brød ud; thi, da Greven mod Kongens Villie, anfaldt og erobrede den Stad Løvenborg, blev Kongen derudover paany fortørnet, saasom de Belejrede havde offereret ham Slottet, og besluttede at gjøre et nyt Indfald udi Holsten. Udi dette Forsæt blev han besynderligen bestyrket af adskillige holstenske Herremænd, der formedelst den haarde Medfart, Greverne øvede mod dem, søgte deres Tilflugt til

Dan-

n) Denne Stad kaldes hos nogle gamle Stribenter Reinoldsborg vid. *Arnold. Lub. Cont. Chron. Slav. lib. 6*, hvor denne Krig udførligst beskrives.

Danmark, og ophidsede Kong Knud mod deres Herte.
 re. Herudover fikke Kong Knud sin Broder
 Waldemar, som var Hertug over Sønder-Jylland,
 til Holsten, Imellem ham og Greven blev holdet et
 Slag ved Stilnov, ikke langt fra Tseho o) hvor
 Greven blev slagen og flygtebe til Hamborg. Her-
 tug Waldemar tog efter denne Sejer Slotte og Stæ-
 der ind udi Holsten og endeligen belejrede Hamborg,
 hvorfra Greven itide flygtebe, og Staden siden der-
 paa overgav sig til de Danske p). Efter Hamborgs
 Erodring fortsatte Hertug Waldemar sin Sejer, ero-
 brede Rakeborg, Gadebusk og Wittenberg, item alle
 Slotte og Stæder, som hørte Greven af Sverin til,
 efterdi han havde været i Forbund med Grev Adolf,
 rykte derpaa mod Lybek, erobrede Travemünde, og
 belejrede Staden, hvilken vel gjorde Modstand,
 men, da de Danske gjorde sig færdige til at storme,
 og Borgerne saae sig ingen Undsætning, hverken fra
 Grev Adolph eller Kejseren, overgave de Staden
 med saadanne Vilkaar, at de skulde beholde deres
 Privilegier, som vare dem givne af Kejseren og Gre-
 verne, at de skulde bruge deres egen Lov og Ret, og
 deres Skibe, som vare arresterede udi Danmark, skulde
 igjen

o) Vid. *Arnold. Lub.* lib. 6. cap. 13.

p) *Arnold. Lub.* ibidem, hvor der siges, at Bisp
 Peder af Roskilde var med i dette Tog, og
 maaske har commanderet under Hertugen.

igjen løsgives. Saaledes kom den vigtige Stad Lybek under Danmark, og forblev i de danske Kongers Lydighed i 24 Aar.

Disse store Congveter skede alle udi det Aar 1200, og seer man af dette saavel som forrige, at den danske Milice udi disse tvende Kongers Tid maa have været den anseeligste og mest disciplinerede udi Europa, saasom begge disse Regjeringer er en Kjæde af idel Sejervindinger baade til Lands og Vand, endogsaa med ulige Magt. Anføreren udi dette Tog Hertug Waldemar berømmes ikke mindre af sin Tap- perhed end af sin Mildhed mod de overbundne Fiender, hvoraf Staden Lybek vidste bespnderligen at prise ham; item den holstenfke Adel, hvilken Grev Adolph havde fordrevet; thi han ikke alene gav dem Lov at komme tilbage igjen, men endogsaa betroede dem Slotte og Fæstninger. Endeligen under- tvang han sig ogsaa Ditmarsken, og saaledes kronet med Sejer og Ære begav sig tilbage til Slesvig igjen, efterat han alle vegne havde taget stærkt Gissel, at Stæderne ikke skulde falde fra igjen.

Men han havde neppe vendet dem Ryggen, før end den fordrevne Grev Adolph gjorde sig færdig udi Stade, hvor han havde taget sin Tilflugt, at forsøge Lykken igjen. Han begav sig saaledes paany udi Felten og gik mod den Stad Hamborg, hvilken var
ham

ham gunstig formedelst de Privilegier q), han af Keiser **Fridrich** havde erhvervet den, og derfor indtog ham villigen med sit Folk.

Hertug **Waldemar** holdt sig imidlertid stille i det Slesvigſke ſaalænge Vinteren varede; men bred omſider op med ſit Folk, rykte til Hamburg og belejrede den rundt omkring; thi Hamburg var da ikkun af maadeligt Begreb, og indeholdt intet uden **St. Peders Sogn**, og ſom **Grev Adolph** ſelv var indſluttet i den belejrede Stad, hvor han ikke kunde undflye; lod han anholde i den Danſke Lejer om Fred, bydende ſig til at overgive Staden tilligemed det vigtige Slot **Lavenborg**, ſom bemeldte Greve tilforn havde taget fra de danſkes Allierede, hvilket beſynderligen havde givet Anledning til denne Krig. Hertugen vegrede ſig længe at imodtage diſſe Vilkaar, beqvemede ſig dog omſider dertil, og gav Greven fri Lejde til **Lavenborg** for at extradere ham ſamme Slot r). ſaaledes kom Hamburg under Danmark igjen, for hvilken Stad Hertugen lod blive de meſte af hans Folk, og med de øvrige gelejdede Greven til **Lavenborg**, hvor **Adolphus** formanede Befætningen at

over-

q) Vid. Diplom. *Frid.* sub. dat. *Nuenborck.* 1189 apud *Lambeck* orig. rerum Hamburg.

r) *Arnold. Lubec.* lib. 6. hvor Slottet kaldes **Lavenborg**, ſkjøndt hos andre **Stribenter** **Lavenborg**.

overgive Slottet til de Danske for at løse sig af Fængsel: Men som Besætningen ikke vilde føje ham derved, men lod sig forlyde at vilde overgive Slottet til Kejseren, blev han ført fangen til Danmark, efterdi han ikke kunde holde sit Løfte, og sat i Forsvaring paa Søborg hos Bisp Waldemar, med hvilken han tilforn havde været i Forbund mod Kong Knud.

Efterat Hertug Waldemar havde lagt saa mange Lande under den danske Krone, holdt han Bilager til Hamborg med Hertug Othonis Søster Ingeborg af Brunsvig, hvor Kong Knud sig ogsaa lod indfinde. Efter Brylluppet begav Kongen sig til Lybek, hvor han lod udskrive til en Herredag alle Riddere, Adelsmænd, Borgemeistere, Slotsherrer og Statholdere over gandske Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Bagrien, Nordalbingien, Raseborg, samt Greverne af Sverin, for der at aflægge deres Trofskabs-Ed.

Efter saadanne store Bedrifter ogsaaadan lykkelig Regjering, døde denne berømmelige Konge Anno 1202 udi sin Alders 40de Aar uden Børn s), efterat
han

- s) Blant *Wilhelmi Abbatis* Epistler findes vel et Brev tilskrevet Kongens Døttre, som begyndes saaledes: *Virginibus Sacris regali stirpe pro-* *genitis Frater Wilhelmus:* men jeg kan derfor ikke sige, om det var Canuti VI. Døttre.

han havde regjeret 21 Aar, og imidlertid gjort Danmark til et af de anseeligste Riger i Europa. Den ubekjendte Auteurs Slaviske Krønike siger, at han døde af Gift, men det er ligesaa urigtigt som Aarstallet 1197 1).

Hvad som ellers var meget mærkeligt ja selsomt udi denne Konges Tid, var, at hans tre Søstre alle bleve forskudte af deres Mænd, uden at man har fundet gjette Aarsag dertil. En blev gift med Keiser Friderict Barbarossæ Søn Henrich, og strax efter Brylluppet blev skicket tilbage igjen; den anden, som blev givet til en thüringsk Landgreve, havde ogsaa samme Lykke; og den tredie, som i Historien er mest bekjendt, nemlig Ingeborg, der blev given til Philippo Augusto, Kongen af Frankrige, blev strax efter Brylluppet forskudt af ham, hvorvel de franske Skribenter tilstaae selv, at hun besad baade Skjønhed og Dyder, og, som samme Dronning Ingeborgs Sata ere saa bekjendte i Historien, og forarsagede saadan Urolighed udi Frankrige, maa jeg lidt mere omstændigen tale derom. Der var paa de Tider Had og Misforstand imellem Philippum Augustum, Kongen af Frankrige, og Richardum af Engeland. Denne sidste blev paa Hjemreisen fra det hellige Land arresteret udi Østerrige. Hvorudover Philippus søgte at føre sig hans Fængsel til Nytte, og derfor skikkede Bisp Stephanum af Noyon til

Dan-

1) *Anonymi Chron. Slav. cap. 35.*

Danmark, for at begjere Kong Knuds Søster, Ingeborg, til ægte, erklærende, at han intet forlangede til Medgift, uden at Kongen af Danmark vilde transportere til ham den Ret, som de danske Konger havde til Engeland, og derforuden assistere ham med nogle Folk til at indtage samme Rige. Kong Knud foredrog Stænderne saadan Begjering paa en Herredag: Men Stænderne raadede ham derfra, for ikke at indvikle sig udi Krig med Engeland. Hvorudover dette Anslag blev til Intet, og Philippus maatte lade sig nøje med en maadelig Sum Penge til Princesens Udstyr. Dette findes saaledes antegnet hos en troværdig fremmed Skribent u), hvorvel vore danske Historier tale intet derom. Samme Princesse var med inderlig Begjærlighed forlangt af Philippo Augusto, hvorudover hun blev skicket til Frankrige, og der holdt Vilager med Kongen den 14 Augusti x) 1193. Dagen derefter blev hun kronet med stor Højtidelighed, men man mærkede, at, medens Ceremonierne varede, Kongen saae hende an med en Slags Affky; thi han blegnede og zittrede, og neppe kunde blive tilstede, saalænge Acten varede. Strax derpaa blev der talet om Separation, og Kongen, for at besmykke den Affky, han havde fattet for sin ny Dronning, foregav, at hun var ham for nær

Ce 2

be

u) *Guillelm Neubrig. lib. 4. cap. 25.*x) *Gesta Innocent. 3. n. 48. 49. 50.*

beslægtet, og han derfor med en god Samvittighed ikke kunde leve i Ægteskab med hende. To Maaneder og tre Uger efter Brylluppet lod han sammenskalde et Parlement af Geistlige og Verdslige til Compiègne, hvor der lode sig indfinde Vidner, som svore, at der var nær Forvandtskab i Blodet mellem den afdøde Dronning Isabelle og Ingeborg, hvorudover Bisperne, som vare underkjøbte af Kongen, cæserede dette Ægteskab. Dronning Ingeborg vidste intet af dette, som passerede, efterdi hun ikke forstod det franske Sprog, men, da hun fik at vide af en Udtolker, hvad som skeet var, faldt hun i Graad, og raabte paa Fransk, som hun kunde: Male France! Male France! og dertil lagde Rome, Rome! hvorved hun gav tilkjende, at hun vilde appellere til Paven. Kongen vilde strax fikke hende til Danmark igjen, men hun undsaae sig ved at rejse tilbage, og besluttede at blive i et Kloster i Frankrige, hvilket ogsaa skede. Udi hvad Tilstand hun var i samme Kloster, vidner Bisp Stephanus i et bevægeligt Brev y) til Erkebispem af Rheims, hvor han beklager, at denne bydige Dronning ikke nød det, som udfordredes til hendes Underholdning. Da Kong Knud fik Tidender om sin Søsters Medfart, fikkede han tvende Gesandter, nemlig Andream Sunonis

y) Epist. 262.

nis og Abbed Wilhelm 2) til Rom, og anholdt hos Pave Celestinus, at Kongen af Frankrige maatte sættes i Band. Man gjorde sig da Umage at udregne Dronningens Genealogie udi Danmark, og dreserede Abbed Wilhelm den genealogiske Tabel, som findes hos Zvitfeld, for at vise, at Philippi Augusti Paastand var uden Grund. Pave Celestinus tog sig den betrængte Dronnings Sag an, og truede Frankrige med Bandsættelse, men det kom ikke til den Virkning udi hans Tid, enten hans Nidkerhed lunknede, eller han ikke fandt sin Regning da at bryde løs mod Frankrig. Men da Innocentius 3 blev Pave a), lod han 1200 ved sin Legat Petrum af Capua sætte hele Frankrige i Kirkens Band, hvilket Geistligheden i Frankrige efterlevede, saa at Gudstjenesten ophørede over det hele Rige, hvorudover Kongen blev saa forbittret, at han drev mange Geistlige i Landsflygtighed, og confiskerede deres Gods, han lod ogsaa paa Hjemvejen fra Rom arrestere til Dijon udi Burgundien Andrean Suno-

2) Samme Wilhelm er den, hvis Breve saa ofte her citeres. Han synes i tvende af sine Breve at give tilkjende, at denne Misforstand reisede sig endel af Pengesager, vid. l. 2. ep. 23. ad Regem Canutum, hvorudi findes disse Ord: non debet honori prævalere pecunia; conf. ejusd. Libri epist. 61.

a) *Gesta Innocent.* 3. num. 55.

nonis, Kongens Cancelex og Paven's Legat, samt Abbed Wilhelm, efterdi de bragte Breve med sig fra Paven, Dronningens Sag angaaende; og .r det troligt, at han var mest opirret mod Abbeden, endel fordi han var en indfødt Franskmænd, endel ogsaa, efterdi han havde opsat det Slægterejster, hvoraf man bevise, at Kong Philippus uden Grund paastod Skilsmisse formedelst det Forvandelskab, som han beraabte sig paa mellem sig og Dronningen. Slægterejstet er saaledes:

Kong Svend Estridsen.

Erik Ejegod med Bothildis.

St. Canutus Konge med Edele af Flandern.

Hertug Knud de Dbotriters Konge med Ingeborg af Rusland.

Carolus Greve af Flandern, som døde uden Børn.

Kong Waldemar den Store med Dronning Sophia avlede

Hans Successor Theodoricus, som fødte

Canutum VI., og hans Søster Ingeborg, som blev Dronning i Frankrige.

Philippum Greve af Flandern, hvilken igjen med Grevinde Margareta af Hannover avlede

Isabellam Kong Philippi Augusti første Dronning, førend han fik Ingeborg.

Hvor

Hvoraf sees, at der var intet Forvandtskab imellem Isabellam og Ingeborg, og, at derfor Kong Philippi Prætext til Skilsmisse var ugrundet. Det forklares mere vidtløftigen udi et Brev, som bemeldte Wilhelmus Abbas har skrevet til Paven udi Erkebispens Navn af Lund b). Disse
tven-

b) Slutningen af samme Brev lyder saaledes:

Ad Dominum Papam!

Fuit in Dania Rex quidam excellentis gloriæ nomine *Sveno*. Hic licet plures habuit filios, de duobus tamen hic necessario mentio facienda est. Quorum unus *Canucus* dicebatur, Danorum Rex & Martyr, cujus sanctitas usque hodie miraculis commendatur. Hic filiam habuit Comitis Flandriæ, ex qua filium genuit *Carolus*, nomine Comitem Flandriæ. Non autem de ipso aut de matre ejus descendit hæc Regina Regi prædicto sociata conjugio, sed de prædicti *Canuti* Regis fratre, qui dicebatur *Ericus* bonus. Qui *Ericus* genuit *Canutum*, qui Dux extitit Danorum & Rex Sclavorum, quos non hæreditario jure sed armis potenter obtinuit; Cujus mater extitit *Bottildis Regina* ex nobilissima Danorum prosapia orta. Ipse postmodum Martyr effectus, cujus apud Deum sit meriti, miracula crebra testantur. Iste *Canutus* Martyr genuit *Waldemarus* Regem, cujus Mater fuit *Ingiburgh* filia

Riz.

tvende Gesandter sadde fangne udi sex Uger, og alle deres Breve bleve dem fratagne. Om dette Fængsel
taler

Rizlavi potentissimi *Ruthenorum* Regis & *Christinæ* *Reginæ*, quæ filia fuit *Ingonis Svecorum* Regis & *Helencæ* *Reginæ*. Porro prædictæ *Ingeburgis* soror mater fuit *Belæ* Regis *Hungariæ*, qui habuit sororem *Philippi* Regis *Francorum* in conjugio. *Waldemarus* autem hanc Dominam nostram *Franciæ* *Reginam* genuit ex *Sophia*, cujus pater fuit *Waldemar*, qui & ipse *Ruthenorum* Rex fuit; Plures enim ibi Reges sunt. Mater autem ejus filia fuit Ducis *Poloniæ* nomine *Bolezlavi*. His diligenter inspectis, luce clarius constat, ramum istum nil pertinere ad cognationem *Flandriæ*, nec aliquam esse consanguinitatem inter priorem *Franciæ* *Reginam* & istam Dominam. Quia nec illa ex *Erici* progenie descendit, nec ista ex posteritate *Canuti* carnis originem sumpsit. Ecce fideliter omnem rei veritatem exposuimus teste ipsa veritate. Supplicamus igitur, Pater! Sanctitatis vestræ pedibus inclinati, ut de vultu gratiæ vestræ judicium prodeat æqvitat, quo Domina nostra *Francorum* *Regina* *Regis* revocetur in gratiam, & sublatum per iniquorum errorem redeat in honorem. Sic enim sanctæ *Romanæ* *Ecclesiæ* devotam se esse gloriabitur filiam, & beneficii sibi collati, quoad vixerit, retinebit in corde memoriam. Bene

taler **Wilhelmus** selv udi et af sine Breve til Kong **Philip**, hvorudi han begjærer, at Legaten maa løsgig-

valeat Sanctitas vestra. Foruden dette Brev findes, blant **Wilhelmi** Epistler til Udskillige, andre denne Sag angaaende, og, saasom de samme ere ubekjendte, efterdi der er ifkun et eneste skrevet Exemplar deraf, vil jeg her anføre tre, alle skrevne af samme **Wilhelmo**, det første i Kong **Knuds**, og de andre udi Dronning **Ju-geborgs** Navn, til Paven.

Ad Dominum Papam Rex Canutus.

Sedes apostolica quanto cæteris præeminet dignitatis; tanto debet attentius in iudicium faciendo providere, ut in rebus agendis, tractandisque negotiis, legem justitiæ, seu viam veritatis vel æqvitatiss, nullius amore vel odio deserat. Horum enim unum sicut gratiæ vestræ paternitatis innotuit, si cuilibet iudici, sed præcipue Summo Pontifici in virtutum suarum defuerit præconiis, inferet læsionem, & in extremo superni iudicis examine tam gravis delicti perferet ultionem. Absit autem, mi Pater, ut hoc morbo conscientia vestra laboret, quam in negotio sororis nostræ Reginæ Francorum favorabilem & immutabilem adhuc etiam assertio falsitatis velut hostem detestabilem abhorret. Auditum vero percepimus & in rei veritate

gives, og han selv maa forblive i Fængsel c). Ved
Andres Forbønner kom de dog Kongen i Tale, og
bleve

tate comperimus, quod in illius terræ Regem
vestra pietas terrorem comminationis ex parte
vestra justitiæ vigor, sicut necdum intepuit,
quo delectamur, incussit, eidem sub intermi-
natione anathematis præcipiens, ut nullam si-
bi aliam copularet, quoad ista, soror videlicet
nostra, vita comite superesset. Nunc igitur,
pater, quoniam in Dei contemptum & in oppro-
brium sempiternum ut rebellis & contumax
vestræ Sanctitatis contempsit edictum, quid
superest, nisi ut hoc modo mandati vestri
contemptoris feriaturs insania, quatenus in ip-
sius regno interdicanur celebrari cœlestia Sa-
cramenta? Ita, mi Pater, nunc in vobis ju-
stitiæ zelus emineat, & quam sit temerarium
Apostolicis obviare mandatis, si huc usque
non intellexit, nunc saltem hanc confusionem
supportando persentiat. Rogamus itaque, Pa-
ter, & pietatis vestræ supplicamus visceribus,
ut petitioni nostræ non desit effectus, quoniam
multus est erga nos dilectionis vestræ affectus.
Semper enim romanæ ecclesiæ obedientiæ
jugo placuit nobis colla submittere, & nisi
primo nobis ecclesia romana defuerit, non
erit ab ea nobis discedendi voluntas.

Ad

- c) Lib. 2. epist. 25. me igitur in captione detento,
illam absolvi præcipite.

bleve satte paa fri Fod igjen; men Excommunicatio-
nen ophørede derfor ikke, hvorudover Kongen maatte
falde

Ad Dominum Papam Regina Francorum.

Ad sedem misericordiæ toties est recurrendum,
quoad usque misericordia de cœlo respiciat,
& sperantium in se Deus vota perficiat. Inde
est, amantissime Pater, quod & ego, cujus
cor doloris aculeis diebus ac noctibus perfora-
tur, ad Deum primo, deinde ad sedis Apo-
stolicæ clementiam minime clamare desisto,
si forte respiciat Dominus in orationem humi-
lis ancillæ suæ & amoveat a me sagittas suas,
quæ militant adversum me, quarum indigna-
tio ebibit spiritum meum, & Apostoli Petri
successor benedictionis suæ rorem ariditati
cordis mei benignus infundat, & de illata mi-
hæ injuria conferat consolationis in mea tribu-
latione remedium. Qvis enim pater, qui ge-
mitibus filiæ suæ nulla miseratione compatitur,
minime doloribus anxietur? Absit, ut de so-
lio gloriæ dejecta & in terra prostrata conso-
latorem inqviro & non invenio. Excellentie
pristinæ desleo detrimentum, dum non est,
qui redimat, neque qui S. F. Pudet me mise-
riæ meæ & anxietur super me spiritus meus;
in me turbatum est cor meum. Unum est,
pater mi, quod me inter tribulationum mea-
rum angustias beneficio consolationis speratæ

falbe tilføje, og love at tage Dronningen til sig, og at stille sig ved den bekjendte Agnete, som han havde

refovet & demulcet, & præter illud non est aliud. Quid sit illud, si quæritur, nil in responsis habet præter hoc, quod dictura sum, sedis Apostolicæ clementia. Rogo igitur te, clementissime Pater, ut filiam redigens in mensuram plenitudinis gloriæ tuæ, justitia mediante deprimas illum, per quem affligor, ut iterum reconcilier illi, & reconciliationis gaudia Deo & gratiæ vestræ paternitatis adscribam. Si quidem ad Dei spectat honorem hominumque salutem, ut in faciendis judiciis semper veritas producat in lucem.

Ad Dominum Papam ut supra.

Cum sit omnium fides & votum Apostolorum principis successorem ecclesiam Dei disponendi potestatem in omnibus obtinere, eo securius ad eum sunt referenda, quæ sunt iniquorum hominum depravata, quo frequentius ab impiis actibus eruuntur, qui gratiam assequuntur, & patrocinio fulciuntur. Ego igitur a domo patriseducta & in Francorum regnum inducta, disponente Domino regali solio sublimata, felicioribus successibus meis invidente humani generis inimico, in terram velut lignum aridum & inutile dejecta, omni sum sola-

havde forelsket sig udi. Det sidste efterlevede han vel, men den Ufsky, han havde for Dronningen, varede endda i mange Aar, indtil Kongen omsider rørt af sin Samvittighed tog hende til sig igjen, efterat denne Skilmisse havde varet i 16 Aar. Saaledes fortælle alle franske Skribenter denne Historie, hvorudover man maa forundre sig over en bekjendt ny Utor, der siger, at Kongen havde Ret til at forskyde denne Dronning d).

Det var ikke alene af sejerrige Baaben, som Danmark gjorde sig anseelig under disse tvende Konger, men endogsaa af store og lærde Mænd; thi Videnskaber og Studeringer tage gjerne af og til, ligesom et Rige vorer og formindskes udi Velstand. Derfor vare udi Canuti VI. Tid adskillige over hele Eu-
ro-

latio destituta atqve consilio. Dereliquit me sponsus meus Rex Francorum Philippus, in me non inveniens, quid condemnaret, si quod malitia in incude mendacii fabricasset. Illud autem esset præsentibus in vestris auribus persequendum, si non scirem jam illud fama volante in toto populo divulgatum. Confugio igitur misera ad sedem misericordiæ, ut misericordiam consecuta filia vestram, si felicior atqve clementior fortuna successerit, me deinceps profitear ancillam diebus omnibus vestris obsequiis mancipandam.

d) Imhoff Genealog. Familiarum in Gallia,

ropa bekjendte og anseelige Mænd udi Danmark, blant hvilke man først maa sætte den store Erkebisp Absalon. Samme Absalon var opdragen med Kong Waldemar I, hvilken derved betimeligen havde lært at kende hans Meriter, og derfor udi sin hele Regerings-Tid brugte hans Raad og Daad. Han kaldes gemeentligen Absalon Svide, hvilket Nogle mene at have været hans Stamme-Navn. Men, som hans Fader hed Udzer Rygh og hans Broder Esbern Snare, saa sees deraf, at det ikke har været et bestandigt Stamme-Navn e). Han blev først Bisp i Roskild 1158, og siden, da den bekjendte Skild aftakkede, blev han Erkebisp til Lund 1178. Og holdtes det for en synderlig Naade, at han fik Chorkeaden gratis af Paven f). Man sees af oven-

an:

e) Hans Genealogie findes hos Svanningium saaledes Chronol. Reg. Dan.

Slagus, som bygde Slagelse	Toko, Abbe, hvilke hevnes de St. Canuti Død.
Tofe, som omkom Harald Blaatand	Udzer, Suno Bisp
Orthincarus, Bisp udi Ribe	Suare Absalon eller Axel Erkebisp til Lund.

Schialm Anto
som var St. Knuds Formynder
Saxo taler.

f) *Knutlinga Saga* cap. 127. pag. 187. in excerpt. Th. Barth.

anførte Historie. Prøver paa hans Meriter og store Erfarenhed i Krigsfager, hvorfor jeg det her-igjen ikke vil igjentage. Ja, naar man betragter hans store Videnskab udi Stats-Sager, hans Sejervindinger til Lands og Vands, tilligemed hans idelig Om-sorg for Religionens og Lærdoms Forfremmelse, mag man tilstaae, at saa Lænde kan vise saadan en fuldkommen Mand, der excellerede i alle Ting, saa at han var en stor Stats-Minister, en stor General, en stor Sø-Helt, en stor Bisp, og en lærd Mand tillige. Ingen Minister elskede sin Konge mere, end han elskede Kong Waldemar. Men den Lybighed, han havde mod Kongen, hindrede ham ikke at sige Sanden, endogsaa i temmelig haarde Terminis, hvilket fornemmeligen sees af den dristige Tale, han udi Krigsfolkets Navn holdt til Kongen g) udi Begyndelsen af den vendiske Krig, da Kongen imod Forhaabning forled sin Flaade, og er derudi ikke mindre at berømme hans Dristighed i at foreholde Kongen hans Fejl, end Kongens Sagtmodighed i at tage den op i en god Mening. Han var saa arbeidsom, at, naar han havde en ledig Stund, anvendte han den paa haardt Arbejde, hvorudover, da man engang søgte efter ham, saasom man behøvede ham til en Legation, fandt man ham udi Skoven huggende Brænde

g) Crant. hist. Dan. lib. 6. cap. 4.

de, hvilket han ofte plejede at gøre h). Hans Dristighed udi Krig og overmaade store Hurtighed sees besynderligen af det store Sø-Slag, han holdt med Bønderne udi Canuti VI. Tid, da han udi Kongens Fraværelse i en Hast udrustede nogle faa Skibe, og dermed overrumplede den store vendiske Flaade, før end Fienderne kunde bilde sig ind, at de Danske havde faaet Kundskab om deres fiendtlige Foretagende. Hans Modestie sees besynderligen deraf, at han med saadan Bestandighed vegrede sig for at imodtage Erkebisp-Sædet af Lund, saa at han ikke alene gjorde dem Modstand som Fiender, der vilde nøde ham til denne Ære, men endogsaa appellerede fra dem til Paven. Vel er det sandt, at mange Gejstlige simulerede sig Æres Foragt, og at man just derved banede sig Vejen til høje geistlige Embeder, ja at mange bleve Bisper, just fordi de skjulede sig udi Skove, naar en Bispestol var ledig, men saadan Simulation synes ikke at kunde have været hos Absalon, naar man betragter hans øvrige Levnet i). Han byggede det ypperlige Kloster Sorø, som han lod besætte med Bernhardiner-Munke; han byggede ogsaa først det nu værende Kjøbenhavns Slot, hvilket efter hans Navn blev kaldet Axelhus, som giver tilkjende, at

hans

h) *Saxo Gram. lib. 14.*

i) Vid. *Encom Absalonis apud Arnold. Lub. cont. Chron. Slav. l. 3. c. 5. item. cap. 18. lib. 4.*

hans rette Navn har været *Apel*. Stedet hedte tilførn *Stegelborg* af adskillige *Stejle*, som der vare oprettede for at straffe *Sø-Røvere*, hvilke der havde deres *Samlinger*. Det har ligget under *Roskilde Stift* indtil *Christopher* af *Bajerns Tid*, hvilken mageskiftede sig det til *Kronen*, og fra den Tid har det været en kongelig *Residentsstad* med det Navn *Kjøbenhavn*, og formedelst dets bequemme *Havn* har samme *Stad* taget Tid efter anden saaledes til, at den ligesom har opsluget alle andre *sjællandske Stæder*. Samme bequemme *Havn* har ogsaa givet et nyt Navn til Stedet, som er bleven kaldet *Kjøbenhavn* ligesom *Kjøbmænds-Havn*.

Erkebisp Absalon berømmes ogsaa blant andet deraf, at han ved *Saxo Grammaticus* lod beskrive *Fædernelandets-Historie* k). *Hvitfeld* holder ogsaa for, at han har gjort en *Fundag* ved *Sorø-Kloster*, at der skulde holdes lærde *Mænd*, som *Danmarks Riges Krønike* aarligen skulde beskrive, saasom han mærkede, hvor stor *Forsømmelse* derudi havde været hos *Forsæderne*, hvilke han ogsaa frygtede at skulde finde hos *Efterkommerne*, og derudi ikke har taget meget *Fejl*, som sees af *Hvitfelds* *pathetiske Klagemaal* derover l). *Absalon* døde *Var 1201*

udi

k) *Teste ipso Saxone* in præf. hist. fol. 1.

l) *Hvitf.* tom. 1. part. 2. pag. 167. vid. *Chron. Archiepiscop. Lund.*

ubi sit Alders 73 Aar til Lund i Skaane. Hans Sværd og Stav ligge forvarede paa det kongelige Konstkammer i Kjøbenhavn. Hans Gravskrift lyder saaledes:

Terrarum terror tegitur, ne terripotentis
Terreat, hoc ejus suntqve futura tua m.)

Hvilken Gravskrift synes at vise alene, at Saxo Grammaticus var død tilforn; hvorvel jeg paa et andet Sted har mærket, at han levede længer; i det øvrige maa Ingen lægge denne Mand til Last, at han som Bisp lod sig bruge i Krig; thi det var paa de Tider en almindelig Brug, og blev der neppe holdt noget stort Feltslag, at man jo fandt Bisper og Præste paa Balstedet med Kaarden i Haanden. Ja førend Absalons Tid have Degne commanderet Flaader. Det, som er allermærkeligst, er, at Erkebisp Christianus af Mayns blev 1251 af Paven affat, alene, fordi han ikke var beqvem til Krig n).

Uf Stats-Ministre var næst Bisp Absalon udi Anseelse hans Broder Esbern Snare, som døde udi samme Aar. Han har først bygget Kallundborg

By

m) Et andet Epitaph. som findes in Chron. Sialand pag. 52. viser, at han ogsaa har været af herlig Regemets Skikkelse; samme Epitaphium lyder saaledes: *Absalon hic specie, Samson re, mente Salomon.*

n) Fleury hist. de l. eglise lib. 83.

By og Slot, og givet 14 Landsbyer til Cors. Kloster. Den gemene Almue fortalte underlige Historier om ham, at Fanden tog ham bort, hvilket iblant andet kan tjene til Bevis, at han har været en habile Mand, eftersom det Slags Folk gjerne haver den Lykke. Blant lærde Folk var den bekjendte Wilhelmus Abbas o), som efter sin Død blev canoniceret, og er særdeles bekjendt i den franske Historie, saavel som formedelst sin Lærdom, som sit Levnet. Han har efterladt sig adskillige Epistler, delte ubi to Bøger, som endnu ligge forvarede i Manuscripto p). Erkebisp Absalon lod ham føre fra Paris ved Saxo til Danmark, for her at anordne de Regler, som Canonici Regulares observerede i Paris. Hvorom en af hans Discipler, som har beskrevet hans Levnet, taler saaledes: Erkebisp Absalon skickede til Frankrig Saxo, Provst af Roskild, med Begjering til Collegium af St. Genevieve, at Wil-

§ f 2

hels

o) Vita *Wilhelmi* apud Boll. Tom. 9. pag. 623.

p) Af samme Epistler er kun et eneste Exemplar hos St. Etatsraad Thomas Bartholin, hvilken har havt den Godhed at communicere mig dem. Wilhelmus har selv samlet dem ubi et Corpus, hvilket han ubi Fortalen giver tilkjende med disse Ord: Epistolas, quas ad diversas personas emisimus, in unum volumen congesimus, Adskillige Epistler ere bortkomne, og nogle maa tilereds;

helmus maatte sendes til Danmark, hvilket blev bevilget, og førte Sæo ham med tre Andre til Danmark. Han blev her i Landet brugt udi den vigtige Legation til Rom i Dronning Ingeborgs Sag; han døde 1202 udi sit 98 Aar, efterat han havde været 30 Aar Abbed udi Danmark, og blev efter sin Død regnet blant Helgenes Tal, saa at den romerske Kirke celebrerer hans Fest den 6. April q). Hans Gravskrift lyder saaledes:

Parisiis natus, dictis factisque beatus,

Mundo sublatus, jacet hic *Wilhelmus* humatus.

Udi Kong Canuti Tid florerede tvende anselige Historieffrivere nemlig, Sæo Gramaticus, som døde efter de flestes Mening 1203, hvorvet Andre med bedre Grund sige 1204 efterdi han i Fortalen til Erkebisp Andream taler om Kong Waldemar 2 som kom til Regjeringen Aar 1203, og er hans Oversætter Wellejus den første, som har observeret det samme 1). Han har skrevet den danske Krønike, som over hele Europa er bekjendt, og som har været anseet som et Mesterstykke for dens zirlige latinske Stil paa de Tider, da den største Barbari herskede i Spraget. Hvad Materien angaaer, ere de første Bøger fulde af urimelige Fabler: de otte sidste Bøger derimod, bespnderligen hans egen Tids Historie, kan holdes

q) Martyrolog. Rom. 6. April.

r) Vid. prolegom. *Stephanii* cap. 15.

des for en af de bedste Historier, vi have, efterdi Erkebispen, igjennem hvis Hoved alle Rigets Sager gik, forsynede ham med Materialier dertil. Han blev kaldet Grammaticus eller Antiquarius formedelst sin Lærdom. Han var Provst til Roskild, hvorpaa Steph. Prolegom. citerer til Bevis adskillige Diplomata, som han havde udi Hænder, hvorudi findes, *Ego Saxo Præpositus Roschildensis subscripsi* s). Zvitfeld siger, at han havde tvende Sønner, hvilket synes at være en Bildfarelse, efterdi Geistligheden paa de Tider ikke maatte gifte sig. Stephanus mener, at Saxo her confunderes med Suno, Erkebisp Andreae Broder.

Den anden Historieffriver var **Sveno Agonis** eller **Svend Nagesen**, hvis Fader og Farsfader have været anseelige Krigsmænd under Kong **Nicolao**, **Erif Emund** og **Waldemar I**; thi han vidnet selv udi Hertug Knuds Historie, at hans Farsfader **Christiern**, om hvilken Saxo ogsaa taler som en berømmelig Anfører, blev fangen udi et Slag af Kong **Nicolao I**), og at hans Fader **Nage** var med udi

det

e) Diplom. *Wald.* 1 de privilegiis Eccl. Othoniens.
Diplom. *Canuti.* 6. de dato Hiulby 12 Kalend.
April 1184. Diplom. *Absalonis* dat. Lundis 4.
idus Maii 1180.

t) *Sven. Agon.* in hist. *St. Canuti Ringstadiensis* :
in prælio *Ryneberg* decernentibus illis victoriam
ob-

det Slag ved Dthenshylle u), udi hvilket Slag Erik Emund havde faldet i sine Fienders Hænder, hvis en ved Navn Björn Jernside tilligemed Skribentens Fader Lage midt paa Broen ikke havde holdet Sejers herren tilbage x). Denne Svener kommer mestendels overens med Saxo udi Historien, gaaer dog fra ham udi visse Ting, især udi Begyndelsen, efterdi han med de islandske Skribenter gjør Skjold til den første Konge i Danmark; hvorudover samme islandske Skribenter citere ham som et Vidnesbyrd om deres Menings Rigtighed, helst saasom det synes, at hans Historie er ældere end Saxonis, og det af Svenonis egne Ord saaledes: Disse Ting vil jeg ikke tale om, efterdi jeg har fornummet af Erkebisp Absalon, at min Contubernal Saxo har besluttet at udføre saadant mere zirligen og vidtløftigen y); thi man kan af disse Ord see, at han ikke alene har levet udi Saxos Tid, men endogsaa

obtinuit *Nicolaus*, avumque meum *Christiernum* captivavit.

- u) Saxo kalder dette Slag ved Bærebros.
- x) *Sven. Agon. ibid.* Captus illico fuisset *Ericus*, nisi *Biörn*, adjuncto sibi patre meo *Aggone*, pontis in medio viriliter restitisset.
- y) *Svenero hist. Canuti Magni*: Quum, illustri Archipræsule referente, contubernalis meus *Saxo* elegantiori stylo omnium gesta prolixius exponere decreverit.

faa, at han allerede havde fuldfærdiget sin korte Historie, da Saxo havde sin store under Hænderne: Begge Historier gaae ellers ligevidt indtil Canutus Sertum z). Svenonis Stil er lovligen god i Henseende til Tiderne, men kommer ikke nær ved Saxonis Sirlighed. Denne Svener har ogsaa oversat paa Latin Canuti Magni Bitterlaghs- Ret eller Gaards- Ret, som tilligemed Historien er publiceret af Stephanio.

Blant lærde Folk ubi Kong Knuds Tid regnes ogsaa den bekjendte Erkebisp Andreas Sunonis, der længe havde studeret baade i Frankrig, Engeland og Italien. Han var først Kong Knuds Canseler, og blev siden Erkebisp til Lund. Han har oversat den skaanske Lov-Bog paa Latin, og er Autor til det saakaldte Hexaameron a), som bær Vidnesbyrd om hans Lærdom, item til den Bog om de syv Sacramenter. Han har ogsaa oversat de skaanske Love paa Latin b).

Hvad de danske Love angaaer, da lod Knud dem blive i den Stand, som hans Fader havde sat dem,

- z) Da Hertug Bugislaw af Pomern aflagde Trofskabs-Ed til samme Konge.
- a) Begyndelsen af samme Hexaameron (i. e. Hexaameron) er saaledes: *Æterna vita nihil est felicius unquam.*
- b) Chron. Archiep. Lund.

dem, dog holdes han for at have udgivet adskillige Forordninger, blant andre een om Saals Affkæffelse, (saaledes kaldtes de Bøder, som maatte betales for Manddrab af Manddraberen selv og hans Slægtninger) thi, eftersom gemeenligen af de fleste saadanne Slægtninger blev fordret meer, end dem tilkom, affkæffede han samme Lov.

Til Slutningen af denne Konges Historie er dette at mærke, at da af adskillige danske Herrer blev foretaget et Krigs-Tog til det hellige Land, og det efter Esbern Snares Tilskyndelse. Samme Tog er beskrevet af en ubekjendt Autor, som levede paa samme Tider, hvilket han selv vidner i Fortalen c). Dette Skrift er udgivet af Kirkman, og delt udi 27 Capitler.

Wal

- c) *Anonym. de profectione Danorum in terram Sanct.* Thi udi prologo findes disse Ord: non silendum arbitror quæ nostris contigere temporibus.

Waldemarus II. Victoriosus,
gemeenligen Waldemar Sejer.

Efter Canuti VI. Død kom hans Broder Hertug Waldemar af Slesvig til Regjeringen. Han blev hylbet med stor Glæde udi Danmark, og kronet af Erkebisp Andrea til Lund 1203. Strax derefter begav han sig til Lybek, og lod sig hylde i Nord-Albingien d), hvorover han satte den bekjendte Greve Albret af Drlamunde til Statholder. Han lod samme Tid anlægge et Slot i Lybek, som siden, da Lybek kom fra Danmark igjen, blev forvandet til et Munkel-Kloster: Gaden, hvor Slottet blev anlagt, kaldes endnu udi Lybek die Königs-Strat e). Holstenerne kunde vel uden Fortrydelse ikke see sig under det danske Herredom. Men Kong Waldemari
Mage

d) *Arnold. Lub. lib. 6. cap. 17.* siger, at han blev til Lybek erklæret de Slavers Konge og Herre over Nordalbingien.

e) *Hvitf. in Wald. 2. pag. 172.*

Magt var da saa formidable, at de turde ikke lade sig mærke dermed; alene en tapper holstenſk Frue, kalden gemeenligen die **Edele Frau von Drest**, rejſede til Grev Adolph ubi Skovenborg, og bad ham, at, efterſom han ſelv hverken vilde eller kunde beſkytte Landet mere mod de Danſke, han da vilde ſikke ſin unge Søn Adolph ind ubi Holſten, hvor hun forſikrede om, at han ſkulde faae ſtort Tillob; Greven ſvarede hende, at de Danſke vare ham for mægtige, og, om han yppede noget mod dem, vilde de af ham givne Giſler omkomme. Derforuden havde han ogſaa gjort en Ed, aldrig oftere at føre Krig mod Danmark. Dette uanſeet holdt dog bemeldte Frue ved ſin Anſøgning ſaalænge, indtil Greven maatte overgive ſin yngſte Søn Adolph, hvilken hun bragte med ſig til Holſten, hvor han hemmeligen blev holden, og er det den ſamme, ſom ſiden blev bekiendt under det Navn af Adolphus 4. Den holſtenſke Skribent Peterſen fortæller ſ), at, da bemeldte unge Greve var kommen ind ubi Landet, gif Adelen til Kongens Amtmand paa Segeberg, og beſværgede ſig over, at de bleve dømte efter den danſke Ret, hvilket var imod de Forſikringer, ſom dem vare givne. Men, ſiger han, Amtmanden viſede dem ſpotteligen tilbage, og ſagde, at han vilde hente dem en Hund, hvilken ſkulde gjeve deres Ret for dem. Dette

maatte

ſ) Chron. Holsat. part 2.

maatte disse gode Herremænd da forboje med Daalmodighed. Men de komme en anden Gang tilbage med samme Begjering, og, da Amtmanden spurgte dem, hvorudi deres Ret bestod, trækkede de deres Sværd, og sagde: See! her ere de Midler, hvorved vi forsvare vor gamle Ret og Skif, og derpaa omkom de Amtmanden. Fra den Tid, siger bemeldte Petersen, har været en Skif, at de holstenske Herremænd aldrig møde for Retten uden beæbne.

Om Kong Waldemari Bedrifter og herlige Sejervindinger, hvorved han formerede Riget med saa mange Lande, er talt udi forrige Konges Historie. Det første af Vigtighed, som han tog sig for udi Krigs-Sager ved sin Ankomst til Regjeringen, var, at belejre den vigtige Fæstning Lavenborg, hvilken han ved sin Broders Canuti VI. Død havde været tvungen til at forlade. Det synes af Navnet, at samme Fæstning, som da kaldtes Løvenborg, først har været bygget af den bekjendte sachsiske Hertug, Henrico Leone eller Løve, fra hvilken den siden faldt udi den holstenske Grev Adolphs Hænder, som endda sad fangen i Danmark, efterdi Besætningen ikke vilde overgive Slottet til de Danske, hvorom tilforn er talt. Da Fæstningen nu blev stærkt angreben, og de Belejrede saae, at deres Modstand vilde være forgjeves, tilbød de sig at overgive Lavenborg,

borg, hvis Kong Waldemar vilde befrie deres forrige Herre Grev Adolph af sit Fængsel. Dette tog Kongen først i Betænkning, men Erkebisp Andreas til Lund, tilligemed de andre Bisper som fulgte med paa dette Tog, intercederede for den fangne Greve; hvorudover Kongen omsider bevilgede, at han maatte komme løs igjen, med de Vilkaar, at han skulde afstaae al den Ret, han formenebe sig at have paa de Lande, som havde tilhøret Henrik Løve, og reverse sig aldrig at føre Krig paa Danmark, eller lade sig indfinde udi de Lande, som Kongen tilhørede; hvorpaa Greven kom løs, efterat han havde sat sine tvende Sønner til Gisler, og Fæstningen Lavenborg blev overgivet til de Danske.

Den løsgivne Greve begav sig til sit Arveland Skovborg, holdt sig siden stille, og efterkom sit Løfte, saalænge han levede. Kong Waldemar havde paa de Tider ogsaa at bestille med Sverrig, og det ved saadan Lejlighed: Efter Knud Erikssens Død blev Sverker Carlsten Konge udi Sverrig. Ham gjordes Kronen disputerlig af den forrige Konges Søn Erik. Men, som Sverker var en Herre af store Qualiteter, og derforuden havde Rygstød udi Danmark, hvor han havde faaet til ægte den anseelige Mand Abbe Sunesens Datter, forligede Erik sig med ham saaledes, at Sverker skulde beholde Kronen, og Erik succedere ham efter hans Død.

Dob. Men, som Sverker fandt sig ikke sikker paa Thronen, saalænge de rette kongelige Prindsfer levede, lod han dem overfalde og myrde. Den ene Prinds Erik reddede sig dog med Flugten til Norge, hvor han blev bestyrket med norsk Magt, kom til Sverrig igjen, overvandt Sverker, og tvang ham at flygte til Vester-Gothland, hvor han begjerede Undsætning af Kong Waldemar. Hans mægtige Svigerfader Ebbe Sunesen g) gif ham da tilhaande, og magede det saa, at Kongen paa visse Vilkaar skikkede ham til Hjælp en anseelig Krigshær, som bestod af 16000 Mænd Danske og Böhmer, hvilke sidste ubi Anledning af Dronning Dagmar, som var en böhmisk Prtncesse, synes at være kommen herind i Riget. Anføreren af samme Krigshær var Bisp Peder af Roskild, tilligemed ovenmeldte Ebbe Sunesen og hans Brødre. De conjungerede sig med Sverkers Folk ubi Sverrig, og blev der Anno 1208 holdet et Feltslag, gemeenligen kaldet Læne-Slag h), hvorubi Kong Sverker maatte tage Flugten, og de tvende danske Anførere omkomme. Over dette Slag gjorde de Svenske et Vers saa lydende:

Contigit in Læna duo Juta lopa for ena
Fra Svenska Svenna thoge dorsa verbere plena.

Ef=

- g) Denne Ebbe Sunesen fik sig Herre til Anartrup, han var Erkebisp Absalons Farbroders Søn.
h) Svits. i Wald. 2. Den svenske Historie siger, at det skede ved Latern ubi Vester-Gothland.

Efter dette ulykkelige Slag flygtede Sverker til Danmark, og der opholdt sig udi to Aar. Smid- lertid søgte han at samle nye Kræfter, og med en anseelig Krigshær kom ind udi Vester-Gothland igjen, hvor han ikke langt fra det Sted, som forrige Slag stod paa, vovede en ny Trefning den 17 Juli 1210, og der selv omkom, saa Erik derudover kom i rolig Possession af Kronen.

Dette maa være nok talet om de svenske Urolig- heder, hvorudi Kong Waldemar ogsaa blev indvik- let, nu vil jeg begive mig til andre vigtigere og Ri- get meer angaaende Sager igjen. Da den lykkelige Krig udi Tydsland var endt, begav Kongen sig til Danmark, hvor han satte Alting udi god Orden, og gjorde adskillig nye Love og Forordninger, som findes i den skaanske Lov-Bog. Men han blev ikke længe udi Rolighed; thi kort derefter opvæktes Misforstand mellem ham og de sverinske Grever formedelst de Klæ- gemaal, som en Herremand, ved Navn John Gans, indgav over dem, og søgte Protection hos Kongen, som Grevernes Overherre. Derpaa lod Kong Wal- demar skikke ind udi Grevernes Lande en Krigshær under Anførsel af Greven af Orlemunde, hvilken erobrede adskillige Fæstninger, og kom tilbage med stort Bytte. Dette Tog skede Aar 1205. Den Uvis- stighed, som Kongen havde med de sverinske Grever, førerede sig siden, da de samme befandtes at favo- risere

risere hans Fiende den urolige Biskop af Slesvig: dog blev Trættten endeligen bilagt 1205 saaledes, at de aldrig skulde føre nogen Fejde paa Danmark. Sa udi det Aar 1214 reverserede de sig at være Kongens troe og lydige, og være ham følgagtige med 60 Heste, hvor behov gjortes i).

Hvad den urolige Bisp Waldemar af Slesvig, hvorom nogle Gange er talt, angaaer, da gav den samme Riget nok at bestille, baade udi Canuti VI. og Waldemari II. Tid. Udi forrige Regjering, saasom han befandtes at staae Kongen efter Kronen, blev

- i) *Crantzius' Vandalia* lib. 7. cap. 5. siger, at Kong Waldemar ved disse Tider lod bygge den vigtige Stad Stralsund. Hans Ord ere disse: An. 1209 har Kong Waldemar ladet bygge den Stad Straalsund. Stadens Navn giver tilkjendelse, at den har været bygget af danske Folk; thi de Danske kalde et fretum Sund. Saaledes findes hos dem Dresund, Grønsund &c. Ligeledes fik denne Stad Navn af Straalsund, efterdi den ligger ved et Sund, som skiller den fra Rhagen, og, som den næste D derved heber Stræle, blev den kaldet Strælsund eller Stralsund. Udi samme Aar, siger han, brændte Lybel af, saader blev kun fem Huse tilbage, hvorudover Gaden, hvor disse fem Huse bleve tilovers, blev kaldet: Die fünf Häuser Strat.

blev han med List fangen ved Apenrøbe k), og ført til Danmark, og sad i Fængsel først paa Norborg paa Als, og siden paa Søborg. Paven anholdt ideligen om hans Befrielse. Den danske Gejstlighed laae ogsaa Kongen ideligen i Ørene tilligemed Dronning Dagmar, som ogsaa gjorde Forbøn for ham, foregivende, at han var af kongeligt Blod, (hvilket var sandt; thi han var Kong Nicolai Sønnes-Søn), item at hans Fængsel var en Haanhed for den hele geistlige Stand. Mange derimod af Rigets Raad holdte det ikke tjenligt at give denne urolige Mand løs. Endelig ved Pave Innocentii 3 Underhandling kom han paa fri Fod, men efter givne Forsikring, at han aldrig skulde lade sig indfinde udi Danmark eller paa noget Sted, som Kongen kunde være mistænkt; under Straf af Kirkens-Band. Denne Befrielse skede Anno 1206, efterat han havde siddet fangen i 14 Aar. Noget efter denne Befrielse maagde han det saa, at han blev postuleret Biskop til Bremen l); over hvilken Udvælgelse Kongen besværede sig ved sin Gesandt Provst Peder af Roskilde, fore-

k) Vid. *Wilhelm. Abbar* lib 2 epist. 44. hvor han udi Kongens Navn udi et Brev til Paven underfylder Bispens Fængsel med disse Ord: *Quod autem prædictum Episcopum retinemus in custodia, paci & tranquillitati regni nostri consulimus.*

l) *Anonym. hist. Archiep. Brem.*

givende, at det stridede imod hans gjorte Lofte, ikke at lade sig indfinde paa noget Sted, som kunde være Kongen mistænkt, og at han ingensteds kunde opvække mere Jaloufie hos Kongen end i Bremen m). Herudover befol Paven Bisp Waldemar at holde sig stille udi Rom, indtil anden Lejlighed kunde opvækkes til Forfremmelse. Men Waldemar listede sig hemmeligen udaf Rom, kom ind udi det Bremiske, erobrede Stæde, og angreb de Lande, som Kongen tilhørte. Herudover lod Paven ham excommunicere, og gav Bremens Bispedom bort til en Anden. Bisp Waldemar levede siden udi mange Aar, og kom atter engang til Bremen, hvor han igen blev udbreven, og omsider døde n) Munk i Lytke Kloster i Stift Bremen 1235 af Sorg. Saadanne Fata havde denne urolige Mand. Det er ved denne Waldemars Avantures at Arnoldus Lubecensis ender sin slaviske Krønike, som er en Continuation af Selmoldo, og tjener meget til den danske Histories

Op-

m) *Crant. metrop. lib. 7. cap. 31. conf. Arnold.*

Lub. lib. 4.

n) Vid. Chr. Episcop. Slesv. hvor hans Gravskrift findes: her contradiceres Svitf. sig ogsaa selv; thi udi Kongernes Krønike siger han, at Bisp Waldemar døde til Lüttik i Nederlandene. Et gammelt Manuscript in excerpt. *Th. Barth.* kalder dette Kloster Lytke.

Dplysning; og, som Autor har levet paa de Tider, kan han citeres som en authentique Skribent, helst udi de holstenke og vendiske Krige, som Danmark da var indviklet udi; hans Krønike er delt udi 7 Bøger og gaaer Historien til det Aar 1217. Han kaldes gemeenligen **Arnoldus Lubecensis**, efterdi han var Abbed udi den Stad Lybek.

Udi Kong **Waldemars** Tid var stor Forvirrelse udi Tydskland, efterdi der paa engang vare to Kejsere, først **Philippus** og **Otto**, og siden samme **Otto** og **Fridericus 2**, som ogsaa var Konge i Sicilien. Kongen holdt Venkskab med denne sidste, og af ham bekom Confirmation paa alt det, som han og hans Formænd havde erobret paa den tydske Bund. Paa det kejserslige Diploma, som med Churfyrsternes Underskrift derpaa blev udgivet, grunder sig besynderligen de danske Kongers Titel, som stedse siden blev brugt, nemlig de **Slavers Konge**, hvilken siden blev forvandlet til de **Venders**; thi, endskjendt saavel **Waldemarus I** som **Canutus VI**. havde Ret til saadan Titel, saa finder jeg dog ingen danske Diplomata, hvorudi den er brugt, førend udaf **Waldemaro II**. saa at man fra ham i visse Maader først kan regne saadan Titels Begyndelse, og, som samme kejserslige Brev er af saadan Vigtighed, at derpaa grundes de danske Kongers Titel, som endnu bruges, og det derforuden er fort, har jeg holdet

nødigt det her at indføre. Det er dateret til Mæg
Mar 1214 og lyder saaledes:

Vi **F r i d e r i c h** af Guds Naade romerske
Konge, altid **A u g u s t u s**, Konge udi Sici-
lien ic. gjøre Alle vitteligt, at, eftersom vor
Majestæt tilhører at skaffe Fred og Rolighed
udi Christendommen, saa have vi nu fundet
for godt at gjøre Fred med de Konger, som ere
vore Naboer, paa det at Christi Brud, som
er den christen Kirke, for hvis Beskyttelse vi
bruge det verdslige Sværd, kan formedelst de-
res Hjelp og Bistand leve udi Fred og Rolighed,
og derfor nu slutter et evigt og tryggheligt
Vensteb med os elskelig Kong **W a l d e m a r**
af Danmark, en christelig og gudfrygtig Herre,
og tillade ham og hans Rige med det romerske
Riges Chur- og Førsters Samtykke alle de Lan-
de paa hin Side Elben og Eideren, som er en
Part af det romerske Rige. Deslige lægge Vi
til hans Rige alle de Lande, Kong **R n u d** med
sin Broder fornævnte Kong **W a l d e m a r**, og
deres Sader have erobret udi Venden. Derfor
fordriste sig ingen af vore Efterkommere eller
nogen Første udi det romerske Rige at føre Krig
paa Kong **W a l d e m a r** under Prætext, at disse
Lande høre til det romerske Rige, saasom Vi
ikke tvivle paa, at han jo er Os behjælpelig

udi alt Vort Anliggende. Vi have ogsaa besluttet, at være ham assisterlig udi alt hans Anliggende, dog den romerske Kirkes Gøjhed hermed usorfranket. Dette til Vitterlighed have underskrevet Sigfridus Erkebisp til Maynz Pavenes Legat, Theodoricus Erkebisp til Trier, Amadeus Erkebisp til Bisanz, Conradus Bisp til Metz og Spier, Otto Bisp til Vitzborg, Ottocarus Konge i Böhmen, Ludovicus Første til Bayren, Leopoldus Hertug i Østerrige, Theodoricus Marggreve til Meissen, Theobaldus Hertug i Lothringen 2c. o)

Dette Venskab, som blev stiftet imellem Keiser Friderich og Kongen, ophidsede den anden Keiser Otto mod Danmark. Han kom i det Aar 1215 med en stor Magt ind udi Kongens Lande, og belejrede den Stad Hamborg, hvis Borgere uden Nød overgave sig til ham, endskjendt de vidste, at Kongen var paa Vejen for at undsætte dem. Men Staden blev ikke længe udi Keiser Ottonis Hænder; thi Kong Waldemar belejrede den paa ny, og tvang dem at

over-

o) Originalen paa Latin findes hos Zvitfeld, hvilken udi Oversættelsen skriver Keiserlig Majest., da han dog endda ikke var kronet Keiser, ej heller selv giver sig Titel uden af romerske Konge.

overgive sig igjen. Han folgte siden Hamborg 1218. til Greven af Delemünde med de Conditioner, at bemæltte Greve deraf aarligen skulde give til Riget 50 Lødige Mark p), og følge Kongen udi Krigs-Expeditioner, naar han blev paaæffet. Heraf sees, med hvilken Ret bemæltte Greve kunde sælge den Stad Hamborg sin Frihed, som siden stede, og at det er et slet Fundament, som den hamborgske Frihed og Independens grunder sig paa, nemlig paa Grevens af Delemünde Kjøbs-Brev, eftersom han ikke kunde følge det, som han ikke ejede pleno jure.

Efterat Kongen saaledes havde bestyrket sine tydske Conqveter, og nogenledes var kommen i Ro-lighed, tog han sig fore det navnkundige Tog til Lifland, hvortil denne Anledning gives. Jeg har tilforn antegnet, at de Danske have havt Fod paa de Kyster under Kong Waldemar I, hvilken har bygget den Stad Dantsig, og at Canutus VI. har bemægtiget sig Estland, hvor han indførte den christelige Tro og forsynede Landet med Kirker og Præster. Men Hedningerne udi Lifland bestyrkede sig siden fra Preussen, Lithauen, Semigallien og Rusland, for at fordrive igjen de Christne, og alle dem, som havde svoret Trofskab til de danske Konger. Derom fik Waldemarus Kundskab 1219, og derfor udrustede

p) Anonym. Cron. Slav. siger, at Hamborg blev solgt til bemæltte Greve for 700 Mark.

skebe, en Flaade, hvis Rige neppe tilforn var bragt i
 Soen af Danmark. Den bestod af 1000 Fartsøjer,
 nemlig 500 Jagte eller smaa Skibe, og 500 lange
 Skibe. Paa hver Jagt var foruden Koerskarlene,
 som vare 12 Mænd, en Kyraferer og en Skytte;
 men paa hvert langt Skib vare 120 Mænd. *Hvit*
 feld siger paa et andet Sted, nemlig udi Fortalen
 af sin Kronike, at Kongen brugte til dette Tog 1400
 Skibe; og, som dette synes en Rodomontade, er
 fornødent at give en liden Afrisning paa den danske
 gamle Sømagt. Naar Leding- eller Krigs-Tog blev
 paabuden, maatte al Slags Jord, liden eller stor,
 contribuere til Krigs-Udrustning. Jordene vare delte
 i Mark Guld-Jorde, Mark Sølv-Jorde q) 2c. Det
 er at sige udi Stykker Jord, som vare kjøbt for en
 Mark Guld, hvilken gjorde 8 Mark Sølv, og bare saa-
 ledes Jordene Navne af deres Værdi udi Guld og Sølv.
 Nu var beskikket, at enhver Jord, som var af den
 Godhed og Storrelse, at den kunde isælges for 24
 Mark Sølv, stod for en Jagt af 12 Karer, hvoraf
 følger, at en Mark Gulds-Jord, som galt 8 Mark
 Sølv, udgjorde den tredie Del, nemlig 4 Karer,
 hvilket kan sees af den jydskke Lov, som siger: En
 Bonde, som haver en Mark Gulds Jord, gjør ud
 Tredings Havn, som er 4 Mænd r), og saaledes
 maatte

q) *Hvitf.* præf. ad hist. *Christ.* 1.

r) *Jydskke Lov* lib. 3. cap. 12.

maatte efter Proportion en Jord af 2 Mark Sølv's Værdi udrede en Mand. Ingen var fri for saadan Krigsstyr uden Herremænd, hvilke derimod udi egen Person fulgte Kongen med fuld Rustning; iligemaade Præster i Henseende til deres Embeder. Der gaves ingen Sold, saalænge som Krig blev ført med indenlandsk Folk, ej heller vare der oprettede Magaziner, men Enhver bragte med sig en vis Qvantitet af Proviant til Sammel-Pladsen.

Man seer herudaf, at, eftersom Skibene vare saa smaa, det er ikke utroligt, at Waldemar kunde bringe 1400 Skibe tilveje. Blant disse 1400 Skibe vare 500 lange Skibe, hvilke da allerede vare komne i Brug, og disse 500 lange Skibe vare Forcen af denne Sømagt, efterdi ethvert Lang-Skib førte 120 Mænd, saa at der vilde et stort District eller en a to Stæder til at udrede et Skib. Saaledes finder man udi Historien, at Nestved og Slagelse stode for et saadant Skib, og Roskild og Kjøge for et andet. Ellers seer man Provincernes Qvota udi almindelige Paabud nogenledes af den store Udskrivning, som skede udi Canuti VI. Tid, nemlig Slesvig gav 130 Skibe, Riber Stift 120, Benschysel 50 Skibe, Fyen, 100 Sjælland 120, og Skaane 150. Dette maa være nok talt om Militiens Tilstand paa de Tider.

Kongen fulgte med udi egen Person paa dette Tog, Erkebisp Andreas til Lund havde Commando over den hele Krigshær. Da de Danske komme til Land, og saae den utallige Mængde af Hedninger, som stode særdige at tage imod dem, blev Kongen forskrækket, og holdt det raadeligt at vende tilbage, men blev opmuntret af Biskop Peder i Aarhus at holde Stand, hvilken forsikrede paa Guds Begne om Sejer, hvis Kongen vilde bedre sit Levnet, ikke betynge sine Undersaatter med saa store Skatter, og ikke ydermere lade sig regjere af Dronning Beens gjerd, hvilken Dronning man heraf seer at have været forhadet udi Danmark. Det mærkeligste udi denne Tale er, at Bispen særdeles lovede ham Sejer, hvis han vilde rette sig mod St. Nicolaum i Aarhus, og ikke tage Offer af ham, under Prætext, at samme Helgen var udi Forvandskab med de danske Konger. Thi dette giver alene tilkjende, at Kongen var ingen alvorlig Tilbeder af Helgene, eftersom han saaledes skjæmte med St. Nicolao. Dette giver ogsaa tilkjende, at den gode Bisp maa have været noget interesseret, efterdi han alene recommenderede sin Stads Patron, og plaiderede for hans Indkomster. Hvorom Alting var, saa blev Kongen dog opmuntret af denne Tale, og besluttede at levere Hedningerne et Feltslag. Feltherren Erkebisp Andreas sparede ej heller nogen Flid til at opmuntre de Danske,

ffe, og begjærede af Kongen og de nærværende Rigets-Raad at gjøre et Løfte til Gud saaledes, at, hvis de erholdt Sejer, de da skulde forbinde sig til en evig og almindelig Fastedag hver St. Laurentii Aften, hvilket da de havde lovet, gif man med Fryghed Fienden imøde.

Slaget blev holdt ved en Stad kaldet Wolmer s), til de Danskes Fordel, saa at de erholdte en fuldkommen Sejer. Der fortælles adskillige Mirakler da at være skede, for Exempel, at Erkebisp Andreas, medens Slaget holdtes, stod paa et Bjerg med op-
 rakte Hænder mod Himmelen, og at, saalænge hans Hænder vare ubstrakte, vunde de Danske, men, saasnart de af Mæthed fulde ned igien, fik Hedningerne overhaand, derfor understøttede de andre Biske og og Præste hans Arme saalænge, som Slaget varede; men, som dette Mirakel har alt for stor Rapport med Moses Historie, synes det at være udcopieret deraf. Det andet Mirakel var, at, da de Danske udi Slaget havde mistet deres Hoved-Banner, og derudover bleve bragte udi Confusion, faldt det ned af Himmelen en Banner af tvundet Værk, rødt udi Feltet med et hvidt Kors, hvilket er den bekjendte Dannebrog, som de Danske siden førte med sig udi alle Krigs-Expeditioner indtil Aar 1500, da den
 bort-

s) Stedet Wolmer mener Svirfeld at have faaet det Navn af Kong Wolmer eller Waldemar.

bortkom udi det navnkundige ditmarske Slag. Men det er troligt, siger Hvitfeld paa et andet Sted, at samme Banner har været sendt Kongen af Paven som et Cruciat, for at opmuntre ham til des større Sver at stride for den christelige Tro. I det øvrige, om Erkebisp Andreas opdigtede disse Mirakler, er han mere at undskylde end den spanske geistlige Skribent, der skriver, at Solen stod stille i Faveur af Keiser Carl 5 udi det Slag ved Muhlberg, da han mod sine gjorde edelige Capitulationer søgte at undertrykke det tydske Riges Frihed; thi her handlede om at beskytte Christine mod Hedninger, hvilket var Kong Waldemars største Motiv til denne Krig.

Hvorom Alting er, saa var denne Sejer saa stor, at Kongen som en Flod uden Hinder oversvømmede adskillige Lande, og gjorde sig Mester over Preussen, Curland, Lifland og Estland. Ved denne Lejlighed lod Kongen fundere de Stæder Revel, Narva og Wessenberg, og lod oprette et Biskopdom til Dorpt, hvis Biskop han gav Ret til at sidde udi Danmarks Rigets Raad, og forordnede, at han skulde være Suffraganeus under Erkebispem af Lund i Skaane. Han lod ogsaa bygge det Slot Pilten i Curland, som Hvitfeld vidner i hans Tid endda saa at være kaldet. Samme Pilten fik sit Navn deraf: Da Kongen adspugte den curlandske Bisp, hvor Slottet skulde staae, svarede han: Der som Pilten eller

Dren-

Drengen staaer: hvoraf det endnu heder Pilten. Den af Himmelen nedfalden Hoved = Banner Dannebrog gav siden Anledning til den saakaldte Ridder = Orden af Dannebrog, hvis Stiftelse er meget gammel, men Tiden er uvis. Højløblig Thukonimelse Christianus 5. lod den fornye, og gav de Ordens = Statuta, som endnu efterleves.

Efterat Kong Waldemar havde ubrettet saa store Ting, kom han tilbage kronet med Sejer og Ære: han blev da anseet ikke alene som den største Konge, der nogen Tid havde regjeret udi Danmark, men endogsaa som den mægtigste Potentat paa de Liger udi Europa; thi han havde, foruden sit Fæderne = Rige, Curland, Estland, Lifland, Preussen, Pommern, Meklenborg, endel af Marggrevens Lande af Brandenburg med gandske Nord = Albingien, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, saa at hans Herredom strakte sig omkring den hele Østersø, undtagen de svenske Kyster. Hans Indkomster, hvorpaa Svitsfeld giver en Specification, vare store, og hans Krigsmagt, hvorudi regnes 1400 store og smaa Skibe, var anseelig, saavel udi Henseende til Mængden, som i Henseende til Bravoure og Erfarenhed udi Krigs = Discipline. Hans Lykke havde stedse været bestandig, saa at alle hans Anslage havde gelinget ham. Men nu begyndte en ny Periode udi hans Regimente, saa at Alt, hvad som siden paafulgte,

er en Kjæde af lutter Modgang, og er derfor denne Konges Levnet et af de største Exempler udi Historien paa Lykkens Ubestandighed.

Opriindelsen til de mange overkommende Ulykker var denne: Efter Dronning Berengaria eller Beengjærds Død, som skede 1220, gjorde Grev Henrik af Sverin en Pilgrims-Rejse til Jerusalem, og i sin Fraværelse recommenderede sit Land tilligemed sin Grevinde til Kongens Beskyttelse. Men Kongen fattede imidlertid Kjærlighed til Grevinden, og diverterede hende paa saadan Maade, som kunde være hverken Greven eller nogen anden Egtemand behagelig 1). Da Greven fra sin Rejse kom tilbage, og fik Kundskab om dette Levnet, som havde været imellem Kongen og hans Hustru, optændtes hans Hjerte til Hævn; dog lod han sig intet mærke dermed, saasom han

e) Crantzius og Albertus Stadensis melde intet om denne Ukyndighed, som Aarsag til dette Grevens Foretagende, men giver anden Aarsag dertil, saa at efter deres Beretning denne Gjerning bliver desmere lastværdig. Alberti Stadensis Ord, som levebe ungefær paa de Tider, ere disse: Anno Domini 1223 Rex Danorum in propria terra a Comite Henrico de Swerin, cui duras, ut fertur, gratiæ suæ recuperandæ conditiones imposuit, inopinato casu in papilionibus propria capitur & c. Conf. Crantzi Sæxonia lib. 7. cap. 38.

han saae sig med Magt intet at formaae mod saadan mægtig Konge; men stillede sig heller an som han var fornøjet, begav sig ogsaa til Danmark for at aflægge sin Taksigelse hos Kongen, hvilken tog venligen imod ham, og diventerede ham paa alle optænkelige Maader. Efterat han nogen Tid havde været ved det kongelige Hof, og imidlertid havde gjort sig Kongen saa fortrolig, at han ofte tog ham alene med sig paa Jagt, tog omsider den listige Greve sin Tempo udi Agt, inviterede Kongen udi et Herberge, da han om Aftenen var træt af Jagten, og der tracterede ham saa vel, at han og alle hans Tjenere bleve ganske beskjenkede. Da dette var skeet, lod Greven hemmeligen hente sine Folk, som han havde posteret ikke langt derfra, hvilke brøde ind udi Kongens Kammer, da han laae udi sin bedste Sovn, bunde Hænder og Fødder paa ham, saavel som paa hans Søn Prins Waldemar, flæbde dem til et Skib, som var lagt ved Haanden, og dermed sejlede til Meklenborg. Der steg Greven med sine Fanger udi Land, førte dem derfra til Sverin, og lod dem kaste i et Taarn, hvor de sadde udi Bolt og Jern paa tredie Aar. Alle Mennesker forundrede sig over denne usædvanlige dristige Gjerning. De overbundne Lande glæbde sig over denne Ulykke, og haabede ved denne Hændelse at komme i Frihed; Kongens Venner derimod og Undersaatterne græmmede sig inderligen. Over dette

Fængo.

Fængsel findes et gammelt latinſt Vers, ſom begynder ſaaledes:

Plange Primatus Daciæ, quondam clarus in acie,
Sed nunc tua militia vili torpet tristitia,
Rex tuus furtim tollitur, sævus hostis extollitur &c: u).

Saaſnart dette Rov og hæslige Forræderi blev ſpurgt i Danmark, tog Erkebisp Andreas af Lund tilligemed de andre Biſkoper og Rigets-Raad ſig denne Sag alvorligen an, og ſkikkede Bud til Kejſer Srideric 2, begjerende hans Biſtand til deres Konges Befrielse. Kejſeren tog ſig vel med Iver Sagen an, men forgjeves; thi Greven af Sverin forlangede, at Kongen ſkulde afſtaage ſin Ret paa det vendiſke Rige og Nord-Albingien, hvilke Conditioner, efterſom Kongen ikke vilde indgaae, blev han ſidende i ſit Fængſel.

Pave Honorius 3 gjorde ſig ikke mindre Umage for Kong Waldemars Befrielse, ſom kan ſees af
det

- u) Det er ellers en mærkelig Annotation, ſom den ſaakaldte Eriki Pomerani Hiſtorie gjør herover, ſigende, at de Tydſke aldrig have vundet uden Forræderi, hvilket er dem naturligt. Den ubillige Critique viſer alene, at Kong Erik er ikke dens Autor; thi han elſkede mere Tydſke end Danſke. Ordene ere diſſe: Nota Lector. Teutonicos nunquam aut raro prævaluisse & triumphos duxisse nisi per prodicionem aut fraudem, quod habent ex natura.

det Brev, han skrev til Erkebispfen af Coln, dateret 1ste November 1223 x), hvorudi han roser samme Erkebisp for den Omhyggelighed, han havde ladet see for Kongens Befrielse. Han befaler ham ogsaa, at, hvis Greven af Sverin inden en Maaned ikke sætter den fangne Konge med hans Søn paa fri Fod igjen, da Erkebispfen skal sætte ham i Kirkens-Band. Han skrev ogsaa til Bisperne af Lybek og Benden, iligemaade til Kejsler Friderich at tage sig den be- trængte Konge an y). Men hverken Paven's Trud- seler, ej heller hans Legats Conradi Paamindelser kunde udvirke noget hos Greven. Det er synderligent mærkeligt paa de Tider, at smaa Potentater holdte meer Stand mod Paven, end Konger og Kejsere, og simple Præste meer ofte end Patriarcher og Bisper; saaledes foragtede Greven af Sverin de Trudseler, som ofte havde kommet Kejsleren, Frankrige, Enge- land og Spanien til at ydmyge sig. Og fortæller Matth. Parisius a) om en Præst nogen Tid deref- ter ubi Paris, som blant Andre fik Ordre af Paven at excommunicere Kejsler Friderich 2; samme Præst oplæste paa Prædikestolen Bandsættelsen saaledes: **Jeg har Ordre at excommunicere Kejsler Fri- derich, men veed ikke hvorfor. Jeg veed alene,**

x) Honor. 3. Epist. 83.

y) Chr. Gothofr. 1224. seq.

a) Matth. Paris. pag. 575.

alene, at der er Tvistighed imellem ham og Paven, men er ikke forsikret om, hvo der har Uret, hvorføre jeg excommunicerer den, som har yppet Tvistigheden. Og, som de fleste holdte for, at Paven havde Uret, gav denne Excommunication stor Anledning til Skjæmt, og Alle forundrede sig over, at en simpel Præst torde være saa dristig.

Ellers er dette mærkeligt ubi Pavens Skrivelse til Erkebispfen af Coln, at han siger, sig at være forbunden til at tage sig Kongen an, og det formedelst adskillige Raasons, blant hvilke den foræmmeſte er, at Dannemark dependerede af det romerske Sæde, og var Paverne skatkyldig. Denne prægtige Taalesmaade haver været brugelig siden Pave Gregorii 7des Tid, hvilken begyndte at formere Prætentioner paa alle Riger, hvorudi hans Efterkommere troligen have fulgt hans Fodspor, sær med de tydske Kejsere. Hvad Pavens Prætention paa Danmark angik, da grunder den sig derpaa, at en dansk Konge kan have sagt: Jeg overgiver mig og mit Rige til **St. Peter**, hvilket den habile Pave Gregorius strax b) efter Sædvane vidste at dreje til sin Fordel, skjønt disse Ord gave ham lige saa liden Ret til Danmark, som om Kongen havde sagt: jeg overgiver mig til Gud; thi han kunde da ogsaa have sagt, overgiver han

b) Greg. lib. II. epist. 51. 75.

han sig til Gud, saa overgiver han sig ogsaa til mig, som er Guds Statholder. Men hvor elendige sige pavelige Syllogismi vare paa de Tider, fandtes der dog mange ubi de ukyndige og barbariske Tider, som toge dem for fulde.

Saasom nu hverken Pavens Trusler ej heller Kejserens og andre Førsters Mediation kunde gjøre nogen Virkning hos Greven af Sverin, maatte Kongen omsider, saasom han var kjed af det langvarige Fængsel, beqvemme sig til at indgaae haarde Betingelser for sin Befrielse; ved Hertug Alberts af Sachsen Underhandling blev endeligen Sagen saaledes forliget, at Danmark skulde løse Kongen og hans Søn med 45000 lødige Mark Sølv foruden adskillige andre store Foræringer, for hvilken Sum Kongen maatte sætte tvende af sine Sønner til Gidseler, og derforuden sværge, at han aldrig nogen Tid skulde søge at hævne sit Fængsel. Tilgemaade maatte han afstaae al sin Ret paa Meklenborg, Holsten, og Nord-Albingien. Saaledes kom Kong Waldemar paa fri Fod og til sit Rige igjen, hvor han strax lod lægge en stor Skat paa alle Indbyggerne, for at bringe tilveje den accorderede Summa, hvormed de kongelige Prindsfer og andre Gidsler bleve løsende. Af denne Historie har Helvaderus c) fabriqueret den

Fabel,

c) Vid. *Helvad. Encolp.*

Fabel, at de sjællandske Bønder alene vegrede sig for at contribuere noget til Kongens Befrielse, og at deres Frihed derfor blev dem til Straf betagen, saa at det er Oprindelse til de Bornebes Stand. Men, som der tales udi vore Love om Bornebe for denne Tid, saa falder denne Digt af sig selv. *Hvitfeld* mener her, at hvis Erkebisp *Abalon*, *Bjerner Snare*, og andre havde levet, da skulde Kongen ikke saa længe have siddet fængslet, hvilken Anmærkning synes ikke at være ilde grundet; thi det er utroligt, hvorledes saadan en liden Potentat, som Greven af *Sverin*, torde understaae sig at holde saa længe udi Baand og Lænker en af de mægtigste Konger i Europa, hvis Basal han var; men det er troligt, at han har truet at omkomme Kongen, hvis de med Magt vilde tentere hans Befrielse; det er ogsaa troligt, at Keiserens saavel som Paven's Bevægelser have bestaaet mere udi Complimenter end udi Realitet; thi de store Conqveter, de danske Konger, helst denne sidste, paa nogen Tid havde gjort, havde opvakt Misundelse hos andre Potentater, der allarmedes over dette Rigets store Tilvæxt, og derfor, maaskee, underhaanden styrkede Greven i hans Forsæt. Sa man kan i saa Maade holde for, at Greven rettere har været et Instrument, som andre have betjent sig af, for at hæmme Danmarks Magt, helst om den Historie, som *Hvitfeld* anfører om

Kon-

Kongens Elskov med Grevinden, er urigtig, hvilket synes ikke utroligt, efterdi Albertus Stadensis, som levede fast paa samme Tid, og Kranglus ikke taler derom.

Medens Kongens Fængsel varede, bemægtigede Grev Adolph 4. af Skovborg sig Holsten, Søerb-Ridderne indtogt Estland, ja fast alle de Lande og Stæder, som Danmark paa den Side havde erobret, fulde udi andres Hænder. Da lagdes ogsaa Grundvolten til de tvende Stæders Lybeks og Hamborgs Frihed, og det paa saadan Maade. Lybekerne, da de saae det danske Riges Magt saaledes svækket, begyndte de at rejse Hovedet i Vejret, og derfor holdte an hos Keiser Fridrik 2. om deres Frihed, hvortil Keiseren lod sig ganske finde villig, hvilket bestyrker mig i min ovenanførte Gissning. Lybekerne, da de havde faaet Forsikring om Keiserens Bistand, rottede de sig sammen, og med List erobrede Citadellet, som Kongen havde anlagt, hvilket de lode nedbryde, og Slots-Herren fængsle. Hvorpaa de gjorde Forbund med Kongens Fiender for at handthæves udi deres Frihed, hvilket ogsaa skede, og blev Lybek siden en af de anseeligste Stæder i Europa, og Hoved for de mægtige Hanse-Stæder, hvorom videre siden. Hamborg blev ogsaa nogle Aar derefter i vis Maade gjort til en Fristad af højsibemældte Keiser, hvis Diploma, dateret Uthin

den 5 Mai 1232. findes paa Latin hos Svitfeld d), og er dette Diploma næst efter Grevens af Orlemunde Riibe-Brev, hvorom tilforn er talt, det som Hamborgerne grunde deres Immediatet paa. Bemeldte Greve af Orlemunde e), Kongens tro Statholder udi Holsten, havde gjort sig stor Umage for Kongens Befrielse, da han sad i Fængsel, og til den Ende samlede en Hob Folk sammen, men de omliggende smaa Potentater forenede sig imod ham, og leverede ham et Feltslag, hvorudi Statholderen blev fangen, og ført til samme Slot, som Kongen sad forvaret paa, hvor han forblev 2 Aar efter Kongens

Befri-

d) Vid. Diploma *Frid.* 2. sub dato Uthini, dominica Incarnat 1232. p. 198. De Privilegier, som Lybek da fik, sees af samme Keisers Diplomate, som Lambecius har udgivet, vid. *Lambec. rerum Hamburg.* lib. 2.

e) Det er uvist, af hvad Herkomst denne tro Kongens Tjener var; nogle mene, at han var sød af Senvico af Brunsvig og Kong Waldemars Søster, hvorfor ogsaa udi nogle Krøniker denne Konge kaldes hans Morbroder. Men det kan ikke være, undtagen man vil sige, at han i sit 8de Aar commanderede Kongens Krigshær. Kranzius holder for, at han maa have været den da regjerende fløenborgske og holstenske Greve Adolphs Halvbroder, vid. *Krantz-Dan.* lib. 7, cap. 16.

Befrielse, og endeligen kom løs mod Lavenborgs Dvergivelse.

Efterat Kong Waldemar 2. nu var kommen paa fri Fod igjen, pønsede han paa at hævne dette uhyrlige Forræderi. Intet holdt ham tilbage uden den i Fængslet gjorte edelige Forpligtelse. Og som dertil behøvedes pavelig Dispensation, lod han ved Gesandtere anholde derom hos Gregorium 9. f), hvilken fandtes villig dertil, endel i Trods for Kejseren, som han da var i Uenighed med, endel ogsaa fordi Sagen var billig i sig selv; thi, om nogen Dispensation i Ed kunde tillades, saa var det i denne Casu, hvor Kongen ikke kunde ansees anderledes end som en, der var falden i Landroveres Hænder, der havde aftruet ham en Ed udi Baand og Fængsel. Efterat denne pavelige Dispensation var erholden, lod Kongen samle et stort Antal Folk over hele Danmark, og dermed rykkede ind udi Holsten, hvor han satte Ild paa Tseho og nogle andre Byer. De Hjelpe-Tropper, som stødte til den kongelige Krigs-Hær, var Hertug Otto af Lyneborg, Kongens Søstersøn, item de Dytmarske. Efterat han med Fremgang var avanceret langt ind udi Landet, gif han

libet

f) Svitfeld sætter her af en mærkelig Wildfarelse Innocentium 3. som var død 11 Aar tilforn, saa at der havde været 2 Paver siden, nemlig Sonorius 3. og denne Gregorius 9.

løbet tilbage igjen og posterede sig ved Bornhoved, ikke langt fra Segeberg. Der mødte ham de Lybste med deres Allierede, som vare Bisp **Gerhardus** af Bremen, Hertug **Albert** af Sarsen, item Greverne af Oldenborg, Sverin og Mecklenborg, og var Grev **Adolph** af Holsten, en Herre af 70 Aar, Generalissimus over den hele Krigs-Hær. Hvad som forstredede dem om Sejer, var ikke saa meget deres egen Magt, som det hemmelige Forbund, de havde gjort med de Dytmarster; thi de samme, da de fornumme, at saa mange nedersaxsiske Forster og Stæder rustede dem mod Kongen, lode de Greven af Holsten vide, at, dersom de maatte beholde deres gamle Frihed, vilde de, naar det kom til et Slag, forlade den kongelige Krigs-Hær, og falde bag paa de Danske. Hvorudover Grev **Adolph** gjorde Forbund med dem paa de Bilkær, og lovede dem, hvad de forlangede g).

Ved bemeldte Bornhoved h) blev da 1227. holdet et blodigt Slag, og det med saadan Haardnakkenhed paa begge Sider, at endskjønt Marken var bedækket med døde Kropper, kunde man dog længe ikke see, til hvilken Side Sejeren vilde helde. Kong

Walde-

g) *Peters. Chr. Hols. part. 2.*

h) *Kaldes ellers Born-Beck, (rivulus Bornensis) vid. Chorogr. Sles. & Holsat. p. 197. Det er ikke langt fra Segeberg.*

Waldemar mistede da sit ene Dje, og var nær falden udi Fiendens Hænder, hvis en af hans Tjenere ikke havde kommet ham til Undsætning, og ført ham paa sin Hest til Kjel. Men, da Slaget stod paa det haardeste, begyndte de dytmeriske Hjelpe-Tropper at affondre sig fra de Danske, efter det Løfte, de havde gjort Grev Adolph, og at anfælde dem bag til, hvorudover de Allierede let fik Overhaand, og erholdte en fuldkommen Sejer. Saa som nu de Tiber vare meget frugtbare paa Mirakler, og Slaget skede paa Mariæ Magdalena Dag, sagdes der, at Mariæ Magdalena Billede blev seet udi Luf-ten, og gjorde en Sky imellem den allierede Krigs-Hær, at Solen ikke skulde stikke dem i Øjnene. Men det er ikke troligt, at Maria Magdalena har paa-taget sig den Umage for en af de heiligste Forrædere, som Greven af Sverin, hvis Navn stedse bør staae fort afmalet hos Efterkommerne. Det kostede kun at fingere udi de Tiber, da alting blev troet. Af anseelige Folk, som ellers bleve fangne udi dette Slag, vare Greve Otto af Lyneborg og Bisp Thue af Ribe. For at gjøre dette Slag des prægtigere paa de Allieredes Side, have nogle foregivet, at Kongen selv blev fangen i), men Albertus Stadensis, som levede paa samme Tid, siger, at han undskydede af Slaget; thi hans Ord ere disse: Rex per fugam elabi-

i) *Helmoldi continuator. Manuscr.*

elabatur k). Der findes endnu over dette store Slag et saaledes lydende Vers:

Anno milleno duo C. septemqve viceno

In fontis capite cecidit gens Danica lite

Magdala quando pia scandit super astra Maria l).

Kongen lod sig dog ikke af denne ny Ulykke forkrætte, men fik en frist Magt paa Benene, og dermed Aaret derefter brød anden Gang ind i Holsten, og belejrede Tseho, men maatte ophæve Belejringen igjen, efterdi de Allierede med en stor Magt komme til Undsætning, og begav sig til Danmark igjen. Hvorpaa Hertug Albert af Saxen bemægtigede sig de øvrige Etæder, hvilke de Danske havde endda i Tydskland, som Møln og Rakeborg, belagde ogsaa den vigtige Fæstning Lavenborg, hvilken Kongen frivillig overgav, for dermed at løse sin tro Diener Greven af Drlemunde af sit Fængsel ubi Sverin.

Endeligen udi det Aar 1229. da Kongen celebrerede sin Søns Waldemari 3. Bilager med den portugisiske Princesse, og til samme Bilager lode sig indfinde mange fornemme Herrer, toges deraf Lejlighed at arbejde paa Fred imellem Kongen og Grev Adolph, hvilken ogsaa blev sluttet saaledes, at Grev Adolph skulde beholde, foruden sit Grevskab

Eto.

k) Chron. *Alberti Stad.*

l) Chron. *Hermannii Leerbacensis.*

Skovenborg og andre Arve-Lande, ogsaa Holsten og Stormarn. Tilgemaade blev besluttet, at, naar Kongen geraadede udi Krig, skulde Greven undsætte ham med 200 bevæbnede Mænd, og, naar Greven behøvede ligeledes Folk, skulde Kongen overlade ham 300. Saaledes kom Riget i Rolighed igjen, men ikke uden største Forlis, nemlig, af Holsten tillige med endel af Meklenborg, med de Stæder Hamborg og Lybek. Dog beholdt det endda udi Benden, Rygen, Tribbesees, Gnsigen, Zulten, Marlov, Barth og flere Stæder, saa at Fyrsterne af Rygen, og de saa kaldne Herrer af Berle, som havde det Herfskab Rostok, toge deres Lehn af Kongen. Udi Lifland, Estland, Preussen og Curland beholdt Kongen intet tilbage; thi disse Lande vare i hans Fængsel faldne i andres Hænder. Dog forbleve udi geistlige Sager endda under Erkebisper-Stolen af Lund, Revel, Dorpt, Desel og Curland. Da begyndte de Stæder Lybek, Hamborg, Stralsund og Rostok at lægge Grundvold til den Handel, som siden strakte sig over hele Europa; andre derimod anseelige Stæder, blant hvilke Arcon m), toge af, og deres Indbyggere flygtede til den udi Pommern nys anlagde Stad Stralsund.

Greg

m) Svief. sætter Arcon og Anchona; men jeg finder i den gamle pomeriske Historie ikke det Navn Anchona, men alene Arcona.

Grev Adolph 4., efterat han saaledes havde faaet sine Lande igjen, gav han sin Datter Mechtilde til Kongens anden Søn Abel, som var Hertug udi Slesvig, betroede samme Hertug sine Lande, og begav sig selv til Lifland n), for der at stride imod Hedningerne, hvor han forblev udi tvende Aar. Da han Anno 1238. kom tilbage, beskikkede han sine Lande, faldt til en Slags Hellighed, som var brugelig blant Potentater paa de Tider, naar de formedelt Alder ingen flere Krige kunde føre, og gav sig udi et Franciscaner-Kloster 1239. o), og blev selv en Munk, overladende sine Lande til sine 3 Sønner, Luderum, Johannem og Gerhardum. Luderus døde udi sin Barndom, og de tvende andre bleve skikkede til det parisiske-Universitet, for der at studere. Han holdt selv Messe til Hamborg Aar 1244 udi Munke-Dragt, efterat han af Pave Gregorio havde erhholdet Dispensation at promoveres til alle Ordener p), begav sig siden til Kjel, hvor han lod bygge et Kloster. Der gik hans Devotion saa vidt, at han selv betlede Brød paa Gaden til Arbejds-Folkene. Og fortæller Petersen q) en selsom

Histo-

n) *Albert. Stad. ad Ann. 1238.*

o) *Albert. Stad. ad Annum 1239.*

p) *Literæ Pænitentiariorum Reinadi & Gerhardi de Dispensatione apud Alb. Stadensem ad Ann. 1244.*

q) *Peters. Chr. Hols. part. 2.*

Historie, som da skede, og som tjener til Bevis paa de Tidens Skinhellighed. Da han engang efter Sædvane gik betlende igjennem Kjeler-Gader med en Kande Melk i Haanden, komme Greverne hans Sønner ridende ubi Stads, og mødte ham ubi den Positur. Herudover begyndte han at skamme sig, og vilde skjule Melke-Kanden under sin Munkes-Kappe; men han overvandt sig dog selv, og gydede Melken over sit Hoved og hele Legeme, sigende til sig selv: **SKAMMER** du dig ved at bære en Melke-Kande for Christi Navns Skyld, saa bevis nu med dit hele Legeme, hvad du haver baaret i din Saand. Denne Action regnes Adolpho til stor Hellighed, skiondt jeg ikke kan see, at det kan kaldes en Gjerning for Christi Navns Skyld at bære en Melke-Kande paa Gaden, langt mindre at slage den gode Melk, som en Fattig kunde lædffe sig paa, over Hovedet; thi slige Gjerninger give heller en Biffonaire end en Helgen tilkjende. Efter saadan Hellighed døde han omsider ubi Klosteret til Kjel 1261. Han holdes for først at have ladet bygge Staden Iseho med dens Slot. Men jeg maa begive mig til den danske Historie igjen.

Den Glæde, Kongen havde over sin Søn Waldemars Brøllup med den portugiske Princesse, blev hastig forvandlet til Sorg. Denne Waldemar

var

var kaldet Waldemar 3. r), efterdi han virkelig var kronet til Konge Anno 1215. Han havde været med sin Fader udi Fængslet til Sverin, og siden efter sin Befrielse indtrædet i Ægteskab med den portugisiske Prinsesse Eleonora: men kort derefter, nemlig 1231, da han var paa Jagt udi Resnesflov, skød en af hans Hofjunker ham uforvarende i Benet, hvoraf han døde, Kongen og det hele Rige til stor Sorg, efterdi han var en Herre af stor Forhaabning, der udi sin Ungdom havde forsøgt Modgang og Medgang, og lært tilstræffeligen at kjende Verden. Hans unge Dronning var død kort tilforn udi Barselseng tillige med Barnet.

Året derefter lod Kong Waldemar med samtlige Stænders Samtykke krone til Konge sin anden Søn Erik af Uffe, Erkebisp til Lund. Den 3die Søn Abel gjorde han til Hertug udi Sønder-Sjælland, og den 4de, nemlig Knud, gav han Blegind; men saadan Deling, som var brugelig paa de Tider, gav Aaledning til stor Urolighed og Rigets Svækkelse. Den Stad Lybek s), efterat den var er-

klæret

r) Kranzius siger, at denne Prinds Waldemar var den yngste af Kongens Sønner, men mest elsket, hvorudover de andre Brødre habede ham, men det er en grov Bildfarelse; thi Waldemar blev hylbet til Konge 1215, et Åar før hans Broder Erik blev fød.

s) *Krant.* Dan. lib. 7. cap. 20.

Klæret kejserlig Rigs-Stad, tog saaledes til udi Rigdom og Anseelse, at den trodsede ikke mindre mod Kongen end mod Grev Adolph af Holsten, hvorudover Kongen og Greven forbunde sig med hinanden mod denne hofmodige Stad, og forkyndte den Krig. Kongen greb den an til Søes, og Greven paa samme Tid til Lands. Man oprettede tvende Skandser paa begge Sider af Traven, og lod derover staae Sjøer, for at hindre Indgang og Udgang. Kongen lod ogsaa et gammelt Skib nedsænke udi Havnen. Herudover grebe Lybækkerne til en funderlig Resolution, nemlig at grave en ny Canal, og derudi derivere Floden, men, da de havde dette store Værk fore, kom en Flode i fuld Sejl fra Reval, brød Jernlænkerne i sønder, og aabnede Vej til Staden igjen, hvorudover den Stad Reval blev begavet med Privilegier udi Lybek. Kranzius holder dog for, at saadant er heller skeet ved egne lybske Skibe, efterdi Reval endda var en ny Stad, og ikke udi Stand at bringe nogen Flode udi Søen. Hvorom alting er, saa blev Kongen derover saa forvildet, at han maatte lade sit Anslag fare mod Staden. Dette fortæller Hvitfeld ogsaa at være skeet udi Kong Eriks Tid, og at de Svenske da brød Lænkerne, saa at man kan falde paa de Tanker, at Lidenne maa være confunderede. Efterat Kongen saaledes havde beskicket alting, satte han sig for at leve sin øvrige

rige Tid udi Fred og Rolighed, og havde siden stedse Affky for Krig, hvoraf han saae sig intet got at have vundet, tvertimod hans Undersaatter havde været besværede med haarde Contributioner, som havde svækket det hele Rige. Han slog sig derfor ikke til Orkesløshed, men arbejdede udi de øvrige 10 Aar, han regjerede efter sin Sønns den unge Konges Død, paa at sætte Landet udi god Stand, og at udgive de Love og Forordninger, som endnu bruges, saa at jeg veed ikke, om hans sidste Regjerings-Aar, som gav ham Navn af en stor Lovgiver, jo have været prisværdigere end de første, som forhvervede ham Navn af Sejerrig. Om de herlige Love, denne Konge har udgivet, skal tales videre siden. Det mærkeligste, som ellers tildrog sig indtil 1242, da han døde, var, at Ordens-Mesteren Hermans Folk overleverede igjen den Stad Reval til Kongen, og adskillige andre Stæder udi Estland, som kan sees af det Fordrag gjort imellem Kongen og bemeldte Hærmester, som findes hos Svitzfeld ¹⁾, hvorved Kongen igjen blev Herre over Lifland, hvor han fiktede Sverds-Brodrene efter samme gjorte Fordrag Undsætning mod Russerne, som vare indfaldne i Landet, men da igjen bleve uddrevne. Ellers levede Kongen udi disse sidste Aar udi Bekymring over

hans

¹⁾ Transactio sub dat. Stensby 7 Idus May 1238.
pag. 201.

hans ene Søn Abel, hos hvilken tegnede sig intet got Naturel; thi han giftede sig med Kongens Billie med Mectildis, Grev Adolphs Datter af Holsten, som intet got Hjerter havde til Riget, saa man deraf kunde see, at han gif frugtsommelig med onde Anslag, hvilke ogsaa brøde ud efter Kongens Død.

Endeligen efterat Waldemarus 2 var kommen til en høj Alder, og havde regjeret ubi 40 Aar, ubi hvilken Tid han tilstrækkeligen havde forsøgt baade Lykke og Ulykke, bøde han omsider paa en Skjærtorsdag Anno 1242. Han var en af de største Helte, der nogen Tid have siddet paa den danske Throne, hvorfor dette Rige under hans Regjering kom paa den højeste Spidse. Den store Stridbarhed, som var denne Konges Hoved-Qualitet, opvakte Forbittrelse hos alle omliggende Potentater, som omsider brød løs, da han ved det uhorlige store Forræderi blev fangen bortført af Riget. Hvad andre hans personlige Qualiteter angaaer, da findes lidet eller intet antegnet derom i vore Historier, af hvilke man alene seer, at han har været en hurtig og arbejdsom Herre; thi, da Lykken tillod ham ikke længere at bruge Sværdet til sit Riges Vre og Sikkerhed, anvendte han sin Tid paa at gjøre sig anseelig ved de herlige Love, han har udgivet, saa at, ligesom han tilforn var den største Krigs-Helt, der har regjeret i Danmark, saa blev han siden den største Lovgiver. At han ellers har

har formeget været hengiven til Fruentimmer, og ladedet sig særdeles regjere af Dronning Berengaria, sees af den Correction, som Bisp Peder af Aarhus gjorde ham, førend det store Slag stod ved Wolmer i Lissland. Den Umgængelse, han havde med Grevinden af Sverin, viser ogsaa det samme: Skjønt man kan have Aarsag at tvivle om denne Historie, eftersom di Albertus Stadensis, som levede paa de Tider, og ikke vel kunde ignorere samme Historie, ei heller havde nogen Interesse i at dølge den, skriver intet derom, ei heller Kranzius en anden anseelig Historieforfatter u), saa at man skulde heller tænke, at det er en falsk Tradition, som Sviefeld for hastig har fæstet Tro til. At Kong Waldemar ellers ingen stor Tilbeder har været af Helgene, viser den Skjemt, han brugte med St. Nicolao, Aarhuses Patron, hvilken han paastod skulde dele Dffer med sig, eftersom di han var i Forbundskaab med ham. Han var adskillige Gange gift. Den første Dronning var Ingeborg, Hertug Ottes Søster af Brunsvig, som blev siden Keiser. Den anden Dronning var Dagmar, gemeenligen kalden Damar, Kong Johannis

u) At de gamle pomeriske Kroniker ei heller tale noget om Kongens Amour, kan sees af *Micraëlii Annal. lib. 3.*, saa at ingen uden Sviefeld og hans Eftersølgere have denne Historie.

nis Dotter af Böhmen, som døde 1212 x). Heraf kan man fatte det, som Svitsfeld siger, at de Hjelpe-Tropper, som Kongen skikkede til Sverrig, bestod af Danke og Böhmer. Hun var Moder til Waldemar 3 hvorom tilforn er talet. Hendes rette Navn var Margareta, og siger Svitsfeld, at hun formedelst hendes Fromhed og Venlighed blev kaldet Dagmar, hvorfors hendes Lov tit sjunges i vore gamle Viser. Hun ligger begravet i Ringsted, og Kongen lod bygge det Slot Dronningholm, hende til Ære. Den tredie Dronning var Berengaria, gemeenligen paa dansk kalden Beengjerd, Serandt Søster af Flandern. Hun var ilde liidt af de Danke, hvorfors det er her bleven til et Ordsprog, at man kalder en ond Kvinde Beengjerd. Med hende avlede Kongen Erik, Abel og Christopher. Jeg finder ellers ingen anseelige Mænd at have været udi Danmark under denne Konge, undtagen Erkebisp Andreas Sunonis, som commanderede Krigshæren udi det lifflandskke Tog. Han havde den Uheld at blive slagen med Spedalskhed y), og derfor resignerede Erkebispes-Stolen 1222. Han siges iblant andet at have

x) *Chron. Manuscr. A. 344. in excerpt. Th. Barth.*
og siger samme Krønike, at hun saaledes blev kalden formedelst hendes Skjønhed.

y) *Chron. Archiep Lund.*

have testamenteret et Bibliothek til Lunde Kirke z). Et Aar før hans Død a) bleve Dominicaner-Munke, kaldet Prædike-Brodre, allerførst etablerede i Danmark. Franciscanerne derimod eller Graabrodrer-Munke fæstede ikke Fod her i Landet førend 1232. Det første Kloster, de her stiftede, var til Ribe. Ellers bragte Kong Waldemars Tid en Helgen her tilveje, nemlig St. Andreani af Slagelse, hvilken erhvervede Slagelse By af Kongen den Mark eller Overdrift, som endnu bruges af Byen. Om samme hellige Anders fortælles store Mirakler, blant andet at han paa en Dag rejsede fra Joppe i Palæstina til Antvorskov udi Sjælland, hvilket synes helter at være skeed udi Tanker. Der tales ogsaa udi denne Konges Historie om en Spaamand udi Skaanen, kalden gemeentligen Kuldmanden, efterdi han holdt til paa Kulden, hvilken skal forud have sagt den Forvirrelse, Riget skulde geraade udi efter Kongens Død b). Udi hvilken Anseelse samme Kuldmands Spaadom har været, kan sees derudaf, at Kongen, bevæget af samme Spaadom, lod forskrive en Herredag, hvorudi han gav tilkjende den Uenighed, han frygtede for, og formanede sine Sønner til

Fred

z) A. 1228. juxta *Chron. Sial.* pag. 56.

a) *Lib. Daticus Lundens.* fol. 30. in excerpt.
Th. Bartk.

b) *Chron. Rythmicum Danic. manuscr.*

Fred. Saaledes fortæller Hvitfeld det, skjøndt det er troligt, at Kongen, som kjendte sine Sønners Naturel, kunde bedre see forud saadant end Kulde manden.

Endeligen maa til denne Konges Histories Slutning meldes noget om de Love, han har udgivet, hvilke have gjort ham ligesaa berømmelig som hans Sejervindinger. Den danske Ret havde for de Waldemarers Tid kun været af liden Anseelse, og ligesom ubekjendt, indtil den af Waldemaro I blev gjort mere bekjendt og anseelig, i det han publicerede de skaanske og sjællandske Love. Men denne, nemlig Waldemar 2, overgik alle sine Forfædre i at give nyttige Love og Forordninger. Hvitfeld meldes om adskillige af hans Forordninger, som bleve udgivne, førend den jydskes Lovs Publication, hvilke Forordninger, han siger, findes udi den skaanske Ret. Men det, som gjorde denne Konge mest berømmelig, var den jydskes Lovs Forfattelse, hvorved han med et besynderligt Navn har fortjent at kaldes den danske Lovgiver. Blant denne Lovs Forfattere nævnes besynderligen Bisp Gunner af Viborg, fordum Abbed udi Em Kloster, som døde 1240. Historien om den jydskes Lovs Publication beskriver Hvitfeld udi Waldemar 2 Levnet saaledes: Anno 1240. Da Kong Waldemar regjerede udi god Fred og Rolighed, og fornam den store Usambrægtighed, som var

imellem Indbyggerne, eftersom de ikke kunde komme overens udi Domme og Rettergang; thi Mange vilde, at Sagerne skulde dømmes efter den kejserslige Ret, hvilket da var meget brugeligt her udi Riget, formedelst adskillige fremmede lærde Mænd, som vare komne til Danmark. Der fandtes ogsaa andre her udi Riget, som hængte ved de gamle kongelige Haandfæstninger samt ældgamle Skikke og Sædvaner. Hvorudover den gode Waldemar stævneede et almindeligt Møde til Bordingborg c), hvor der mødte tre af hans Sønner, Erik, Abel og Christopher, Uffe Erkebispfen af Lund tilligemed andre Bisper, Rigets-Raad med de fornemmeste Adelsmænd, og da udi Alles Forsamling lod han forfatte den jydskke Ret, som vi endnu bruge, og, da han havde publiceret samme Lov, og Alle med Ed den havde bekræftet, lod han strax forbrænde alle gamle Love og Sædvaner, som stridede mod samme Ret. Ungaaende de skaanske og sjællandske Love, som hans Fader Kong Waldemar I havde givet, dem lod han blive ved sit Bærd, efterdi dette Rige, som under adskillige Konger tilforn var delt, ikke saa hastig kunde bringes til at leve efter een Lov; thi det var da vanskeligere end nu at befatte det hele Rige under en almindelig Ret. Formedelst denne Gjerning bliver Kong Wal-

der

c) Vid. Chron. Sialand. p. 64. hvor Bordingborg kaldes Orthingborg.

demar af os højligent berømmet og anseet. Hermed stemmer overens den sjællandske Krønike, som siger: Udi dette Aar, nemlig 1240, publicerede Kong Waldemar den jydskke Lov, og lod den sammenskrive udi den danskke Bog, hvilken Bog begynner saaledes: **Mæth Lagh skal man Land byggia.** Samme Lov overgik alle andre danskke Love udi Maaden at fuldføre en Sag og at dømme i Tvistighed, og florede længe uden Forandring, ikke alene udi hele Jylland og Slesvig, men endog i Holsten, Fyen og andre Provincer, indtil adskilligt derudi blev forbedret ved Christiani 3 Necess, og til den endeligen blev affkaffet ved Christiani 5 store Lov-Bog, dog udi Slesvig tages den endnu udi Agt. Man kan klarligen see, at mange Ting udi denne Lov ere tagne af den sarskifte Ret eller den saakaldet Saren Spiegel. Den er oversat paa adskillige Sprog, nemlig paa Neder-Sarskiff, paa Latin, paa nu brugelig Danskke og paa Høitydsk. Til denne Lovs Dphsning ere ogsaa gjorte adskillige Commentarier, som Thord Degns Artikke, hvilke ere de ældste og begynde saaledes: **Artikle og Lovens Forbedring,** som lille Thord Degn har sammensat efter gode Mænds Tykke, confirmerede af Kong Waldemar d). Derefter følger **FFenbergs Repertorium**, indeholdende Forklaring over de mørke og uforstaaelige Ord, som

fin-

d) uden Tvivl Wald. 3.

findes udi samme Lov; Weiles Glossarium Juridicum; item den norske Cancelet Bjeske, som har skrevet paa Vers de fornemmeste Contenta af den danske og norske Ret, og derudi forklaret juridiske Terminer.

Denne store Konge affskaffede og allerførst den Misbrug med Jern-Byrd; thi der findes i en af hans Forordninger, som er føjet til den skaanske Ret, at man istedenfor Jern-Byrd skal bruge Lidner. Saa at man kan regne den ordentlige Proceffion in Jure fra Waldemar 2; thi tilforn var her brugelig Duel eller Enekamp, hvorved En bevise sin Uskyldighed: siden den Maade at bære gloende Jern, som kaldtes Guds Dom, og var brugelig fast i alle christne Lande, og findes udi den skaanske-Lov. e) en vidtløftig Beskrivelse derover, og paa hvor mange Maader saadant gloende Jern skulde bæres f).

Denne Konge havde ogsaa besynderlig Omsorg for Mynten, hvilket sees af en Artikel indført udi hans Lov mod Myntens Forfalskelse saaledes: **Falst** er thet, om mand sether Steth eller Stabel og slaar Penninge uthen Konninghens Orlof eller hans Both og brenner falst Sølv. **Zvilken** Man ther falst gjør eller meth falst vorther funnen, eller for falst vorther feld med Loghen, tha

e) Skaanske Lov lib. 9. cap. 25. 26.

f) Vid. hist. *Harald. Sven.*

tha a Konningen hans Haand, det er: da er hans Haand udi Kongens Magt; ellers er at mærke tvende Ting ved Mynten i Kong Waldemars Tid, 1) at Bisperne da begyndte at sætte deres Navne derpaa, 2) at den tilforn brygte romerske fransøske Præg fra Canuti Magni Tid blev affkaffet, og runde eller Munkebogstaver i dens Sted indført.

Endeligen holdes ogsaa denne Konge for at være Stifter af Ordenen af Dannebrog, hvis Oprindelse fortælles gemeenligen saaledes g): Da Kongen førte Krig udi Lifland, og de Danske sammesteds udi et Feltslag mistede deres Felt-Tegn, saa at de vare ganske raadvilde, og vilde tage Flugten, faldt der en Fane ned af Himmelen af tvundet Berk, hvorpaa stod et Kors, hvorudover de Danske, som tilforn vare ganske forsagte, toge Mod til dem igjen, og erholdte Sejer. Om denne Historie tvivler Svitfeld, og holder for, at saadant Felt-Tegn har været skicket som et Cruciat af en Pave paa samme Tider. Hvorom Alting er, saa lod høistbemeldte Konge samme Felt-Tegn, kaldet Dannebrog, med stor Flid forvare som en Helligdom, og førte de Danske det alle Tider med sig, naar de ginge mod Fienden. Til en Grindring om dette Felt-Tegn, enten det var faldet ned af Himmelen, eller skicket som en Helligdom af Paven, siges Kong Waldemar, opmuntret af den

g) Vid. Bartholin. de Ordine Dannebrogæ.

lisländske Ordens Exempel, at have indstiftet den berømmelige Ribber-Orden af Dannebrog, og slaget paa engang 35 Ribbere, i det han zirede dem med Guld-Rjæder med hvide Kors i Enden, hvilket *Autor* til det Skrift de Ordine Dannebrogæ foregiver at kunde bevise af gamle Manuskripter tagne af det kongelige Arkiv, og ham medddelt af den berømmelige kongelige Antiquario *Wilhelm Worm*. Blant de Ribbere, som da bleve slagne, nævnes En, ved Navn *Abalon Bellig*, som døde i det Aar 1231 h).

- h) Rogle holbe for, at denne Konge har funderet Stralsund, og det Slot Demmin ubi Pommern; men de ere begge ældere.

1

